

Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

**AALI TOKOMBAYEV’İN “TOKTOLBOYT TOLKUN TÜBÖLÜK”
ADLI ŞİİR KİTABININ TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARILMASI VE
TEMATİK TASNİFİ**

Elif KÖSE ERGÖZ

Yüksek Lisans Tezi

Ardahan – 2017

Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

**AALI TOKOMBAEV'İN “TOKTOLBOYT TOLKUN TÜBÖLÜK”
ADLI ŞİİR KİTABININ TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARILMASI VE
TEMATİK TASNİFİ**

Yüksek Lisans Tezi

Elif KÖSE ERGÖZ

Danışman

Prof. Dr. Orhan SÖYLEMEZ

Ardahan - 2017

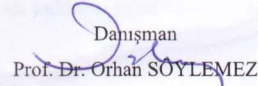
KABUL VE ONAY

Elif KÖSE ERGÖZ tarafından hazırlanan "Aalı Tokombaev'in Toktolboyt Tolkun Tübölük Adlı Şiir Kitabının Türkiye Türkçesine Aktarılması" başlıklı bu çalışma 23.05.2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Yrd. Doç. Dr. Nesrin GÜLLÜDAĞ

Danışman

Prof. Dr. Orhan SOYLEMEZ

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Samet AZAP

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım, 23.05.2017

Yrd. Doç. Dr. Zafer AYKANAT

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- . Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- . Tezimin/Raporum sadece Ardahan Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun 3 (üç) yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

23.05.2017

Elif KÖSE ERGÖZ

ÖZET

KÖSE ERGÖZ, Elif, Aalı Tokombaev'in Toktolboy Tolkun Tübölük Adlı Şiir Kitabının Türkiye Türkçesine Aktarılması, Yüksek Lisans Tezi, Ardahan, 2016.

Edebi eserlerin dünya çapında yayılabilmesi için yazıldığı dilden başka dillere aktarılması ve okunması büyük önem taşımaktadır. Bu yüzden çeviri çalışmaları edebiyatçıların evrensel bir nitelik kazanması için önemlidir. Türk dünyası edebi anlamda zengin bir birikime sahiptir. Özellikle Sovyet döneminde yaşananlar edebiyatçıların eserlerinde sıklıkla kullandıkları bir malzeme olarak dikkati çekmektedir. Türk dünyasında yayımlanan eserlerin birçoğu Türkiye Türkçesine aktarılmamıştır. Aktarma çalışmaları sayesinde bu eserlerin Türkiye Türkçesine aktarılması bu eserlerin ülkemizde tanınmasına, okunmasına ve akademik anlamda incelenmesine olanak sağlamaktadır. Türk dünyası içerisinde Kırgız edebiyatının önemli bir yeri olduğunu söylemek mümkündür. Bağrında Cengiz Aytmatov gibi dünyaca ünlü bir edebiyatçıyı yetiştiren Kırgız edebiyatı, pek çok şair ve yazar yetiştirmiştir. Bu yazarlardan birisi de Aalı Tokombayev'dir. Kırgız edebiyatının önemli isimlerinden olan Aalı Tokombayev'in şiir, roman ve dram türünde yazılmış eserleri bulunmaktadır. Yazarın eserlerinde dönemin şartlarının izlerini bulmak mümkündür. Yazarın "Toktolboy Tolkun Tübölük (Durulmuyor Dalgalar Sonsuza Kadar)" adlı şiir kitabı, devrin şartlarını, acılarını ve insanların psikolojik arka planlarını yansıtan ve gelecek nesillere yazılan bir mektup hissi uyandırmaktadır. Çalışmamızda Aalı Tokombayev'in Kiril alfabesi kullanılarak Kırgız Türkçesinde yazılan bu eseri önce Latin alfabesine transkrip edilmiş sonra da Türkiye Türkçesine aktarılmıştır.

Anahtar Sözcükler

Aalı Tokombaev, Şiir, Türkiye Türkçesi, Aktarım

ABSTRACT

Transferring of literary works from the language it is written to another languages and reading of these have great importance in order to spread throughout the world. So translation studies are important to gain a global character of the literati. Turkish world has a rich backlog in the literal sense. Especially events what happened in the Soviet era take attention as a material which literati often used in their literary works. Many of the works published in Turkish world, have not been transferred into Turkey Turkish. Through the translation works, transferring of these works to Turkey Turkish allows their recognition, reading and examining in the academic sense. It is possible to say that Kyrgyz literature has an important place in the Turkish world. Kyrgyz literature that educated a world-famous man of letters like ChingizAitmatov in its bosom,has educated many poets and writers. One of these writers is AaliTokombayev. AaliTokombayev who is one of the important names of Kyrgyz literature, has works written in types of poetry, novel and drama. It is possible to find traces of terms of the period in the author's work. Author's "ToktolboyTolkunTübölük (Not clarified waves forever)" poem book, evokes the feeling of a letter which reflects the terms of the period, sufferings and people's physiologic background and is written to future generations. In our study AaliTokombayev's this work which is written with using Cyrillic alphabet in Kirghiz Turkish, first has been transcribed into the Latin alphabet and then has been transferred to Turkey Turkish.

Key Words: Aali Tokombayev, Poem, Turkey Turkish, Transferring

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	xii
ÖNSÖZ	xiii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: AALI TOKOMBAYEV HAYATI SANATI ESERLERİ	5
1.1. Hayatı	5
1.2. Sanatı.....	6
1.3. Eserleri	8
BÖLÜM 2: METİN AKTARIMI	11
Talihime.....	11
Ömür Mülkü.....	12
Yürektekiler	14
Özlem.....	15
Sen-Vatanım (Hikâye)	18
Tabiat İle Şair.....	24
Senden Kutsal Mekke Yoktur	27
Gitsem.....	28
Anne – Vatan	29
Bizim Dağda	30
Âlem.....	33
Karşı – Karşıya	35
Bir Dakika Hakkında	36
Ecel Arkada.....	38
İki Mizaç Bir Şüpheli.....	40
Unutulmayan Dakika	41
İhtiyarın Sözü.....	43

İlginç	44
Ana Dil.....	46
Bir Soruya Bin Soru.....	47
Halka ile Âlem	48
Aylar Ayları Kovalar	49
Gülüş	51
Tabiat ile Sen	52
Duymak İstemiyorum	53
Bu Yılki Kış	54
Ninni	56
Çocuk Sesi	58
Ak Geyik.....	59
Eğer Ben Olsam	61
Kaçan Gençliğime.....	62
Kimin Resmi?	63
Meşale	64
Sevgilinin Sözü	65
Memleket	66
Rüyaya Karşı.....	68
Çocukluk.....	69
Yaratılış.....	70
Hayal	71
Ala-Bel.....	72
Kader.....	74
Aklımda.....	75
Hep Hatırla.....	76
Ömre	77

Hatırlıyor musun?	79
Rüya Yorumu	81
Otuzu Eksik	82
Alevlen	84
Kendim Söylüyor	85
Ebedi Olsa	86
İnsan Kendisi Yönetir	87
Boş Yere Pişmanlık	88
Ebedi	89
Gelenek	90
Kök Oyrok	91
Bir Başka	94
Dünya	96
Filozof	97
Ay ile Ben	98
Dileğim	99
Mümkünmüş	100
Nereye	101
Yetim Türküsü	102
Gülesim Geliyor	104
Eskiler	105
Doktorda	107
Dikkat Et	108
Ekmek	109
Acelem Var	111
Hiç Olmazsa	112
Okyanusun Babası-Gümüş Pınar	113

Şafağında Ümidin	115
Yağmur Sonrasında.....	116
Sohbet	118
Ne Yapardım?	119
Karşılık.....	120
Sadece Yalnız.....	121
Size Söylüyorum.....	122
Kadının Yanlılıkla Karıştırılması	123
Ara Bozucu	125
Sakinmak.....	127
Espiri.....	128
Mumya	130
Kök-Oyrok	131
Tanrı Dağı Manzaraları.....	135
Hayalim.....	139
Resmini Çiz.....	140
Halk için.....	141
Özledim.....	142
Mümkün.....	144
Dinleyin.....	146
Mahzende.....	147
Şiirime.....	148
Ukde mi, Yalan mı?	150
Sovyet İnsanı.....	152
Herkes Bilir.....	153
Aşım'ın Dileği	154
Uyku Anlamıyor	155

Yorum	156
Doymaz	157
Niye Doğdum.....	159
Umuttan Başka Bir Şey Kalmadı	160
Talas'lı	161
Ben	162
Kim Garip?.....	163
Söz Dinlese	164
Depremde	166
Uçur Beni	167
O, Yoldaşlar!	168
Böcek	169
Çocukların Sesleri	170
Açar, Söyler	171
Gerçekten	172
Oo, Armağanım!	173
Ayıp Değil.....	174
Ahmağa	175
“İki Genç”	176
Acısına İnsana	177
Dayanır mı Acaba?	178
Utandım.....	180
Tekrar Uçarım.....	181
Dostum, Dostum... ..	182
Nasıl Değerlendirir.....	183
Kendin Bil.....	184
Yel.....	185

Ben Yaptım	186
İnsanlığın Ömrü	187
Üç Soru	188
Küserim.....	189
Çekip Alır.....	190
Oo, Kız Kardeş.....	191
Müthiş	192
Yalancı Rüya Gördüm	193
Çıkar Beraber	194
Özledim.....	195
Aç.....	197
Zayıflama!.....	198
Hakikati Bulamazsa	199
Hiç Aklımdan Çıkmazsın.....	201
Bulunan Mektup.....	207
Provakasyon.....	208
Ben	210
Bütün Halk	211
Yüreğime.....	212
Ey Adalet	213
Portre.....	214
Üç Hediye	215
Tahmin	216
Yerin Kendisi	217
Ey Kanatlı	219
Güneyim.....	221
Görmek İstiyorum.....	222

Hakikat.....	223
Üç Gerçek.....	224
Çocukluk.....	225
Bulut.....	227
Narkom İle.....	228
İnsanoğlu.....	229
“Tamam, Tamam” Dediler.....	230
Güçlüyüm.....	231
Son Sorgulama.....	233
Müjde.....	234
NUMARALI ŞİİRLER.....	235
Zaman.....	280
Ebediyet.....	281
Şairlere.....	282
Puşkin’e Dilekçe.....	283
Güzel Eksiklik.....	285
Haydi.....	288
Arkadaşım Semen Çuykov’a.....	289
Abdıkayır’a Hatırlama.....	291
İmza.....	292
Ailçinov’a.....	293
D.Mukambet’e.....	294
Törökul’a.....	295
Törökul Geldiğinde.....	296
F.V.Firsov’a.....	297
A.D.Şaerbakov’a.....	298
Arkadaşım Tınım’a.....	299

Doktor Kasım'a.....	301
Sırajidin'e.....	302
Ölmüş mü?	303
Cumabay	304
Bullo.....	305
Kavağın Sakalı	306
Asan'a	307
Dostlar ile Cehennem'de.....	308
Dostuma	309
Benim gibilerden.....	310
N.Yudahin'e.....	311
“Kahraman”	312
Kocomkul.....	313
Salihov	314
Nikolay'a.....	316
Benim Sesim Senindir.....	317
Tedbirli Olun!	318
Bela Uets'e.....	319
Kudimov'un Haberi	320
Kalim Burada mı?	321
T...ya Darılmak	322
Atbaşılı Arkadaşa.....	323
Zubov'a	324
Iysa'yı Gördüm	325
İnsanın Gücü	326
Yarıma.....	327
Eşime.....	328

Munar	330
Taragay	332
“İşmiyan”	335
Üzülme	336
Ayakkabıcı	337
Zavallı Sen!	338
Abcapar’a	339
Büyük Dedikoducuya	340
Kargaşa	341
Provakatöre	342
Eğlence	343
Kim Gönderdi?	345
“Kulak”	346
A...ya	347
Çok Gülen İnsana	348
Provakatör	349
BÖLÜM 3: 1.AALI TOKOMBAYEV’İN ŞİİRLERİNDE TEMA	350
1.1.Vatan Üzerine Şiirler	350
1.2. Siyasi Şiirler	353
1.3. Yaşlılık	361
1.4. Ölüm	363
1.5. Sevgi	367
1.6. Özlem	371
1.7. Anadil Temalı Şiirler	375
1.8. İnanç	377
SONUÇ	380
KAYNAKÇA	382

KISALTMALAR

a.g.e. : Adı geçen eser

a.g.m. : Adı geçen makale

C. : Cilt

ev. : Çeviren

s. : Sayfa

S. : Sayı

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

STP: Sosyal Turan Partisi

TS. K: Komünist Partisinin Komitesi

Yay. : Yayınları

ÖNSÖZ

Kırgız edebiyatının önemli isimlerinden olan Aalı Tokombayev, şiir, drama, roman, masal vb. konulardaki eserleri ile çok yönlü bir sanatçı profili çizmektedir. Kırgız tarihinin en zorlu dönemlerinde yaşamış olmasının izlerini eserlerinde bulmak mümkündür. Özellikle de şiir kitaplarının hayat hikâyesini anlattığı ve geleceğe bırakılan birer mektu tarzında yazıldığını söylemek mümkündür. Sanatçının eserlerinde halkını ve vatanını her şeyden önce ele aldığı görülür. Ne yazık ki bu büyük şairin eserleri Türkiye Türkçesine aktarılmadığı için ülkemizde tanındığını ve eserlerin bilindiğini söylemek mümkün değildir. Bu bağlamda aktarma çalışmaları ile Türk toplulukları arasındaki edebi anlamdaki zenginliğin ve birlikteliğin daha da ileriye taşınacağı şüphesizdir.

Çalışmamızda Aalı Tokombayev'in *Durulmuyor Dalgalar Sonsuza Kadar* adlı eseri öncelikli olarak Kiril alfabesinden Latin alfabesine transkribe edilmiş, daha sonra da Kırgız Türkçesi'nden Türkiye Türkçesi'ne aktarılmıştır. Elbette ki şiir aktarımının düz yazıya göre daha zor olduğu bir gerçektir. Bu konuda elimizden geldiğince şiirin ahenk ve kafiye uyumunu dikkate almaya çalıştık. Söz konusu aktarım konusunda mevcut Kırgızca - Türkçe sözlüklerin zaman zaman yetersiz kaldığına şahit olduk. Şüphesiz ki kusursuz bir aktarım yaptığımızı iddia edemeyiz. Ancak şairin sanatına ve emeğine olan saygımızdan şiirlerin aktarımını şairin vermek istediği duyguya en yakın şekilde yapmaya çalıştık. Eksiklerimiz olduğu bir gerçektir. Ancak bu aktarma ile Aalı Tokombayev üzerine yapılacak çalışmalar için bir kolaylık sağlanacağı da açıktır.

Çalışmam boyunca yardımlarını esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Göksel Öztürk, Yrd. Doç. Dr. Çınara Sasykulova, Yrd. Doç. Dr. Mayrambek Orozobaev hocalarıma ve bu çalışmayı hazırlamamda yol gösteren danışman hocam Prof. Dr. Orhan Söylemez'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Mayıs, 2017

Elif KÖSE ERGÖZ

GİRİŞ

Kırgızlar XX. yüzyıla kadar göçebe hayat süren birçok Türk halkı gibi yazılı bir edebiyata sahip değildi. Buna rağmen çok zengin bir sözlü edebiyata sahiptiler. En önemli eserleri sadece Türk edebiyatının değil, dünyanın önemli destanları arasında yer alan Manas'tır. 1920'li yıllar da sanatçıların genel teması Ekim Devrimi olmuştur. Çağdaş Kırgız Edebiyatının temeli *Erkin Too* (Özgür Dağ) gazetesi ile atılır. Bu gazete Kırgız halkının sosyal, siyasi ve kültürel hayatını olumlu yönde etkiler. "Arap harfleriyle ve Kırgız lehçesiyle yayımlanan bu gazete 1924 yılında yayın hayatına başlamıştır. Bu dönemde Aalı Tokombayev, Kasımalı Bayalınov, Mukay Elebayev, Coomart Bökönbayev ve Kubaniçbek Malikov gibi şairler öne çıkar."¹ Tokombayev'in Özgür Dağ gazetesinin ilk baskısında yayımladığı "Ekim Devri" şiiri, şairin ilk basılan eseridir. Tokombayev, "Çalkar" (Özgür), daha sonra da "Balka" (Çekiç) mahlaslarıyla şiirler yazar. "Yazdığı şiirlerin büyük bir ses getirdiğini gören A. Tokombayev eserlerinde geçmişten kalan feodal sistemi ve onlar tarafından halka yapılan haksız muameleleri konu edinir. Lenin'e ithaf ettiği ilk şiir kitabında onun vakitsiz ölümünden duyduğu üzüntüyü dile getirir. Emekçi halkın Lenin'in gösterdiği yolda azim ve sebatla yürümesi gerektiğini ifade eder."² 1929 yılında yayımladığı *Kadının Aynası* adlı kitabında Kırgız kadınının sosyalizm dönemindeki hayatıyla devrim öncesi hayatını karşılaştırır.

1930'lu yıllarda ekonomik ve kültürel alanda görülen gelişmeler edebiyatı da etkilemiş; birçok yazar ve şairler kurulan dernekler içinde yer almıştır. Bu yıllarda kimi eserlerde milli konulara ve kaynaklara dönüldüğü görülür. Şair ve yazarlar konularını özellikle Manas destanından alırlar. 1930'lu yıllar Türk halklarının, gerek sanat gerekse sosyal hayatlarında en zor dönemleriydi. Türkistan coğrafyasında büyük bir baskı ve kıyımın olduğu dönemde mili eserler yok edilmiştir. "Sovyetler Birliği coğrafyasında ölümün kol gezdiği, baskı işkence, sürgün ve hapis cezalarının sıradan olaylar haline geldiği 1937-1939 yılları arasında, Kırgızistan'da da binlerce insan cezalandırılmıştır. Özellikle Sosyal Turan Partisi üyesi oldukları iddia edilen ve *Türkçü*, *Turançı*, *milliyetçi*, *sistem karşıtı* gibi suçlamalara maruz kalan çok sayıda kişi, ağır cezalara

¹ Ali İhsan Kolcu, *Çağdaş Türk Dünyası Edebiyatı*, Salkımsöğüt Yayınevi, Erzurum, 2010, s.210.

² www.gungorname.com 08.08.2016 23:20

çarpıtılmışlardır.”³ Sovyeti döneminde Müslümanlar ve Türkler tehdit olarak görülüyordu. Bu nedenle Sovyet rejimi, bu tehdidi Ruslaştırma ve böl yönet politikası ile ortadan kaldırmak istedi.

Sovyet yönetimi, 1937 yılında özellikle Türk şair ve yazarlarının eserlerini yok etmeye çalışmıştır. Bu dönemlerde kaleme alınan eslere Sovyet sansürü getirilmiş, milli olan bütün değerler yasaklanmıştır. Bu dönemde Kırgız halkının neredeyse bütün aydınları tutuklanmış, sürgüne gönderilme adına hiçbirinden haber alınamamıştır. Kurşuna dizilerek yok edilen 137 aydının arasında ünlü yazar Cengiz Aytmatov’un babası da yer alır. Elli üç yıl sonra Con Taş’da bu aydınların toplu mezarına ulaşılmıştır.

İkinci Dünya Savaşı döneminde ise eserlerin konusu savaş ve kahramanlık olur. Yazar ve şairlerin ortak konusu vatan sevgisi olmuştur. Yazdıkları eserlerle halkı zafere inandırmaya çalışmışlardır. Savaş sonunda savaşın yarattığı acılar, geride bıraktıkları maddi ve manevi acılar işlenir. Yazılan roman ve hikâyelerde konular, işçiler ve işçi sınıfı olur. Fakat bu eserler tek taraflı bir şekilde yansıtılır.

1953’te Stalin ölünce yerine Kruşçev geçer ve halk arasında baskı azalır. Tabii olarak bu durum Kırgız edebiyatını olumlu yönde etkiler. Artık sadece rejimi öven eserler değil, halkın sorunlarını konu alan eserler verilir. Bütün bu baskılı ve sancılı dönemlerde Kırgız edebiyatı kimliğini korumayı başarır. “Sovyet edebiyatının organik parçası olarak Kırgız edebiyatı, Rus ve diğer gelişmiş edebiyatların güçlü tesiri altında gelişti. Kısaca “çeşitlilik içinde birlik” formülü ile karakterize edilebilecek kendi milli orijinalliğini ve ayrıcalığını da muhafaza etti.”⁴Savaştan sonra özellikle nesir alanında Kırgız edebiyatına hizmet eden isim Cengiz Aytmatov’dur. 1952 yılında basılan “Gazeteci Cyuda” adlı ilk öyküsünü yazar.

Sovyetler Birliği döneminde Kırgız edebiyatının önemli yazar ve şairi olan isimlerden birisi de Aal Tokombayev’dir. Kırgız halkının yaşadığı zor ve sıkıntılı günleri eserlerinin konusu olmuştur. Ürkün olayı ile Çin’e göç etmek zorunda kalan şair, memleketine olan hasretini hemen hemen bütün şiirlerinde dile getirir. Öyle ki onun vatan sevgisi bütün maddi manevi değerlerin üstündedir. Eserlerinin temel konularının başında halkı gelir. Döneminin baskı ve sansürlerine rağmen halkının tüm sorunlarını dile getirmeyi başarır.

---

³ Ahmet Buran, **Kurşunlanan Türkoloji**, Akçağ Yay., Ankara, 2010, s.150.

⁴ Orhan Söylemez, **Cengiz Aytmatov Hayatı ve Eserleri Üzerine İncelemeler**, Karam Araştırma ve Yayıncılık, Ankara, 2002, s.179.

Türk toplulukları arasındaki birlik ve beraberliğin sağlanması için edebi eserlerin farklı lehçeler arasında aktarılması önem arz etmektedir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Türk lehçeleri ilgili çalışmaların yolu açılmış oldu. Günümüzde Orta Asya Türk topluluklarındaki çoğu eser Türkiye Türkçesine aktarılmadığı için yazarları ve eserleri tanımak mümkün olmamaktadır. Bunun için eserlerin lehçeler arasında birbirine aktarılması gerekmektedir. Çalışmamız bu anlamda Kırgız edebiyatının önemli ismi Aalı Tokombayev'i hem Türk edebiyatına bir eseri ile tanıtmak hem de Kırgızların yaşadığı zorlu yılları eserden hareketle göstermeyi amaçlamaktadır.

İnsanlar, değişik kültürleri çeviriler aracılığıyla öğrenirler. Farklı diller arasında çeviri yapmanın birtakım zorlukları vardır. Çünkü her dil, farklı bir milleti, tarihi ve kültürü yansıtır. Aktarma, farklı diller arasında değil de aynı dilin lehçeleri arasında yapıldığı için çeviriden ayrılır ve belli bir disiplin gerektiren bir süreçtir: "Aktarma, aynı dilin farklı lehçelerine dayanan yazı dilinin metinlerini birinden diğerine çevirmektir. Ayrıca, 'konuşma'yı bir lehçeden diğer bir lehçeye nakletme işi için de 'aktarma' terimi kullanılabilir."⁵ Çeviri ile aktarma terimleri birbirine karıştırılabilmektedir. "Aktarma, kendine has kuralları ve standartlaşmış biçimleri olan bir yazı dilinden diğer bir yazı diline yapıldığı için çeviriye benzer, ancak, farklı diller arasında değil de aynı dilin lehçeleri arasında yapıldığı için de çeviriden ayrılır."⁶ Aktarma aynı dilin lehçeleri arasında yapıldığı için çeviriye göre daha kolaydır. Diller arası yapılan çeviriler de iki farklı dünya ve kültür söz konusudur. Bu da çeviri yapmayı zorlaştırır. Oysaki bir dilin lehçeleri arasında anlayış, kültürel altyapı, dünya görüşü gibi konularda ciddi derecede farklılıklar görülmez.

Düz yazıya göre şiir aktarımı daha zordur. Çünkü şiirde hem hatasız bir aktarma yapmak için çalışılır hem de vezin, kafiye gibi ahenk unsurları dikkate alınmak zorundadır.

"Türk lehçelerinin kendilerine mahsus kelime hazineleri, belli bir oranda temel lehçe düzeyinde; bundan daha az bir oranda da 'Genel Türkçe' düzeyinde birbiriyle örtüşür. Türk lehçeleri arasındaki eş değer kelimeler üç bölüme ayrılabilir:

1. Kaynak lehçedeki bir kelimeye hedef lehçede bir kelime eş değer olabilir.

---

⁵ Ahmet Karadoğan, Türk Lehçeleri Arasında Aktarma Sorunları, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Kırıkkale, 2004, s.9.

⁶ Ahmet Karadoğan, a.g.e., s.9

2. Kaynak lehçedeki bir kelimeye, hedef lehçede birden fazla kelime eş değer olabilir.
3. Kaynak lehçedeki bir kelimeye, hedef lehçede hiçbir kelime eş değer olmayabilir.”⁷

Yalancı eş değer ile birlikte lehçeler arası aktarmalarda zorluk teşkil eden durumlar da söz konusudur. Hedef lehçeye ait uygun kelimenin seçilememesi, yanlış ek tercihi, yansımali kelimelerin aktarılamaması, deyim ve atasözlerinin bire bir aktarılamaması gibi zorluklar da farklı lehçeler arası aktarmalarda karşılaşılan durumlardandır. Bununla birlikte farklı iki lehçe aktarımının aynı zamanda zamanla farklılaşan bir yaşam tarzının da izlerini taşıdığını unutmamak gerekir.

Aktarma, çeviriye göre daha kolay olmasına rağmen içinde çeşitli zorluklar barındırmaktadır. Şiirde bulunan bazı kelimelerin Türkçe karşılığını bulmakta zorlandık. Eserin aktarımını yaptığımız süre zarfında Kırgızca-Türkçe sözlüklerin zaman zaman yetersiz kaldığını fark ettik. Bu durum lehçeler arası sözlüklerin genişletilmesine ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Lehçeler arası aktarma çalışmalarının aynı kodlara sahip kültürleri birbirine yaklaştıracığı ve akademik çalışmaları genişleteceği şüphesiz bir gerçektir. Aktarımını yaptığımız Aalı Tokombayev’in şiir kitabı bu yoldaki atılmış küçük bir adımdır. Orta Asya Türk kültüründe bulunan ve Türkiye Türkçesine kazandırılmayı bekleyen sayısız eser bulunmaktadır.

---

⁷ Mustafa Uğurlu, “Türk Lehçeleri Arasında Benzer Kelimelerin Eş Değerlik Durumu”, *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 7/4, Fall 2012, s.219-220.

BÖLÜM 1: AALI TOKOMBAYEV HAYATI SANATI ESERLERİ

1.1. Hayatı

Ünlü şair Aalı Tokombayev, 7 Kasım 1904 yılında Cüy Eyaleti Kemin ilçesine bağlı Con Kemin köyünde dünyaya gelmiştir. 1916 yılındaki Ürkün⁸ olayında yaşananlardan sonra Çin'e sığınır. 1917 yılında ülkesine geri dönerken Narin ilinin Koçkar ilçesinde Aalı'nın babası Tokombay vefat eder. Aradan kısa bir süre geçtikten sonra annesi de hayata gözlerini yumar. Annesiz ve babasız kalmasıyla çile dolu günler onu beklemektedir. 1919 yılının yarısına kadar Kırgızistan'ın birçok yerini dolaşır. Hayatta kalmak için dilencilik yapar. 1919 yılında Isık Göl'de akrabalarını bulur ve 1922 yılına kadar onlarla birlikte yaşar. Tokombayev eğitim için önce Bişkek'e sonra da Taşkent'e gider. 1922 yılında Taşkent'te bir yatılı okula alınır. Taşkent'teki Sovyet Parti Okulu'nda eğitim görür. 1923-1927 yılları arasında Orta Asya Komünist Üniversitesi'nde yüksek öğrenimini tamamlar. Ülkesine döndükten sonra Cüy Milli Eğitim müdürlüğünde bölüm başkanı ve ilçe milli eğitim müdürü olarak görev yapar. 1927 – 1929 yılları arasında Kızıl Kırgızistan gazetesinin baş redaktörlüğünü yapar. 1927 yılında *Lenin Tuuralu* (Lenin Üzerine) adlı şiir kitabı yayımlanır. 1930-31 yılları arasında Kırgızistan Devlet Matbaasında baş redaktör ve Moskova Merkez matbaasında Kırgızca bölümünün redaktörlüğü görevlerini yürütür. 1930'lu yıllarda *Biz Kurmandıkta Karşımız* (Kurban Vermeye Karşımız), *Emgek Gülü* (Emek Gülü), *Kanduu Cıldar* (Kanlı Yıllar) adlı eserleri kitap olarak basıldı. 1931 yılında Kırgızistan'ın ilk edebiyat dergisi olan *Cabuul* (Akın) adındaki derginin çıkmasında çalışmalarıyla öncülük yapar ve derginin ilk redaktörü olur. Tokombayev, 1934-49 yılları arasında Kırgızistan Yazarlar Birliği başkanlığını yapar. Aynı yıllar içerisinde *Sovettik Kırgızistan* (Sovyet Kırgızistan'ı) dergisinin baş redaktörlüğü ve SSCB İlimler Akademisi Kırgızistan bölümünün dil, edebiyat ve tarih enstitüsü müdürlüğü görevlerinde çalışır.

1955-56 yılları arasında *Çalkan* (Isırgan) adlı hiciv dergisinin baş redaktörü olarak görev yapar. Yazar 1940'lı yıllarda *Caralangan Cürök* (Yaralanan Yürek), *Küünün Sırrı* (Küy Sırrı) ve *Kanduu Cıldar* (Kanlı Yıllar)'ın yeni varyantı *Tan Aldında* (Şafağa Doğru) adlı eserlerini yazar.

---

⁸ Ekim 1916 yılında Kırgız halkının isyanı "Ürkün İsyanı" olarak adlandırılır.

Savaşı (1941-1945) sırasında *Manastın Cerdeşi* (Manas'ın Hemşerisi), *Cıyırma Segiz Baatır* (Yirmi Sekiz Kahraman) adlı vatanseverlik eserlerini halka sunar. O iyi bir tercüman olarak da ünlüdür: S. Marşak'ın "Comoktor cana ırlar"ı (Masal ve şiirler)", A. Kunanbayev'in "Abaydın ırları (Abay Şiirleri)", "Menin Elim (Benim halkım)" adlı şiirlerini Kırgızcaya aktardı. Şair, 1967' de *Tan Aldında* (Şafağa Doğru) romanı için Toktogul Satılganov Devlet Ödülünü kazandı, iki kere Lenin nişanı ve Ardak belgesi verildi.

Tokombayev'in komünist rejimin savunuculuğunu yaptığı görülür. Bu yüzden birçok edebiyatçı arkadaşına karşı muhalif olmuş hatta onların çeşitli cezalar almasına bile neden olduğu söylenmektedir. Ancak birçok Kırgız gibi o da milliyetçilik, Sosyal Turan Partisine üyelik, Japonlara ajanlık gibi suçlar yüzünden ömrünün bir kısmını hapiste geçirmiştir. Yazar, 1988 yılında 84 yaşındayken hayata gözlerini yummuştur.

1.2. Sanatı

Aalı Tokombayev'in edebiyata yönelmesinde küçük yaşlarda annesinden dinlediği, Kırgız masalları, ağıt ve deyişleri etkili olmuştur. Bilişsel gelişim sürecinde kendi kültürü ile donanan şair o yıllar hakkında şunları dile getirir: "Çok soğuk ve uzun kış gecelerinde çocuklarını etrafına toplayarak, sakın bir edayla nice türlü masalları, ağıt ve deyişleri söylerdi. Bulmaca, tekerleme, kız oyunlarında söylenen halk şarkıları söylemeyi severdi." Babası hakkında ise: "Annemin tersine babamın ağzından bir tane bile masal ya da halk edebiyatımızla ilgili bir eser duymuş değilim."⁹ der. Çocuğun gelişiminde annenin rolü büyüktür. Birçok şairin gelişim sürecinde büyüklerinden dinlediği anlatıların büyük rolü vardır. Bilişsel gelişim sürecinde kültürel altyapıyı sağlayan bu anlatılar sanatçının arka plan kültürünü ve tematik zenginliğini sağlar.

Şairin sanatsal gelişim sürecinde yaşadığı acı dolu günlerin büyük etkisi vardır. Zorluklarla dolu bir yaşam tecrübesine sahip olan şair için bu tecrübeler sanatının ham maddesini oluşturur. Eserlerinde yaşadığı acı günleri kaleme alır. Böylelikle hem kendi yaşamışlığını dile getirir hem de gelecek nesillere atalarının yaşadıkları zor günleri aktararak vatanlarına sahip çıkmaları gerektiğini vurgular. Yaşadığı zor günler hakkında şair şunları dile getirir:

---

⁹ İbrahim Türkhan, "Muhafif Şair, Aalı Tokombayev", Kardeş Kalemler, Sayı,101, Mayıs 2015, s. 35.

“Sovyet idaresi doğduğu günlerde ben yetim bir çocuktum açlık ve sefalet Ceti Suu halkının büyük çoğunluğunu pençesine almıştı. Isık Göl, Narın ve Çüy eyaletlerinde doyarak birkaç gün yolculuk yapmak mümkün değildi. Bundan dolayı, 1919 yılının ortalarına kadar Kırgızistan’ın birçok yöresini gezip, dilencilik yaparak hayatta kalmaya çalıştık... Benim o çile dolu günlerimin bir kısmı, ‘Caralangan Cürök’ (Yaralı Yürek) adındaki kitabımda da yer aldı. 1919 yılında kendi halimde dolanırken, Isık Göl’de baba tarafından akrabalarımı bulunca, çileli günlerim sona ermiş oldu...”¹⁰

Sanatçının eserlerinde yaşadığı zor günleri bulmak mümkündür. Satır aralarında gizlenmiş çile dolu günlerin izleri sanatçının ne kadar zor bir hayat yaşadığını gözler önüne serer. Kalemını halkının emrine veren yazar için sanat halkını, vatanını, özlemlerini, aşklarını anlattığı bir kaynaktır: “Sanatçı yaşadığı zorlukları; *Kanduu Cıldar* (Kanlı Yıllar), *Caralangan Cürök* (Yaralı Yürek), *Küünün Sırrı* (Ezginin Sırrı), *Kündün Çığışı* (Güneşin Doğuşu), *Mezgil Uçat* (Mevsimler Geçiyor), *Akay Mergen* (Avcı Akay), *Bakit İzdegen İndus* (Talihini Arayan Hindu) eserlerinde anlatır.”¹¹

Yazarın “aşk ve milli duygulara hitap eden şiirleri olabildiğince süslü, canlı ve başka şairlerin şiirlerine benzemeyecek kadar orijinal, gönlün en derin noktalarına kadar ulaşacak incelik ve güzelliklere sahiptir.”¹² Aşk temasını çok iyi kullanan şairin “Sevgilinin sözü” şiirinde aşk temasını ayna imgesi ile anlattığı görülür;

Her gün gördüğün,
Aynan olsaydım keşke.
Kalbinin üstünde
Cebine koysaydın.
Kırılmışsam aniden,
Toplayıp alsaydın.
“Düzeltil misin” diye,
Ustalara varsaydın.
Sen dünyadan giderken,
Seninle gitseydim.¹³

¹⁰ İbrahim Türkhan, a.g.m., s. 35-36.

¹¹ Osmonakun İbraimov, “ ‘Kanlı Yıllar’ın Kahramanı Aalı Tokombayev”, Çev. İbrahim Türkhan, *Kardeş Kalemler Dergisi*, Sayı 101, Mayıs 2015, s. 46

¹² Asanbek Stamov, “Ömür, aşkla başlar ya da Aalı Tokombayev’in aşk şiirleri”, *Kardeş Kalemler Dergisi*, Sayı,101, Mayıs 2015, s.39

¹³ Aalı Tokombaev, *Durulmuyor Dalgalar Sonsuza Kadar*, Kırgızistan, 1995, s. 49.

Fuzuli'nin ünlü "Su kasidesi adlı" eserindeki "Dest-busi arzusuyla ger ölürsem dostlar, Kuze eylen toprağum sunun anunla yâre su" beytinde toprağından bir kâse yapılmasını ve onunla yâre su verilmesini böylelikle yârin elini öpme isteğinin gerçekleşeceğini belirtmektedir. Tokombayev de yukarıdaki şiirinde bir ayna olmak ve bu sayede yâri her gün seyretmek ister. Aşkın en vazgeçilmez unsuru olan sevgiliye yakın olma, ona kavuşma, ona temas etme isteği şairlerin bir nesneye dönüşme arzusu ile dile getirilir. Ayna imgesi ile yazar sevgiliyi yani kendisini de seyretmek ister.

Sanatçının eserlerinde vatanına ve halkına olan bağlılığı dikkat çekicidir. Eserlerinde halkı için canını vermeye hazır, onlar için bir şeyler yapmadan ölmek istemeyen bir sanatçı izlenimi görülür. Kalemini halkını aydınlatmak, yaşanan acı günleri gözler önüne sermek, yaşadıklarını gelecek nesillerle paylaşmak için kullanır. Sanatçının eserlerinin kendi hayatını anlattığı ve gelecek nesillere bırakılmış bir mektup havasında olduğunu söylemek mümkündür.

Sanatçı, eserlerinde doğa ve tabiat imgelerini yoğun olarak kullanır. Memleketinin dağları, ovaları, nehirleri ve canlıları eserlerinin vazgeçilmez bir unsurudur. Her şeyi tabiatın yarattığına inanan yazar, tabiata olan hayranlığını özellikle şiirlerinde açıkça ortaya koyar. Tabiatın güzel olan her şeyi yarattığı kadar, kötü olan şeyleri de yaratmasına sitemkâr bir tavır takınır.

Şiir, roman, hikâye, tiyatro ve eleştiri gibi alanlarda pek çok eser veren yazarın bu geniş yelpazedeki eserlerini oluştururken Kırgız tarihinin milli söz varlığından yararlandığını görmek mümkündür. Sanatçının halk kültürüne karşı da ilgisi bulunmaktadır.

1.3. Eserleri

Pek çok türde eserleri bulunan sanatçının 1921 yılında başlayan yazın hayatı uzun soluklu sürer. Sanatçının şiir, roman, tiyatro, çocuk hikâyeleri, deneme, masal vb. türdeki eserleri şu şekildedir:

- ✓ *Lenin Tuuraluu* (Lenin Hakkında) - Kırgızca şiirler, 1927
- ✓ *Biz Kurmandıkka Karşımız* (Kurban Olmaya Karşımız), 1931
- ✓ *Ataka (Akın)* - Külliyyat, 1932
- ✓ *Esir Marat*, 1932
- ✓ *Emgek Gülü* (Emek Gülü) - Şiirler, 1932

- ✓ *Abalkı Irlar* (Eski Şiirler), 1939
- ✓ *Bizdin Kitep* (Bizim Kitap) - Çocuk oyunları ve şiirler, 1934
- ✓ *İrgelgen Irlar cana 1916 Cıldağı Poemadan Üzündü* (Şiirlerden Seçmeler ve 1916 yılındaki manzumeden bir parça), 1935.
- ✓ *Kanattuu Dostor* (Kuş Dostlar) - Çocuk Hikâyeleri, 1935
- ✓ *Irlar Cıynagı* (Şiirler kitabı) - 1916 yılı, Roman: I.cilt, 1935
- ✓ *Kanduu Cıldar* (Kanlı Yıllar) - 1916 yılı, Roman, 1931
- ✓ *Kanlı Yıllar*- Roman, 1940
- ✓ *Caralangan cürök* (Yaralı Yürek), 1941
- ✓ *Sıykırçı Cönündö Comok* (Büyücü Hakkında Masal), 1941
- ✓ *Tübölük Cırgalçılık Üçün Küröş* (Ebedî Refah İçin Mücadele), 1941
- ✓ *Alga* (İleri), 1942
- ✓ *Aşırbay* - Deneme, 1943
- ✓ *Uluu Agabız Orus Eli* (Büyük Abimiz Rus Halkı), 1943
- ✓ *Alkoo* (Övme)- Yeni Şiirler, 1944
- ✓ *Taalay İzdegen İndus* (Talih Arayan Hindu) - Masal, 1947
- ✓ *Tan Aldında* (Şafağa Doğru, Kanlı Yıllar) - 1940-1945'li yıllar, 1947
- ✓ *Bizdin Kitep* (Bizim Kitap) - Şiirler, 1949
- ✓ *Tandalgan Irlar* (Şiirlerden Seçmeler) 1956
- ✓ *Belegim* (Armağanım) - Şiirler, 1951
- ✓ *Öz Közüüm Kenen*, (Kendi Gözüümle) - Manzum Hikâye, 1952
- ✓ *Irlar* (Şiirler), 1958
- ✓ *Çıgarmalar*(Eserler) - 4 ciltli kitap- I.-II. cilt, 1958
- ✓ *Comoktor* (Masallar) - 1955
- ✓ *Turmuş* (Hayat): Şiirler ve manzumeler, 1955
- ✓ *Lirika* (Şiir), 1958
- ✓ *Beecinden Belek*, (Beycinden Hediye) - Yolda yazılan deneme ve şiirler- 1967
- ✓ *Komuz Küüsü* (Komuz Ezgisi) - Şiirler ve Manzumeler, 1960
- ✓ *Öz Közüüm Menen* (Kendi Gözüümle), 1962
- ✓ *Tan Aldında* (Şafağa Doğru), (Kanlı Yıllar) - 1962
- ✓ *Caralangan Cürök* (Yaralı Yürek) - Hikâyeler, 1963
- ✓ *Volga Menen Süylöşüü* (Volga ile Konuşma) - Şiirler, 1965

- ✓ *Soldat Elek* (Asker İdik), Hikâye, 1965
- ✓ *Tan Aldında* (Şafağa Doğru) - Roman, 1966
- ✓ *Momiya* (Mumya): Şiirler, Destanlar, Dörtlükler 1965-1969 yıllar arası, 1970
- ✓ *Caralangan Cürök* (Yaralı Yürek) - Hikâyeler, 1971
- ✓ *Tandalgan Çıgarmalarının 3 Tomduk Cıynagı* (Seçme eserlerinin 3 cildi), 1972
- ✓ *Tandalgan Çıgarmalarının 3 Tomduk Cıynagı* (Seçme eserlerin 3 cildi), 1974
- ✓ *Aşırbay* (Aşırbay) Deneme, 1974
- ✓ *Belegim* (Armağanım), Lirik Şiirler, 1974
- ✓ *Bizdin kitep* (Bizim Kitap)- Şiirler, Frunze, Mektep, 1975
- ✓ *Respublikam* (Cumhuriyetim) - Güncel politik konulu manzume, 1976
- ✓ *Akay Mergen* (Avcı Akay) - Hikâyeler, 1976
- ✓ *Cıldızım* (Yıldızım) - Şiirler, destanlar, 1976
- ✓ *Küünün Sırı* (Küü Sırır) - Hikâyeler, 1977
- ✓ *Menin Metrikam* (Benim Veznim) - Şiirler, manzume, 1979
- ✓ *Respublikam* (Cumhuriyetim), 1979
- ✓ *Ömür Elesteri* (Ömür Hülyaları), Şiirlerden seçmeler, destanlar, 1980
- ✓ *Caralangan Cürök* (Yaralı Yürek) - Hikâyeler, drama, 1981
- ✓ *Cetim Menen Sıtkırçı* (Yetim ile Büyücü) - Masal, 1981
- ✓ *Mezgil Uçat* (Vakit Durmaz) Uzun hikâyeler ve hikâyeler, 1983
- ✓ *Akay Mergen* (Avcı Akay) - Hikâyeler, 1984
- ✓ *Küünün Sırı* (Küü Sırır) - Şiirler, hikâyeler, 1984
- ✓ *Tan Aldında* (Şafağa Doğru) - Şiir tarzında yazılan roman, 1984.¹⁴

---

¹⁴ İbrahim Türkhan, a.g.m., s. 37-38

BÖLÜM 2: METİN AKTARIMI

Taalayıma

Kanday sonun! Beypil menin taalayım,
Köñül koyop ukkulaçı kişine?!
Kaçan bolso balasında kuçaktap,
Beş ball koyot beş münöttük işime.
Taalay künü batkanına tañ kala,
Kolbaşında cürögümdün içine...

Col körsötüp, kubat berip olturat,
Karegimdün kadalangan işine,
O, taalayım, bererindi bere ber?
Men colçumun eldin cürgön izine.
Men tübölük kulduk kılıp ötömün,
Seni maga colukturgan kişiğe.

Talihime

Ne kadar güzel! Huzurlu benim talihim,
Gönülden dinlesene!
Her zaman balası gibi kucaklayıp,
Beş puan verir beş dakikalık işime,
Şanslı günde güneşin battığına şaşarım,
Avuç içi kadar yüreğimin içine...

Yol gösterir, kuvvet vererek.
Göz bebeğimin gayretkeş işine,
Ey talihim, ne vereceksen ver?
Ben yolcuyum, halkımın izinden yürüyen.
Ben ebediyen kulluk edeceğim,
Seni benim karşıma çıkaran kişiye.

Ömür Mülkü

Kumsarıp kusa boldum küte berip,
Kaydasıñ naristedey menin erken!
Oylosom kokus ele adaşkanday,
Kütömün kündö bugün, anan erten,
Anan erteñ,
Anan erteñ
Kaydasıñ, kabarıñ cok kayran erkem?!

Bügün da, erten da cok, erten da cok
Köralbay kölököñö zar bolgondo,
Adamdın aza kütkön küüsün çertem.
Küüsün çertem,
Küüsün çeertem.

Muñkanıp, müdürölüp basam temteñ!
Sımaptay möltüldögön şüüdürümdör,
Tögülöt menin baskan colum menen.

Ömür Mülkü

Kum gibi sararıp hasret çekerim beklerken,
Neredesin benim çocuk gibi şımarığım!
Düşünsem birden şaşırımışçasına,
Beklerim her gün bugün ve yarın
Sonra yarın,
Sonra yarın
Neredesin, haberin yok şımarığım!

Bugün de, yarın da yok, yarın da yok
Göremeyip gölgene hasret kalınca,
İnsanların ağıt ezgisini çalarım.
Ezgisini çalarım,
Ezgisini çalarım.

Kederlenip, sarsılarak yürürüm!
Cıva gibi parlayan çiğ taneleri,
Dökülür, benim yürüdüğüm yol üzerin de.

Al- menin aza kütüp tökkön çaşım,
Tügönböyt kaçça sürtsön kolun menen...
Kolun menen,
Kolun menen,
Kaygılar kaydan keldiñ tobuñ menen!

Kün öttü, şüüdürüm cok, cerde tamgan.
Bolgonbu bozdoşumdun bari calgan?
Ar kimde süygön bar go, küygön bar go,
Alarga ketken belem menden arman.
Menden arman,
Menden arman.
Maga da ötüp ketken elden kalgan...

Tübölük temir zakon özgörbögön,
Eköönün biröö tartuu, biröö türtüü.
Küygüzüp, kayta burap öçürtköndöy,
Bir gana ştepselde kaygı külkü.
Kaygı külkü,
Kaygı külkü.
Tübölük öçüp, küygön ömür mülkü.

O benim yas tutup döktüğüm gözyaşım,
Tükenmez ne kadar silsem elim ile...
Elim ile,
Elim ile,
Kaygılar nereden geldiniz hep birlikte!

Gün geçti, çiğ taneleri yok, yerde damlayan.
Oldu mu ağlamadıklarımın hepsi yalan?
Her kimde sevgi var, yangısı da var,
Onlara gitmiş midir benden keder.
Benden keder,
Benden keder.
Bana da geçmiş başkasından kalan...

Hiç değışmeyen demir kanun,
İkisinin biri çekmek, biri de itmek.
Yaktığını tekrar çevirip söndürmüş gibi,
Ancak ştepselde¹⁵ kaygı neşe
Kaygı neşe,
Kaygı neşe.
Ebediyen sönüp, yanan ömür mülkü.

---

¹⁵ Ştepsel: müzik aleti

Cüröktögülör

Kanday bulçun, uyutulgan korgoşun!
Kabak kaştar: Kıyan cürgön señirdey!
Ar biriñer alda kaçan çaşagan...
Comoktoğu: Adam tüstüü teñirdey.
Ar kimiñer: Keremettüü, aybattuu,
Şirelişken, but düynönün çebindey?!
Borçolonun, kanga batkan kimsiner?
Sınbay gana maytarılğan temirdey?

-Biz adambız, kara kanat- cırtkıçtan
Cerdin nurun siler üçün saktadık
Candı berip cartı kadam çeginbey
Kankorlordun özün tepsep kaçtadık!
Tulkubuzdu tübölökkö taş kılıp;
Tuuran eldin nanın, tuzun aktadık
Biz, tübölük, cap-çaş boydon türabız
Erkin eldin cürögündö saktalıp!

Yürektekiler

Nasıl bir kas, mayalanmış kurşun!
Kabak, kaşlar: Hızla çıkılan dağ yamacı gibi!
Her biriniz uzun zamandır yaşayan...
Masaldaki insan kılığındaki tanrı gibi.
Her biriniz: Kerametli, heybetli,
Kaynaşmış tüm dünyanın seti gibi!
Parça parça doğranıp kana bulanmış kimsiniz?
Kırılmayıp eğilen demir gibi?

Biz, insanız kara yırtıcılardan
Yerin nurunu sizler için koruduk.
Can verip bir karış geri gitmeden
Zalimleri ezip geçtik!
Bedenimizi ebediyen taşla dönüştürüp
Yediğimiz ekmeğin, hakkını vatanımıza ödedik.
Biz, hiçbir zaman yaşlanmayız,
Özgür halkın yüreğinde yaşayarak!

Sagınuu

Sagındım, dilgir boldum ketkenimçe,
Ata – enem ot tamızgan kolomtogo
Karadım kapçıgaydan çıgar zamat,
Zankaygan, kuçak Ala – Toogo.

Mına bul karagayluu çaşıl maydan:
Aytpasam bilesiner munu kaydan?
Inaalap, kol-butumdu erbendetip,
Düynögö keliptirmin uşul caydan.

Baştalğan uşul cerden tuñguç sezim,
Men azır müçölümdün öttüm beşin,
Mınakey köz aldıma kele kaldı,
Çerdeñdep, cılan ayak curgön kezim.

Talaşıp, tay minişken kurdaştarım,
Boluptur: bordoy sakal oyçul çaldar.
Eridim kücüdögü korgoşunday,
Kücüldöp kurçaganda çooçun baldar.

Kubandım men alarga. Alar maga
Karaşat, kazıp tapkan esteliktey,
Col berbeyt bir-birlerine, maga dağı,
Tolkuşat üyör cürgön keçmeliktey.

Özlem

Özledim, gittikçe arttı arzularım,
Anamın-babamın ateş yaktığı ocağa
Dar geçitten çıkar çıkmaz baktım.
Zirvesi bulutlara değen, kucak açan Aladağ'a.

İşte bu köknarlı yeşil meydan:
Anlatmasam bunu nereden bileceksiniz!
Ingalayıp, elimi kolumu bağlayıp,
Dünyaya gelmişim işte buradan.

Başladı buradan ilk duygularım,
Ben henüz geçtim altmışımı,
İşte gözümün önüne geldi,
Şiş karınlı, yalın ayak gezdiğim zamanlarım.

Dalaşıp, tay bindiğimiz akranlarım,
Olmuşlar: Aksakallı akıllı ihtiyarlar.
Eridim potadaki kurşun gibi,
Hararetle çocuklar etrafımı sardığında.

Sevindim ben onlara. Onlar bana
İzliyorlar, kazarak buldukları hatıra gibi,
Yol vermiyorlar birbirlerine, bana dahi,
Dalgalanıyorlardı geçitten geçen sürü gibi.

Sagınuu; kaday müşkül, kaday ışıık!
Uktatpayt, uçkun kelet kuştay sızıp.
Adaşıp ene, bala tabışkanday,
Caydarı caş kılğırat, közdön sızıp.

Töbölük tirüü cürsök, sagınışsak,
Tübölük tus tatışsak uşul caydan.
Aga men aydan kelgen boloor elem,
Sagınuu cetkirdi dep alda kaydan!

Çarçabas, tentek sanaa mazaktayı!
Talpıntat, tepreygen beşiğimden.
Angıça oynoktigon neberemdi-
Eerçitip çıga kelem, eşiğimden.

Cer- ene kaday ısıık, kaday beypil,
Ayırbayt, açuu, tattuu keşiginen.
Anan al 'arbagımdı' şıkaalatat,
Koynuna tartıp algan teşiginen!

Sagınuu, küyüü, süyüü cerde kalat,
Kargaybı, alkaşabı oylonboymun.
Men için beyiş da çok, keyiş da çok,
Tübölük beşiğimden oygonboymun.

Kubatı, kubançısı sagındırgan,
Kolomto,- bir tamçısı mekenimdin.
Asmandan altın möndür tögülse da,
Başka cer anday emes cete bildim.

Özlem ne kadar zor, ne kadar sıcak!
Uyutmuyor, uçmak istiyorsun bir kuş gibi.
Yolunu kaybedip yeniden çocuğunu bulmuş gibi,
Engelsiz yaş gözden sızıyor.

Ebedi sağ olsak da özlesek,
Ebedi yiyip içsek bu dünyada.
Ona ben aydan gelen olurum,
Özlemin kavuşturduğu taa nerelerden!

Yorulmayan, şımarık düşünce alay eder mi?
Çırpındırır, sallanan beşiğimden.
O sırada oynayan torunumu-
Elinden tutup çıkıveririm kapımdan.

Toprak ana ne kadar sıcak, ne kadar huzurlu,
Ayırmaz, acı tatlı hiçbir nimeti.
Ondan sonra o 'ruhuma' baktırtacak,
Koynuna çekip aldığı mezarından!

Özleyiş, yanmak, seviş, aşk dünyada kalır,
Dua mı eder, beddua mı eder düşünmüyorum.
Benim için cennet de yok, üzülmek de yok,
Ebediyen beşiğimden uyanmam.

Kuvveti, sevinci özleten,
Ocak, bir damlası memleketimin.
Semadan altın dolu yağsa da,
Başka yer onun gibi değil şimdi anladım.

Suraşsa osuyatka aytar elem:

Cerdi süy, meerimdüü bol, elindi süy!

Eger sen oşolorgo kerek bolson,

Kılçaksız oktoy uçup calındap.

Sorsalar vasiyet ederdim:

Vatanı sev, insancıl ol, halkımı sev!

Eğer sen onlara gerekliysen,

Yeleksiz ok gibi uçup alev alev yan!..

Sen- Tuugancer (İkaya)

1

Tübü çok, kıyır da çok, kök meykinde
Akçuulan bulut kalkıp, cay baratat.
Bardığı tabigattın töldön bütökön,
Magdırayt: canduu, cansız, canga rahat.

Kök oroy, esepsiz gul, atır jittuu,
Adam çok, andan başka, özüm calgız.
Güldörün tiştegilep olturganda
Aylanam közgö tüşöt, esten kalgıs.

Munarday karagaylar, kalın badal,
Teskeyde cer örköçü- kızıl aska.
Salığı tabigattın sansız türkün,
Elesin eptesem da sıybayt başka.

‘Tıyındar’ kanatı çok uçup cüröt,
Serendep karagayga- karagaygan.
Bürküttör: kudup tüşüp, atıp çıgıp,
Üyrötöt balapanın alda kaydan.

Koş kanat samoletoy işnelikter,
Çabuulun kögönderge salıp cüröt.
Çalkılap kumurskalar arkı- terki
Ölgöndün tarpın cıynap alıp cüröt.

Sarala kımkap kiygen kartan poptoy,
Barpayıpp ükü olturat künden bezip.
Tabiygat taymaştırıp oynoyt eken,
Küçtüügö küçsüzdörgün ırsın kesip.

Sen-Vatanım (Hikâye)

1

Başı yok, sonu yok gökyüzünde
Ağ ak bulutlar ağır ağır ilerler.
Hepsi de tabiat anadan var olan,
Keyiflenir: canlı, cansız, ne rahat.

Yeşil tepeler, sayısız çiçeklerle, ıtır kokulu,
İnsan yok, ondan başka, bir ben yalnız.
Çiçekleri dişleyip dururken
Etrafımı görüp, aklım başımdan gitti.

Minare gibi köknarlar sık çalılık,
Kuzeyde yer hörgüçlü-kızıl tepe.
Tabiatın sayısız nimeti türlü türlü,
Hayali bile başıma sığmaz.

‘Sincaplar’ kanatsız uçuyorlar,
Sıçrayıp köknardan- köknara.
Kartallar: Dalıp, vurup, avını pençeleyip çıkıp,
Eğitirler yavrularını kim bilir nerelerde.

Çift kanatlı uçak gibi kız böcekleri,
Görenlere saldırıp duruyorlar.
Oraya buraya koşuşturan karıncalar
Ölenlerin leşlerini toplamakta.

En kıymetli ipek kumaşları giyinen yaşlı papaz
gibi,
Güneşten bunalmış ablak suratlı oturuyordu
baykuş.
Tabiat güçlerini sınıtıp oynuyordu,
Güçlülere güçsüzlerin rıskını yedirip.

Aarılar biri ketse, biri kelip,
Gül tandap küypölöndön ızıldeşat.
Cörgömüş ölüm torun cayıp koyop
Nooçada sayatçıday tızıldeşat.

Tınçıtpay, üydün baarın kıtıgılap
Izıldap, ırda cüröt tentek- saygak.
Sagızgan: kabarçıbı, uşakçıbı?
Şakıldan bardığına oşol aygak.

Carışat sayma köynök köpölöktör,
San cetkis parvanalar andan mayda.
Sekiret eşek baştuu çekirtkeler,
Kıyağın tartat eken uşundayda...

Möltürök, bışıp turgan karagattar,
Coodurayt süygönündün karegindey.
Men dağı kıyal menen ösüp cattım,
Sebilgen uşul cerdin danegindey.

Çuldurayt ecen türkün obon menen
Dirilgen uçup- kongon çımçıktarı.
Notasız simfoniya, dirijersiz...
Eritip eelep ketet unçukkanı...

Askadan sızıp çıkkın tunuk bulak,
Bugün da bayagıday şıldır-kuldur.
Çaçılğan bitıraday kıyaldansam:
Silkinet kanattuday cürök kurgur.

Arıların biri gidip, biri gelip,
Telaşlı vızıldeşarak çiçek seçerler.
Örümcek ölüm ağını örüyor,
Pusudaki avcı gibi ıslık çalıyor.

Rahat vermeyip, bütün sığırları gıdıklayıp,
Vızıldayıp, şarkı söyleyip gezer şımarık büvelek.
Saksağan haberci mi dedikoducu mu?
Çirkin sesiyle hepsine gıklar.

Yarışırılar işlemeli gömlekleriyle kelebekler,
Onlardan küçük sayısız pervaneler.
Sıçrarlar eşekbaşı çekirgeler,
Kemanlarını çalarlar bu durumda.

Olgunlaşmış pırıltılı frenk üzümüleri,
Parlarlar, sevgilinin göz bebekleri gibi.
Bende hayallerle büyüyordum,
Saçılan bu yerin tohumu gibi...

Cıvıldeşır türlü türlü nağmelerle,
Silkinip uçup konan serçeleri.
Notasız senfoni şefsiz...
Alıp götürüyor çıkardıkları sesleri.

Kayalardan sızıp çıkan duru bulak,
Bugün de önceki gibi şırıl şırıl.
Saçılan pıtrak gibi hayale dalsam:
Silkinir kanatlanmış gibi zavallı yürek.

Kulaçtı kere taştap, cer kuçaktap
İzderin babalıktın kubaladım...
İzdesem çağılğandı minip alıp...
Bolboyt ee, natıycası ubaranın!?

Tuugan cer, balalık kez, uçkan uya,
Üçöölöp suragansıyt – ‘estedinbi?’
Emese min keleptin birin çubap,
Uçunan üzöyünçü, estegimdi...

Kuş kılıp köpölöktü kökölötüp,
Calañbaş, calañayak cürgön cerim.
Kubalap çakçıygandı balapanın,
Cıgılıp, kayta çurkap külgön cerim!

Sagınam, ali bolsa balalıktı,
Bardığın sezer elem ‘ arzan – tegin’.
Cer cüzü uşul go dep oylor elem,
Çegi çok köp körünüp eki kemin.

Tuugan cer, kanday ısıq, kanday kımbat,
Sagınsa tabış kıyın tatır kebin.
Baldarı tak uşunday tüşünötgö,
Meyli çöl, saz bolso da tuugan cerin.

Sezemin ata- enenin örgöösündöy,
Al kezde atam cigit, enem kelin,
Kaçalık süyündürüm, küyündürdüm?
Ölçöşkö mümkün emes anın çegin!

Açıp kollarını sonuna kadar, kucaklayıp yeri
İzlerini atalarımın kovaladım...
Arasam şimşeklere binip...
Olmuyor işte, neticesi bu çabaların!?

Doğduğum yer, çocukluk çağları, uçtuğum yuva,
Üçü birden soruyorlar: - ‘Hatırladın mı?’
O zaman o anılardan birini çekerek,
Ucundan koparayım, hatırladığımı...

Kelebeği kuş gibi uçurup,
Baş açık, yalın ayak koştuğum yurdum.
Çakçıyanın yavrusunu kovalayıp,
Düşüp, tekrar gülerek koştuğum yurdum!

Özlüyorum, hala da çocukluğumu,
Her şeyi sezerdim ama ucuz ama pahalı.
Yeryüzü dedikleri bu olsa gerek diye
düşünürdüm,
Sınırı yok çok görünür iki Kemin.

Memleket ne kadar sıcak ne kadar kıymetli,
Özlese zordur ifade edecek sözleri
Çocukları tam böyle düşünür ya,
Tamam, çöl bataklık olsa da memleketin.

Hissederim ana- babamın sarayı gibi,
O zamanlar babam yiğit anam gelin,
Kim bilir ne kadar sevindirdim ne kadar ağlattım?
Sınırım ölçmenin imkânı yok!

Ar kaçan kamikkansın cürör ele,
Atama tar kelgensip uşu Kemin.
Çın ele uşul cerde beyiti çok,
Surasam eçkim bilbeyt, anın şegin.

Oşonu küttüm bele? Kaydan, caydan?
Cel menen calt- cult etti köpkök maydan!
Kırdanıp can-cagımdı karaganda
Sagızgan şagıldangı alda kaydan...

Közümdü, könülümdü tartıp ketti,
Tsızgandın sakalınday tarmal arça.
Al maga kadimkidey şıbradı...
Cetilip, cetim bakkan, karkandarça:

Atandan azır cıyırma çaşın uluu,
Beyiştin sürötündöy cerin suluu.
Enendin erkeletken cerin körçü?
Kucağın cayıp kütöt, elin cıluu.

Termetken beşiğindi eki Kemin,
Ar kaçan söz kılğanı senin kebin.
Baldarın bardık elge nöökör kılğan
Peyli ken, berekelüü senin elin!

Betindi celpigen cel aymalasa:
Büt köndöy bolo kalat boygo kanat.
Alpeştep ak betindi sılaganday
Çın ele ata-enendi oygo salat.

Her zaman bunalımda olurdu,
Babama dar geliyor gibiydi bu Kemin.
Gerçekten de o yerde mezarı yok,
Sorsam kimse bilmez, onun sebebini.

Onu bekledin mi? Nereden ne taraftan?
Yel ile hışırdadı göm gök meydan!
Hızla sağımı soluma bakınca
Saksağan gakladı bilmem nereden...

Gözümü gönlümü alıp gitti?
Kıvırcık ardıç, çingenenin sakalı gibi.
O bana gerçek gibi fısıldadı...
Büyüyüp yetime bakan yaşlılar gibi...

Şimdi babandan yirmi yaş büyüsun,
Cennet misali vatanın.
Annenin seni nazladığı yere baksana!
Sıcak kucağını açmış bekliyor halkın.

Sallamış beşiğini iki Kemin,
Sözleri her zaman senden söyler.
Evlatlarını bütün ülkeye asker kılan
Gönlü geniş, bereketli senin halkın!

Yüzünü hırçın yel dalamasa:
Sanki sırtında kanat bitecek gibi olur.
Sevgiyle ak yüzünü sıvarcasına
Gerçekten de ana-babanı düşündürür.

Köp uram kelip- ketken adamdargan:
'Bul cerdin meeri var ' dep ayta kalat:
Attin ay! Arça bolboy, adam bolup...
Cartı kün çaşabadım, ataganat!..

Uşunday şıbradı tarmal arça,
Kadimki kasiettüü karılarça.
Tuugan cer uçkan ura, altın beşik,
Telimiret, çark aylanat aarılarça...

Men dağı köptün biri, uçkan aarı
Tatkanım azı, köppü güldün daamı.
Toltursam anketimde koşo cüröt,
Beşiğim, berekelüü cerdin naamı.

Bargandı bapes menen kütüp algan
Keminde, ata-enennin meeri da bar.
Könüldü kökölötüp alıp cürgön,
Keminde çaşılıktın zeeri da bar.

Aytluu tili bulbul, közü dürbü.
Curt üçün, coodon ölgen – baatır Ürbü.
Tukumı cıldız cerdüü- biz ekenbiz.
Okşotom elibizge öçpös kündü...

Törölüp, önüp- ösüp, ölüp ketiş,
Zakonu tabigattın özgörbögön.
Kañçalık? Kupuya sır tunup catat
Emdige ilim cetip, köz körbögön!

Gelip gidenlerden çok duyuyorum:
'Buranın merhameti var' diyorlar:
Maalesef! Ardıç ağacı olmadan, insan olup...
Yarım gün yaşayamadım, yazık!

Şöyle fısıldadı büklümlü ardıç,
Tıpkı kutsal yaşlı ihtiyarlar gibi.
Doğduğum yer, uçtuğum yuva, altın beşik,
Kımıldanır, silkinir olduğu yerde dönen arılar
gibi...

Ben de kalabalıktan birisi, uçan arı
Tattığım az mı, çok mu çiçeğin tadı.
Doldursam anketimde de yer alıyor,
Beşiğim, bereketli yerin namı.

Geleni sevgiyle karşılayan
Kemin'de, ana-babanın sevgisi de var.
Gönlünü yükseklerde taşıyan,
Kemin'de gençliğin altın çağı da var.

Ünlü dili bülbül, gözü dürbün.
Vatan için savaşta ölen – kahraman Ürbü.
Soyu yıldız topraklı olan bizmişiz.
Benzetirim halkımıza sönmez güneşi...

Doğup, gelişip – büyüyüp, ölmek
Kanunu tabiatın değişmeyen.
Ne kadar? Derin sır donmuş yatıyor
Şimdiye kadar ilim yetip, göz görmeyen!

Kanday mart, kaday çeber bul tabigat?!
Beriptir tuugan cerde bardık sebin.
Güldöy ber külmün cüzdüü elin menen,
Atından aylanayın, egiz Kemin...

Surasa: mekenimdin fundamentin,
'Cürök' dep aytar elem özümdörü.
Düynögö kelip kayra ketkenimçe
Ayrılbayt mahabbatım, Sezimdegi

Ne kadar mert, ne kadar hünerli bu tabiat!
Vermiş memlekete bütün çeyizini.
Şenlen, güler yüzlü halkın ile
Adına kurban olayım, ikiz Kemin...

Sorsalar: Vatanımın temelini,
'Yürek' derdim kendimdeki.
Dünyaya gelip, geri dönene kadar
Ayrılmaz sevgim, duygularımdaki.

Tabigat Menen Akın

(ilimpoz coldoşumdun albomunan)

Sen – tabigat, tattı uykudan oygottun,
Oygottuñ da: kıtıgılap oylottuñ...
Sen duduksuñ, tınşay bergin emese,
Kantip çaşap, emineleroylopmun!

Eske saldıñ, çaşçılıktı, ötköndü,
Eske saldıñ ümüttördü, öpköndü,
Eske saldıñ Gete çaldın kütönün,
Ce akındar kütüü menen ötkönbü?

Dostuk, süyüü: çarkıldagan çagılğan,
Eelep algam, al tübölük tabılgam.
Epkin, elpek, turmuş maga caydarı,
Ulgaysam da: kabırılбайt kabırgam.

Dostuk, süyüü belgilerin tagınsam.
Közdöy saktaym, cüröktöştöy alınsam.
Okundurbös, kubandırbas düynö çok,
Irdaym, ıylaym, adaştırısam, sağınsam!

Süyüü degen suktandırgan közdö emess,
Dostuk degen til kayragan sözdö emes,
Cuuruluşkan: cürök, tilek, bilekte,
Tooday altın, mayda- bakal bözdö emes!

Men ömürdün açuu, tattuu coldorun:
Basıp öttüm, mahabattı koldodum,
Uykusu çok, tınıımı çok cüröktün-
Körgönüm çok mahabatka tolgonun.

Tabiat İle Şair

(Bilim adamı arkadaşımın albümünden)

Sen tabiat, tatlı uykudan uyandırdın,
Uyandırdın ve: Gıdıklayıp düşündürdün...
Sen lalsın, dinle öyleyse,
Neler yaşayıp, neler düşünmüşüm!

Hatırlattın, gençliği, geçmişi,
Hatırlattın, ümitleri, öpmeyi,
Hatırlattın, Goethe ihtiyarın beklediğini,
Yoksa şairler beklemekle geçmişler mi?

Dostluk, aşk: Parlayan yıldırım,
Sahip olduğum, sonsuz kazancım.
Girişken, çevik, hayat bana neşeli,
Yaşlansam da; bükülmez belim.

Dostluk, aşk işaretlerini taksam,
Gözüm gibi korurum, sevgili kabul edeni.
Pişman etmez, teselli vermez dünya yok,
Şarkı söylerim, ağlarım, kaybetsem, özlesem!

Sevgi dediğimiz kışkandırılan gözde değil!
Dostluk dediğimiz keskin sözde değil,
Yoğurulan: yürek, dilek, bilekte,
Dağ gibi altın, küçük, yırtık pırtık bezde değil!

Ben hayatın acı, tatlı yollarını:
Yürüdüm, aşka sahip çıktım,
Uykusu yok, dinmesi yok yüreğin,
Görmedim aşka doyduğunu.

Kanca tonna? Kaygı, süyüü cırgalın:
Cıynap kördü menin kırcın kırdalım.
Baştan kenen idiş cokko düynögö!
Tolturalbay ulgaygança ırdadım...

O tabiat! Sen cansızsın, canduusuñ,
Sen sokursuñ, titireysiñ, kanduusuñ!
Senin közüñ adamdardın kolunda-
Oşonduktan meerimdüüsüñ, şañduusuñ!

Eç kaçan eçtemeden kem emessiñ,
Adamiña birook da teñ emessiñ...
Casap alıp cogoto albay kudaydı
Karmaşkandar adamdar, sen emessiñ!

Oşonduktan aytabız: 'bendeçilik'
Özü casayt, kıyratat, özü bilip!
Tarp talaşkan çöölördöy tıtmalaşıp,
Mahabattın dilderin cüröt tilip.

Azır menden surasañ: 'Kim ayıptuu?'
Adam baştuu mitedey, din ayıptuu!
Benzin kuyup, ot bürküp, ok cegizgen,
Çañ salgan ay- aalamga til ayıptuu!

Dostuk, süyüü belgilerin tagınsam,
Közdöy saktaym, tatıganday alınsam.
Öküntpögön, kubantpagan düynö cok.
Irdaym, ıylaym, adaştırısam, sağınsam.

Kaç ton? Kaygı, sevgi hazzını:
Topladı benim gençliğim.
Baştan, büyük geniş kap yoktur dünyada!
Dolduramadan yaşlanana kadar şarkı söyledim...

Ey tabiat! Sen cansızsın, canlısın,
Sen körsün, titrersin, kanlısın!
Senin gözün insanların elinde,
Onun için merhametlisin, neşelisin!

Her zaman, hiçbir şeyden eksik değilsin,
Ama insanına da eşit değilsin...
Yapıp yok edemeyip Tanrı'yı
Savaşanlar, insanlar, sen değilsin!

Onun için deriz ki 'İnsanlık hali'
Kendi yapar, yıkar, kendi bilerek!
Leş dalaşan çakallar gibi tırmalaşıp,
Aşkın yüreğini parçalıyor.

Şimdi bana sorarsan: 'Kim suçlu?'
İnsan başlı parazit, din suçlu!
Benzin koyup, ateş yakıp, ok yediren,
Bütün alemi tozu dumana katan dil suçlu.

Dostluk, aşk işaretlerini taksam,
Gözüm gibi korurum, değerimi bileni.
Pişman etmez, teselli vermez dünya yok,
Şarkı söylerim, ağlarım, kaybetsem, özlesem!

Talant bergen, özünüsün suratpastan,
Al togolok, körünböyt, kulak- baştan.
Tak töbömdö sıaptay çimirilet,
Men kelatam: şañ menen kulaţpastan.

Uluu alkış özünö belek bergen...
Iraazı bol, sen dağı önök menden.
Aç köz eleñ, uurdatıp alıp ketpe?!
Suraganım tak uşul, dosum senden.

Yetenek veren, sensin istemeden,
O yuvarlak, görünmez, kulak baştan.
Tam tepemde kurşun gibi dönen,
Ben geliyorum: neşe ile kaybetmeden.

Büyük dua: kendine hediye veren...
Razı ol, sen de tavsiye benden.
Açgöz idin, hırsızlık edip götürme!
İstediğim tek şey budur dostum senden.

Senden İyık Mekke Cok

Tuğan cerim taalay kölü baykalat.
Kanca keldim kanca cazdım kaytalap.
Kalam uçum kanca mokop cañırsa
Oşonçoluk saltanatın aytalat...

Eçkim barbayt sağıngansan Mekkege
Mekke çıkpayt, meken menen cekege!
Bayırkısın, derbişterin körbösön
Emine bar! Çöldö turgan mekkede.

Men, misirden atayılap suradım,
Cırgaldarın kaydan kütör ekenin.
Berer emes bedeündör, fillahtar
Miñ mekkege, min beyişke mekenin.

O, tuğan cer senden iyık Mekke cok,
Süt emizip, tuzun- nanın cedirgen.
Men sen üçün bardığına dayarmın,
Sööktörümdü uç kılssa da tegirmen.

Senden Kutsal Mekke Yoktur

Doğduğum yer baht gölü farkındayım.
Kaç defa geldim kaç defa yazdım tekrarlayıp.
Kalem ucu ne kadar körelip yenilenirse
O kadar şöhretin söylenir...

Kimse gitmez özlediğinden Mekke'ye
Mekke çıkmaz, vatanla mücadeleye!
Geçmişini görmeden dervişlerin.
Ne var! Çölde duran Mekke'de.

Ben Mısır'dan özellikle sordum,
Rahatların nereden beklediğini.
Verecek değil bedeviler, fellahlar
Bin Mekke'ye, bin cennete vatanımı.

Ey, vatan senden kutsal Mekke yok,
Süt emzirip, tuzunu-ekmeğini yediren.
Ben senin için her şeye hazırım,
Kemiklerimi un ufak etse de değirmen.

Barsam Eken

Toolordun kanday bolso kebetesi,
Oşondoy taalay menen berektesi.
Uyadan uçup ketken balapanday,
Sagıntat özü turgay, kölökösü.

Arkar, kulca, too kiyik,
Aralaşa cayılğan.
'Kayıp bakkan malım' dep,
Karaar elem ayıldan.
Karaar elem ayıldan.

Cıldızdar ayday bolup körünçe.
Bulutlar uçkan kuuday bölünçe.
Ötkündör erke bala ıylaganday,
Bir kündö eçen ireet tögülçe.

Atam mene napamdın,
Ak çaçınday möngüsü.
Közüm toyboy kaytalap:
Kele beret körgüsü.
Kele beret körgüsü.

Çañkasam içer elem bulağından,
Algansıp ansap süygön ınagımdan.
İrdasam meni tuurap obon salgan,
Canırık ketpey koydu kulagımdan.

Ata-babam ötkön cer,
Aylanayın Ala-Too.
Bardık eldi kütjön cer,
Barsam eken esen soo.

Gitsem

Nasıl olsa dağların görüntüsü,
Öyledir baht ile bereketi.
Yuvadan uçup gitmiş yavrular gibi,
Özletir kendisi değil hatta gölgesi.

Bunlar dağ keçileri, karaca
Karışık otluyor.
'Kayıbın baktığı malım' diye,
Bakardım köyden.
Bakardım köyden.

Yıldızlar ay gibi gözükürdü.
Bulutlar uçan kuğu gibi bölünürdü.
Yağmurlar şımarık çocuğun ağlaması gibi,
Günde bir kaç defa dökülürdü.

Babam ile annemin,
Ak saçları gibi buzullar.
Gözüm doymadan tekrar tekrar:
Göresi gelir
Göresi gelir.

Susasam içerdim çeşmenden,
Almış gibi sevdalı aşkımdan.
Şarkı söylersem benim gibi ezgi veren,
Seda gitmez oldu kulağımdan.

Anne-babamın yaşadığı yer,
Kurban olduğum Aladağ.
Tüm halkı bekleyen yer,
Varsam sağsalım.

Ene – Meken

Meken dese – ene tüşöt esiñe.
Enesinen cakın cokgo balağa.
Ene dese – meken tüşöt esiñe,
Meken üçün kimder bolboyt sadağa.

Ömür süyüü, carkıldagan caşçılık,
Eköñördön önüp turgan bereke.
Alkış, maktoo azdık kılat silerge,
Karaanından kağılayın eneke...

Alsıragan, alpeştegen, kuunatkan,
Silersiner, kerek emes kübölük.
Ene – meken. Meken – Ene silerdi –
Kökölötüp kötöröbüz tübölük.

Anne – Vatan

Vatan dese – Anne gelir aklıma.
Annesinden yakın yok ki çocuğa.
Anne dese – Vatan gelir aklıma
Vatan için kim olmaz feda.

Hayat sevgi, parlayan gençlik,
İkinizden artan bereket.
Alkış, övgü az gelir sizin için,
Değerli anneciğim...

Halsizlenen, seven, neşelendiren,
Sizlersiniz delile gerek yok.
Anne-vatan. Vatan-Anne sizleri
Yükseklere yükseltiriz ebedi!

Bizdin Toodo

Aybattuu, ak ilbirstey katar catkan,
Alaa-Too aylanayın kebeteñden.
Ezelden enekemsin altın beşik,
Kılımdap ösüp – öngön babam senden,
Orguštayt, kolot sayın sansız bulak,
Kök tulan betegesi kelet belden.
Aarılar, şayı kanat köpölöktör –
Güldördü tandap öböt, ıgıp çerden.
Tört tülük kumurskaday töldöp jatat,
Emgekti dañazalap sıymık bergen,
Sıymıktalğan el menen,
Sından ötkön er menen,
Aykaşa ömür sürüş kaday sonun!
Sermeseñ kaalaganga cetet koluñ.

Tunuk suu, tukaba – cer, eli şayı,
Közündü, köñülündü tartat senden.
Mas kılrat, magdıratat, ekilentet,
Cıpardın cıtı kelse elpek jelden.
Cüzündö çiymesi çok cüzgö çıkpay-
Ölümgö eç kim ketpes, uşul cerden!
Asmandan cerdi karap turgansıysın,
'Volgada' bara catsañ davan – belden.
'Beyıştin Cayloosu' – dep aytaar elem,
Sonurkap surap kalsa biröö menden.

Uşunday suluu cerimde,
Uşunday cıpar cerimde,
Dem alıp, emgek kılış kaday taalay,
Biyikten tömöndöböyt bizdin maanay!

Bizim Dağda

Heybetli, beyaz pars gibi dizi yatan,
Aladağ kurban olurum görünüşüne.
Ezelden annemsin altın beşik,
Asırlarca büyüyen atam senden,
Bende ki pınar her seferinde gür akar,
Otları bel kadar uzar,
Arılar, ipek kanatlı kelebekler-
Çiçekleri seçerek aşkla öper,
Hayvanlar karınca gibi çoğalıyor,
Emeği yücelterek gurur veren,
Onurlanan halk ile.
Sınavdan geçen er ile
Beraber ömür sürmek ne güzel!
Uzatınca istediğine ulaşır elin.

Şeffaf su, kadife – yer halkı neşeli,
Gözünü, gönlünü çeker senden.
Sarhoş eder, kendinden geçer, baş döndürür,
Mis kokusu gelirse hızlı yelden.
Yüzünde çizgisi yok yüze çıkmadan
Ölüme kimse gitmez şu yerden!
Gökyüzünden yere bakıyor gibisin,
'Volga' da' gidiyorsan geçit yolda.
'Cennetin yaylası' – derdim,
İlgilenip sorsa birisi bana.

Şöyle güzel yerimde,
Böyle mis yerimde,
Nefes alıp, emek etmek ne bahttır,
Yüksekten aşağılamaz bizim moral!

Koynuña koldu sunsak çıga kelet,
Tügönbös bugün catkan sırduu mülkün.
Adamdı ayga karay alıp uçkan...
Keremet kenderin bar eçen türkün.
Elüü cıl mınday murda ölüp ketken
Adamdı alıp kelseñ keler külkün.

Antkeni, beyiş degen uşubu? – dep,
Kubanıp suray ketet saltın – ürpün.
Cosunu canı, el canı,
Çöldörü güldüü, cer canı,
Cañını dostor körüp süyünüşsün,
Cañını cattar körüp küyünüşsün.

Sonurkan suraar ele, aytaar ele,
Körgöndö samolettu comok kılıgıs,
'Ak kanat periştelər uşular go?
Al emi kayda cüröt, bizdin nur kız?
Özgörböy öz cayında asman turat,
Bul cerde kaçan tüşkön sansız cıldız?'
Oşentip, ayan kalıp surar ele,
Elüü cıl mından murda ölgön kırgız.
Toybogon közdör toygondon,
Kıyaldan casap koygondoy.
Menin şaarım turgan cer kakır bolçu.
Kalkıbiz kara alaçık cakır bolçu.

Toolorum! Uluu sepil senin körkün,
Cattarga aybat bolup elestelgen.
Çokunda celbiregen kızıl celek

Kolunan Oktyabırdın belektelgen.

Kucağına el uzatsam çıkıverir,
Tükenmez yatan sırlı zenginliğin.
İnsanı aya doğru çıkararan...
Sihirli madenleri var türlü türlü.
Elli yıl önce vefat etmiş,
İnsanı getirsen gülmen gelir.

Çünkü cennet bu mudur? – diye,
Sevinerek soruverir geleneğini.
Geleneği yeni, halk yeni,
Çölleri çiçekli, yer yeni,
Yeniye, dostlar görüp sevinirler,
Yeniye, düşmanlar görüp üzülürler.

Merakından sorardı, söyledi,
Gördüğünde uçağı masal etmez,
'Beyaz kanatlı melekler bunlar galiba?
Acaba nerelerde bizim nur kız?
Değişmeden kendi yerinde ay duruyor,
Buraya ne zaman düşmüş sayısız yıldız?'
Öylece, şaşırarak sorardı,
Elli yıl önce ölen Kırgız.
Doymayan gözler doymuş gibi,
Hayalden yapılmış gibi
Benim şehrimin durduğu yer ıssızdı
Halkımız fakirdi.

Dağlarım! Yüce set senin güzelliğin,
Yabancılara heybetli olup düşünülen.
Tepende sallanan kırmızı bayrak.

Elinden Ekimin hediye edilen.

Obondon boek casap, ırdan kirpiç.
Monument kurup catam kurap senden.
Sen üçün kanın tökkön, cenip çıkkın,
Kurmanı bolgun kelet tuugan elden!
Baktının seresine bara catkan
'Elibiz'! – dep car çakıram uşul cerden.
Ala – Too sendey çebinde,
Güldögön cerdin çeginde,
Çığıştın carkıragan tanı bizde,
Tınçtıktın temir özök canı bizde.

Ala – Too! Sen tübölük mömölüü bak,
Ir tamat, küü çaypalat dareğindey.
Azattık ısmı menen bizdin cayıtar,

Ayga da alıp cetti danegiñden.
Ertendin elesteri – erkindik kün,
Ölsöm da keter emes karegimden!
İlgerten eldin beşiği,
Taalayga kirgen eşiği,
Ala – Too, aylanayın uşul eken
Kut bolsun tübölökkö uluu Meken.

Ezgiden boya yapıp, şarkıdan tuğla.
Heykel dikiyorum kurarak senden.
Senin için kanını döken, kazanan,
Şehidi olmak isterim doğduğum halktan!
Mutluluğa doğru gitmekte olan
'Halkımız!' – diye bağırırım buradan.
Aladağ senin gibi kalede.
Çiçek açan yerin köşesinde,
Doğanın parlayan sabahı bizde,
Barışın demir kökü canı bizde.

Aladağ! Sen ebedi meyveli ağaç,
Şarkı damlar, ezgi çalar bulunduğun yerden.
Özgürlük adıyla bizim gençler.

Aya da götürdüler çekirdeğinden.
Yarının hatıraları – bağımsız gün,
Ölsem de gitmez göz bebeğimden!
Ezelden halkın beşiği,
Bahta giren kapısı,
Aladağ, kurban olurum
Kutluolsun ebedi yüce vatan.

Aalam

(gagaringe eskerme)

Kanday suluu bürküt uçkan aska zoo,
Alp cerimdin azuusunday Ala – Too.
Kayta – kayta karay berem, toyboymun,
Tübölökkö körgüm kelet, esen- soo.

Açık tündö çıkkan kezde altın ay,
Karagan, şak, karagattuu kapçıgay.
Altın buğa çaykap koygon nemedey,
Körkü menen közdü tartat carkıray.

Sanaa, sanaa, ukttabaysıñ, catpaysıñ,
Sanaa menen san kılımdı attaysıñ,
Bir sekundda min milliard cıldardı
Uçup ötsöñ aalam çegin tappaysın.

Aalam üçün azdık kılrat elibiz,
Kucagında calgız emes ceribiz.
Biz körbögön planette akılduu
Candık bardır, cetpey catat çenibiz.

Aalam, aalam! Kimden bilem çamañdı?
Betin carık, tübün çeksiz karangı.
Bie kezekte biz bilbegen planet,
Alkış menen danazalaar adamdı.

Gagarindin esteligin özünçö,
Casayt, cazat özdörünün sözünçö.
Saltanatta bayandaşat salttarın,
Cerden bargan öküldördün közünçö.

Âlem

(Gagorin'¹⁶ e hatıra)

Ne kadar güzel kartalın uçtuğu yüce dağlar,
Bahadır yerimin azı dişi gibi Aladağ.
Tekrar – tekrar bakarım, doymam,
Sonsuza dek görmek isterim, sağ-salim.

Aydın gecede çıktığı zaman altın ay,
Bakan dal, frenk üzümlü dağ geçidi.
Altın buğa bulamış bir şey gibi,
Güzelliğiyle gözü çeker parlaya.

Endişe, endişe, uyumazsın yatmazsın,
Endişe ile asırları aşarsın,
Bir saniyede bir milyar seneleri,
Uçup geçsen cihan sınırını bulamazsın.

Dünya için az eder halkımız,
Kucağında yalnız değil yerimiz.
Bizim görmediğimiz gezegende akıllı
Canlı vardır, yetmiyor ölçümüz.

Âlem, âlem! Kimden öğrenirim gücünü?
Yüzün aydın, altın derin karanlık.
Bir zamanlar biz bilmeyen gezegen,
Alkış ile yüceltir insanı.

Gagarin' in heykelini kendilerince,
Yapar yazarlar kendilerinin sözünce.
Törende anlatırlar geleneklerini,
Yerden giden üyelerin gözünce.

---

¹⁶ Uzaya giden ilk insan

Oşol cakta menin sonun toolorum,
Men kiyiktep aralagan koolorum.
Kanday tüstö körünüşöt boldu eken,
Irdaganda ün alkışkan zoolorum?

Men aalamdı ayluu tündö karasam,
Ölçöy albayt menin akıl tarazam.
Okeanga tüşüp ketken taruuday,
Sezilsem da ümüt menen baratam.

Ayga, Marska kim birinçi barsa da,
Kim birinçi topuragin alsa da,
Al birinçi, men ekinçi boldum deyt,
Kayta kelbey oşol cakta kalsa da.

1968- c. Mart.

O tarafta benim güzel dağlarım,
Ben geyikl avlayıp gezindiğim ovalarım.
Hangi renkte görünüyörlarımış,
Şarkı söylediğinde ses alan kayalarım?

Ben cihana aylı gecede bakarsam,
Ölçemez benim akıl terazim.
Okyanusa düşmüş darı gibi,
Sezilsem de, umut ile gidiyorum.

Ay'a, Mars'a kim önce gitse de,
Kim önce toprağını alsa da,
O birinci, ben ikinci oldum der,
Tekrar gelmeden o tarafta kalsa da.

1968 Mart

Tuşma – Tuş

Tak bu kün, uşul ayda, uşul kündö,
Kansırıp lazaretke kelgen elem.
El üçün, meken üçün, taalay üçün,
Cartısın ömürümdün bergen elem.
Altı kün esten tanıp, tilden kalıp,
Ölümdü öküdürüp cengen elem.

Tak bu kün, oşol ayda, oşol kündö,
Dogdurdun sambalina dağı cattım.
Kelgender ketiş kerek işi bütsö,
Men çaşmın, mına emgek, mına baktım.
Şaşılıp ‘ attanuuga’ seabim cok.
Teri da kurgay elek mingen attın!

Kıynaldım, menden küdür üzbögölö?
Mildetin bütö elekmin camagattın.

Ali men kaşık suusun içkenim cok,
Tamçısın arañ tattım kanagattın.
Uşintip Abdıkayır külüp koydu,
Tañ kaldım ümütünö adamzattın.

Öttübü, ötkön cokpu, cartı münöt?
Tübölük közün cumdu külümsüröp.

Karşı – Karşıya

Tam bu gün, şu ayda, şu günde.
Kan kaybından revire gelmişim.
Halk için, vatan için, baht için,
Ömrümün yarısını vermişim.
Altı gün bayılarak, dilsiz kalıp,
Ölümü pişman edip yenmişim.

Tam bu gün, o ayda, o günde,
Doktorun sedyesine de yattım.
Gelenlerin gitmesi lazım işi bitmişse,
Ben gencim, işte emek, işte bahtım.
Acele edip ‘ gitmeye’ seabim yok.
Teri de kurumadı bindiğim atın!

Zorlandım, benden umut kesmeyin!
Vazifesini bitirmedim cemaatin.

Ben daha bir kaşık suyunu içmedim,
Damlasın zar-zor tattım kanaatin.
Öylece Abdıkayır tebessüm etti,
Şaşırdım umuduna insanoğlunun.

Geçti mi, geçmedi mi yarım dakika?
Ebedi gözünü kapattı gülümseyerek.

Bir Mүнөт Cönündө

(kүн bir mүнөт uzarganda)
Kanca kuunak, kanca müşkül күн öттү?
Kanca carık, kanca бүркök tün öттү?
Açuu, tattuu, kanca tarttım düynödön,
Kanca mukam, kanca şingır şingır ün öттү?!

Sanatı çok, eç kim bilbeyt esebin.
Estebesem eçtemedey sezemin...
Men düynögö kelgen күndön sanasam:
Altımış күz, kışka bergen kezegin

Kalam uçtay – aarı – degen canıbar,
Karap körçü, anın kanca alı bar!
Uçup curup, sansız güldön cıynagan.
Azabı köp, asıl tamçı balı bar.

Meni bugün: aarıların birine
Salıştırıp, maktap catat, tiginel!
'Köp Caşalap', kaytalagan alkıştar,
'Alarga da bolsun' dettim, tilime.

Oşol күnü tabıgat da cüröktü –
Baalaganbı? Ayagan çok müröktü.
Kүн kıskarıp, toktop turgan çak ele,
Az bolso da koşup berdi – mүнөттü.

Cer jüzündө kança, kaday canıbar...
Kit, kumurska, gilmentterdin barı bar.
Oşolordun asıldarı – kem tukum, -
Adam okşoyt, üç milliard sanı bar.

Bir Dakika Hakkında

(Gün bir dakikalığına uzadığında)
Ne kadar şen, ne kadar zor gün geçti?
Ne kadar aydın, ne kadar bulutlu gece geçti?
Acı, tatlı neler yaşadım dünyada?
Ne kadar güzel, ne kadar ses çıkaran geçti?

Sanatı yok kimse bilmez hesabını.
Hatırlamazsam hiçbir şey gibi hissederim...
Ben dünyaya geldiğim günden sayarsam:
Altmış sonbahar kışa vermiş sırasını.

Kalem ucu gibi – arı denilen – canlı
Bir baksana onun ne hali var!
Uçarak sayısız çiçeklerden toplayan.
Izdırabı çok, değerli damla balı var.

Beni bugün arıların birine
Karşılaştırarak övüyor, işte orada!
'Çok yaşayan', tekrarlanan alkışlar,
'Onlara da olsun' dedirtirim, dilime.

O gün tabiat da kalbi-
Değerlendirdi mi? Ebediliğin çeşmesinden
suyundan!
Gün kısalıp durduğu andı,
Az olsa da, ekledi – dakikayı

Yer üzerinde ne kadar nasıl canlı...
Balina, karınca, gilmentlerin hepsi var.
Onların değeri – az nesilli –
İnsanın, galiba üç milyar sayısı var.

Men bergensip ar birine münöttön,
(ömüründö bir münöttük kün ötkön)
Kumdan arbin, cer üstündö candıktar,
Alkagansıyt, kubanıçtuu cüröktön...

Cerde, suuda çaşagandin barısı,
Bir münöttön ömür koşup alışı –
Kanday bakıt men üçün da kubanıç,
Şıbagama bir münöttün kalışı...

Sanki ben vermişim gibi her birine her dakikadan
(Hayatında bir dakikalık gün geçen)
Kumdan çok, yeryüzünde canlılar,
Kutsamış gibi sevinçli kalpten...

Yerde, suda yaşayanın hepsi,
Bir dakikadan hayat ekletmesi-
Nasıl bir baht benim içimde sevinç,
Payıma bir dakika kalması...

Acal Artta

'Eki dokçu bir kelse
Abiyrendin ketkeni,
Eki ooru bir kelse
Acalındın cetkeni'.

Uşulardı ukkanda
Çoçulaşıp kalçu ele,
Dokçu menen oorular
Kaalaganın alçu ele.

Arın satkan candimi,
Dokçulardı köp kördüm.
Taza boygo colotpoy
Çertip, çertip ötkördüm.

Alar bugün temselep,
Küröndügö barıştı.
Kargalardan talaşıp,
Encilerin alıştı.

Ooru degen kesepet,
Üyrü menen kelişti.
Tarp talaşkan coruday,
Tuş – tuş cakka kerişti,

Kaltıratıp muunumdu,
Şal da kılıp körüşti.
Baştan karmap, on keldi
Çal da kılıp körüşti.

Ecel Arkada

'İki şantajcı beraber gelirse
Onurunun gitmesi,
İki hastalık beraber gelirse
Ecelinin gelmesi'.

Bunları duyduğunda,
Ürkerek kalırlardı,
Şantajcılarla hastalıklar
İsteddiğini alırlardı.

Arını satan yalancı,
Şantajcılarını çok gördüm.
Temiz boya yaklaştırmadan
Tıklaya, tıklaya geçirdim.

Onlar bugün yürüye yürüye,
Çöplüğe gittiler.
Kargalarla tartışıp,
Paylarını aldılar.

Hastalık dediğin illet,
Topluca geldiler.
Leş kaçırın akbabalar gibi,
Etrafa uçuştular.

Titreterek eklemimi,
Felç etmeyi de denediler.
Baştan tutup sağa geldi,
İhtiyar etmeyi de denediler.

Tegirmendin taşınday,
Tegeretti başımdı.
Bıcı kılıp alçuday,
Boorgo barıp asıldı.

Oorunan çok, tıngan çok,
Kıyal menen akılım.
Aldap, arıap kelatat,
Şaşılbaştan akırım.

Bardık ooru men için,
Fizkultura öndönöt.
Acal artta, men alda,
Kubalaşkan döngölök.

Değirmenin taşı gibi,
Döndürdüler başımı.
Sucuk yapacakmış gibi,
Ciğere de asıldılar.

Ağırmadı, dinmedi,
Hayal ile aklım.
Kandırıp, avutup geliyor,
Acele etmeden yavaşça.

Bütün hastalık benim için,
Beden eğitimi gibi gelir.
Ecel arkada, ben önde,
Kovalaşan tekerlek.

Eki Münöz Bir Arsar

Adamdan eki gana münöz kördüm:
Çaykalat elesindey çalkar köldün.
Güldörü şüüdürümdöy möltüröşöt,
Uşunday birincisi münözdördün.
Mındaylar: taştan suunu tamızdırat,
Mındaylar kastaşkanı tabıştırat.

Adamdan eki gana münöz kördüm:
Kuyondun elesindey erme çöldün.
Tikenek, uyrak, çalkan dese bolot.
Uşunday ekinçisi münözdördün.
Mındaylar taştı taşka kağıştırat,
Mındaylar, dosko dostu çabıştırat.

Kara, sarı, kök şaşıl, kızargan çok
Boektun kaday gana türlörü çok!
Kaday kuysa oşondoy bolo kalgan,
Arsarlar- bötölködöy süldörü çok.
Bilmeymin munu kayda koşorumdu,
Tartısat kökbörüdöy oşonumdu...

İki Mizaç Bir Şüpheli

İnsanlardan sadece iki mizaç gördüm:
Çalkalanır çalkar gölün benzeri gibi.
Çiçekteki çiy gibi parlarlar
Böyledir birincisi mizaçların.
Böyleler: taştan suyu çıkarır.
Böyleler: küsüşenleri barıştırlar.

İnsanlardan sadece iki mizaç gördüm:
Kasırğa gibi ıssız çölün.
Diken, ısırğan dese olur,
Böyledir mizaçların ikincisi.
Böyleler taş taşta çarpıştırır,
Böyleler dostu dostu düşürür.

Kara, sarı, mavi-yeşil, kızaran köz
Boyanın ne kadar türleri çok!
Nasıl koyarsa öyle oluveren,
Şüpheliler – şişe gibi kemiği yok.
Bilmiyorum bunu nereye katacağımı,
Çekerler gökkurt gibi onu...

Unutulbagan Münöt

Ayt emi, esindedir? Köp cıl öttü.
Unutpaym oşondugu bir münöttü.

Unutsan esteteyin: bolgon kepti,
Dosubuz, bizdin Kalim ölüp ketti.

‘Bütöm’ dep oylogondur, kayran kişi,
Catıptır, castık bolup algan işi.

Catkanda köz tunarıp, esten tanıp,
Ordenin tapşırğanda alıp barıp.

‘Közümdö: keede carık, keede kömür...
Ölbösöm öykömdükü bardık ömür’...

Başka söz aytalmadı, kolu sundu.
Uzabay tübölökkö közün cumdu...

Ooruudum, oşol cılı men da katuu.
Kemidi kündön küngö tamak tatuu

Dostorum: biri çıgat, biri kiret.
Sen dagı kirgen elen eçen ireet.

Esime birde kelsem, birde ketem.
Sulk catam, anda- sanda dir - dire etem.

Bolgon kez, tulkularım cumşak paxta,
Sen keldin, al suradın oşol çakta...

Anan sen, ‘ukkun’ dedin cakın kelip.
Obduldun, korkunuçtuu kabar berip:

Unutulmayan Dakika

Söyle şimdi, aklında mıdır? Çok sene geçti.
Unutmam o andaki bir dakikayı.

Unutmuşsan hatırlatayım: Olan şeyi,
Dostumuz, bizim Kalim ölüp gitti.

‘Biteceğim’ diye düşünmüştür, yazık insan,
Yatıyormuş, yastık olarak aldığı işi.

Yattığında gözü kararıp, bayılıp,
Nişanı verildiğinde götürüp.

‘Gözümde bazen aydınlık, bazen kömür...
Ölmezsem ülkemindir bütün ömür’...

Başka söz diyemedi, elini uzattı.
Çok geçmeden ebediyen gözünü yumdu...

Hastalandım, ben de o sene çok.
Azaldı günden güne yemek yemek.

Dostlarımın: biri çıkıp biri girer.
Sen de girmiştin çok defa.

Bir ayılıp, bir bayılıyorum.
Yatıyorum bazen dır dır edip.

Vücudum yumuşak olduğunda,
Sen geldin, hal sordun o anda...

Sonra sen ‘dinle’ dedin yakın gelip.
Dik durup, korkunç haber verip.

‘Çengelin ölgön kişi tüyüp ketse:
En cakın – dosun koyboy ala ketet.

Çengelin Kalim- dosun tüyüp ketti
Aalıke, sen tüyböy ket? Alın cetet!?

Bilbedim, kaydan aldım alptın küçün?!
Esime kadimkidey kele tüşüm:

‘Oydo çok birindi da ala ketkim,
Korpogun, ildamıraak çıgıp ketkin!’

Oşenip sen suradın, carım candan
Emdiğe tüşünböymün, kanday arman!

Eger men korkok bolsom ölot elem,
Andan sen kanday tayda köröt eleñ?

Ötüptür andan berri cartı kılım.
Karstıkıpı, korkoktukpu? Bilbeym çının!

Bulözü tuşunuksuz, teren sır da
Sroonu makul taptım uşul cılda.

Bügün da eske tüşöt oşol münöt...
Bolk etet oşondugu uşul cürök...

Azır sen aytalbasan açık coobun,
Özünçö ar kim coruyt.
Özüm soomun.

‘Yumruğumu ölen kişi sıkıp giderse:
En yakın – dostunu beraber götürür.

Yumruğunu Kalim dostun sıkarak gitti
Aalıke sen sıkmadan git? Gücün yeter!’

Bilmedin nereden aldın alpin gücünü?
Aniden kendime geldim:

‘Düşünmedim birini de götürmeyi,
Korkma, çabuk çıkıp git!’

Öyle sen sordun yarım candan.
Şimdiye kadar anlamadım nasıl keder!

Eğer ben korkak olsaydım ölürdüm
Ondan sen nasıl yarar görürdün?

Geçmez ondan beri yarım asır.
Düşmanlık mı korkaklık mı bilmem!

Aslında bu anlamsız derin sır
Soruyu doğru buldum bu sene.

Bugün de akla gelir o dakika...
Burkulur o andaki şu yürek...

Şimdi sen söyleyemesen de açık cevabını,
Kendince herkes tahmin eder.
Kendim sağım.

Karıya Sözü

Karıya köptükörgön da, bilet körünöt
-Adamdın münözü- deyt- altığa bölünöt.

Birinçi: booruker, dostukka çakırat,
Arsızdarga ar kaçan oktoy altılat.

Ekincisi: uşakka, şıkakka maşıgat.
Ortodo curup, ot çaçuuga aşıgat.

Uçunçusu: bilip – bilbey da bakırat,
Akıpı? Karabı? Bardığına kakırat.

Törtünçüsü: kalptı, çındı da çaşırat,
Ukkandan, körköndön özü da çaşşınat.

Beşincisi: baarı bir, cengenge çoro,
Oozuçu? Koşomat üçün tolboğan oro.

Altıncısı: azaptndan da korkpoyt,
Adamdar üçün adamdıktı caktayt.

-Uşul – dedi karıya:
Körüp cürgülö?
Bul altonu taanıp, bölüp cürgülö?!

Uşintip ayttı: keremettüü karıya,
Okşop ketti: karıya maga – darıya.

İhtiyarın Sözü

İhtiyar çok şey yaşamış da, bilir görünüyor.
-İnsanın mizacı -der – altıya bölünür.

Birincisi: merhametli, dostluğa çağırır,
Arsızlara her zaman ok gibi atılır.

İkincisi: Dedikoduya, iftiraya hazırlanır.
Ortada, ateş yakmaya atılır.

Üçüncüsü: Bilip bilmeden de bağırır,
Ak mı, kara mı? Hepsine çatlar.

Dördüncüsü: Yalamı da, gerçeği de gizler,
Duymaktan, görmekten kendisi de gizlenir.

Beşincisi: Her şeye aynı, kazanana sarılır,
Ağzı ise? Yalakalık için dolmayan depo.

Altıncısı: Izdıraptan da korkmaz,
İnsanlar için insanlığın tarafını tutar.

-Bu kadar- dedi ihtiyar-
Bakınız?
Bu altısını tanıyıp, ayırabilin!

Böyle dedi: Sihirli ihtiyar,
Benzeyiverdi: İhtiyar bana-ırmak.

Kızık

Kartaysa kadimkiler bolot kızık.
Biröölör saramcalduu, caştan ışıık.
Biröönün zıkımdığı çekten ötöt,
Közünö kakır – çikir bolot ısıık.
Çıyıldap, çok tiygendey ırgıp ketet,
Köböyüp betindegi mayda sızık.

Kay biröö tayak menen cerdi sızıp,
Olturat esepçidey közün kısıp.
Biröölör cata beret, seyrek irmekp.
Kadimki barak cunduu kargan mışık.
Biröönün kömürköyün eç kim bilbeyt,
Özünçö ulutunat, içten sızıp?

Biröö bar, oynoktigon: çabak- türpü,
Tilinde açuu, tattuu, cıygan mülkü.
Toy berip şanap tepken keçelerdey,
Biröönün cürgön ceri oyon, külkü.
Biröö bar barnarga belgiluu go:
Uşaktı kesip kılğan, kargan tülkü.

Biröölör kazınanın karoolunday,
Kün, tünü elin oyloyt közün cumbay.
Oy menen kökkö cerdi tirkeçüdüy
Sanaası sapırılrat köçkön kumday.
Kaçalık kıynalsa da, kartaysa da,
Barışat baktısızga moyonsunbay.

İlginç

Yaşlansa sıradan insanlar olur ilginç.
Bazıları tasarruflu, genç hamarat.
Bazılarının cimriliği sınırı aşar,
Gözüne ıvır-zıvır olur kıymetli.
Çıgılık atıp, ateş değmiş gibi ürker,
Çoğalıp yüzündeki küçük çizgi.

Bazıları dayak ile yeri çizip,
Oturur hesaplar gibi gözünü kırparak.
Bazıları yatar, nadiren kırparak.
Tıpkı kağıt tüylü yaşlı kedi.
Bazısının derdini kimse bilmez,
Kendince içten içe, iç çeker?

Birisi var, oynak: küçük hesaplar peşinde,
Dilinde acı, tatlı toplayan serveti.
Düğün yapıp oynayan eğlenceler gibi,
Birinin bulunduğu yer oyun, eğlence.
Biri var hepimize belli ki:
Dedikoduyu meslek yapan, yaşlı tilki.

Birileri hazinenin bekçisi gibi,
Gece, gündüz halkını düşünür göz kırpmadan,
Düşünceleriyle göğü yere sığdıracak gibi.
Izdirabı serpilir göçen kum gibi.
Ne kadar zorlansa da, yaşlansa da,
Giderler mutsuzluğa baş eğmeden.

Biröölör başkaldın esebinen,
Mart kelet, kimge saran, kimge kenen?!
Kadimki bazardagı daldalçıday,
Süylöşöt, süyrölöndön ceni menen.
Tagdırdın tarazası oşondoyço,
Ar kimge ermek bergen teni menen.

Birö bar, maza tappay cüröt basıp,
Şıprat, taştı teret, cerdi kazıp.
Düynödö eç kim menen cumuşu cok.
Kadimki kumurskaday, tergen azık.
Oylonsom karılıktın baarı kızık,
Körsötöt, kapkaydagı sıırın açıp.

Düynödö kança bolso eldin sanı
Okşoboyt, bir-birine anın barı
Arbitat andan beter karıları
Erksizden ebin tappay külüp koyom,
Kılımdar koşso eken dagı, dagı...

Birileri başkalarının sırtından,
Mert gelir, kime cimri, kime cömert!
Tıpkı pazardaki arabulucu gibi.
Konuşurlar, sürüklenir koluyla.
Hayatın terazisi öylece,
Herkes eğlence veren dengi ile.

Biri var, tat bulamadan geziyor,
Süpürür, taşı toplar, yeri kazarak.
Dünyada kimseyle ilgisi yok.
Tıpkı karınca gibi toplayan
Düşünürsem yaşlılığın hepsi ilginç,
Gösterir, neredeki sıırını açıp.

Dünyada ne kadar nüfus varsa
Benzemez birbirine hiçbiri
İhtiyarlar ondan da beter
Çaresizlikten gülüp geçerim,
Asırlar eklesinler daha daha...

Ene Til

Apakemdin sütü menen oozangan,
Kagılayın ene tilim-sayrasın.
Kuday, kuran cok kezinde caralğan,
Kanday ıyık tgnbgn dayrasıñ.

Kulagıma ugulasıñ tuğan til,
Kanım menen cuuruluşup kelesiñ.
Men kaalagan şıbaganı batkım,
Kılçağı cok kaalagança beresiñ.

Sen cogolsoñ, men da cokmun düynödö,
Men sen n bolgum kelet sadaga.
Senin şıñgır agımındı kaytalap,
Aytkım kelet, danazalap balaga.

Kanday elpek, kanday tıkan ebersiñ,
Obon salsañ balkıtasıñ sgmd.
Men tb uktap keter aktarga,
<<Cakşımın>> dep ktrsñ knmd.

Ana Dil

Annemin sütü ile ilk tattığım,
Kurban olduğım ana dilim-şakısın.
Tanrı, Kur'an yeryüzünde yokken yaratılan,
Ne kadar kutsal tükenmeyen deryasın.

Kulağıma duyulasın ana dilim,
Kanım ile yoğrulup gelirsın.
Benim isteğimi, arzumu, bahtımı,
İtiraz yok istediğimi vereceksın.

Sen yoksan, ben de yokum dünyada,
Benim senin için kurban olasım gelir.
Senin şıkır şıkır akışını tekrarlayıp,
Söylemek istiyorum ihtişamla ocuğaa.

Ne kadar hamarat, ne kadar dzenlisın,
Nağmeler tuttursan titretirsın kemiklerimi.
Ben sonsuz uykuya yatacağım zaman,
“İyiyim” deyip gönlümü alırsın.

Bir Suroogo Min Suroo

Azby, köppü biz çaşagan düynödö,
Üç milliard adam bar dep atalat.
Üç millard alakanday beteri,
Üç milliard okşoşpogon aparat...

Kanday çeber, kanday kıymır, kanday mart,
Bul alamdı kaçan, kaydan caratkan?
Kuday deysiñ?
Kim carattı kudaydı?
Ayran kalam, ayluu tündö baratsam.

Men surasam:

<< Tabigat-deyt filosof.
Anda munu kanday kubat caratkan?
Men ar kaçan, suroo berem özüme,
Tüşümdö da, önümdö da baratsam.

Kubat deseñ:

Kim carattı oşonu?
Bir suroogo miñ suroonu berebiz.
Caralgandın caratkanın tabalbay,
Tübölökkö tükşümöldöp kelebiz...

Tınba, izde oyloy bergin adamzat,
Akıl, ümüt, emgek üçöö tañ tonboso!
Bolboy kalat tirüülüktün kızığı
Coktu cortup, izdegeni bolboso!

Bir Soruya Bin Soru

Az mı, çok mu yaşadığımız dünyada,
Üç milyar insan var deniliyor.
Üç milyar avuç gibi yüzleri,
Üç milyar benzemeyen uzuv...

Ne kadar usta, ne kadar çevik, ne kadar mert,
Bu âlemi ne zaman nasıl yarattı?
Tanrı dersin?
Kim yarattı Tanrıyı?
Hayran kalırım, aylı gecelerde yürürken.

Ben sorsam:

“Tabiat-der filozof.
O zaman bunu nasıl bir kuvvet yarattı?
Ben her zaman kendi kendime sorarım,
Uyurken de, uyanırken de yürürken.

Kuvvet desen:

Kim yarattı onu?
Bir soruya bin soruyu sorarız.
Yaratılanın yaratıcısını bulamayıp,
Sonsuzluğu sadece tahmin edebiliriz...

Yorulma, araştı, düşünmeye devam et Ey
insanoğlu,
Akıl, umut ve emek üçü olmazsa!
Yaşamın ilginçliği kalmaz
Yoku izlemezse hayatın heyecanı kalmaz.

Şakek Menen Aalam

Şakektin köndöyünö kirip alıp
Col tartsan: toktoy turgan beketiñe.
Sekünttö: miñ-milliard kilometr-
Uçsan da cetalbaysıñ çekesine!

Oyloboy ülgü bolup caralğanın:
Şakekti oyunçuktay esepteşet.
Düynödön ayırması kayda munun?
Başı çok, ayagı çok eseptesek!

Oşondoy, alam, düynö caratılğan.
Kıyrı çok, baylığında: tetesi çok!
Aarından sabak alsa boloor ele,
Aç közdör, aram tamak, cetesi çok!

Halka ile Âlem

Halkanın boşluğuna girip
Yol alsan: seni bekleyen durağına.
Saniyede: Bin milyar kilometre
Uçsan da eremezsin sonuna!

Düşünmeyip örnek olarak yaratıldığını:
Halkayı oyuncak kabul ediyorlar.
Dünyadan farkı nerede bunun?
Başı yok, sonu yok hesaplasak!

Böylece, âlem, dünya yaratıldı.
Sınırı yok, zenginliğinin de dengi yok!
Arıdan ders alsa olur idi,
Aç gözler, harama gidecek niyeti yok.

Ay Artınan Ay Baratat

Kırk cılda kılımdardın colun bastık,
Bul kantip kubandır bay cay karatat!
Erksizdik, karañgılık, cakırçılık,
Ketken çok erki menen caybarakat,
Muz aşuu, tentek dayra, tar kapçığay,
Estesek azır dele taygalantat...

Baarisın bağındırgan çoyun bulçuñ,
Mobular, karılıkka cay baratat.
Karıya katarımdan koburadı:
Uşintip, ay artınan ay baratat.
Başıma kokus curoo kele kaldı,
Kartayuu kantip kelet, kayda kataal?

Kaydıger akıl ayttı özünçö çal:
Ceñdirseñ sar-sanaaga kartañ atal!
Eluu cıl el özgörtötdeşer ele,
Çın eken: << Cüz cıl kazan>> degen makal,
Kırğızdar kıyrın kütökön sayasında;
Kırk çaşka tolgon elem kara sakal.
A bugün sekseniñdi serpip koydum,
Bir tutam kara sakal-appak bakal.

Karıya kıyık közün süzöldürüp,
Akırın ulutundu, çaykap başın:
Törölsöm, çaşasam ee, kayta baştan,
Attiñay, -dep ciberdi kerip kaşın:
Cıldızduu, uçkan oktu minip çıgıp,

Aylar Ayları Kovalar

Kırk yılda asırlık yollar aldık,
Bu nasıl sevinilmeyecek durum olur!
Kölelik, karanlık, yoksulluk,
Kendi isteği ile gitmedi huzur, refah.
Buzlu geçitler, başıboş nehirler, dar geçit,
Bugün bile hatırlasak kayar gibi oluyoruz...

Hepsine hükmeden demir kaslar,
İşte bunlar, yaşlılığa huzur içinde gidiyorlar.
Yaşlılıktan haber getiriyor:
Böylece, aylar ayları kovalar.
Aklıma bir de şu soru geldi,
Yaşlılık nasıl gelir, ne kadar sert?

Boş yere akıl verdi kendince ihtiyar:
Yenilirsen endişe ve kaygılara adını yaşlı koy!
Elli yıl halkı değiştirir derlerdi,
Doğruymuş: “Yüz yıl kazan” diye atasözü;
Kırğızların sınırlarını beklemek yüzünden.
Kırk yaşımı doldurduğumda kara sakal.
Ama bugün sekseni çoktan geçtim,
Bir tutam kara sakal oldu appak pamuk.

İhtiyar kısık gözlerini süzüp,
Yavaşça iç geçirdi sallayıp başını:
Doğsam, yaşasam keşke yeniden,
Ne fayda, - deyip kaldırdı kaşlarını:
Yıldızı, uçan oka binip çıkıp,

Talkalap, körbös belem aydın taşın.
Bilsem da aytkım keldi: -atılğan ok-
Kaytadan dürmöt bolup tabılbasın!
Caştıktın saltanatı öküüm sürsö,
Kantkende kart köñülü çamınbasın!

Kumdan köp, çağılğandan ıldam uçkan,
Kıyaldı kubalaşıp cetken barbı?!
Toyuşup cırgal menen tirüülökkö,
Kanagat uşuga dep ketken barbı?!
Eline ençi bolğan erk taalayga
Ortoktoş, kübö bolup ötkön barbı?!

Kırkında kat sabatın açıp alıp,
Kırk cıldın kılımdığın çeçken barbı?!
Karıya kantken menen adamzat da,
Miñ çaşap ömürünön keçken barbı?!

Karıya samolettun ayneginen,
Alıska köz çoptırdı, caybarakat.
Oy-sanaa, kumday çuurup baratsa da,
Kerbezdin kebetesi coy baratat.
Kalaanın kündüzgüdöy tünün körüp,
Kubantpay mobul kantip cay karatat?
Degende anın sözün kaytaladım:
Oşentip ay artınan ay baratat.

Un ufak etmez miydım ayın taşını.
Bilsem de söylemek istedim: - atılan ok-
Tekrar ok olarak kullanılmasın!
Gençliğin saltanatı hüküm sürse,
İhtiyarın gönlü nasıl kıskanmasın!

Kumdan çok, şimşekten hızlı uçan,
Hayali kovalayıp ulaşan var mı?
Hayalperestliğin bütün lezzetlerine doyup,
Şükürler olsun buna deyip giden var mı?
Halkına varis olan hür talihliye
Ortak, şahit olan var mı?

Kırkında okuma- yazma öğrenip,
Kırk yılın günahını bilen var mı?
Yaşlansa da adamlar içinde,
Bin yaşında olsa da ömründen geçen var mı?

İhtiyar uçağın camından,
Uzamlara göz gezdirdi, huzur içinde.
İçindeki düşünceler kum gibi birbirini
kovalasa da,
Züppenin sülüeti ağır gider.
Şehrin gündüz gibi gecesini görüp,
Sevindirmeden bu nasıl öylesine baktırıyor?
Deyince onun sözünü tekrarladım:
İşte böylece aylar ayları kovalar...

Klk

Çarkldatkan, caşartkan:

Kayran klk.

Baa cetkis padişalık,

Candn mülkü.

Seni da uyalbastan-

Uurdayt beken?

Beregi lm attuu,

Kargan tülkü!!

Door tt, klim tt,

Trkn-türkün.

Kn sanap klgndntt,

lbs klk.

şaldrap kakbaş acal

Andy beret,

Kr albay, tgnbgn

Eldin mülkün.

Gülüş

şldatan, gençleştiren:

Sevgili gülüş.

Değer biçilmez padişahlk,

Cann mülkü.

Seni de utanmadan

alıyorlar mı?

şte bu ölüm adlı,

htiyar tilki!

Devir geçer, ağ geçer,

Türlü türlü

Gün saylıp bezenir,

lmsz gülüşün.

Tkrdayp kuru kafalı ecel

Bekler,

Kskanp tükenmeyen

Halkın mülkünü.

Tabigat Menen Sen

Tabigat-boygo cetken kız sıyaktuu,
Közdü da, köñüldü da tartıp turat.
Kim anı erkeletet, ebin tabat?
Oşogo kızdın meeri artıp turat.

Korkutpa, tabigattın, sırın tapkın?
Al senin küñüñ emes, süyörmanıñ.
Ansız sen, bir münötkö çaşabaysıñ,
Sıylasañ, sırın tapsañ küyörmanıñ.

‘Men-küçmün, kaksam-söksöm
kolumda’dep,
Tepsebe tabigattı, erkeletkin?
Ört bürküp, topon tögüp karın çaçsa,
Keletgo, teşik tapsañ kirip kektiñ!

Sen, ansız çaşabaysıñ, akuguñ cok,
Al sensiz çaşay beret, senden eklin.
Tübölük ölçöp turgan zakonu bar,
Bilip koy. Kanday çaşoo senin erkiñ!

Tabiat ile Sen

Tabiat gelinlik kız gibi,
Gözü de gönlü de çeker durur.
Onu nazlandıran kimdir, kim yola getirir?
İşte bunlar kızın çekiciliğini artırır.

Korkutma, tabiatın sırrını bul.
O senin kölen değil, sevenin.
Onsuz sen bir dakika yaşayamazsın,
Saysan, sırrına ersen yananın.

“Ben güçlüyüm, vurmak da sövmek de
elimde” deyip
Çiğneme tabiatı, nazla!
Teş kaplayıp, tufan döküp kahrını saçsa,
Olsun, delik bulsan gir!

Sen onsuz yaşayamazsın, hakkın yok,
O sensiz yaşayabilir, sen olmadan.
Ebediyeti ölçecek kanunu var,
Bunu bil. Nasıl yaşayacağın sana kalmış!

Ukkum Kelbeyt

Ukkum kelbyet, ukkum kelbeyt,
Kim bolso da ölgöndü.
Bügün dağı söz kılıştı,
Kimdi kantip kömgöndü.
Kay biröölör ulutunbayt, kaydıger.
Eçek ölüp körgö catıp köngönbü?

Ukkum kelbeyt, ukkum kelbeyt,
Kimder kantip ölgöndü.
Söz kılıştı bir kempirdi,
Arabızdan bölgöndü.
Kimdir biröo soygon malın suradı,
Ölgön cerge konok bolup köngönbü?

Ukkum kelbeyt, ukkum kelbeyt.
Kaçan bolso kömgöndü.
Eç kim bilbeyt, ıras ele
Ölbögöndü körgöndü.
Azır dağı unsuz bolup kalıppız
Aytpañarçı! Aytpañarçı ölgöndü!

Duymak İstemiyorum

Duymak istemiyorum, duymak istemiyorum,
Kim olursa olsun öldüğünü,
Bugün bile söylediler,
Kimi nasıl gömdüklerini.
Bazıları iç geçirmiyorlar, umursamayıp.
Çoktan ölüp mezarına gömüldü mü?

Duymak istemiyorum, duymak istemiyorum,
Kimlerin nasıl öldüğünü.
Bir ihtiyar kadından bahsettiler,
Aramızdan ayrılan.
Kimdir biri, kestiği hayvanını sordu,
Ölen kişi yere konuk olup alıştı mı?

Duymak istemiyorum, duymak istemiyorum.
Ne zaman olursa olsun gömmeyi
Hiç kimse bilmiyor, doğrusunu
Ölmeyeni, göreni.
Şimdi bile sessizce kala kaldık,
Söylemeyin, ne olur söylemeyin öleni!

Bıyıklı Kış

Tarançı, tak sekirgen sergek çımçık.
Olturat ooruganday, ünsüz tınçıp...
Tap barsem, talpınbastan kulap tüştü,
Keskensip közgö tüşpös kılıç kırkıp.

Karmasam kaltıradı, oozun açıp...
Cibersem ketalbadı menden kaçıp.
Aral çok, cer betinde alakanday...
Ak deñiz, dım çıgarbay kalgan basıp.

Mına bul tarazaçıl barometr,
Aytkansıyt “aylanayın, kıştı ketir?!
Antpeseñ azır ele sorup alat,
Kanından kaltırbastan cartı litr!”

Çın ele, boroy bozdop, burmalasa:
Işkırıp temir ayaz berip maza.
Tabigat tartınbagan zorduk eken,
Cazıksız- canduularga bergen caza!

Dayınsız karagan, şak, şakar-kuuray,
Çegeldek muzga toñgon çürpö kuuday.
Karagay belden karga batıp turat,
Çar tapan-appak deñiz kaktan suuday.

Bu Yılki Kış

Serçe, durmaksızın sıçrayan canlı küçük kuşlar.
Oturuyorlar hastaymış gibi sessiz sedasız...
Kış desem, hemen yere yıkılıp düştü.
Göz açıp kapatana kadar bir kılıçla vurmuşum
gibi.

Avucuma alsam titredi, ağzını açıp...
Bıraksam gidemedi benden kaçıp.
Ada yok, yeryüzünde avuç içi kadar...
Ak deniz, sessizce hepsini örtmüş.

İşte bu ölçüm aleti barometre,
Sanki “Yalvarırım kışı getir dercesine!
Öyle yapmazsan eğer şimdi başlayacak emmeye
Kanını bırakmayacak yarım litre bile!”

Gerçekten de rüzgâr döne döne esip uğuldamasa:
Islık çalan demir ayaz verir eziyet.
Tabiatın açması yoktur güçlüdür,
Günahsız canlılara verir ceza!

Hazırlıksız böğürtlen, çalı, şakar-kuuray¹⁷
Çivilenmişçesine buzda donan yavru kuğu gibi
Köknar beline kadar kara batıp durur,
Dört taraf bembeyaz deniz donmuş su gibi.

---

¹⁷ Bitki türü

Arkaygan aysbergdey toolor turat,
Kürtkügö tolup toygon koolor turat.
Karazga kaytalangan nokottordoy-
Mal, candı kurçap kelgen coolor turat.

Tülüktör canduu altın, eldin mülkü,
Altındı çaçmay bolot kıştın urpu.
Koşulup kol saluuga dayardanat,
Eski coo-er karışkır, kıtmır tülkü...

Uşunday calañ kılıç-aybattuu kış,
Kıykırat kıyrıñardı kılam dep mış.
Ölümdön öz kılıçın tartıp alıp...
Erdikti kim körsötöt adatan tış!?

Möltürök kızıl bulak barometr,
Baratat başatına coldon tetir.
Isık-köl bıyıkıday toñgon emes,
Köykölüp catar ele caşıl çekir.

Canagı toñup tüşkön baykuş çımçık,
Cıladı, taruu septim çımçıp-çımçıp.
Silkinip, çoçubastan çokuladı...
Men, anan uşul ırdı cazdım tıncıp.

Coo tilsiz, merimi çok, saktangıla!
Çabuulga kündöp-tündöp attangıla.
Kıykırgan, tekeberdi tepsep taştap,
Er baldar, eliñerge maktangıla!

Sivri sivri buzdağı gibi dağlar durur.
Kara doymuş vadiler durur.
Kâğıda sıralanmış noktalar gibi
Hayvanı kuşatan düşmanlar durur.

Hayvanlar canlı altın, halkın malı,
Altını saçamadı kışın örfü.
Bir araya gelip el birliği yapmaya hazırlanır.
Eski düşman, yiğit kurt, kurnaz tilki...

Öylesine yalın kılıç, heybetlidir ki kış,
Haykırır akrabalarını korkutacağım deyip,
Ölümden yapılmış kılıcını sıyırıp...
Mertliği kim gösterir olağanüstü?

Barometrenin parlak kızıl nehri,
Gerisin geri kaynağına doğru gider
Isık-Göl geçen yıl ki gibi donmadı
Titreyip duruyor yeşil yalıçapkını.

Biraz önceki donup düşen zavallı serçecik,
Isındı, darı serptim azıcık-azıcık.
Silkinip, korkmadan gagaladı...
Ben, ona bu şiiri yazdım sessizce.

Düşman dilsiz, merhameti yok, saklan!
Saldırılarda gece-gündüz hazırlıklı ol.
Haykıran kibiri at bir kenara,
Erkek çocuklar, halkımıza övününüz!

Beşik İrı

Karaldım köpölögüm kebeteniden,
Düynögö cañı gana keldiñ menden.
Köz açıp körgönüm sen, öpkönüm sen
Eridim korgoşunday, künüm-senden.

Aldey, aldey öbögüm,
Taalay üçün törödüm,
Kol butuñdu baylabay,
Ak mamıkka bölödüm.
Ukta künüm, uktaygoy,
Kañır-küñür ukpaygoy.

Közümdün karegisiñ körö turgan,
Adamdın danegisiñ önö turgan...
Apañdın, atakeñdin taalayısıñ.
Kün sayın kubanıçındı bölö turgan.

Aldey, aldey çölögüm.
Cırgal kündö törödüm,
Borkok menen çırmabay
Ak cibekke bölödüm
Ukta canım, uktaygoy,
Dabır-dübür ukpay goy.

Asker bolup el çetine ketersiñ.
Cur şineldi eçen kiyip çeçersiñ...
Cañı gana törölgöndöy kubandım
Sagınsañ bat samoletçon cetersiñ.

Ninni

Tutuldum kelebeğin görünüşüne,
Dünyaya şimdi geldi benden,
Göz açıp gördüğüm sen, öptüğüm sen.
Eridim kurşun gibi güneşim-senden.

Ninni ninni güvencim,
Talih için doğurdum,
Elini ayağını bağlamada,
Ak pamuğa beledim.
Uyukla güneşim uyuklayıver,
Patırtıyı-gürültüyü duymayıver.

Gözümün bebeğisin gören,
İnsanın yetişen tohumusun...
Ananın babanın talihisin.
Her gün sevincini bölüştüğüm.

Ninni ninni dayancım.
Mutlu günde doğurdum,
Zıbın ile sarmalayıp
Ak ipeğe beledim
Uyu canım uyuyuver,
Takırtıyı-tukurtuyu duymayıver.

Asker olup sınıra gidersin,
Gri kaputu defalarca giyip, çıkartırsın...
Yeni doğmuşçasına sevindim
Özlesen jet gibi yetişirsin.

Aldey, aldey tiregim,
Uşul menin tilegim
Köynök kılıp kiygizdim
Tüştügündün cibegin
Uktap tursañ külüp koy,
Ümütümdü bilip koy...

Ninni ninni direğim
Budur benim dileğim
Gömlek dikip giydirdi
Güneyin ipeğini
Uyuklasan da gül,
Ümidimi bil...

Bala Ünü

Iylasa da, kubansa da apalayt
Emçektegi adamzattın baldarı.
Tarazaga kaçça taalay salsañ da,
Apasının artıp turat salmagı.

Cumurtkadan çıga kelet apalap,
Çürpö menen çütüröygön balapan.
Tirüülökkö açkık bolup caralgan,
Apakenin ıyktıgın karasañ!

Dür düynönün tügönbögön bulagı,
Ene degen can caratkan keremet.
Kıynalsa da, kubansa da ceñse da,
Ok tiyse da ün çıgarat enelep...

Apakelep erkelegiñ kelet da,
Aynek kiyip, ak bolgonço sakalıñ!
Ak sütüñdü amanında aktatpay-
Ömürüñdün öçkönünö kapamın!

Bek kuçaktap, sılap tursa çekeden,
Andan artık cırgal barbı balaga?!
Tilegeni ömür, taalay, ıntımak.
“Apa” degen atıñardan sadaga!

Çocuk Sesi

Ağlasa da sevinse de anne der,
Memedeki insan yavruları.
Teraziye ne kadar zenginlik koysan da,
Annesi ağır basar.

Yumurtadan çıkıp gelir anne diyerek,
Civciv ile palazlar
Hayatın anahtarı olarak yaratılmış,
Annenin kutsallığına baksan!

Bütün dünyanın kurumaz pınarı,
Ana denilen can yaratan mucize.
Zorlasan da, sevinse de yense de
Kurşun değse de inler anne diye...

Anacığım deyip şımarasın gelir,
Gözlük takıp ağarsa da sakalın!
Ak sütünün hakkını sağken veremeyip,
Ömrünün geçmesine muzdaripim!

Sımsıkı kucaklayıp başını okşasa,
Ondan büyük mutluluk var mı evlada?
Dilediği ömür, mutluluk, beraberlik.
“Anne” demek bile onlar için bir sadaka!

Ak Bugu

... Kerilgen kebeteñdin özü sonun.
Başında segiz ayrı ala-bakan.
Badaldan basıp çıkkın elesiñdi,
Unutpayım körsöm dağı alda kaçan.
Dımaktuu tabigattın erkesisiñ.
Acaldan alım kelse ala kaçam...

Sen eklin, anda menin bala kezim,
Uşunday şıbragan maga sezim.

Unutpay, ulgaygança cürgön elem.
Men barıp bayagıday köröm desem,
Buldurap: bulak maga mukaktandı,
Too-taşın bardığı teñ aman-esen.
Eñilçek eçak baskan müyzüñ catat,
Öksütkön ökümö zor düynö deseñ!

Tabigat berse sarañ, alganga mart.
Çirkin ay, muñkandırat uşunday şart.
Cazıksız cürök kantip toktodu eken!
Kim bilet, kim kolunan kaçan kaydan?
Kök çunak cortup cürüp tıttı beken
Bolboso mergen beken, aktan caydan?
Kim seni közü kıyıp acıratı,
Ardagıñ ak maraldan, cerden, aydan!

Keterde, carık düynö, karegiñden,
Kelbesti kördüñ eken, alda kimden?!

Ak Geyik

...Nazlanan suratının kendi güzel.
Başında sekiz farklı ala-bakan¹⁸
Ormandan çıktığın anki sülütini,
Unutmam görsem de her zaman.
Düşüncem tabiatın nazlısısın
Elimden gelse ecelden kaçıracağım.

Sen ürkek, benim çocukluğum,
Böyle fisıldadı hislerim benim.

Yaşlanıncaya kadar unutmadım
Eskisi gibi göreyim desem,
Bulanarak: Bulak bana fisıldadı,
Dağ-taş hepsi aman esen¹⁹
Yosun basmış boynuzun yatar,
Pişman eder kanunu zor dünyanın.

Doğa vermeye cimri, almaya mert.
Ne yazık ki zorlar böyle şart
Günahsız yürek nasıl durmuştu,
Kim bilir, kimin elinden ne zaman nerde?
Bozkurt dişleyip didikle mi?
Yoksa avcı mı vurdu yar başında?
Kim sana kıydı, gözünü kısıp ayırdı,
Sevgilin ak maraldan, yerden, aydan.

Giderken aydınlık dünya gözbebeğinden
Gelmeyeni görmüşsün acaba kimden?

¹⁸ Ala-bakan: askı vazifesini gören budaklı sırık.

¹⁹ Aman esen: sağlam

Mınakey esteliktey müyzüñ catat.
Körgöndör: “özün körsöm” debes beken!
“ Bugular”,”bugu enebiz uşul” deşet,
Umayday men da seni ıyık sezem...
Ar küñü kabinetten köro koyup,
“Arbagın” Bugu enenin elestem.

Kubatım can saluuga ceter emes,
Elesiñ esten çıgıp keter emes!

İşte burada hediye gibi boynuzun yatıyor.
Görenler, kendisini de görseydim demez mi?
Geyikler, “Geyik anamız bu” diyorlar,
Umay gibi ben de seni kutlu bilirim.
Her gün odamdan gördüğüm
Ruhlarını geyik ananın, hayalimde canlandırırım.

Gücüm benim can vermeye yetmez,
Hayalin hatıramdan çıkıp gitmez!

Ager Men Bolsom

Adamday çeksiz sırduu maşına cok.
Bilbeysiñ, tetiklerin izdep kılım.
Kañçalık sırdaş, kurdaş bolup cürüp,
Kandaydır kıtıp kalat, çımçım sıırım.
Caşırat cadaganda cubayınan,
Biröölör caşarçuuday tuugan cılın.

Adamzat özü casap ukmuştardı
Adamzat özü casap oydo coktu,
Oşondon özdörü da cabırkaşat.
Kim, kimge kaysı күнү ört koerun-
Bilişpeyt, күнү, түнү sabırkaşat.

Vodorod, atomdorgo avtor bolsom,
Sanın da, sapatın da katpas elem.
Düynögö eki kelbes ömür üçün,
Anı men acal kılıp atpas elem.
Cılañaç açtan ölüp catsam dagı,
Arımdı altın toogo satpas elem.

Eger men atomçuldun özü bolsom,
Tıñtıktın zakonuna könöt elem.
Meedegi: baylık, sırdın barın terip,
Tepe-teñ adamdarga bölöt elem.
Cer-beyiş, adam-ıyık, ömür uzun,
Armansız alkış menen ölöt elem.

Eğer Ben Olsam

İnsan gibi sonsuz, gizemli makine yok.
Bilemezsin, düğmelerini arayıp bulamazsın,
Ne kadar sırdaş, arkadaş olsan da
Bir türlü en küçük sırrını saklar.
Saklar nefretini, bıktığını eşinden
Birilerinin doğum yılını sakladığı gibi.

İnsanoğlu kendileri mucizeyi yapar
Yine kendileri bu masal mı diye şaşırırlar.
İnsanoğlu kendi yapar akla sığmayan,
Bundan kendileri eziyet çeker,
Kimin kime hangi günü yangın yerine
çevireceğini
Bilmezler, gece gündüz bekleşirler.

Hidrorod, atomlara sahip olsaydım
Sayısını da saklamazdım.
Dünyaya iki defa gelmez ömür için,
Onları ben ecel olup atmazdım.
Çırılçıplak, açlıktan ölüyorsan da
Namusumu altın dağa satmazdım.

Eğer ben atomcunun kendisi olsaydım,
Barışın kanununa uyacaktım.
Aklımdaki zenginlik sırlarının hepsini,
Eşit olarak insanlara bölecektim.
Yer-cennet, insan-kutsal, ömür uzun.
Gamsız alkış ile ölürdüm.

Kaçkan Çaştıkka

Kılçaybay nege kaçtıñ kayran çaştık!
Man saga kıldım bele, kılday kastık?!
Gülüñdü küñdö cıynap elge bergem,
Bergenim ali bolso kılrat azdık...

Toktoy tur, azır dele, aya meni?
Tereyin ürönüñdü baştıq-baştıq.
Calınım özüñ menen cerde cürsün,
Cürögüm uşundayça bolsun tastık.

Karegim düynö menen koştoşkondo:
Enekem koynun açat, kılbat kastık.
Men dağı külümsüröp uktap ketem,
Castanıp tübölökkö kumdan castık.

Alkıştar, sıylık, sıymık elde kalat,
“Arbagım” unutulbayt, uçat kalkıp.
Atımdı alakanday taşka çeget...
Elimden alarım çok mından artık.

Turpatım: küröñ çoyun, granit-taş,
Karaymın: sezbesem da, körbösöm da.
Oşentip Ala-Toogo karaganmın...
Kaygırsam, kubansam da, çöldösöm da!

Takat kıl, çakıramın, buyram saga!
Kaçsañ da kırdan aşıp kırçın çaştık?!
Men, seni elge berip erkeletkem,
Sen maga kul bolsoñ da kılrat azdık!!

Kaçan Gençliğime

Dönmeden nasıl kaçtım ey gençlik!
Ben sana bir kötülük mü işledim?
Çiçeğini her gün toplayıp halka verdim,
Verdiğim hala az olur, kâfi değil.

Dur biraz, şimdi de acı bana.
Toplayayım meyvelerini çuval-çuval.
Yangınım seninle yerde sürsün,
Böylece kalbim delil olsun.

Gözlerim dünyayla vedalaştığında:
Anneciğim kucağını açar, hainlik yapmadan.
Ben de gülümseyerek uyuyup giderim,
Yaslanıp topraktan yastığıma sonsuza kadar.

Alkışlar, ödüller, şöhret halkta kalır,
“Ruhum” unutulmaz uçar kalkar.
Adımı avuç kadar taşa yazar...
Halkımdan bundan başka isteyeceğim yok.

Suratım: dökme demir, granit-taş,
Bakıyorum: hissetmiyorsam da, görmüyorsam da
Böylece Ala-Dağ’ a bakmıştım.
Üzülsem de, sevinsem de, çöldesem de.

Sabır et, sana emredip çağıracağım!
Kırları aşarak kaçsan da ey gençlik!
Ben seni halka vererek seveceğim,
Sen bana köle olsan da kâfi değil.

Kimdin Sürötü

Kay caktan tarttıñ, aytsañçı?
Kim eken, cal-cal, ak mañday?
Arkasın capkan çaçtarı...
Tolgonup bulak akkanday.
Tolgonup
Tolkundap bulak akkanday!..

Telmirip karayt, aalamga,
Birinçi közün açkanday.
Buralıp cımıñ etkeni:
Tañ sürüp kele catkanday!
Tamılcıp-
Tañ sürüp kele catkanday.

Çagılğan uçup cetpegen:
Tarttıñbı tañdın cıldızın?
Bolboso okşop kalğanbı,
Özüñdün süygön bir kızıñ?
Özüñdün-
Abalkı süygön bir kızıñ?

Kimin Resmi?

Nereden çektin söylesene?
Kim miş bu, güzel beyaz alnı?
Sırtını kapatan saçları...
Bulaktan duygular akmış gibi
Duyguyla
Dalğayla bulak akmış gibi!

Süzülerek bakıyor âleme,
İlk defa gözlerini açmışçasına.
Dönerek gülümsemesi
Şafak söktüğü zaman sanki!
Gülümsemesi-
Şafak söktüğü zaman sanki.

Şimşeğin çakarak ulaşamadığı:
Çektin mi sabahyıldızına?
Yoksa benzemiş mi?
Senin sevdiğin bir kız?
Senin-
Senin sevdiğin bir kız?

Fakel

(Süyüşköndörgö)

Küygön fakel, sen tübölük carkıra!
Aysız tündö kaçan kaydan sagınsañ,
Kanday sonun boloor ele Fakelim,
Kaalaganda kak canıñdan tabılsam,
Kaygırtpastan kak canından tabılsam.

Kügün Fakel, küygün Fakel carkıra?!
Kaydan bolso men tabayın sagınsam.
Kusa bolup karaganda küzgünü-
Sen közümdün kareginen çağılsañ.
Kanday sonun boloor ele çağılsañ.

Küygün Fakel, sen tübölük carkıra,
Aysız tündö adaşpayın sagınsam.
Ölüm dele ayal keter tügöydü.
Dil-canım!-dep kuçağımdan calınsan.
Fakelim!-dep men da sendey calınsam.

Meşale

(Sevgililere)

Yanan meşale, sen sonsuza dek parla!
Aysız geceyi ne zaman nereden özlersen,
Ne kadar güzel olacaktı Meşalim,
İstediğim zaman tam yanında bulunsam,
Üzmeden tam yanında bulunsam.

Yan Meşale, yan Meşale parla!
Nerede olursan özlediğimde bulayım.
Hasret çekerek baktığımda aynaya
Sen gözbebeklerim gibi yansısaydın,
Ne güzel olacaktı, yansısaydın.

Yan Meşale, sen sonsuza dek parla!
Aysız gece de kaybolmayayım özlersem,
Ölüm bile acıyacak âşıklara.
Canım!- diye kuçağımda yalvarsan
Meşalem!- diye ben de sana yalvarsam.

Süygöndün Sözü

Körüp cürgön kündöğü,
Küzgüñ bolup kalsamçı.
Cürögüñdün üstündö
Töş çöntökkö salsañçı.
Sınıp ketsem kokutsan,
Kayta terip alsañçı?
“Dankerlep bergin” dep,
Ustalarga barsañçı.
Sen düynödön ketkende,
Özüñ menen barsamçı.

Sevgilinin Sözü

Her gün gördüğün,
Aynan olsaydım keşke.
Kalbinin üstünde
Cebine koysaydın.
Kırılmışsam aniden,
Toplayıp alsaydın.
“Düzeltir misin” diye,
Ustalara varsaydın.
Sen dünyadan giderken,
Seninle gitseydim.

Tuugan Cer

Sanaarkap, saginganda bara kalsam,
Caydarı kubanganday sezilesiñ.
Çoñ ata, çoñ enedey kuçak cayıp,
Tuugan cer, külümsüröp kezigesiñ.

Emgektep, kas-kas turup cer tayanıp,
Katıldap uşul cerdi baskandırın.
Apakem izdegensip ün salganda,
Kırçoonu karmap alıp kaçkandırın.

Esimde tamanıma çönör kirip,
Ayıkpay azap tartıp ooruganım.
Estesem çönör kirgen tamanımdı,
Sezgensiyim azır dele ooruganın.

Torsoytup toru tayga mingizgende,
Bir kaşın ayırmaçtın karmaganmın.
Tizgindi silkip-silkip koomay karmap,
Attangan apakemden kalbaganmın.

Oylosom, oşol çaktı kıyaldansam,
Körömün keçee gana anın baarın.
Ötköndü ömür menen salıştırsam,
Öçköndöy, çala tütöp calındarım.

Keteerde keñ düynödön ümüt üzüp,
Karaarmın tuugan cerge közdü süzüp.
Gül, danek, meerimimdi elge taştap,
Keteermin çağılganday cerge tüşüp.

Memleket

Sıkılıp, özledikçe gidebilsem,
Sakince sevinmiş gibisin.
Dedeler nineler gibi kucak açarak,
Memleketim, karşılarsın gülümseyerek.

Emekleyip, durup yere dayanarak,
Tay tay bu yerlere basmışımdır.
Anneciğim aradığı zaman seslendiğinde,
Urgan ipi tutarak kaçmışımdır.

Hatırlıyorum tabanıma diken batmıştı,
İyileşmeyip azap çekip hastalandığım
Hatırladığımda diken batan tabanımdı,
Hissediyorum şimdi hala acısını.

Yavaşça küçük taya bindiğimde,
Bir ucundan tutmuştum.
Dizgini hafifçe silkeleyip tutan,
Ata binen annemden ayrılmamıştım.

Düşünürsem, o zaman hayal edersem,
Görüyorum hepsini dün ki gibi.
Geçmiş hayat ile karşılaştırırsam,
Tüm közler sanki sönmüş gibi.

Bu geniş dünyadan gideceğim zaman,
Bakacağım memleketime göz gezdirerek.
Gideceğim şimşek gibi yere doğru.
Merak edip, özlediğimde geliversem.

Sanaarkap, sagında bara kalsam,
Caydarı kubanganday sezilesiñ.
Çoñ ata, çoñ enemdey kuçak cayıp,
Tuugan cer, külümsüröp kezigesiñ.

Arzulayarak, özlediğimde gidebilsem
Sakin sevinmiş gibi gelesin.
Dedem, ninem gibi kuçak açarak,
Memleketim, gülümseyerek karşılarısın.

Tüškö Karşı

(Üykü-soonun arasında)
Oy korkunuç, aldamçı tüş!
Aldanbaymın küdör üz-
Tün koynunda tınçuu berbey
Kıynasañ da eçen cüz.

Nım karañğı bul kapatsa,
Neler kelbeyt bul başka!
Keleçek gün carık bolso,
Nur caraşat bul başka.

Kurgan baştı muñkandırıp,
Eki közdü kan kılıp,
Oy kurgan tüş, kayda alpardıñ,
Tabıtıma saldırıp?!

Meyliñ sına bul başımdı,
Bastıra ber taşıñdı!
Ot cürögüm taza çakta,
Cappayım kabak, kaşımdı.

Çın catambı uu tatkanday?...
Carık cıldız batkanday.
Çirkin ömür ötüp barat,
Cılıp suular akkanday...

Ömür-zakım, köñül toklun,
Özüñö tüş bek bolgun.
Men oygonup turgan çakta,
Sen körgö kir, tek bolgun!

Rüyaya Karşı

(Uyku-uyanıklık arasında)
Oy korkutucu, yalancı düş!
Kanmayacağıım umut etme,
Gece yarısı rahatsız ederek
Zorlasan da yüz defa.

Nem karanlık bunu kapatsa,
Neler gelir bu akla!
Gelecek gün aydın olursa,
Nur yakışır bu başa.

Zavallı başı üzerek,
İki gözü kan ettin.
Oy yaramaz düş nereye götürdün,
Tabutuma koydurdun!

Tamam, sına bu başımı,
Bastır yine ver taşımı!
Ateş kalbim taş iken,
Kapatmayacağıım önce kaşıımı.

Gerçekçesine mi yatıyorum zehir içmiş gibi,
Parlak yıldız gidiyor gibi,
Tatlı hayat geçiyor,
Suyun yavaşça akması gibi...

Ömür-çabuk, gönül dalga,
Kendine iyi bak rüya.
Ben uyanacağıım zaman da,
Sen mezara git, tek başına yat!

Bala ak

DabıŖı cok, tolkundarı sezilbeyt,
Kündör uçup, aylar ağıp baratat.
Aalam üçün ançeyin bir tamaŖa,
Köz irmebey kün batat da, tañ atat.

Biröo kelip erkelese düynögö,
Biröo ketip cürögündü kanatat.
Kelse külüp, ketse küyüp cürök da,
Biri ceñbeyt, tarazasın karasak.

Tabıygattın eesi meesi bolsok da,
Tüşünböstük tolup catat sanasak.
Kubançıbiz, işençibiz güldöŖsün,
Kaytalanbas kagılatın bala çak.

Çocukluk

Sesleri yok, dalgaları bilinmiyor,
Günler geçer, aylar akar.
Âlem için bir Ŗakadır,
Göz yummadan sabah olur, güneŖ batar.

Birisi gelip nazlanırsa dünyaya,
Birisi gider yüreğinden kan akar.
Geldiğinde güler, gittiğinde yakar da,
Biri kazanamaz, terazisini bakarsak.

Doğanın sahibi, beyni olsak da
Bilinmezlik dolu eğer sayarsak.
Sevincimiz, inancımız parlansın,
En tatlı çocukluk tekrar yaşanmaz.

Caratılış

Men saga kaalap, surap kelbesem da,
Sen menin ömürümdün köktömsüñ.
Men senden çoçup, kaçıp çaşınsam da,
Sen menin çaştığımdın ötkönüsüñ.

Çaalıkpas cürögümdün tereñinde,
Kut bolup tübölökkö çökkönüsüñ.
Sen meni körördö da, kömördö da,
Aymalap ak betimden öpkönümsüñ.

Es-akıl aptep toluk cıynalgança,
Cok bolom: az ömürdü köp körüpsüñ.
Caşay ber cırgal üçün carık düynö,
Tamşantıp, ıntızarlap ötkönümsüñ.

Mahabat, kaygı, cırgal, cıktu, bardı,
Büt berip marttik menen tökkönümsüñ.
Tabıygat menin tülküm, meesi menmin
Tügönbös kerbenimsiñ, köçmönümsüñ.
Toybodum, miñ çaş berçi? Dağı toyboym,
Calt berip ökündürüp öykönümsüñ.

Düynödö ölük, tirik-eki sızık,
Carışat birde kızıp, birde sızıp.
Tirüülük cañı gana közün açsa,
Acalı añdıp turat közün kısıp.
Ölbösö, törölbösö, köksöö bütsö,
Tübölük tirüülüktün nesi kızık!

Yaratılış

Ben sana isteyerek, sorarak gelsem de,
Sen benim hayatımın baharısın.
Ben senden korkarak saklansam da,
Sen benim gençliğimin geçmişisin.

Yorulmaz kalbimin derininde,
Kut olup sonsuzluğa çökmüşsün.
Sen beni görünce de gömünce de
Ak yüzümü severek öptüğüksün.

Akıldı zar-zor toplayınca,
Yok, olurum: az hayatı çok görmüşsün.
Yaşa yine aydın ve mesut yaşam için,
Gıptayla, özenerek geçmişimsin.

Aşk, üzüntü, mutluluk, yoksulluğu, bolluğu,
Hepsini verip mertçe döktüğüksün.
Tabiat benim vücudum, akli benim,
Tükenmez kervanımsın, göçebemsin.
Doyamadım, bin yıl veren yine doymam,
Bir defa verip, pişmanlıkla geçenimsin.

Dünyada ölü, diri-iki çizgi,
Yarışırlar kah kendini kaybedip, kah uçup.
Dirilik gözünü yeni açsa dahi
Eceli gözünü kısarak beklemekte,
Ölmezse, doğmazsa, istek biterse,
Sonsuz hayatın neyi ilginç!

Kıyal

Sen Aydı akmalap karaçı?
Caltanbay carkırayt tünündö.
Cılıtpayt, özü da cılıbayt,
Dirildeyt kölçüktün tübündö.

Kündü men abaylap körgömün,
Balbıldap töbömdö turganda.
Kıyalım caltanbay karagan,
Caltanıp közümdü cumganda.

Tabınsa tabınsın canduular!
Kün gana güldöttü bererin.
Al dele adamday tüşünböyt,
Kay cılı ölümdün kelerin.

Düynönün tiregi öndönüp,
Baarımız ölböstöy cürölük.
Sebelik ömürdün danegin,
Baarımız emespiz tübölük!

Hayal

Sen hilali severek bak!
Korkmadan parlıyor gecesinde.
Isıtmaz, kendisi de ısınmaz,
Titriyor gölcüğün dibinde.

Güneşi ben dikkatle gördüm,
Parlayarak üstümde durduğunda.
Hayalim korkmadan bakmıştı,
Korkarak kendi gözümü kapattığımda.

Buluyorsa bulsunlar canlılar,
Tek Güneş vereceğini bereketlendirdi.
O da insan gibi anlamıyor,
Ne zaman ecelin geleceğini.

Sanki dünyanın direğiymiş gibi,
Hepimiz ölümsüz olalım.
Dağıtalım ömrün tohumlarını,
Hiçbirimiz sonsuz değiliz!

Ala-Bel

Aytsañ ukmuş Ala-Bel,
Bardık cerden bir bölök.
Adırların coruptap,
Şamal cüröt cörgölöp.
Coruptalgan adırlar,
Zebrlerdin terisin,
Cayıp koygon öñdönöt.

Ala-Belge kim çıksa,
Cer çetine cetkensiyt.
Meykin cerdin bardığı,
Deñiz bolup ketkensiyt.
Cuusamırdın çığışı,
Okeanga takalgan,
Cerdin çeti çektensiyt.

Toosu tokol, çurkap çık!
Cürbö korkup cörmölöp.
Kabırgaday çıbırı,
Başka cerden bir bölök.
Küzgö tartkan kezinde,
Betegesi bermettüü,
Ukmuş kundüz öñdönöt

Adırları miñ salaa,
Çıbırları miñ bölök.
Çıçkandarı körünboyt,
Taştan taşka cörgölöp.

Ala-Bel

Anlatırsan mucize Ala-Bel²⁰
Tüm yerlerden farklı.
Tepelerini gezerek,
Yaramazca rüzgâr eser.
Gezilen tepeleri,
Zebranın derilerini,
Sarmış gibi görünür.

Ala-Bel'e kim çıkarsa,
Yeryüzüne uçmuş gibi.
Toprağın hepsi özgür,
Denize dökülmüş gibi.
Su samurunun çıkışı,
Okyanusa direnmiş,
Yerin ucu sanki.

Alçak dağları koşarak çık!
Korkarak sakın sürülme.
Kaburga gibi düzeni,
Başka yerden farklı.
Güze yakın zamanlarda,
Yüzü inci gibi,
Güzel kunduz görünür.

Tepeleri bin barmak,
Düzeni bin türlü.
Fareleri görünmez,
Taştan taşa sürünür.

---

²⁰ Ala-Bel: özel isim, yer adı.

Ala-Belge cetkende,
Ay, aalamdı asmandan,
Karap turgan öñdönöt.
Salmagınan toolordun,
Taştı carıp sızgan suu.

Telçikpesten termelep,
Aksalardı cışkan suu.
Kantip “Çıçkan” atalsın,
Kılımdardı karıtıp,
Bışıp, cışıp sızgan suu.

Ala-Bel’e geldiğimde.
Ay, âlemi gökyüzünden,
Bakıyormuş gibi gelir.
Dağların ağırlığından
Taşı delerek sızan su.

Durmadan sızarak,
Dağları aşan su.
Nasıl “çıçkan²¹” denilsin,
Yüzyıllardan gelerek,
Pişerek, sızarak akan su.

---

²¹ Yer ismi

Tagdır

Suluunun eesi cüröktö,
Elesi gana körünböyt.
Egizdey okşoş süygöndün,
Kaçandır biri tögündöyt.
Balaga bolgon mahabat,
Deneden canı ketkençe.
Eneden gana bölünböyt.

Mahabat otu öndö emes,
İntizar, tınçsız cüröktö.
Dostuktun küçü tilde emes.
Kılçaksız, kıybas tilekte.
Taalaydı tagdır caratpayt,
Enenin sütün aktagan-
Abiyirde, muñbas bilekte!..

Kader

Güzelin sahibi kalbinde,
Sadece yüzü görünmüyor.
İkiz gibi benzeyen aşığın,
Bir gün biri karşılar.
Çocuğa olan sevgisi,
Bedenden canı gidene kadar,
Anneden hiç ayrılmaz.

Sevgi ateşi güzellikte değil,
İntizar, seven kalptedir.
Dostluğun gücü dilde değil,
Hainsiz, kıymaz dilektedir.
Mesutu kader yaratmaz,
Annemin sütünü karşılayan
Namusta, üzüntüsüz bilektedir.

Esimde

Büt esimde, kadimkidey,
Bolgon eleñ ırgılciñ...
Kekçi salkın, Ay nurunda,
Cazı bolçu bir cıldın.
Tüş coruktan sıyaktanıp
Emi bu kün,
Mançırkabay ır kılğın?..

Caştarıbiz car çakırşa,
Bilekterin türüşsün.
Bizdin caştık kaday ötkön?..
Caştar okuy cürüşsün.
Eselekter,
Mıyığınan külüşsün!..

Aklımda

Hepsi aklımda, olduğı gibi,
Sen kararsız durmuşsun...
Serin akşam, Ay nurunda,
Bir yılın baharıydı.
Düş yorumlatan gibi
Şimdi bugün,
Kibirlenmeden şiir yaz!

Gençlerimiz haber salarsa,
Kollarını sıvasınlar.
Bizim gençlik, nasıl geçti?
Gençler okusunlar, bilsinler,
Ergenler,
Nazlanarak gülsünler.

Eskere Cür

Baratıp karagayluu kapçıgaydan,
Irdagam, Ak maral dep, süygönümdü.
Kapçıgay cañırığın küügö salıp,
Dañktagam mahabatka küygönümdü.
Almaşpaym,
Ayıña da,
Künüñö da,
Kudayga kulduk kılbay süybödümbü?

Baratıp karagayluu kapçıgaydan,
Irdagam süygönümdün özün aytıp.
Askalar çaştıgımdı koşomattap,
Irdaştı, obon menen sözün aytıp.
Ak maral! Alda nege alaksıbay,
Irımdı eskere cür, özüñ aytıp.

Hep Hatırla

Giderken ormanlı vadilerden,
Şarkı söylemiştim ak maral diye sevgilime.
Geçidin yankılarını ezgiye çevirip,
Duyurdum aşktan yandığımı.
Değişmem,
Aya da,
Güneşe de,
Tanrı'ya tapınmadan sevmiştim.

Giderken ormanlı vadilerde,
Şarkı söyledim sevgilimin kendisine.
Uçurumlar gençliğime eklenerek,
Söylediler besteyle sözlerini.
Ak maral sağa-sola oyalanmadan,
Şarkımı hep hatırlasan söyleyerek.

Ömürgö

Cılt-cult etip alıstığı calınday,
Cılıp ömür cogoluuda tabılıbay.
Cılas buga caş cüröktör calındap,
Cılmaybastan tülkü turat kabılıday.

Iras, caştık aktan oktoy ötöbü!
Iras, caştık suu sepkendey öçöbü!
Iylamsırap tutkun bolup bolmuşka,
Iraa körbös başka doorgo köçöbü.

Oylop tursam eçen türkün kılımdı,
Oyum cetpey ermek kılam çılımdı.
Ok eken go bir atılğan caşçılık,
Oşonduktan kalamga aytam sıırımdı.

Oyno kalam, oylo köñül, carışçı,
Oktorula tap namısın alıışçı.
Oboçolop tirüülükton ketkençe,
Ottoy küyüp tap kılıçın çabıışçı!

San aytsam da, saktalbaysıñ ömürüm,
Sekund ötsö, cakındaşat ölümüm.
Sagalaşıp maga kezek kelgençe,
Ulam alga umtula ber köñülüm!

Köñül emes, emgegim da aytıluu,
Köptün men bir caragımın şatılıu.
Kerek kılssa tepsep çıksın çokuma,
Kebelbesten elim üçün cutam uu.

Ömre

Parlayarak uzaktaki alev gibi,
Geçiyor kaybolarak hayatımız.
Buna rağmen genç yürekler ateşli
Tilki gibi duruyor her şeyi kabul ederek.

Evet, gençlik atılmış ok gibi geçer mi?
Evet, gençlik su serpmiş gibi söner mi?
Ağlayarak tutkun olmuş geçmişe,
Kıyamadığın başka devre geçer mi?

Düşünürsem geçen farklı yüzyılı,
Hayalim yetmeden dost edinirim sigarayı.
Atılan okmuş gençlik,
Bu yüzden kaleme söylerim sıırıımı.

Oyna kalem, düşün gönül, yarışın,
Gayret edip yoksulların namusunu savun.
Özel yaşayıp bu hayattan kopana kadar,
Ateş gibi yanarak alt sınıfın kılıcına destek ol

Çok söylesem de kalıcı değilsin ömrüm,
Saniye geçse yaklaşıyor ecelim.
Bakıyorlar, bekliyorlar başkasına gelince,
Hızla öne hareket et gönlüm.

Gönül değil, emeğim de belli,
Çocukluğun ışığıymı parlayan,
Gerekirse ezerek çıksın tepeme,
Değişmeden halkım için zehir içerim.

Kayda menin kurbularım kıybagan?
Cogoluştı túbölökkö bölünüp.
Kördö catıpünümdü ugup ıylagan.
Kelip ketse calgız gana körünüp.

Surar elem anın içki sırların:
Zeriktiñbi caşıl çımdı camınıp?
Uguldubu atap cazgan ırlarım,
Kelgendirsiñ tirүүлüktü sağınp.

Az kalgan kezde kılıt etip,
Bozoy kez eske tüşkөndө.
Mıyığından külüp koy,
Miñ cıldap ömür sürsөñ da.

Oşonço cırgap külsөñ da,
Toyboysuñ. Anı bilip koy.
Köz, köñül ümüt kartaybayt,
Kaniet kılıp oşogo,
Mıyığından külüp koy.

Köktöm tüzdüü bulbul til,
Gül bakçada cürüp koy.
Kurdaştarıñ coluksa,
Kıt-kıt külüp sırdaşıp,
Kaş-kabaktı türüp koy.
Toksonuñdu tosoñ da
Bayagı ele boydon dep,
Basalı-dep cürüp koy.

Nerede benim kıyamayan arkadaşlarım?
Kayboldular sonsuza ayrılıp.
Mezarda yatıp, sesimi duyup ağlayarak,
Bir gelseydi bir defa daha görünüp.

Soracaktım onun içindeki sırları,
Sıkıldın mı yeşil çime yaslanıp?
Duyuldu mu sana yazdığım şiirler?
Gelmişsindir diriliği özleyip.

Az kaldığında aniden,
Delikanlık çağı akla geldiğinde.
Bıyık altından tebessüm ediver,
Bin yıl yaşasan da.

O kadar kahkaha atsan da,
Doymazsın bunu bilmelisin.
Göz, gönül, umut yaşlanmaz,
Şükür edip buna.
Bıyık altından tebessüm ediver.

Bahar yüzlü bülbül dil,
Çiçekli bahçede yürü.
Arkadaşlarla karşılaştın,
Çok gülererek sırdaşıp,
Kaş-kabağı koyup dur.
Doksanına kavuşsan da
Eskisi gibisin diye,
Yürüyelim, deyiver.

Esiñdebi?

Olturup canıña kınala
Ukpagam, kutudan sözüñdü.
Talpınsam körsötpöy, burulduñ,
İymengiç, surmaluu közüñdü.
Sen, ünsüz dozokko türttüñbü?
Erksizden erittiñ özümdü.
Ay cañı kezinde.
-Esiñdebi?
-Esiñde...
Kelalbay turgam çeçimge.

Stulga oltura kalganda,
Cımıyıp küzgüdön karadın.
Men saga burula bergende
Erkesi okşoduñ balanın.
Erksizden esirkep kettiñbi?
Salaalap çaçımdı taradıñ...
Ay cartı kezinde,
-Esiñdebi?
-Esiñde
Kelalbay turgam çeçimge.

Kıykırıp kelatkan parovoz,
Ay tolup çalkaygan çağında.
Eköobüz eskertkiç öñdöndük,
Vokzaldın caş köçöt bağında.
Bulbuldar maktaşıp ırdaşakan,
Cıpar cıt güldördün şagında.
-Esiñdebi?
-Esimde, esiñde
Ar kaçan ay tolgon kezinde...

Hatırlıyor musun?

Oturup yanıma yaklaşan,
Duymadım sözünü.
Yönelsem göstermeden, döndün,
Utangaç, sürmeli gözünü.
Sen, sessiz cehenneme ittin mi?
Çaresiz erittin özümü,
Ay yeniyken.
Hatırlıyor musun?
Hatırlıyorsun...
Kararsız duruyordum.

Sandalyeye oturduğunda,
Gülümseyerek aynadan baktın.
Ben sana döndüğümde ise
Çocuk gibi şımarydın.
İsteksiz esirgeyip gittin mi?
Saçımı salarak taradın...
Ay yarımken,
Hatırlıyor musun?
Hatırlıyorsun...
Kararsız duruyordum.

Bağırarak yaklaşan, tren,
Ay dolup parlayan zaman da,
İkimiz hatırlamış gibi olduk,
Garın körpe fidanlı bağında.
Bülbüllerin överek söylediği,
Mis kokulu çiçekler otağında.
Hatırlıyor musun?
Hatırlıyorum, hatırlıyorsun,
Her zaman dolunay vaktinde...

Canga kubat košo turgan tagdırıñ,
Dayım tıñşa süygönüñdün cardıgım.
Açkıçtarın koluna ber ömürdün,
Körüp çıksın cürögüñdün bardıgın.

Bir münöttü cılday kılıp sanabay,
Köñülündö kümön klıp karabay.
Dayım anı oylogondo cılmayıp,
Körüşkөndö kubandırsın baladay.

Bassa, tursa košo cürgön emeday,
Cürögüñdö kir bolbosun kenedey.
Cabıkkanda carpıñ cazar carım dep,
Elesterin eç bir canga teñebey.

Kirsiz oylop, dayım seni sagınıp,
Süygөndüğüñ sagat sayın cañırsın.
Senin taza cürögüñdön calını,
Tübölökkö cürögünö cagılsın.

Sana kuvvet veren kaderin,
Her zaman dinle sevgilinin fermanını,
Eline ver anahtarını hayatın,
Görsün senin kalbinin tamamını.

Bir dakikayı sene gibi saymadan,
Gönlünde şüphe olarak bakma.
Her zaman onu düşünerek gülümse,
Gördüğünde sevindirsin çocukça.

Bastığımda, kalktığımda beraber olmuş gibi,
Yüreğinde zerre kir olmasın.
Sıkıldığımda eğlendiren yarım diye,
Hatırasını hiç kimseye değışmem.

Temiz düşünerek her zaman özlesin,
Sevgin senin her saatte tazelensin.
Senin temiz kalbinin ateşi,
Sonsuza dek yüreğine yakılsın.

Tüþ Coruu

Tündögü körgön tüþüñdün,
Tüyünün bugün tüþündüm...
Şerbetin tatpay kalıppız,
Şirelüü seyrek cüzümdün!

Sıykırı ketse öñündün,
Sıymıgı ketpeyt ömürdün.
Asmandan altın caaganday,
Carkıldap canga körüngün?

Köktömu ketip tüsümdün,
Kelgenin kördüm, küzümdün,
Küz menen kıştın ortosu:
Köz cetkis emes, tüşüñgün!

Kanatsız uçkan cıldardı:
Karmoogo bolboyt turbaybı!
Cüröktö kalsa estelik,
Tübölük deybiz mındaydı.

Rüya Yorumu

Gece gördüğün rüyanın,
Yorumunu bugün anladım...
Şerbetini tatmamışız,
Şireli nadir yüzümün!

Sihiri giderse gerçeğın,
Gururu gitmez hayatın.
Göklerden altın yağarcasına,
Parlayarak cana görünün.

Baharı gidip yüzümün,
Geldiğini gördüm güzümün.
Güz ile kışın ortası,
Anla ulaşılmaz değildir!

Kanatsız uçan yılları,
Tutmak mümkün değilmiş!
Yürekte kalırsa hatıra,
Sonsuz diyoruz buna.

Otuzu Kem

Zalda oturup, ata berdiñ köz menen,
Cürök ayttı ugulbaran söz menen:
Kördüm beken tak uşunday suluunu?
Kiçüü beken,
Kurbal beken
Uluubu?
Cürögümö otton bütkön kanattı,
Kim sızdatıp kayırçıday carattı?
Tokto cürök!
Bir unçugup kalayın,
Aldagan çok, tagdır özü carattı.
O kımbatım! Uşunday da bolobu?
Kanday ukmuş kele kaldıñ caydarım.
Men asmandı cerge tarta bergende,
Körö kalıp arbadıñbı?
Bayladın!
Ce bolboso kareğindən uçkan nur,
Lazer beken?
İlebiñde kaynadım...
İlebiñe çıçaladay küyböstön,
Calınıña küyöyün da ölöyün.
Ce diliñdi cürögümö ırgıtçı?
Koşup cuurup- eköbüzgö bölöyün...
Sen adaşıp cerden başka düynödön
Kelseñ kerek?
Çukul kelçi köröyün.
Yerden korkpo, kayta ketseñ ayta bar,
Gül tandagan köpölöktöy öböyün...
Al oynoktop terezeden ırgıdı,

Otuzu Eksik

Salonda oturup, ateş ettin gözün ile
Yürek söyledi duyulmayan söz ile
Gördün mü bunun gibi güzeli.
Küçük müymüş?
Akran mıymış?
Büyük mü?
Yüreğimde ateşten yaratılan kanadı
Kim sızlatıp dilenci gibi yarattı?
Dur yüreğim!
Ona bir ses vereyim,
Aldatan yok, kaderin kendi yarattı.
Oo kıymetlim! böyle de olur mu?
Nerden karşıma çıktın güler yüzlüm.
Ben gökyüzünü yere çekiverince,
Beni görüp büyüledin mi?
Bağladın!
Gözlerinden çıkan nur, yoksa
Lazer mi?
Sıcaklığına tutuldum...
Sıcaklığına çıra gibi yanmadan,
Alevine yanayımda öleyim.
Ya da gönlünü kalbime fırlat
Katıp yoğurup – ikimize böleyim...
Sen yolunu şaşırıp başka dünyadan
Gelmiş olabilir misin?
Yaklaş ki göreyim.
Dünyadan korkma geri dönersen söyle,
Çiçek seçen kelebek gibi öpeyim...
O oynayarak pencereden atladı.

Kıt-kıt küldü, tüşkön ceri tüz eken.
Irçı kuştar ün alışat tokoydon,
Aylanası: altın,
Bermet,
Küz eken.
Caydarıma cete albadım, cıgıldım,
Çoçup kettim, öñüm emes tüş eken...
Tüş bolboston öñdö bolso kantmekmin?!
Menin çaşım otuzu kem cüz eken...
Kurbalıma kuçak caya bergen çak...
Xa – xa, xa- xa ,el ukpasın, tüş eken.

Kıs- kıs güldü, indiği yer düzmüş.
Şarkıcı kuşlar ötüyorlar orman da.
Çevresi: altın,
İnci,
Güzmüş.
Güler yüzlüme ulaşamadım yıkıldım.
Korktum, gerçek değil düşmüş.
Düş olmayıp gerçek olsa ne yapardım?
Benim yaşım otuzu eksik yüzmüş.
Yaşıtıma kucak açtığım zaman
Ha- ha ha- ha halk duymasın düşmüş.

Calındagın

Tagdırgın tabıygattın buza albaysıñ,
Küröşkün. Küygün. Öçkün
Tabınbagın!
Törölüş – al ölümdün kabarçısı,
Eç kaçan, eç kimge da taarınbagın!
Karılık – acal eköo canga karşı,
Cabıkpa, ceñilbegin! Bagınbagın.
Caşasıñ,- ottuk taştın çağılışı,
Sen özüñ cılt etpesten calındagın!

Alevlen

Tabiatın kaderini bozamazsın.
Güreş, yan, sön,
Tapınma!
Doğum- ölümün habercisi,
Hiçbir zaman hiç kimseye darılma.
Yaşlılık-ecel ikisi hayata karşı.
Üzülme, yenilme! Boyun eğme,
Hayatın- çakmak taşının çarpışması
Sen kıvılcımla kalma alevlen!

Özüm Aytat

Şaşpaymınbı, mezigil meni şaştırsa!
Erkke koyboy eki kadam baskınça!
Arımı çok sekirse da sekunttar,
Köp col basat, ırmep közdü açkınca.

Alganımdın ötölgösün sanasam,
Bergenim az, kele beret alasam...
Keremettüü altın salık sende eken,
Çeksiz berdiñ, ölçöy albayt tarazam.

Men beçera, beresemdi sezemin,
Oşonduktan uykudan da keçemin.
Men elime beresemdi bergençe,
Cetpese eken kete turgan kezegim!

Men sebilgen çigitimin kebezdin,
Kanday östüm? Özüm menen keñeştim.
Özüm aytat:- Özüñ dele bilesiñ
Sen iştep kal, temir özök emessiñ!

Kendim Söylüyor

Acele etmem zaman beni acele ettirirse de
Bırakmıyor iki adım adım atmama!
Yavaşça geçse de saniyeler,
Uzun yollar alır göz kapayıp açınca

Aldığının karşılığını sayıyorsam,
Verdiğim az alasım geliyor.
Kerametli altın vergisi sendeymiş,
Sayısız verdin ölçemiyor terazim.

Ben zavallı, borçlu olduğumu sezdim,
O yüzden uykumdan dahi geçtim.
Ben halkıma borucumu ödeyinceye kadar
Ölüm sırası bana gelmesin!

Ben ekilen bir pamuğun ürünüyüm.
Nasıl büyüdüm? Kendime danıştım.
Kendim diyor: Kendin de bilmelisin
Çalış sen, çünkü sen demir değilsin!

Bolso Eken Tübölük

Men Aydın şoolasın körgömün,
Cılıtpayt künün da, tünün da.
Men emes al özü kaltırayt,
Çöyçöktöy kölcüktün tübündö.

Kündü men abaylap körgömün,
Balbıldap töbömdö turganda.
Kıyalım caltanbay karagan,
İymenip közümdü cumganda.

Kün küçtüü – çaşoonun teñiri,
Kızganbayt düynögö bererin.
Al bilbeyt, men dağı bilbeymin,
Kaçandır ölümdün keleerin!..

Kün bizdin tübölük atabız,
Cer bizdin tübölük enebiz.
Dañk saga! Atabız. Enebiz
Eköönör çögörbös kemebiz.

Kün dağı, cer dağı calkı da,
Karektey, ömürdöy saktaybız.
Adamdar cırgalga caralğan,
Cırgaldın başatın dañktaybız.

Kaygısız kuunasın adamdar
Kün çaşap bütkönçö cürölük.
Ömürlör ötüşsün kıynalbay,
Dostuktar bolso eken tübölük!

Ebedi Olsa

Aydın ben ışığını görmüştüm
Isıtmaz gündüz de gece de
Ben değil o kendisi titriyor
Çanak kadar gölcüğün dibinde.

Ben güneşe dikkatlice bakmıştım
Tepemde alevlenip dururken
Hayalim göz kırpmadan bakmıştı.
Ben gözümü kamaşarak kapatırken.

Güneş güçlü, hayatın tanrısıdır,
Kıskanmaz dünyaya vereceğini.
O bilmiyor, ben de bilmiyorum,
Ne zaman ölümün geleceğini!

Güneş bizim kalıcı babamızdır.
Yer de bizim kalıcı anamızdır.
Övgüler sana! Babamız. Anamız.
İkiniz batmaz gemisinizdir.

Güneş de yer de yalnızdır.
Gözbebeği, ömür gibi koruruz.
İnsanlar mutluluk için yaratılmıştır,
Mutluluğun kaynağını överiz.

Kaygısız insanlar eğlensinler
Güneşin ömrü kadar var olalım.
Azap çekmeden geçsin ömürler,
Dostluklar olsun daima!

Adam Özü Başkarat

Ölüm kırsık, oorulardan başkasın,
Adam özü kaalaganday başkarat.
Maktanbaylık, el esepteyt biz için,
Kaytalanbas külgün caşıl caş kalat.

Barmak bastı, köz kıstılap çaşasak,
Arkabızda kargış menen dat kalat.
Özgölördü özübüzdöy baalasak,
Adamdık at tak oşondo aktalat.

Kança iygi kança tetir iş kıldık,
Köp elekten ötöt, este az kalat.
Köbük belek, tunuk belek başattay?
Arkabızda uşul eki at kalat...

İnsan Kendisi Yönetir

Ölüm, kaza, hastalıktan başkasını,
İnsan kendisi istediği gibi yönetir.
Övünmeyelim, bizim için halk hesaplar,
Yemyeşil tekrarlanmaz gençlik kalır.

Hayatımızı haksızlıkla geçirirsek,
Arkamızda kargış ile şikâyet kalır.
Başkalarına kendimiz gibi değer verirsek
İnsanlık ismi hakkını o zaman alır.

Bazen iyi bazen kötü iş yaptık,
Çok elekten geçip, aklımızda az kalır.
Köpük müydük, duru muyduk pınar gibi?
Arkamızda şu iki ad kalır...

Beker Ökünübüz

Karılık ay, kargaşaluu karılık,
Kılçaybaysıñ, kıykırsak da taarınıp.
Eç kim seni aldap arbay albadı,
Cügünüp da, ıylap, ırdap, çalınıp...

Beker ele ökünübüz, kargaybız,
Münöt ölsö tük tirilte albaybız.
Tabıygattın meesi bolup bütsök da,
Tirүүлüktü tübölökkö albaybız.

Kim coluksa suragıla oşondon?
Bolgon emes kartayuudan boşongon.
Andan körö araçalap cürgülö,
Caşçılıktın capıragın tozoñdon!

Boş Yere Pişmanlık

Yaşlılık ey, zorlu yaşlılık,
Bakmıyorsun arkana, bağırsak da darılıp.
Hiç kimse seni aldatıp kandıramadı,
Eğilip, ağlayıp, şarkı söyleyip, yalvarıp...

Boş yere pişman oluruz, beddua ederiz.
Dakika geçse onu geri getiremeyiz.
Tabiatın beyni biz olsak da
Yaşamı, ebedi olarak alamayız.

Kimle karşılaşırsan ona sor?
Kurtulanlar olmuş mudur yaşlılıktan.
Ayırınız, onun yerine
Tozdan gençliğin yapraklarını.

Tübölük

Oyumdun oylor kubalayt,
Köldögü tolkun öñdönüp.
Sanaaga barıp urunsa,
Oyumdu ketet oy bölüp.

Oyumdu oylor kubalayt,
Köykölgön kölçük öñdönüp.
Kölçüktör kalat dirildep,
Köñüldü süyröyt oy bölüp.

Kıyaldı kıyal bölçöktöyt,
Taruuday danın miñ bölüp.
Alıstayt eles, cakındayt,
Soñ- Köldö zakım öñdönüp.

Oy tolkup oydu tuudurat,
Tañ menen tündöy calgaşıp.
Tölküandar oynoyt, toktoşot,
Tirүүлük menen almaşıp.

Tolkundun tolgon türü bar,
Orguštayt, oynoyt büdömük.
Kılımdar menen carıшат,
Tügönböyt tolkun түbölük!

Ebedi

Düşüncelerimi düşünceler kovalar,
Tıpkı göldeki dalgacasına.
Endişelerime varıp çarpınca,
Düşüncelerimi düşünceler böler.

Düşüncelerimi düşünceler kovalar
Uyuyan gölcük gibi
Titreyerek kalır gölcükler,
Gönlü bölerek sürükler düşünceler.

Hayalimi hayaller parçalar,
Darı gibi tanesini bine bölerek.
Uzaklaşır hayal, yaklaşır,
Son-Köl'de serap gibi.

Düşüncelerim dalgalanıp yeni düşünceler
doğurur,
Tan ile gece gibi eklenerek,
Dalgalar oynar tekrar durur,
Yaşam ile değişerek.

Dalğanın birçok türü var,
Şahlanır, belirsizce de oynar.
Asırlarla yarışır,
Tükenmez dalga hiçbir zaman!

Salt

Baratabız kayra kaytkıs col menen,
Kańça cılda, kayda cetip toktoybuız?
“ Col azabı – k r azabı “ deer ele,
Col karata kańcabızdı coktoybuız.

Cıldar  t t, ordubuzga el kelet,
Kargışın da, maktaşın da tospoybuız.
Elge kerek eĉtemebiz kalbasa,
Bul düynödö bolbogongo okşoybuız!

Baratabız seresine taalaydın,
Kargış, kanduu coonun colun tebelep.
Tıńtıkt  c n, tıńtıkt g l n kötörüp,
Adımdaybız, tıńtıkt nurun sebelep.

Biz emgektin armiyası bayırtan,
K r řt rd  ceńip c r p  ınıkkan,
Kaarduu duşman kay taraftan kelse da,
Bizde bolboyt, ceńmeyinĉe tınıkkan!..

Gelenek

Gidiyoruz geri dönülmez yol ile
Kaĉ yılda, nerelere ulaşıp duracağız?
“Yol azabı k r azabı” derlerdi,
Yol boyunca kaĉımızı kaybederiz.

Yıllar geĉer yerimize halk gelir,
Kargışlarına da  vmelerini de karşılık veremeyiz.
Halka gerek eserimiz kalmasa,
Bu dünya da yaşamayana benzeriz!

Gidiyoruz kaderimizin sonuna,
Kargış, kanlı düşman yolunu ezerek.
Barış iĉin, barış  iĉeđini kaldırıp,
İlerliyoruz barış ışığını saĉarak.

Biz emeğin ordusuyuz ezelden,
Mücadeleler de yenerek sağlamlaştıkt,
G c l  düşman hangi taraftan gelse de,
Yenmeden durmak, bizde olmaz.

Kök-Oyrok

Küz tartkan kezde Kök-Oyrok,
Kündüz da ürtük capkanday.
Bülküldöp sokkon cibek cel,
Betiñdi sılap catkanday.
Sanaalaş, kurdaş bozoyun,
Sanarkap, kütöt ak mañday.

Koynunda tuulup, öskönmün,
Kök cayık korgul askanın.
Köçköndö tayčan körgömün,
Kölmölüü tördün baş cagın.
Esimden ketpeyt apama,
Erkelep turgan caş çağım.
Ay Kök- Oyrok,
Kök- Oyrok,
Kökölöy ketem seni oylop.

Şımdanıp alıp şımdakçan,
Şıyraktuu barañ asıngam.
İlbirstey ilkip akmalap
İriktey taşka caşıngam.
Karoołgo kayıp kelgençe,
Ter agap elebaşımdan.

Alakan toloor bulut cok,
Almazday tunuk asmanım.
Taştandan taşka sekirip,
Kiyiktey elkin baskanmın
Togoçor küzöp turganda,
Başında turup askanın!

Kök Oyrok

Güz geldiğin de Kök Oyrok²²
Gündüz de örtü yapmış gibi.
Meltem gibi esen ipek yel,
Yüzünü okşuyormuş gibi
Dertleş, yaşıt yiğidini,
Kederli bekler güzeller.

Koynunda doğdum, büyüdüm,
Yeşil ova, taşlı kayanın.
Göçerken tayın üzerinde görmüştüm,
Başını Küçük göllü vadinin.
Aklımdan çıkmıyor anneme
Nazlanan gençliğim
Hey Kök Oyrok,
Kök Oyrok,
Seni düşününce uçarım göklere.

Gömleğimi toparlayıp,
Büyük tüfeği omuzuma almıştım.
Pars gibi gizli giderek,
Koç gibi taşa gizlenmişim.
Namluya av gelinceye kadar,
Alnımdan terler akmıştı.

Avcum kadar bulut yok,
Elmas gibi saf gökyüzüm.
Taştan taşa atlayarak,
Geyik gibi giderdim
Torunu beklerken
Kayanın başında!

²² Kök Oyrok: Kırgızistan'da Çüy ilinin Kemin ilçesinde bir köy.

Ay Kök- Oyrok,
Kök-Oyrok
Tuygunsup kalam seni oylop.

Kıyırısam koşo kıyırğan,
Askaluu toolor, kapçıgay.
T b  cok  nk r  nd n t,
Ay tiybey kalsa kapçıgay.
Kışeneyt, m or p ışkırat,
Ukmuştuu tilmeç akıgay.

Asmandı ceke biylegen,
Barındı dalay k rg nm n.
B kt r p alıp kaltardı,
Avanın izdep moldorun
Aylanıp k kk  ketti beym,
Kongonun cerden körbödüm.
Ay Kök-Oyrok,
Kök-Oyrok
Tańırkap ketem seni oylop.
<< Sır bergem menen Sır bergen >>
<<Sarmerden >> atka kongon deyt.
Kayrıker, elpek kırgızga,
Kasiyet sıymık bolgon deyt.

Hey Kök Oyrok,
Kök Oyrok
Duygulanıyorum Seni düşünerek.

Haykırsam beraber haykıran,
Kayalı dağlar, vadiler.
Dipsiz mağaraya benzerler
Ay ışığı gelmezse vadilere.
Kışner, b ğ rerek ıslık alar,
Mucizev  tercüman akıgay²³

Gökyüzünü tek başına yöneten,
Nice kartallar gördüm.
Kızıl tilkiyi alarak pençesine,
Arayıp havanın bolluğunu,
Gezerek gitti sanırım göğe,
Görmedim yere konuğunu
Hey Kök Oyrok,
Kök Oyrok,
Seni düşünerek şaşırırım.
“Sır verdiğim ile sır veren”
“Sarmerden²⁴” isim almış derler.
T rk c , hamaratlık özelliği,
Kırgız’a gurur olmuş derler.

²³ Bir tür kuş ismi

²⁴ Sevgililerin bir birine söylediği aşk şarkısı ve bunu söyleyenlere verilen isim

Költördün toosun aylanıp,
Kiyiktep dalay baskanmın.
Çaalıkkın kezde canbaştap,
Certkileer elem taştarın.
Kök-Oyrok menen kindikteş,
Kögüçkön ele caş çağım.
Ay Kök- Oyrok,
Kök- Oyrok
Kartaygım kelbeyt seni oylop.

Költör'ün dağında dolaşarak,
Çok çıkmıştım geyik avına.
Yorulduğum zaman uzanarak,
Fırlattırdım taşları.
Kök Oyrok ile bağlanan,
Güvercindi gençliğim.
Hey Kök Oyrok
Kök Oyrok
Yaşlanmak istemiyorum seni düşünerek.

Bir Bölök

Koyuu, tarmal sirenderdi men kördüm,
Bir bölök!
Kayda bolso: baş cakani körktögön,
Karakuldun körpölörü öñdönöt.

Güldöp turgan alma bağın men kördüm,
Bir bölök!
Cabalaktap bal cıynagan aarılar,
Subbotnikke çoguu çıkkan öñdönöt.

May ayında kolottordu men kördüm,
Bir bölök!
Akıl cetkis sıykrit menen ayabay,
Caşıl sıya tögülgöndöy kölmölöp.

Töl tögültkön çabandardı men kördüm,
Bir bölök!
Koyun cayıp, kozuların öñörgön,
Koy teñiri-Çolpon Ata öñdönöt.

Alarçannın cazgı suusun men kördüm,
Bir bölök!
İçiş üçün ilebiñdi eñsetken,
Koyuu çayga kaymak kuygan öñdönöt.

Bir Başka

Koyu renkli kıvrım leylaklar gördüm ben,
Bir Başka!
Nerde olursa da başını, yakasını süsleyen,
Karakul²⁵'un yavrusu gibi görünen.

Çiçek açan elma bahçesini gördüm ben,
Bir Başka!
Çabalayıp bal toplayan arılar,
Hep beraber temizliğe çıkmış gibi görünen.

Vadiler gördüm mayıs ayın da ben
Bir Başka!
Akıl yetmez büyü ile güzelce,
Yeşil mürekkepten oluşun gölcük gibi görünen.

Kuzulara bakan çobanlar gördüm ben,
Bir Başka!
Koyun sürüp kuzuları at üstünde taşıyan,
Koyun tanrısı- Çolpan Ata gibi görünüyor.

Alarça'nın²⁶ bahardaki suyunu gördüm ben,
Bir Başka!
Dudaklarını iç diye kendine çeken,
Demli çaya kaymak katılmış gibi görünen.

---

²⁵ Koyun türü

²⁶ Vadi ismi

Cayloodogu cıldızdarın men kördüm,
Bir bölök!
Tañ kalarlık altın darbız cıldızdar,
Badıraytıp, Ay törögön öñdönöt.

Tabıygattın tamaşasın men kördüm,
Bir bölök!
Aalamdagı adamdardın betteri,
Bir birine tük okşoşpoyt, tür bölök.

Yayladaki yıldızları gördüm ben,
Bir Başka!
Şaşırtıcı altın karpuz gibi yıldızlar,
Gökyüzünü doldurup ay doğurmuş gibi görünen.

Tabiatın şakasını gördüm ben,
Bir Başka!
Dünyadaki insanların yüzleri,
Bir birine hiç benzemez bambaşka.

Aalam

Aalam öspöyt, Alam ölböyt, tügönböyt,
Caşay beret eç cañılık caratpayt.
Öñü da cok, tüsü da cok, kur köñdöy,
Tökpöyt, çaçpayt, eesizdiktey, taratpayt.

Ay da, Kün da, Düynö turat koynunda,
Akıl cetpeyt, ayılbageñ tabışmak.
Tabıygattın tatınakay meesibiz,
A biz üçün, ukmuş emes tabışsak!

II

Aalamga akıl cetebi?
Tapkan cok tetik, sırın da!
İzildep, izdey berişet,
Tabıygattın akılı
Adamzattın işi go.
Oşolor tabat çınında.
Tappasa da, tapsa da,
Caşay beret,
Akındardın ırında!..

Dünya

Dünya yetişmez, dünya ölmez, tükenmez,
Yaşamaya devam eder yeni bir şey yaratmaz.
Yüzü de yok rengi de yok içi boş,
Dökmez saçmaz, sahıpsiz gibi dağıtmaz.

Ay da, Güneş de, Dünya bile koynunda,
Akıl yetmez çözülmeyen bilmeceye.
Tabiatın hoş beyniyiz,
Buluşursak biz mucize değiliz!

II

Âleme akıl yeter mi?
Bulan yok alet, sırrını!
Araştırır, ararlar,
Tabiatın akılı
İnsanoğlunun işidir.
Onlar bulur gerçekten de
Bulmazsa da, bulsa da,
Yaşamını devam eder,
Şairlerin şiirinde!

Filosof

Özön, say, askaluu toolordo,
Kök caşıl kebeten şamala.
Sen dagı, al dagı okşoşot,
Kök caşıl köynökçön balağa.
Kimsiñer, boltoygon böböktör?
Aytçı sen, köynökçön sadaga?!

Bökçöygön karıdır tayakčan,
Bildirçi, atı kim atañdın?
Kañçaga çıkkanın bilbessiñ?
Tegi kim, appak çaç apañdın?
Atañ da, apañ da, agañ da,
Kiygendir türdüüsün çapandın?!

Al coobun bergençe sözümö,
Filosof eç kimge karabay:
“Bardığı koynunda, Aalamdın,
Bul düynö bir sıñar baladay.
Atomgo apañ da, atañ da,
Catındaş, çegedek, karagay!>>.

Filozof

Irmak, derya, kayalı dağlarda,
Mavi yeşil görüntün meşale.
Sen de, o da benziyor,
Mavi yeşil gömlekli çocuğa.
Kimsiniz, çocuklar sevimli?
Sen söyle, yavrum gömlekli!

Eğilen yaşlıdır dayaklı,
Haber ver, babanın ne adı?
Bilmiyorsun kaç yaşta olduğunu?
Ak saçlı annen hangi soylu?
Baban da, annen de, abin dahi
Giymiştir gömleğin çeşidini!

O sözümün cevabını verince,
Filozof bakmadan kimseye
“Âlemin koynunda hepsi,
Bu dünya bir çocuk gibi
Atoma annen de, baban da
Kardeştir ağacın dalı da!”

Ay Menen Men

Törölüp asmandan,
Ay dağı cetildi.
Bilinbey iymeyip,
Çetinen ketildi.

Men dağı özümdün
Cetilgen çağımdı,
Özümö okşotom
Suu cıkkan ağındı.

Ay dağı kaytalayt,
Öküntpöy ömürün.
A men ökünöm
Kımbat da,
Ceke da ömürüm!

Ay ile Ben

Gökyüzünde doğan,
Ay da yetiştı.
Bilinmeden zayıflayıp
Köşesinden eksildi.

Ben de kendimin
Yetişmiş devrimi,
Benzetirim kendime
Suyun güçlü akımını.

Ay da tekrarlar,
Pişman etmez hayatını.
Ben ise pişmanım
Değerlidir,
Bir tanedir hayatım.

Tilegim

Orto boyluu, kaş-kabağı
Caydarı,
Körör zamat kubandırdı
Karaldıñ.
Kezdeşkende bolor, bolbos
Cılmayıp
Taanışkan soñ, uyalıñkı
Kala aldıñ!
Eç bolboso şıbraçı?
Tüşümdö,
Alda kimdin baktısına
Caraldıñ?!
Ulandar bar köyröñ albuut,
Kıtmır, şum,
Ar kimisi arbap aytaar
Tilegin!
Kaydan bilem!.. Kagılayın
Naristem
Kanday tagdır sunup turat
Bilegin?!
Ak kuularday acıraşpas
Car tapkın?!
Uşul çürpöm,
Çoñ atalık
Tilegim!..

Dileğim

Orta boylu, neşe yüzlü
Gördüğünde sevindirdin
Tutanağım.
Buluşunca olur olmaz şeylere
Gülümseyen
Tanıştıktan sonra, utanır gibi
Kalabildin!
Hiç olmazsa fısıldasana
Rüyamda,
Kimin güzel kaderi için.
Yaratıldın?
Delikanlılar var züppe, kavgacı,
Sinsi, fırlıdak,
Her biri kandırarak söylerler
Dileğini!
Nerden bileyim! Kurban olduğum
Bebeğim
Nasıl bir kader sunuyor sana
Bileğin?
Kuğular gibi ayrılmayan
Yar bul!
Budur yavrum, benim
Dedelik
Dileğim!

Mümkün Eken

Suratpastan, izdebesten, çok cerden,
Men bar bolup, cer betinen tabılgam.
Kızganiçtuu, ökünüçtüü, irmemdey...
Ömür çirkin, cark- curk etken çağılğan.

Kelgen cakka kete turgan bolgon soñ,
Eç bolboso eki nuska bolsomçu!
Kunarı köp, çöldötpögön kuduktay,
Alğan sayın ulam kayta tolsomçu!..

Tabıla elek tamışmaktar köp eken,
Tup- tunuk suu tamat tura taştardan!
Ömürdü da eki nuska kılıuga,
Mümkün eken, bolboso da az kalgan!...

Mümkünmüş

Sordurmadan, aramadan, bir yoktan,
Ben var oldum, bulundum yeryüzünde.
Kıskançtır, pişmandır, saniyeler...
Hayat kısa, şimşek gibi bir parlar.

Geldiğin tarafa gidilecek olduktan sonra,
Hiç olmazsa iki nüsha olsaydım!
Suyu bol kurumayan kuyu gibi,
Aldıkça tekrar yine dolsaydım.

Bilmeceler çokmuş, bulunmayan
Tertemiz sular damlar taştardan!
Hayatı iki nüsha yapmak,
Mümkünmüş olmazsa da az kalan.

Kayakka?

O çirkin ay! Koldon keler iş bolup,
Tolukşugan cigit bolup alsamçı!
Eç bolboso eki sandı almaşıp,
Elüü ceti caşka çığa kalsamçı.

Cetimiş beş davan aştım çaalıkpay,
Beş attasam seksen davan aşamın.
Kün, tün menen teñ carışıp baratam,
Alar kalat, men kayakka şaşamın?!

Nereye

Hey ay elimdeki iş olup,
Delikanlı yiğit ola bilseydim.
Hiç olmazsa iki sayı değıştirip,
Elli yedi yaşıma geçebilseydim.

Yorulmadan yetmiş beş geçit geçtim.
Beşi geçerse, seksen geçit geçerim.
Gündüzle, geceyle yarışarak giderim,
Onlar kalır ben nereye acele ederim.

Cetim İrı

Oy apake, kantip çıdaym?
Kargış tiygen ölümğö!
Öldü degen kaygıluu söz,
Oktoy tiydi köñülgö.
Ayagan çok, apamdı aldı,
Cürök çokgo ölümdö!
Ataganat aytılsaçı,
<<Öldü!>>- degen tögüngö?!

Oy apake kantip kıyam,
Seni cerge kömüügö!
Zar bolom ee! Erteñ ele,
Elesiñdi körüügö!
Mümkün emes, özün menen,
Büt kaygımdı kömüügö.
Unutpaska uluksat ber,
Çaşımdı da tögüügö?!

***

Şaşpa, şaşpa akın dosum!
Bütöböysüñ düynönün teşigin.
Küyböy çaşa, ömür öçöt,
Eskirgençe özün catkan beşiğñ.

Şaşam, küyöm. Men tamçımın,
Okeandar tamçılardan caralat.
Ülüşümdü men koşposom,
Tirüülüktön kaday belgi kala alat.

Yetim Türküsü

Ey anneciğim, nasıl dayanırım?
Kargış değmiş ölüme!
Öldü demek kederlidir,
Ok gibi değdi gönlüme.
Acıyan yoktur, annemi aldı.
Yüreği yoktur ölümün.
Keşke öldü demenin,
Yalan olduğunu söyleselerdi.

Ey anneciğim, nasıl kıyarım,
Seni toprağa gömmeye!
Hemen yarın hasretlenirim,
Gül yüzünü görmeye.
Mümkün değil seninle,
Tüm derdimi gömmeye.
Unutmama izin ver.
Gözyaşımı dökmeye!

***

Acele etme şair dostum!
Yamalayamazsın dünyanın deliğini.
Yanmadan yaşa, hayat biter.
Eskiyince senin yattığın beşiğin.

Acele ederim yanarım ben bir damlayım
Okyanuslar oluşur damlalardan.
Ben katkı sağlamazsam,
Ne kalır ki varlığımdan.

Bıltırkıdan kalgan iş çok,
Küçük kelse iştegin.
Carık bolup küygüm kelet,
Carkıratıp ar bir üydün eşigin.

Geçenlerden kalan iş yok,
Gücün varsa çalış.
Işık olarak parlamak isterim
Aydınlatarak her bir evin kapısını.

Kelet Klkm

Tübölük trtklşp baratışat,
Ar- arsız, egiz tuugan – kaygı, klk.
Keede uu, keede tattuu, keede kermek,
Kutunda tabıygattın iki mulku.
Tabıygat sıylap berse kordop alıp,
Biröölör bolot eken elge klk.

Bilbedim krdñ beken krbdñb?
Men kördüm adamdardı türkün- türkün!
Biröölör karegindey saktayt eken,
Iyıktap tabıygattın bergen mülkün.

Andaydı kaça gl dep maktasam da,
Cetpedim, ksp cürüm, cetem mümkün.
Men kördüm, mıskıl emes, işenip koy
Adamdı “tülkü” desem kelet klkñ...

Kapıray! Kantip meni işendiret,
Tak uşul soyul kuyruk, kykl tülkü!
Bulbuldu z cegen,
“Dos elem” deyt,
Cekteşke cetişkene keldi klkm.

Gülesim Geliyor

Savaşıyorlar ezelden beri,
Namuslu- namussuz, ikiz kardeşler- kederle gülüş
Bazen zehir, bazen tatlı, bazen ekşi,
Kutunda tabiatın içindeki mülkü.
Tabiatın saygıyla verdiğini hor görürler,
Gln oluyorlar halka birileri.

Bilmiyorum gördün mü, görmedin mi?
Ben gördüm insanları çeşit-çeşit!
Koruyorlar gözü gibi birileri,
Kutsal sayıp tabiatın verdiğini.

Onları ne kadar iek diye vsem de
Erişemedim, pişmanım, belki erişirim.
Ben gördüm şaka değil inan bana
İnsana “tilki” dersem gülersin.

O beni nasıl inandırır şimdi,
Tam kendisi uzun kuyruk kurnaz tilki
Bülbülü kendi yiyen,
“Dostumdu” dediğinde
Nefret edecek kadar gülesim geldi.

Abalkat

Eskirgen Ayday iymeytken,
Karılık ölüp sen kalsañ,
Agabız aman cürgöndö,
Şaşılıp kayda baram dep,
Karmaşıp cürüp men kalsam.

Tört miñge çıgıp güldögön,
Babo- tal menen teñ kalsan.
Bayırkı boorum bolcu dep,
Sen menen koşo men kalsam.

Körörümdü kördüm – dep,
İçerimdi içtim – dep,
Kanagat kılıp ömürgö
Kaygırbay keter beleñiz,
Kakşatkan kankor ölümgö?!

Olçoygon kızıl askada,
Miñ cıldap catsam tarıgıp
Miñ cıldan kiyin kokustan,
Kulasam aska carılıp.
Oşondo menin urandım,
Kum bolso suuga cışılıp.
Kumdardan kumdar caralsa,
Caşasam sınıbay bışığıp!

Eskiler

Eski ay gibi yaslandırın,
Yaşlılık ölüp sen kalırsan
Ağabeyimiz hayattayken
Ne acelem var diye
Elini tutup ben kalırsam.

Dört bine gelip çiçek açan
Babo-tal²⁷ ile beraber şaşırsan
Ezelden ciğerimdi diye
Seninle beraber ben kalırsam.

Göreceğimi gördüm diye
İçeceğimi içtim diye
Kanat edip hayata
Kedersiz gidecek miydiniz?
Acıdan zalim ölüme?

Koskoca kızıl kayada,
Bin yıllarca yatarsam
Bin yıldan sonra aniden,
Patlayıp kaya, düşersem
O zaman benim kalıntım
Kum olur suda sürülen
Kumlardan kumlar oluşup,
Yaşarsam kırılmadan!

---

²⁷ Ağaç ismi

Ömürdün boyu bir karış,
Çegine cetip bütökümün.
Kıynalıp, sızdap cüz beşke
Arañdan zorgo tütökümün!
Bilgim kelet ölböstön,
Aalamdın kaydan bütökönün!

Ömürdö emes bilimde,
Başka bir canı kılımda.
Cañılğan deşeer Abalkat,
Özünün öküm ırında.
Aalamga akıl cetebi?
İzdegeni izdegen,
Çegi çok, ceksiz çıında!

Ömrünün boyu bir karış,
Sınırına çoktan gelmişim.
Zorlanarak yüz beşe
Zar zor direnmişim!
Bilmek isterim ölmeden
Dünyanın nerde biteceğini

Ömürde değil bilimde
Başka bir yeni asırda.
Yanılmış diyorlar Eskiler,
Kendinin fermanında
Dünyaya akıl yeter mi?
Hep arayıp duruyor,
Sınırı yok, sınırsız gerçekten!

Dokturda

Bayırtadan baaribızga belgilü,
Kımbat nerse kaçan bolso esepte.
Baskan izim baaluu bolup ketkenbi,
Artık bassam doktor alat esepke.

Eki ıgıp eki tüşsöm uluksat,
Bir kabattan ekinçisin kaalasam.
Aldap tüşsöm artka kayra ıgarbayt,
“Bargın!-deşe”,ölümüñdü kaalasan!

Cal – cal karap, itiy, beçel baladay
Ulutunam, doktor aytsa ne ara.
Baarınan da zaybımdıkı öttü go,
Karoolçuday karap turat beara.

Men acaldı aldaganım köp boldu.
Añdıp kelet,
Şimşip kelet,
Tabılbayım!
Uktaganda uurdap alıp ketpese,
E ubakta kart acalga bağınbaym!..

Doktorda

Geçmişlerden hepimizin bildiği gibi
Her zaman hesaplırsın kıymetliyi.
Basan izim sanki kıymetliymiş gibi
Basınca doktor hesap alır.

İznidir iki defa çıkıp inerssem,
Birinci kattan ikincisini istersem.
Kandırarak inerssem eğer göndermezler geri
“Git diyorlar” eğer ölmek istersen!

Melül melül bakıyorum hastalıklı çocuk gibi
Of çekerim doktor derse biçare.
Herkesten de hanımına zor geldi
Bekleyip duruyor karşımda bekçi gibi.

Çoktan aldatmışım eceli ben.
Takip eder,
Peşime düşer,
Yakalatmam!
Eğer alıp gitmezse uykudayken
Hiçbir zaman yenilmem ecele ben.

Bayka

Kim bolbosun ölük catkan tabıtta,
Salt boyunca şaan- şököttöp başkarat.
Kaydan bildik, kim ekenin kim bilsin!
Bolgon menen <<künöösünön>> aktalat.

Aşka, toygo çakırılğan kişiler,
İçken, cegen, sıylaganın aktaşat.
Coktu barday, bolbogondu bolgondoy,
Söz bergen soñ, erksiz ele maktaşat.

Keede şayır, çeçen çıgat bölünüp,
Çaçkın oydu sala koyot kişenge.
Terdep kurgap tilinen çañ çıksa da,
Bayka dosum “baarın çın” dep işenbe!...

Dikkat Et

Kim olsa da ölü yatan tabıtta,
Örfe göre yönetilir merasim.
Kim olduğunu nerden bilelim
Günahları olsa da arınır.

Düğüne davet edilenler,
İçtiğini, yediğini saygısını halederler.
Yoksa da var gibi, olanı olduğu gibi,
Söz verdikten sonra çaresiz överler.

Arif çıkar ayrılıp, bazen neşeli,
Kelepçeye tutacak kaçkın düşünceyi.
Dilden tozu çıksa da, kuruyup teri
İnanma dikkat et dostum gerçek değil hepsi!

Nan

Altının cep aman kalgan adamdı,
Ukkanım çok, bilgenim çok, körbödüm.
Altınına bir sındırım nan tappay,
Açkasman ölgöndördü körgömün.

Nan çok cerde: ölüm, kaygı, kayırçı,
Küyüp ketet rahatı düynönün.
Nan bar cerde önör da bar, ır da bar,
Baarı kuunak – sırttağın da, üydögün.

Asmandan altın möndür töğülsö da,
Keñ düynö nan bolboso tarıp ketet.
Elestep ölgöndördün arbaktarın,
Köñüldön umut bütüp, carık ketet.

Tük unutpaym men ondoğu kezimdi:
Asman ıylap, Kün muñaytan kezinde,
Açkalıktan ar kimimiz arañ can,
Oşol eles aligçe esimde!

Tüştö körüp katkan nandın sınığın,
Arık bala kolun sunup bakırgan.
“Tokoçumdu tartıp ketti tigi” - dep,
Tıbrçılap, apakesin çakırgan.

Anan arañ tura kalıp, temteñdep,
Tuş- tuşuna kolun sozgon bışaktap.
Anan moynun suna barıp cıgilgan,
Enesinin cansız başın kuçaktap.

Ekmek

Altın yiyip diri kalan insanı,
Duyduğum yok, bildiğim yok, görmedim.
Altınına bir parça ekmek bulamadan,
Açlıktan ölen nice insan gördüm.

Ekmek yoksa: ölüm, keder, dilenci,
Yanar gider dünyanın keyfi.
Ekmek varsa hüner de var, şarkı var,
Dışarıdaki, evdeki, mutlu hepsi.

Dünya dar gelir ekmeksiz,
Altın dolu dökülse de göklerden
Ölenlerin ruhları gelir göz önüne,
Ümit bitip, ışık gider gönülden.

Hiç unutmam on yaşındayken ben:
Gök ağlayıp bunaldığı zaman güneş,
Herkes açlıktan zorluk çekmiş,
Hala aklımdadır o görüntüler!

Düşte görüp kurumuş ekmek parçasını,
Zayıf çocuk kolunu uzatıp ağlayan
“Ekmeğimi çekip aldı” - diyerek
Çırpınarak annesini çağırın.

Sonra sendeleyerek zorla kalkan,
Kolunu açıp etrafına hıçkıran,
Sonra boynunu uzatarak yıkılan,
Annesinin cansız başına sarılan.

Közkarandı bolbos üçün başkaga,
Küçtüü kuunak bolsun deseñ eliñdi,
Kaçan kayda kanday kündö tursañ da,
Karekтей күт балаñday süy egindi.

Nan bolboso altın, kümüş kauhar cep,
Cartı küngö çıdabayız baarımız.
Tübölük bol, tirüüçülük kepili,
Aylanayın appak buuday nanımız!

Başkalarına muhtaç olamamak için,
Güçlü neşeli olmasını istiyorsan halkının,
Ne zaman, nerede, nasıl yaşasan da
Göz bebeğın, çocuğın gibi sev ekini.

Ekmeksiz altın gümüş cevherle,
Yaşayamayız yarım gün dahi.
Ol daima diriliğın kefilı,
Kurban olayım beyaz buğday ekmeğı!

Şaşa Berem

Sekund degen kıbılcıgan,
Kıtmır, sarañ, sugalak.
Dürbölöñsüz şaşıp cüröt.
Mezgilderdi kubalap.

Men da şaşam mezgıl uçat,
Eç kim anı ceñgen cok.
Erteñimi eç kim körüp,
Şaşılba dep kelgen cok.

Tirüülügüm tügöngönçö,
Eç kim meni ceñgen cok.
Albaymın dep acal özü,
Maga til kat bergen cok.

Oşonduktan şaşa berem,
Mezgıl menen carışıp.
Til baylanıp, cürök toktop,
Catkanımça karışıp.

Acelem Var

Bu bilinmeyen saniyeler,
Kurnaz, obur, cimridir,
Sessizce hızlı geçer,
Mevsimleri değışir.

Acelem var, uçar zaman,
Kimse ona yetişemez,
Kimse geleceğı göremez,
Bana gelip acele etme diyemez.

Hayatımın sonuna kadar,
Kimse beni yenemez,
Ecel bile alamam der,
Bana senet veremez.

O yüzden hep acelem var,
Yarışıyor zamanla,
Dil bağlanıp, yürek durunca,
Kıpırdaman yatana kadar.

Cok Degende

Baktılıusuñ, baktılıu bol túbölük,
Körgön sayın kubandırat karaldıñ.
Eç kim bilbeyt, özüñ dağı bilbeysiñ,
Alda kimdi baktısına caraldıñ?!

Tak özümdün cürögümdöy kızganam,
Alda kimdin ençisine berişten...
Senin carıñ saga tete bolso eken,
Cıluu turpat, es-akılı kelişken?!

Münöz, külküñ tartıp turat özüñö,
Körgön sayın tardırındı oylonom.
Tabıygattın cañılğanın karaçı,
Cok degende kurdaş kılıp koybogon.

Hiç Olmazsa

Bahtiyarsın, bahtiyar ol daima,
Mutlu eder görünce gölgen bile,
Kimse bilmez, bilemezsin kendin bile,
Kimlerin yazılmışsın kaderine.

Seni sanki kalbimsin gibi kıskanırım,
Bırakmaktan kaderine başkasının,
Senin dengin olsun yârin,
Boyu-posu, akılı-fikri yakışsın!

Kendine bağıyorsun davranış, gülümsemele,
Düşünürüm kaderini seni görünce.
Baksana, tabiatın yanlışlığına,
Hiç olmazsa arkadaşlık verseydi bize.

Atası Okeandın Kümüş Bulak

Kim seni eksiz maktap ırdabadı?
Cetişpeyt düynö maktap ırdaganı.

Canduular aktay albayt seni maktap,
E bir can cetişe albayt seni caktap.

Canduu dep atalgandın canı sensiñ
Alduu dep atalgandın alı sensiñ.

Sen cokto kimdi bolso ölüm kütöt,
Düynödö sen bolbosoñ ömür bütöt.

“Suu” degen atıñ ıyık – sensiñ mürök,
Tübölük ömür üçün sensiñ cürök...

Soñku dem bütöründö ilep tartıp,
Möl bulak, bülbül etip keter kalkıp.

Keterde keñ düynödön suraybız suu,
Ozunup, kargan acal cutkurat uu...

Suulardı kañça dañktap ırdabagın,
Tamıday tatır beken ırdaganım.

Maktoogo til da cetpeyt, kün da cetpeyt
Maktoogo ır da cetpeyt, ün da cetpeyt

Atası okeandın kümüş bulak!
Uşintip oynoy beret, tınbay ubap.

Okyanusun Babası-Gümüş Pınar

Kim överek sana şiirler yazmadı ki?
Ama azdır dünya kadar övdükleri.

İnsanoğlu bulamaz övgü sana,
Kimse yaklaşamaz tarafına.

Canlı adın alanların canı sensin,
Güçlü adını alanların gücü sensin.

Sen yoksan kim olursa ölüm bekler,
Dünyada sen yoksan hayat biter.

Su denen adın kutsal bengü sensin
Tükenmeyen ömürlerin kalbi sensin.

Son nefesin biterken, hava çeker,
Kaynak suyu göz önünde akar, gider.

Dünyadan giderken su isteriz,
Aceleyle zehir iirir ecel kalpsiz...

Suları ne kadar övsem bile,
Damlaya bile değmez dediklerim.

Övgüye dil de yetmez, gün de yetmez,
Övmeye şiir yetmez, ses de yetmez.

Babası okyanusun gümüş pınar,
Böylece oynayacak durmadan sürer.

Tirüülük tunuguna başın iygen,
Tübölük turmuş turat, taacı kiygen,

Hayat şeffaflığına başını eğer,
Hayat ebedi durur, taç giyen.

Ümüt Tangında

Çaalıktım, uzak coldo baratamın,
A balkim çarçabaska dem berersiñ?
Cüröktü eç bir darı emdeer emes,
A balkim erkeleter em berersiñ?

Teñirbi? Tegerekpi? Mııcıkanda,
Ümüttön balban nerse körgönüm cok.
Oorudum, örttö kaldım, kölgö çöktüm,
Tümçüktüm tuylap çıktım, ölgönüm cok.

Bayağı kökölögön balban kanat
Bolso da bayagıday, çalgın sınık
Çalgındı östürüügö bolot deşet,
Ayıp ber, kantip uçam, çalgın kılıp?

Ümütüm bugün dağı işendiret...
Oşondoy çını menen bolor beken?
Kezdeştik, diger-şamdın ortosunda,
Dilibiz kan küyganday sogor beken?

Eköübüz eki ovondo bulbul elek,
Sayraşkan siren güldün şaktarında.
Özümdü başkalarga emdete albay,
Özüñdön aşkan doktor tappadım da...

Şafağında Ümidin

Usandım, uzun yola gitmekteyim
Usanmamaya belki dem verirsen
Kalbime hiçbir ilaç olmaz merhem,
Belki de severek derman verirsin?

Tanrı mı? Etraf mı? Sıkıtığında,
Ümitten güçlü şeyi göremedim.
Dertlendim ateş içinde kaldım göle battım
Boğuldum, zorlandım, ama ölmedim.

Önceden göğe uçan güçlü kanat
Önceki gibi yarısı kırık olsa da
Kırığı düzeltmeye olur derler,
Anlat nasıl uçacağım yarı kırık kanatla?

Ümidim bu günde inandırır...
Gerçekten öyle olacak mı?
Karşılaştık ikindi akşam arası,
Gönlümüze kan koymuş gibi atacak mı?

İkimiz farklı besteli bülbüldük
Leylak dallarında ötüşen.
Başkaları bana derman olamaz,
Senden iyi tabip bulamadım.

Nöşördön Soñ

Kara nöşör buulugup,
Cerdi möndür atkanda,
Kıyan cürüp, oy-toodon,
Oynop, orgup akkanda,
Sur buluttu çağılgan,
Bölö- bölö çapıkanda,
Çoçup kaçkan buluttar,
Biri-birin taanıbay
Zambiregin atkanda...

Açıp közdü cumgança,
Kara nöşör şaşılıp,
Alda kayda ketçü ele.
Mala kızıl, kök-caşıl,
Kündün tartkan sürötü,
Köktön cerge cetçü ele.

Asman- cerdin ortosu,
Alakanday bulut çok,
Çayttay bolo kalçu ele.
Cılga, cıbit, kurgak say,
Çañkap, çarçap turganda
Kirinişip alçu ele.

Zemruttay tor- talaa,
Ala- Toodo kaytadan,
Caralganday cañırıp,
Obon salıp ırdasañ,
Tooluk argen öndönüp,
Tolkup ketçü cañırık.

Yağmur Sonrasında

Kara yağmur kızarak,
Yeri dolu vurunca,
Dağda taşa sel olarak,
Oynayarak akınca,
Şimşek siyah bulutu,
Ayrı ayrı parçalayınca,
Kaçan bulutlar ürkerek,
Tanımayıp bir birini
Toplarını atınca...

Göz açıp kapatınca,
Kara yağmur telaşlanarak,
İssız yerlere giderdi
Kırmızı mavi yemyeşil
Güneşin çizdiği resmi
Gökten yere yetermiş,

Gökle yerin ortası,
Avuç kadar bulut yok,
Masmavi olarak açılırdı.
Vadi, ova, kuru çay,
Susuz yorgun durunca
Suda çimmiş olurdu.

Zümrüt gibi tarlalar,
Aladağ'da tekrardan
Yeniden yaratılmış gibi
Beste kurarak söylersen,
Dağlı gür sesli gibi,
Yankılar dalgalanırdı.

Kök çırpıktı at kılıp,
Köpölöktü kuş kılıp,
Keleer elek keçinde.
Tüşümdö çımçık kubalap,
Adaşıp ketip bakırıp,
Oygotkon ünüm esimde...

Budaklara at diye,
Kelebeğe kuş diye,
Geliyordu akşamları.
Rüyamda kuşu kovalayarak,
Kaybolup sonra bağırarak,
Hatırlıyorum uyandığımı...

Maek

Men senden körüp turam kemçilikti.
Körgönüm özümdö çok kemçilikpi?
Kur kalsam karılıktın ülüşünön,
Oşol da kalıstıkpi, teñçilikpi!

Meyli men unutpayın aytaar sözdü,
Meyli men taştekteyin saktap közdü.
Kalbasam katarımdan oşol olco,
Söz kılsın “can Birge” dep özübüzdü.

Düynödö kaday iştep, kaday cürdük!
Düynödö kaçça sızdap kaçça küldük.
Eskirgen tolkundagı kayıktaybız,
Colubuz kaçça cıldık, kaçça kündük!...

Sohbet

Ben görür dururum senin eksikliğini,
Gördüğüm bende olmayan eksiklik mi?
Eğer yaşlılık nasibimden ayrılırsam,
Bu nasıl adalet, nasıl eşitlikdir!

Tamam, ben unutmayım söyleyecek sözümü,
Tamam, ben azizleyim koruyup gözümü.
Ayrılmazsam sıramdan budur ganimetim,
Söylesinler “biz sizinle” diye özümü.

Dünyada neler yaptık, nasıl olduk!
Dünyada nice keder, talih gördük.
Yaşlanan dalgadaki sandal gibi,
Yolumuz kaç senelik, kaç günlük?

Kantet Elem?

Bayatan bayanıma kulak tostuñ,
Bakıygan baralında kayran, dostum.

Aytaarım bu kün saga uşul bolçu,
Unçukpay, ulutunbay ugup koyçu.

Tirilesem kılımdan soñ aytsañ maga:
“Caşartıp ömür bersem bu kün saga,

Kandayça işteer ele eliñ için?
Kandayça cumşaar eleñ eldin küçün?”

Anda men ay- aalamdı köröt elem,
Kuçaktap tuugan cerdi öböt elem.

Kulaçtı suluulukka keret elem,
Kıskaçı mınday coobun beret elem:

“İliçtey işteyt elem elim için,
İliçtey cumşayt elem eldin küçün!”

Uşintip oylonboston aytat elem,
Bolboso körümö tüz kaytat elem.

Ne Yapardım?

Evvelden söylediklerimi duydun,
Tam zamanıdır aziz dostum.

Diyeceğim sana bu gün bunlardı,
Sessizce bana bırak kulağında.

Dirilirsem yüz yıl sonra, desen bana:
“Bir genç hayat bağışlarsam bu gün sana.

Neleri yapacaktın milletine,
Milletin gücünü harcardın nerelere?”

O zaman ben dünyayı görecektim,
Kucaklayıp memleketimi öpecektim.

Kucağımı güzelliğe açacaktım,
Kısaca böyle cevaplayacaktım:

“İliç gibi çalışırdım halkım için
İliç gibi halkın gücünü harcar idim!”

Böylece düşünmeden diyecektim,
Ya da mezarıma bakmadan dönecektim.

Til Kayruu

Tübölük tirüü kim kalat?
Acaldın taamay ogunan!
İngaysız sunuş kıldıñ go,
Keñkeles- kerler tobunan.
“Adamga ölbös can saluu”
Eç kimdin kelbeyt kolunan.
Kordogon bolduñ ilimdi,
O baykuş,
Sabatıñdın cogunan.

Ölböstü ilim caratsa,
Sen dagı tirüü cürmöksüñ.
“Kişiler takır ölböyt” - dep,
Tirüügo dagı külmöksüñ.
Eriş menen arkaktay,
Tüşünböy kabak türmöksüñ.
Adamdar ekken dan bolso,
Sen baykuş,
Ak kürüç emes kürmöküñ.

Karşılık

Ebedi hayatta kim kalır?
Ecelin attığı oktan!
Uygunsuz teklif ettin ki
Akılsız sağırlar grubundan.
“İnsana ölmez can vermek”
Kimsenin elinden gelmez
Hor gördüğün ilmi
O zavallı,
Cahilliğinden dolayı.

Ölümsüzlüğü ilim yaratırsa,
Sen de hayatta olacaktın.
“İnsanlar hiç ölmez” diye,
Gülecektin dirilere,
Erişile arkak gibi²⁸
Anlamadan üzüldün.
İnsanın ektiği ekin olursa,
Sen zavallı,
Ak pirinç değil, kırığısın.

---

²⁸ Tek başına anlamı olmayan bir ikilemedir.

Calgız Gana

Ömür colun ölçöy turgan tarazam,
Bolo kalsa lupa menen karasam.
Kańça tonna kubanńım bar, kaygım bar?
Çotko salsam, salmaktarın sanasam.

Arbın bolso kaygıların salmağı:
“Tatırlık” deym ökünüčkö al dagı.
Arbın bolso kubanıçtıń salmağı,
“Güldöşü” - deym taalayımdın cańgağı.

Tagdır degen kolumdagı çölmögüm,
Culup alıp, culdurup da körgömün.
Calgız gana keleer emes kolumdan,
Tübölökkö tirüü kalbay, ölgönüm.

Sadece Yalnız

Hayat yolunu ölçecek terazim,
Olsaydı mercek ile baksaydım.
Kaç ton talihim var, kederim var?
Hesaplayıp ağırlığını saysaydım.

Eğer kederim ağır gelirse:
O da “pişmanlığıma değer” derim.
Eğer sevincim ağır gelirse,
Baht ağacımın “çiçek açması” derim.

Kader benim elimdeki çölmögüm,²⁹
Hem kopardım, kopartıldım.
Bir tek elimden gelmeyen,
Ebedi yaşamamak ve ölmem değildi.

---

²⁹ Ak çölmök: milli oyundur çölmök bu oyunda kullanılan kemikten yapılan oyun aracıdır.

Silerge Aytam

Uluttuk eldik sezimge,
Deñgeeliñer cete elek.
Uruuçul “cerdeş”oorusu,
Deneñerden kete elek.
Taytaylaşkan taybastı,
Tepsediñer cekelep.
Maksatıñar emine,
Bir biriñdi cetelep!

Oyunçuktay kördüñör
Tepsey cazdap uluttu
Köödönüñör cürdü go,
Tömön taştap buluttu.
Kaydan cıynap aldıñar,
Mülkkö tolgon tuluptu?
Toktotkula seppesten,
Çirip kalar uruktu.

Size Söylüyorum

Halkın milliyetçilik duygularına,
Aklınız henüz ermemiş.
Soyluluk “hemşerilik” hastalığı,
Vücudunuzdan henüz gitmemiş,
Yeni ayağa kalkanları,
Tepelediniz bastınız.
Maksadınız ne?
Birbirinizi tutarak!

Oyuncak gibi gördünüz
Azkalsın bastırıyordunuz milleti,
Göğsümüzü kabartmıştı,
Bulutı bile alta bırakıp.
Nereden topladınız,
Hazine dolu heybeyi?
Durdurunuz saçmadan,
Çürüyecek tohumu.

Koluktunun Ayırbaşı

(Şakaba)

Kök kuştun kuyrugunday sıyda sakal,
Alaydan kele kalgan menin kurbum.
Köçödö maekteşip oturganda,
Bırs külüp aytıp kaldı:-Ugup turgun?

Kalaada, karı-caştar kahtip ketken?
Közüme sert körünöt ötkön-ketken.
Ukkun da uyaldırbay keçirip koy,
“Elettik kariya” dep, öktöm etsem.

Eşektin takasınday muruttarı,
Oşol da bardık çaşka caraşabı?
Biröölör tarptan kalgan cün baştanat,
Oşolor cuunup, çaçın taraşabı?
Bolboso maskarapoz klounbu,
Körsötkön köçö boylop tamaşanı?

Kadının Yanlışlıkla Karıştırılması

(Espiri)

Mavi kuşun kuyruğu gibi sıyda sakal³⁰
Alay’dan³¹ gelmiş bir arkadaşım var.
Sokakta sohbet ederken,
Püfler gibi birden gülererek şöyle dedi: Dinle beni!

Bu şehirliler ne biçim insanlar ya?
Hiç gözüm tutmadı gelip geçeni,
Bak dinle, ama mahcup etme, affet beni
“Taşralı bir ihtiyar” olarak rahatsız ettiysem.

Eşeğin nalı gibi bıyıkları var,³²
Bu gençlere yakışacak şey mi hiç?
Birileri de leşten kalmış yün kafalı gibi
Onlar hiç yıkanır, saçlarını taramaz mı?
Yoksa palyaço mu bunlar yahu?
Sokakta dolaşarak insanları güldüren.

³⁰ Sıyda sakal: küçücük ve derli – toplu sakal;

³¹ Alay: Güney Kırgızistan’daki bir ilçe

³² Gençlerin hepsi bıyık bırakmış anlamında

Kız kaysı, cubankaysı, cigit kaysı?

Ayrılбайt bir birinen ayırması.

Cañılış çak tüştö da kız dey turgan,

Anıktap taanıbasa ayıldıaşı...

Kokustan elet cigit ala kaçsa,

Bolotgo, koluktunun ayırbaşı?

Kız belli değil, gelin belli değil, hangisi delikanlı?

Birbirinden hiç farkı yok bunların.

Gündüz vakti bile kız diye yanılabilir.

İyice tanımazsa hemşerisi...

Eğer köylü bir delikanlı bir kızı kaçırırsa,

Kadının karıştırılması olabilir.

Çuu Kuyruk

Şike kelgen biröönün
Koltuguna kiresiñ.
Şıbırıñdı şıptırtıp,
Kim ekenin bilesiñ.
Biz sıyaktuu biröögö,
Uşak-calaa ilesiñ.

Seni mintip cüröt dep,
Bizge okşogon biröönün,
Öpkö borun tilesiñ.
Anteeriñdi el da bilet,
Men da bilem.
Özüñ da bilesiñ, oylono ber!

Cok, cok tıñşa, çuu kuyruk!
Kılmışıñ menen katarsıñ.
Kıymılga kelse kılmışıñ,
Kıykırıp kayra kaçarsıñ.
Etekti erte cappasañ,
Batkakka belden batarsıñ.
Betinde kara çümböttü,
Öz koluñ menen açarsıñ.

Ara Bozucu

İşe yeni gelmiş birinin
Yakasına yapışır, etrafında dolanırsın.³³
Etrafi kolaçan edip,
Kim olduğunu öğrenirsin.
Bizim gibi birilerine
İftira atar, dedikodusunu yaparsın.

Senin hakkında şöyle diyor, böyle diyor diye,
Bizim gibi birinin,
İçine kurt düşürür, huzurunu bozarsın.
Öyle yaptığımı herkes biliyor,
Ben de biliyorum.
Kendin de biliyorsun, bir düşün bakalım!

Hayır, hayır bir dinle ara bozucu!
Yaptığının cezasını çekersin.
İşlerin su yüzüne çıkarsa,
Kaçacak delik bulamazsın.
Eteğini, elini çekmezsen,³⁴
Beline kadar bataklığa batarsın.
İşte o zaman yüzündeki maskeni,
Kendi ellerinle çıkarırsın.

³³ Yalakalık yaparsın anlamında.

³⁴ Araları bozmaya devam edersen.

Uşinteriñdi el da bilet

Men da bilem.

Özüñ da bilesiñ.

Dayardana ber!

Böyle yapacağıñı herkes biliyor

Ben de biliyorum

Sen de biliyorsun

Hadi hazırlanmaya başla!

Abayçalap

“Küçük ko”dep bakanım,
Bolup çıktı böltürük.
Ikıs beret özümö,
Bildirbesten cön turup.
Tık karaçı közümö?
Kanday bolduñ böltürük?
Üyrötkön go börülör,
Mendeylerdi öltürüp!

Özüm bakan küçügüm,
Irkırayt da özümö.
Kim cetelep aldı eken?
Kargı tagıp özünö!

Körgülöçü küçüktü?!
Ceteletken kimine?!
Kıpçıp alıp küyrügün,
Şimşip turat tigrine.

Sakınmak

“Enik” diye beslediğim,
Kurt yavrusu olarak çıkageldi.
Birden bana sığıyor,
Çaktırmadan sinsice.
Gözlerimin içine baksana
Ne biçim Kurt yavrususun sen?
Sana kurtlar benim gibilere,
Saldırmayı mı öğretti?

Kendi ellerimle beslediğim enik,
Bana bile hırlıyor.
Kim onu yedeğe almış acaba?
Boynuna boyunduruk takarak!

Baksanıza eniğe!
Kimin peşine takılmış?
Kuyruğunu sıkıştırarak,
Etrafı kokluyor bakın.

Şakaba

1

Al ulgaygan, birook da,
Karılıktın izi çok.
Kayran kişi azır da,
Ak bolottoy mizi çok.
Al eköönü acıratpayt,
Saga okşogon esi çok!

<<Caşmın>> degen tetiginin,
Beti bıtkıl, tişi çok.
Çurdap alıp öz tişiñ,
Kattıñ degen kişi çok.
Katkan tişin şıldıñga,
Satkan menen işi çok!

2

Berçi maga den soluktu,
Eerçiy bersin karılık.
Ötkön çaşka dat ötöbü?
Üñküyböçü taarınıp!
Ayta cürsök anıbiz bar,
Bala çaktı sagınıp.

Espiri

1

Onun yaşı ilerlemişti fakat,
Yaşlılıktan bir eser yok.
Adamcağızın şimdi de
Kılıç kadar gücü yok.
O ikisini ayıramaz,
Senin gibi akılsızlar!

“Gencim” diye kendini genç zanneder,
Yüzü çirkin, dişi yok.
Dişlerini kendisi çalmış,
Kimse gidip de sakladın demiyor.
Sakladığı dişlerini alay için,
Sattığı umrunda değil.

2

Sağlığı bana verir misin,
Yaşlılık da peşimden gelsin.
Geçen ömre pişman olunur mu?
Boynunu bükme, aldırma, küsme!
Ara sıra anımsarız,
Çocukluğumuzu özlediğimizde.

Colbun ooru colto kılat,
Kütpös cerden tabılıp.
Kıñk-miñktar da añdıp cüröt,
Karılıkka camınıp.
Kor kılğanı uyatsızdık,
Üçöö birdey cabılıp?!

3

Sözdön nöşör töksö dağı,
Çımçım çındık tappaysıñ,
Çıçañbaydın kebinen.
Andağısı kele kalsa,
Ana-mına degeniñçe,
Teşip kiret teriñen.

Küpçökeñ ahdan kem beken?..
Şıldır suu çıgat tim ele,
Süröttöp cazgan sözünön.
Arbağısı kelgende,
Ötüp ketet tızıldap,
Temenenin közünön...

Amansız hastalık engel olur,
Beklenmedik an karşına çıkıp.
Kem-küm etmeler de rahatsız eder
Yaşlılığı bahane ederek.
Hor görmeleri ayıp oldu,
Üçünün de bir araya gelerek!

3

Kelimeler yağmur kadar yağsa bile,
Bir fiske gerçek bulamazsın.
Ukalanın dediklerini duyup,
Oradaki geliverirse,
Göz açıp kapayınca kadar
Derini deşmeye başlar.

Kabarık ondan geri kalır mı?
Şarıldayan su çıkıyor,
Yazdığı kelimelerden,
Büyülemek istediği zaman,
Hızla geçireverir,
Çuvaldızın deliğinden...

Momiya

Gülünön, meer çöptün mañızınan
Momiya taştan tamat, nılday deşet.
Tulkunu tumçuktubay celpip turgan,
Belgisiz hurdan tamgan sırdıy deşetf.

Meer çöp calt-cult etet, aysız tündö,
Tatkandar toguz müçöl basat deşet.
Ok tiyip, ölüm kütkön kayberender
Zoodogu momiyaga şaşat- deşet.

İçkeni momiya eken, miñ çaşaptır,
Ulukman karılıktı körbögön deyt.
Taş baka meer çöptü tiştep uktayt,
Birö da cüzdön tömön ölbögön deyt.

Oylosom, poeziya, col-momiya.
Ömürgö öñ caratkan sırdın özü.
Aksanın salmagınan sızılğanday,
Tamçılap calt-cult etet ar bir sözü.

Mumya

Meer otun³⁵ çiçeğinden, özünden
Mumya pürüzsüz taştan damlar diyorlar.
Vücudu ısıtmadan havalandırıyor,
Belirsiz nurdan damlamış sır gibi diyorlar.

Meer ot aysız gecede parlıyor,
Tadına bakanlar dokuz müçöl³⁶
Kurşun yemiş ölümünü bekleyen geyikler
Kayadaki mumyalara koşar diyorlar.

Mumya içerek bin sene yaşamış,
Büyükler yaşlılığı tatmamış diyorlar.
Meer otu dişleyerek uyuyan kaplumbağa bile,
Yüz seneden aşağı yaşamamışlar diyorlar.

Düşünüyorum da şiir de bir mumya yolu imiş.
Hayatı güzelleştiren sırrın özü,
Kayanın ağırlığından akmış gibi
Parlayarak damlıyor her kelimesi.

³⁵ Meer ot: vücuda iyi gelen efsanevi bir ot.

³⁶ Müçöl: canlı varlık, hayvan

Kök -Oyrok

(Kemindin özduk ıgarmalar tobuna
Eskerme-belek)
Orkoygon ok cetpegen, zooloruñdu,
Cer kökçü, sel caratkan kooloruñdu,
Oylosom oboçolop baratamın...
Kök-Oyrok! Cerigendey oylođuñbu?

Betegen belden, bermettey,
Bulagıñ tunuk şerbettey.
Emgektep tilim çıkkan cer
Kantkende koysun degdetpey!
Oy irkin! Kantkende koyot degdetpey!

Untpaym, ara, şaktuu etegiñdi.
ın ele oun bolup keteminbi?
Sagındım, kusa boldum, caş baladay,
Sayrandap saga kayta ceteminbi?

ımıgım ketse kökölöp,
Köpölök izdep tötölöp,
Cıñaylak, terdep, tızıldap
Cügüröör elem, böpölöp.
Oy irkin! Cügürör elem böpölöp.

Kök-Oyrok

(Kemin'in yöresel folklor grubuna hatıra-
hediye)
Kurşunun ulaşamadığı sivri kayalarını,
Kar öküntüsünün, selin meydana getirdiği
hendeklerini,
Düşündüğümde uzaklara dalıyorum...
Kök Oyrok! Beni yadırgıyor mu zannettin?

Otların bele kadar inci gibi,
Pınarın duru şerbet gibi,
Emekleyip, ilk defa konuştuğum yer
Nasıl olur da insan heyecanlanmasın!
Ah ne güzel! Bu güzellik karşısından insan
nasıl heyecanlamasın!

Ardışlar, ağaçlarla dolu dağ eteklerini hiç
unutmam.

Ben bunları nasıl yadırgayabilirim ki!
Özledim, hasret çektim ocuk gibi,
Güle oynaya tekrar o günlere dönebilir miyim?

Kuşlar gökyüzüne doğru uçtuğunda,
Kelebek arayarak,

Yalın ayak, kan ter içinde

Koşardık peşinden kelebeğin.

Ah ne güzel! Koşardık kelebeğin peşinden!

Kanıñ bar, kanga kuygan karagattan.
Suratpay alkış algan camagattan.
Sen özüñ dogdur bolup emdebeseñ,
Ayrılıp kalar elem salamattan!

Balcuuran, ıskın, mandalak
Cıttagan bolup karmalap,
Telközü bolup cep cürgöm,
Til menen tekey calmalap.
Oy çirkin! Til menen tekey calmalap.

Bürküttör uktasa da moynun kayırıp:
Tüşündö uça beret, kökkö dayırıp,
Men dağı bir uyañdın çıbısımın,
Tabiat kete koybos, senden ayırıp.

Tacısı sensiñ cerimdin.
Taktısı sensiñ elimdin.
Taalayluu sovet kalkına,
Belegi menmin Kemindin,
Belegi! Belegi menmin Kemindin.

Kanın vardır siyah frenk üzümünden oluşmuş.
Sordurmadan halkın teşekkürüne mazhar olmuş.
Sen doktor olup da kendini tedavi etmezsen,
Sağlığımı çoktan kaybederdim!

Balcuuran³⁷, ıskın, lale çiçeği,
Elleyip kokladığım,
Kuzu gibi otlardım,
Ağzımla tekey³⁸ kapardım.
Ah ne güzel! Ağzımla tekey kapardım!

Kartallar boynunu döndürerek uyursa
Rüyalarında göğe doğru uçar, yükselir,
Ben de bir yuvanın yavrusuyum,
Tabiat beni senden ayıramaz.

Tacı sensin memleketimin.
Tahtı sensin halkımın.
Mutlu sovyet halkına,
Armağanı benim Kemin'in³⁹
Armağanıyım! Armağanı benim Kemin'in!

---

³⁷ Balcuuran, bir ot adıdır.

³⁸ Tekey, Bir ot çeşidi.

³⁹ Kemin: Kırgızistan'ın kuzeyindeki bir bölge, Şair'in memleketi

Kök-Oyrok! Egiz-eki Kemin menen,
Suluu kız, sürdü cigit, kelin menen,
Taymanbay: padişaha balta çapkan
Eçaktan dañkiñ çıkkan eliñ menen!

Colunda bolboyt büdömük,
Caykalıp güldö tübölük.
Calınday tunu kötörüp
Carkıldap alga cürölük!
Sen menen carkıldap alga cürölük!

2

Uktasam da tursam da,
Adat kılgam köp oylop.
Bala bolup kaytadan
Cürgüm kelet köp oynop.
Külüp kalam kez-kezde,
Uşundaydı cön oylop.
Barbasam da, barsam da
Senikimin, Kök-Oyrok!

Canduu altın-tört tülük:
Maliñ menen aman bol.
Neberelüü, kempir, çal
Saniñ menen aman bol.

Kök Oyrok! İki Kemin ile ikizdir,
Güzel kız, delikanlı, gelin ile
Çekinmeden padişaha balta vurmuş,
Çoktan namın çıkmış halkın ile.

Yolunda belirsizlikler hiç olmaz,
Durmadan edebiyen, ilerle.
Kırmızı bayrağı kaldırıp
İleriye doğru yürüyelim!
Seninle beraber emin adımlarla ilerleyelim!

2

Uyusam da uyansam da
Hep düşüncelere dalarım.
Çocuk olup da tekrar
O günlere dönmek, oynamak isterim.
Bazen gülüyorum da
Bunları düşündüğüm için
Gitsem de gitmesem de
Ben seninim Kök Oyrok!

Canlı altın dört tülük⁴⁰:
Hayvanlarıyla sağol!
Torunlu, çoluk çocuklu,
Yaşlılarla sağol.

---

⁴⁰ Evcil hayvanları altına benzetiyor.

Salabattuu, nuskaluu,
Çalıñ menen aman bol.
Altın cıldız tagıngan
Barıñ menen aman bol.

Heybetli ve bilge,
Dedeler ile sağol!
Altın yıldız takmış,
Herkesle sağol!

Sınduu cigit, süyküm kız,
Barkıñ menen aman bol.
Erkeletken emgekti,
Saltıñ menen aman bol,
Aytkandarın aktagan
Berekelüü, meymandos,
Kalkıñ menen aman bol!

Yakışıklı delikanlı, güzel kız,
Değerlerinle sağol!
Alın terine değer vermiş,
Geleneklerinle sağol,
Dediklerini yerine getiren
Bereketli, konuksever,
Halkın ile sağol!

Tyan-Şan K r n şt r 

1

K m ş kanat samoletko olturup,
Uçup  ıksa n,  aş b rk tt y kaygalap.
Atkan oktoy, kıl ağı çok baratıp
K z n t ş t, aylanaga kaytalap.
B t düynönün kelkilerin keskilep,
Tyan-Şanga cıynaganday baykalat.

Serep ilep çok, kazıp b tk s kazına,
Appak  a tuu kart öndönöt tooloru,
Buluttardı teşip ötüp kancarday,
K kt  tireyt, karool uday zooloru.
Cer tutumun kadap turgan  egegeu,
Iras ele cerdin canı toodobu!

 l m  çok, kazıp b tk s kazına,
Kömür, temir, altın, surma, korgoşun
Cerdin “canı”, anın eesi-bizdin el,
Alp ilim en, alıp catat olcosun.
İlim,  n r tın tik attuu kanalda,
Kantip anan cerge “beyiş” bolbosun!

2

K rp ld p, kap ıgaydı k ng r t p,
E  kimge ee berbegen tentek Narın,
Adamdın, aybanattın sezin alıp,

Tanrı Dağı Manzaraları

1

Gümüş kanatlı uçağı binip,
U arsan genç kartal gibi göklerde.
Arkana bakmadan kurşun hızıyla giderken
Etrafin güzelliğine bakıp doyamazsın.
Tüm dünyanın parçalarını
Tanrı Dağı’nda topladığını görürüz.

Dikkatli düşünürsen hayalini,
Ak saçlı ihtiyar gibidir dağları,
Bulutları delen mızrak gibi,
G ge erer, bekçi gibi kayaları.
Yeri tutturan çivi gibi,
Gerçekten de yerin canı dağda mı?

 l s  yok, kazıp bitiremezsin hazinesini,
Kömür, demir, altın, cıva, kurşun
Yerin “canıdır”, tüm bunların sahibi bizim
halktır.
Bilgi sahibi olanlar kendi paylarını alıyorlar.
İlim, hüner, barış adlı kanaldan
Nasıl olur da bu yere “cennet” denmesin!

2

Boğuk sesle boğazı g rleterek,
Kimseye boyun eğmeyen haylaz
Narın insanları, hayvanları korkutarak

Udurgup, urgulagan aksar carın.
Urunup, taştan-taşka sapırılşa,
Erksizden eske salgan artsan calın

Topozdun cuuratının kaymagınday,
Cıyrılğan, ölçöümü çok kargan moñgu.
Kün menen aymalaşıp mölt-mölt etip,
Caratkan capan dayra, çalkar köldü.
Oktolup colukkandın baarın ırmep,
Kılçaksız, carıp ötkön tonu, çöldü.

Aşmaltay, aksım, öküm eski coruk,
Azır da tak oşondoy alda surat!
Antse da kolgo tüşkön acıdaarday,
Buraltıp balbandarıñ karmap turat.
Eçen miñ attın küçün cürögünön
Küç menen bulkup alıp elge sunat!

3

Ataktuu Aksay, Arpa, Kara-Kucur:
Aydeylep mal semirtet, ala cazdan,
Ördök, kaz cumurtkalayt say taşınday,
Eerçitip kozu-ulagın çoçurkabay,
Mal menen arkar, kulca aralaşkan.

Çırpınarak vuruyor kayaya, yara
Taştan-taşa çarpıp dökülürse,
Elinde olmadan hatırlarsın arslanı.

Manda sütünün yoğurdu gibi,
Yığılmış ölçüsü yok eski buzulların,
Güneşle birleşince parlayıp eriyiverir,
Yaratmış yaban nehri, kocaman gölü.
Önüne geçenleri sıçrayarak kapıyor,
Hiç tereddüt etmeden dağı, çölü yıkıp geçiyor.

Acımasız, küstah, haylazdı eskiden,
Hala öyledir hiç değişmedi!
Yine de yakalanmış ejder gibi,
Pehlivanlar onu zor tutuyor bırakmadan.
Binlerce atın gücünü kendisinde bulur
Olan gücünü halk için sarf eder!

3

Meşhur Aksay, Arpa, Kara Kucur:
Bahardan başlayarak hayvan besler, yetiştirir,
Ördek, kaz dere taşı kadar yumurtlar,
Çekinmeden kuzu-oğlaklarını peşine takıp,
Dağ keçileri hayvanlarla karışır.

Cakaga cartı kıl da kir toktotpoyt,
Tunuk suu, taza aba, çöbü çalgın.
Mal tügöl, kayberender miñdep töldöyt,
Tyan-Şan keni tura bardık maldın.
Toodoy et, köldöy kımız, dayraday süt,
Caştığı oşondoy go, kempir-çaldın!

Öñdörü körbögöndü tañırkatkan,
Kadimki daana bışkan kızıl alma.
Caraker, caştarı bar açık kabak,
Tuylatıp azoolorgo salat çalma.
Ar biriñ altın orden taga turgan,
Zergerdey çebersiñer bakan malga.

4

Tayakka kat orduna salıp temgek,
Kalktarı karañğı ele Tyan-Şandın.
Nanı çok, kara carma, suyuk ayran,
Közünö karar ele saagan maldın.
Baldarıñ koko menen çemirçeki
Ceer ele, alma orduna, izdep balgın.

Karıya col surasak mınday dedi:
-Colsuzduk anda mintip, kılğan senek,
Cırgaldın çegi çok dep aytsa bolot,
Ansız da samanga biz cakın elek.
Köp emes cerdegi col ay astına
Bürküttöy sızıp cüröt ulum Belek

Dağ eteğinde yarı kıl bile durmuyor,
Duru su, temiz hava, taze otlar.
Değil hayvan geyikler bile türüyor,
Tanrı Dağı hazinesiymiş tüm canlının.
Dağ kadar et, göl kadar kımız, derya kadar süt,
İhtiyar kadın-erkeğin sırrı budur!

Rengini görmeyenler şaşırabilir,
Olgunlaşmış kızıl elmayı görünce.
Sevimli, cana yakın gençleri,
Gem vurur binilmemiş, vahşi hayvanlara.
Her birine altın madalya verilmeli,
Kuyumcu gibi ustasınız hayvan konusunda.

4

Değeneğe mektup yazmak yerine işaret
koymuşlar,
Halkı cahil idi Tanrı Dağı'nın.
Ekmeksiz, kara yarma, ayran,
Sağdığı hayvanların sütüyle geçinirlerdi.
Çocukları bitki, otlarla beslenirdi,
Elma yerine bitki köklerini yerlerdi.

Yaşlıya soru sorduk şöyle dedi:
-Yoksulluk, geçimsizlik kanadımızı kırdı,
Nimetin sonu yok diyebiliriz,
Zaten samana biz yakındık.
Ayın altındaki yol uzak değil
Kartal gibi dolanıyor oğlum Belek.

-Basa! –deyt maekteşi korston bolup:

-Bolboso bizdin cerde Erkin biylik.

Eköobüz eçak kuu baş ötöt elek,

Orduna çiy barkıttan kepin kiyip.

Lenin ömür cazın özü bedri,

Baktının bazarlığın üygö kiyrip!

Karıya üşünttü da karap koydu:

Mayağı azattıktın Kremlge:

Ömürü kemengerdin el menen bir

Çarkırak, temir özök bizdin dilde.

Taalaydın darbazasın birinçi akçan

Künübüz -mildettüübüz Leninge.

-Ha şu da var! dedi sohbet arkadaşı gururla:

-Bizim yerde özgür hükümet olmasaydı,

İkimiz çoktan yok olurduk.

Kadife kefenimizi giyerek,

Lenin bize yeni hayat getirdi,

Mutluluğun kapısını açtı herkese.

Yaşlı böyle dedi ve devam etti:

Özgürlüğün feneri Kreml’de parladı

Bilgenin ömrünü halka adayan,

Parlayan, demir direk bizim ruhumuzda.

Mutluluğun, kapısını ilk açan

Lenin’e borçluyuz!

O, Kıyalım

Kulagıma ugulgansıyt cılaacın,
Söz kıldıbı, süygön menin ınagım?
Köz adlıma karmalbagan sürötü
Kelip ketet, izde degensip ınagıñ.

Ce bolboso aldadıbı, zakım oy,
O, kıyalım, kelbesinçi sınagıñ!
Ansız dele kötöralbay olturam,
Mına körçü, men çıdaymın, sınagım!

Hayalim

Kulağıma zil sesi geliyor sanki
Benden bahsetti mi benim cananım?
Gözümde onun elle tutulmayan hayali
Canlanıyor, beni ara diyormuş gibi.

Yoksa hayalim, beni kandırdı mı?
Eh hayalim, niye böyle yapıyorsun!
Zaten kaldıramıyorum,
Baksana ben dayanırım, sınavım!

Sürötün Tart

(1.variant)

Sürötün tart, keremettüü İliçtin,
Kirpigimden kisti casap bereyin.
Barın iştet, talant menen çamañdı,
Cürök kanın boyok kılıp bereyin.
Aylanasın köz taygılta saymala,
Tyan-Şandin sansız gülün tereyin.

Resmini Çiz

(1.varyant)

Resmini çiz kerametli İliç'in,⁴¹
Kirpiğimden fırça yapıp vereyim.
Gidip çalış, yeteneğini göster.
Yürek kanımı boya olarak vereyim.
Çevresini göz kamaştırarak şekilde süsle,
Tanrı Dağı'nın çiçeklerini toplayayım.

---

⁴¹ Lenin'in baba adı

El için

Irdaşkan el taalayın men bir carçı,
Tambasın el başına mınday tamçı.
Tireğim, süörmanım, baalamımçım
El için cürögümö tiysin kamçı.
Tileğim: men körgöndü el körbösün,
El için canın kıyat mendey calçı!

Halk için

Halkım mutluluğunu dile getiren bir aşığım,
Halkın başına kötülüğün damlaları damlamasın.
Direğim, sevdiğim, kıymetlim
Halk için kalbimi kırbaçlasınlar, ben razıyım.
Dilerim, benim çektiklerimi halkım çekmesin,
Halk için canını feda eder benim gibi köle!

Sagındım

Küttürbey dayım kütökön
Söz cetkis künümdü sagındım.
Çaňkaygan köpkök asman
Ay tökkön tünümdü sagındım.
Burgutup cıpar tökkön
Tuugan cer gülüñdü sagındım.
Kulunday şıñgır etken
O, baldar, ünüñdü sagındım!

Kaz turup, tilim çıkkan,
Ala-Too, Kemindi sagındım.
Comoktop, sanat aytkan
Karılar kebiñdi sagındım
Kılçayıp cımıñ etken
Kara köz kelindi sagındım.
Azattık, dostuk tapkan
Ak köñül elimdi sagındım.

Özledim

Her zaman beklediğim
Eski günlerimi özledim.
Masmavi açık gökyüzü
Ay ışıklı geceyi özledim.
Mis kokusunu saçan,
Memleketimin çiçeklerini özledim.
Tay gibi kişneyen
Çocuklar, sesinizi özledim.

Ayağa kalktığım, ilk defa konuştuğum,
Aladağ, Kemin'i özledim.
Masal, hikâye anlatan
Dedeler, sohbetinizi özledim
Yan bakıp gülümseyen
Kara gözlü güzeli özledim.
Özgürlük, dostluk elde eden
Temiz kalpli halkımı özledim.

Aksandan mönküp tüşkön
Sımaptay başattı sagındım.
Şarkırap, köbük çaçkan
Tentek suu, kaşattı sagındım.
Künöösüz, çağım menen,
Bugün men azapka çalındım.
Örüştüü ölkömdögü,
Taalaydı, azattı sagındım!

Kayalardan aşığıya kayan
Cıva gibi kaynağı özledim.
Şırıldayarak köpük saçan
Yaramaz dereleri özledim.
Suçsuz, çağım ile
Bugün ben azaba tutuldum.
Bereketli ülkemdeki,
Mutlu günleri, özgürlüğü özledim!

Mümkün

Beş kündö kelem degenim,
Beş aylar boldu koşulup,
Beş aylar emes beş cılda
Ketebi deymın sozulup?
Künöösüz küyüp baratam,
Küzötçü menen tosulup.

Az kündö kelem degenim,
Altı aylar boldu koşulup.
Altı aylar emes altı cıl,
Ketebi deymın sozulsup.
Ak cergen mintip kıynalbay,
Ölsömbü deymın ozunup!

Bir topto kelem degenim,
Bir cıldan aştı aylanıp.
Caldırıp kütüp olturam,
Tordogu tirdey baylanıp,
Keleşek küñürt köz cetpeyt
Ketebiz belem aydalıp.

Mümkün

Beş gün sonra geleceğim diye söz vermişim,
Bakın beş ay geçmiş.
Bu beş ay da beş seneye
Uzar mı diye endişeleniyorum?
Suçsuz yere yok olup gidiyorum,
Parmaklıklar arkasında.

Az gün sonra geleceğim demişim,
Altı ay geçmiş aradan,
Altı ay da altı seneye,
Uzar mı acaba diye korkuyorum.
Suçsuz yere böyle acı çekeceğime,
Ölmek daha iyidir diyorum!

Bir müddet sonra gelirim demişim,
Bir sene geçti aradan.
Beklemekten başka çarem yok,
Elim kolum bağlı, hapisteyim,
İleride ne olacak, her şey belirsiz,
Sürgüne mi gönderecekler bilemem.

Betine bermet basılıp,
Ak kagaz kaldı açılıp.
Bermetti tizgen çirkin baş,
Kapasta turat atılıp.
Carkırap ındık ıkpasa,
Ölüşüm mümkün, atılıp.

Yüzüne inci basılıp⁴²
Beyaz kâğıt kaldı dağılıp.
İncileri dizen zavallı kafam,
Kafeste duruyor şaşkın halde.
Gerçekler gün yüzüne çıkmazsa,
İdam edilerek ölebilirim.

---

⁴² Şiir yazmak anlamında

Ukkulaçı

Kıynaldıñar, kıynaldım,
Ukkulaçı, sözümdü?
“Kutkaramın, bardığın,
Bergin –dese közüñdü”
Aytaar elem; algın dep
Közüm tügül özümdü.

Miñ kişi üçün bir kişi,
Kurman bolso armanı!
Bir kişini miñ kişi
Cogotposu calganbı?
Bariñ üçün men ketsem,
Kılbas elem arandı.

Bul bir kıyal tuugandar,
Kılır maga könöbü!
Moskva caka kıykırıp,
Kabar salıp körölü?
Ceteer beken ünübüz,
Kantip aktan öölü?

Dinleyin

Zorlandınız, acı çektiniz, ben de çektim,
Lütfen dinleyin sözümü!
“Hepinizi kurtaracağım,
Gözünüzü verin” derse
Derdim ki, değil gözümü
Canımı da alın.

Bin kişi uğruna bir kişinin,
Feda olması gam mı?
Bir kişiyi bin kişinin
Kaybetmemesi yalan mı?
Hepiniz için ben gitseydim,
Olmazdı gamım.

Kardeşler, bu sadece bir hayaldir,
Böyle şey olur mu?
Moskova tarafına seslenerek,
Bir haber gönderelim,
Belki sesimizi duyarlar,
Haktan nasıl ölelim?

Pogripte

Ünsüz, calgız oturap,
Bozdogonsuyt enekem,
Kılçak karap enege
Caşın sürtöt ceñekem.
Cal-cal etet tüşünböy,
Kahdan bütkön berekem.
Okşoş boldu mınakey,
Denem menen kölököm.

Arbak degen uşugo,
Kölölködöy süldörüm.
Kübüp koygon öñdönöt
Küzgü kuuray güldörün.
Adam tügül ukpadım,
Kanattuunun ündörün.
Acıratpay kaldım go,
Künü menen tündörün.

Belgisi cok, mınakey!
Kaysı cerde catkanım,
Kaydan bilsin kalayık,
Baldarının appağın.
Eç kim bilbey kalat go,
Kantip kimder atkanın?
Biz cok kezde açat beym,
Karañgının kapkağın?

Mahzende

Sessizce tek başına oturarak,
Annem ağlıyor sanki
Anneme dönüp
Yengem gözyaşlarını siliyor.
Ne olduğunu anlamıyor,
Canımın içi, sevdiğim.
İşte birbirine benzedi
Tenim ile gölgem.

Ruh dedikleri bu mu acaba?
Gölge gibi oldu bedenim.
Sanki silkelenmiş gibiler
Kuru güz çiçekleri.
Değil insan kuş sesini
Bile duymadım
Gece, gündüzün farkına
Bile varamıyorum.

İşareti yok, işte!
Nerede yattığımın.
Halk nereden bilsin ki
Çocuklarının suçsuz olduğunu,
Hiç kimse bilemez, herhalde
Kimlerin nasıl vurduğunu.
Belki de biz öldükten sonra açılır
Karanlık işlerin kapağı.

İrama

Kayran ırım, baykuş ırım,
Nurundaysıñ künümdün.
Baykuş ırım, cetim ırım,
Küüsündöysüñ ünümdün.
Cettiñ okşoyt; tereñine
Akıl menen cülündün?
Iraazımın saga.
Iraazı bol maga?
Tagdır uşunday boldu!

Temir eşik, kalın dubal,
Karmay albay kaldı go.
Küñgüröşüp, külüñdöşüp,
El obongo saldı go.
Akbezergen baldarınan
Elim kabar aldı go.
Iraazımın saga.
Iraazı bol maga.
Tagdır uşunday boldu!

Şiirime

Sevgili şiirim, zavallı şiirim,
Güneşin nuru gibisin.
Zavallı şiirim, öksüz şiirim,
Sedamın ezgisi gibisin.
Derinlerine kadar gitmişindir.
Akıl ile iliklerin?
Memnunum senden.
Sen de benden memnun kal,
Kader böyle imiş!

Demir kapı kalın duvar,
Kimse tutamıyor artık.
Boğuk sesle konuşarak ve gülümseyerek,
Halk bestesini yaptı.
Suçsuz yere tutuklanmış,
Çocuklarından halk haber almıştır.
Memnunum senden.
Sen de benden memnun kal.
Kader böyle imiş!

Menin denem gerek emes,
Sen kereksiñ elime.
Sen çındıktı carday bergin,
Uluu Sovet elime.
Mensiz dele cırgal bolot,
Meni bergen cerime.
Ömürüm sende,
Ökünüç mende,
Tagdır uşunday boldu.

Benim benim lazım değil,
Halka sen lazımsın.
Sen gerçekleri anlat.
Büyük Sovyet halkıma,
Bensiz de hayat güzel olur.
Beni veren memleketime.
Ömrüm sende kaldı.
Acılarım ise bende,
Kader böyleymiş.

Armanı, Calganı

Askalardı talkalap,
Cargandardı körbödüm.
Cer koynunan salıgın,
Algandardı körbödüm.
Oşolorgo barganda –
Taşka tiyip ölbödüm.

Eçen tentek dayranı,
Burgandardı körbödüm.
Çöldü güldöp, Aksaray,
Kurgandardı körbödüm.
Oşolordu kurganda,
Kirpiç tiyip ölbödüm.

Cer cüzünö erkindik,
Caynaganın körbödüm.
Kızıl tuunu kuttuktap,
Baylaganın körbödüm.
Cardam berip alarga,
Cakşınakay ölbödüm.

Ukde mi, Yalan mı?

Kayaları yıkıp geçen,
Kimseleri görmedim.
Yer koynundan vergileri,
Alanları görmedim.
İşte onlara gidince
Taşa çarpıp ölmedim.

Nice haylaz nehirleri,
Yatıştırınları görmedim.
Çölü bahçeye çevirip, Aksaray
Kuranları görmedim.
Onları kurarken,
Kerpiç çarpıp ölmedim.

Yeryüzünde özgürlüğün,
Yayıldığını görmedim.
Kızıl tuğu kutlayarak,
Bağladıklarını görmedim.
Yardım edecek kimse yok,
Adam gibi ölmedim.

Kim ciberdi bizderge,
Azap menen armandı.
Bolşeviktin başçısı.
Bizdey bolup kalganbı?
Cee bolboso bul coruk
Tüş sıyaktuu calganbı?!

Kim gönderdi bize bunları,
Azap ile sıkıntıları
Bolşevik'in başkanı,
Bizim duruma mı düştü?
Yoksa bu tüm olanlar
Bir rüya gibi yalan mı?

Sovettik- Kişi

Bolşevktik – ustat şiregen
Biz kurama temirden,
Ügölüp bütüp ketkençe
Ümütüm üzböy ömürdön.

Panaktan agıp tüşsö da
Maydalay albay tegirmen.
Uşunday boluş arduunun işi,
Uşunday bolot Sovetik kişi.

Sovyet İnsanı

Bolşevik-ustanın kaydattığı
Demir parçalarından oluştuk,
Ovalanıp gidene kadar
Ömürden umudumu kesmeyeceğim.

Değirmen oluğundan akıp düşse de
Değirmen onu ufaltamaz.
Böyle olmak herkesin elinde değil,
Böyle olur Sovyet insanı!

Ar Kim Bilet

Caşagandı ar kim bilet,
Caşatuunu biletik?
Aytkulunu aylançıktap
Acal cüröt imerip...
Aytikeñdi açtırmakka berbeylik?
Alsız canın alduularga teñdeylik?!

Togobuz go, nan berelik,
Toguz ele topçuday?
Ansız dele barıbiz.
Olturabız cokçuday...
Atkulubuz –tırcıysa da külsünçü?
Kayda bolso katardaşa cürsünçü?

Herkes Bilir

Yaşamayı herkes biliyor,
Yaşatmayı bilelim!
Aytkulu'nun etrafında,
Peşini bırakmıyor ecel...
Aytike'yi aç tırnaklılara vermeyelim.
Halsiz canını güçlülere, denk kılalım.

Tok olanlar, ekmek verelim,
Dokuz düğme gibi?
Zaten hepimiz oturuyoruz.
Perişan, yoksun halde...
Aytkulu'muz zayıf olsa da gülsün,
Nerede olursa olsun yanımızda bulunsun.

Aşımdın Tilegi

Kızıl paloo bastırsam,
Ak pahtanın mayına.
İptap –ıptap surunsan,
Eç bolboso ayına.
Yakna kılıp, içsem ee,
Ak samoordun çayına.

Bitpıldıktap bödnö
Sayrap tursa kaşımnda,
Gül kıstargan çus topu,
Kıyşık tursa başımnda.
Armanım cok deer elem,
Otuz eki çaşımnda...

Aşım'ın Dileği

Kızıl pilav yaptırsam,
Beyaz pamuk yağı ile.
Bol bol atıştırsam,
Hiç olmazsa ayda bir
Keşke kaynatıp içsem,
Beyaz semaver çayını.

Bitpıldık⁴³ diye bildircin
Karşımnda ötse,
Çiçekten yapılmış çelenk,
Kafamnda yan dursa.
Hiç ukdem kalmazdı
Otuz iki yaşımnda...

---

⁴³ Bitpıldık: Bildircin sesinin taklidi

Uyku Tüŕünböyt

Toguz ayttañ ‘ukta?’ dep,
Kañırık go menüçün?
Men da saga aytmakmın:
“uktagın!” dep sen üçün.
Men üŕkürgöm unçukpay,
Eköobüzgö teñ üçün...

Uktaş kerek, küç kayda?
Özü bilet turbaybı!
Ürgülösök; tergööçü –
Muzdak suusun urbaybı!
Uyku munu tüŕünböyt,
Başkadan da bul kaygı!

Uyku Anlamıyor

Dokuz kere “Uyu!” dedin,
Sağır mıyım ben?
Ben de sana diyecektim:
“Uyu!” diye senin için
Sessizce içimi çektim
İkimiz için de...

Uyumak lazım, ama nasıl?
Hiç izin vermiyorlar ki
Biraz uyukladık mı savcı gelip
Yüzümüze su serpecek!
Ama uyku bunu anlamıyor ki
Her şeyden de bu zor!

Coruyt

“...Taruuday bolgon uuların
Taruuga düşman taştasa,
Uulanıp ölüp kalbaybı,
Kıldattap izdep tappasa.

Kalıñ eldin içinde
Oşondoy bar go balaket,
Sögünböy sabır kılalık,
El üçün bolgon araket.

Surap da, izdep catkanı:
Düşmandan kelgen bir kişi.
Bir kişi kolgo tüşkönçö,
Kalbırdan ötöt miñ kişi

Kan calap, ontop kelse da
Uşintip coroyt karııbı.
“Duşmanı tapsa boldu” dep,
Koşula kettik barııbız.

Yorum

“... Darı gibi zehirlerini
Düşman darıya karıştırırsa,
İnsan zehirlenir ölür.
Dikkatle arayıp bulmazsa.

Kalabalığın içinde
Onun gibi sinsi birileri var galiba,
Küfretmeden sabre delim,
Halk için gayret edelim.

Bir şeyler soruyorsa, araştırıyorsa
Kesin düşman tarafından gelen biridir.
Bir kişi tutuklanana kadar,
Bin kişi kurşundan geçer.

Birileri dayak yemiş, inleyerek gelince
Yaşlılar böyle yorumlar.
“Düşmanı bula inşallah” diye
Hepimiz bir ağızdan seslendik.

Opkok

Opkok menen sorgoktor,
Cayçılıktın bülösü.
Arın satıp ciberet,
Aldastagan münözü.
Ala beret moynuna,
Cok bolso da künöösü
Körgöndördü çoçutat,
Köksöo koydoy cüdöşü.

Arın satkan opkokto,
Bolmok bele bereke!
Altın baştı satışat,
Altı kaşık kebekke.
'kanteyin deyt' uyalbay:
Kasietsiz kölökö...
Özün kılat öşöntüp
Ölgönünçö keleke...

'O caratkan, caratkan!'
Al eköönü caratpa!
Cañılıştan caratsañ,
Cer betine tarapta?

Doymaz

Doymaz ile oburlar,
Hazıra koşarlar.
Şerefini de satabilirler,
Öyle bir huyları vardır.
Hep itiraf ederler,
İşlemediği suçları bile
Görenleri ürkütebilirler.
Hasta koyun gibi duruşları.

Onurunu satan oburun,
Hiç bereketi olur mu?
Kafasını bile satarlar,
Altın kaşıkla kepeğe
Bir de utanmadan
"Ne yapayım" diyor
Haysiyetsiz gölge.
Kendileriyle alay ettiriyorlar ölesiye...

Ya Rabbim!
Onun gibilerini yaratma!
Eğer yanlışlıkla yaratırsan,
Yeryüzüne dağıtma!

Kokus koldon ıgarsań,
Türmösünö kamaıpa!
Ölöp kalat cön ele,
Satılbasa tamakka.

Tesadüffen elinden kaırırсан,
Hapise tutuklatma!
Orada geberip gider,
Yemeğe satılmazsa.

Nege Caraldım

Elime bermet çaçsam da,
Epkini tiydi şamaldın,
Añdışkan düşman öñdönüp,
Aydalıp kelip kamaldım.
Ezilip çatar bolgon soñ
Eneden nege caraldım?!

Cazıksız keter bolgon soñ,
Car kanat bolup catsamçı,
Calaaga keter bolgon soñ,
Özümdü özüm atsamçı!
Ölkönün coosu degizbey,
Ölümdü murda tatsamçı!

Niye Doğdum

Halkıma inci dağıtsam da
Rüzgârın etkisi dokundu,
Pusudaki bir düşman gibi gördüler,
Sürgüne gönderdiler, hapse saktular.
Madem böyle ezilecektim,
Annem beni niye doğurdu?

Madem suçsuz yere gidecektim,
Bir yarasa olarak doğsaydım keşke,
Madem iftiraya uğrayacaktım,
Kendime mi kıysam acaba!
Vatan haini dedirtmeden,
Bir an önce eceli tatsam mı acaba?

Ümüttön Başka Kalgan Cok

Teskeri burap kolumdu,
Eköölöp kıldı ‘sonundu’.

Tapanca taptap çekege,
‘Cönötöm – deşet- mekege’

Temir da bolsom çoyolar,
Teri da boolsom çoyolar.
Ontoodon başka cardam cok!
Ümüttön başka kalgan cok.

Umuttan Başka Bir Şey Kalmadı

Ellerimi arkama ters döndürüp
İkisi iyice benzettiler

Alnıma tabanca dayayıp
“Hacca göndereceğiz” diyorlar

Demir olsam da eririm,
Deri olsam da esnerim.
İnlemekten başka çare yok!
Umuttan başka bir şey kalmadı.

Talastık

Sarı tonduu talastık,
Kantip elden adaştık!
Kasapçının kolunan,
Kara candı talaştık.

Başkalarga katılбай,
Eçki bolup bakırbay,
Koydoy ontop öölök,
Akıykattı çaşırbay?!

Talas'lı

Sarı kürklü Talas'lı,
Nasıl oldu yolumuzu şaşırđık!
Kasabın elinde,
Can çekiştik durmadan.

Başkalarına bir zararımız dokunmasın,
Keçi gibi bağırmadan,
Koyun gibi inleyerek ölelim,
Hakikatı saklamadan!

Men

Ak buluttun üstündö,
Ak şumkar elem- tordomun.
Askarduu toodon aylangan,
Ak buudan elem-ordomun.

Apakay güldö sayragan
Ak bulbul elem-koldomun.
Azaptın çegi körünböyt,
Açakey taygak coldomun.

Arbagı küçtüü İliçtin
Akıykat colu koldogun!
Arçaday caşıl çağımda,
Acalday kök muz çordomun.

Ben

Ak bulutların üzerinde dolaşan,
Bir şahin idim, şimdi kafesteyim.
Kayalı dağları dolaşan,
Ak buudan⁴⁴ idim, şimdi hendekteyim.

Elvan çiçekler arasında öten
Ak bülbül idim, şimdi kafesteyim.
Acımın sonu hiç görünmüyor,
İki ayrı, ayak kaydıran yolda kaldım.

Ruhu güçlü İliç'in
Hakikat yolu korusun!
Çiçeğim burnunda gencecik iken,
Ecelin pençesinde kaldım.

---

⁴⁴ Buudan: yürük, hızlı koşan at; dayanıklı ve süratle koşan atın vasfıdır.

Kim Karıp?

Sayragan bulbul bolboso,
Saymaday bolgon gül karıp.
Burgugan gülge konboso,
Buulugat bulbul, ün salıp.
Carkırap kenen tiybesse,
Küçtüü da bolso kün karıp.

Buralıp buuday ösbösö-
Bozorup turgan cer karıp.
Kayberen kaptap cürbösö-
Kapçıgay, özön, bel karıp.
Kalkıma kızmat kıla albay,
Kapasta catkan men karıp.

Burulup buygat tappagan-
Bulgunun kaçkan sel karıp.
Eline emgek kıla albay
Mekensiz, elsiz sen karıp.

Kalkının kanın ayabay
Kamkorsuz kalgan el karıp.

Kim Garip?

Güzel öten bülbül olmazsa,
Rengârenk çiçekler gariptir.
Mis gibi kokan çiçeklere konmazsa,
Bülbülün içi dolar, hüzünlü öter.
Işınları ile etrafı aydınlatamazsa,
Güçlü olsa bile güneş de gariptir.

Buğdaylar sallanarak yetişmezse,
Yerdeki boz toprak da gariptir.
Geyikler yayılarak otlamazsa
Ova, vadi, dağ geçidi gariptir.
Halkıma hizmet edeyip de,
Hapiste yatan ben de bir garibim.

Dönüp de bir dereye katılamazsa,
Çalkalanıp giden sel gariptir.
Halkına hizmet edemeyen
Vatansız, halksız sen garip.

Halkının kanını esirgemededen
Korumasız kalan halk garip.

Til Alsa

Tabiygat, tagdır til alsa
Ak çabak bolup caralsam.
Denizden süzüp, oynoktop,
Dem kılğan cakka bara alsam.

Künöösüz, kirsiz düynögö,
Eneden kayta törölsöm,
Kök çıbık kırkıp, at kılıp,
Köpölök izdep cönösöm.

Tabiygat maga til alsa,
Kızıl gül bolup caynasam.
Bolboso güldün aşığı,
Caş bulbul bolup sayrasam.

Körkөndün közün aldırıbay,
Mömölör bolup tizilsem.
Adamdın kolun sundurbay,
Aldına caynap üzölsöm.

Tabiygat, tagdır til alsa-
Men bulak bolup oynosom,
Karargan cerin tazartıp,
Kalkıma kirdi koybosom.

Söz Dinlese

Tabiat, kader söz dinlese
Bir çapak balığı olarak yaratılsam.
Denizde yüzerek, oynayarak,
İstediğim her yere gitsem.

Suçsuz, temiz dünyaya,
Annem beni yeniden getirse,
Yaş çubuklara at olarak binip de,
Kelebek peşine takılsam.

Doğa beni dinlese,
Kırmızı bir çiçek olsam.
Yoksa gülün aşığı,
Genç bülbül olsam da ötsem.

Görenlerin gözünü kamaştırın,
Ağaçtaki meyve olsam.
İnsan elini uzatmadan,
Kendim dalımdan koparılsam.

Tabiat, kader beni dinlese
Bir pınar olarak fişkırısam,
Kirlenmiş yerleri temizleyip,
Halkıma kiri koymasam.

Candıktın calgız enesi,
Kara cer bolsom kaldaygan.
Candıktı kayra caratıp,
Cadısam, süysöm mañdaydan.

Tabiygat maga til alsa,
Caykı tañ bolup sögülsöm.
Düynögö beykut, caş berip,
Kün bolup çerge tögülsöm.

Eribes, sınbas, ok ötpös,
Ukmuştay kayra caralsam.
Ölkögö duşman ötkörbös
Stena bolup kalansam.

Tüm canlıların tek annesi,
Muazzam bir Toprak ana olsam.
Canlıları yeniden yaratarak,
Alınlarından okşasam, sevsem.

Doğa beni dinlese,
Yaz şafağı olarak sökülsem.
Dünyaya huzurlu bir hayat getirip,
Güneş olarak yere dökülsem.

Erimez, kırılmaz, kurşun geçmez,
Dünyaya tekrar gelsem,
Ülkeme düşman geçirmeyen
Bir duvar olarak örülsem.

Cer Titiregende

Kaltıradı ceribiz,
Bezgek bolgon emedey;
Eski nabak kıcırayat,
Tolkun urgan kemedey.

El eşikke dürböştü,
Takat kılbay bir kişi.
Çıga kaçıp ketüügö
Cıgaç emes ilgici.

Kıyrasa da dubalı,
Kıymıldabas eşigi.
Çoñ körünüp ketkenbi,
Bolçok degen teşigi?...
Külküm keldi adamdın,
Şaşkandagı türünö,
Temir eşik,barganı,
Körüp cürgön künügö.

Depremde

Titredi yerimiz,
Sıtmaya yakalanmış gibi;
Eski hapisane gıcırdıyor,
Dalga çarpmış gemi gibi.

Kalabalık kapıya üşüştü,
Kimse sabretmiyor, paniğe kapıldılar
Çıkıp gitmeye
Ağaç değil ki kilidi.

Duvarları yıkılsa bile,
Kapı yerinden kıpırdamıyor.
Kapı deliği gözlerinde
Sanki büyümüş gibi
İnsanların şaşkın hallerini,
Görünce gülesim geliyor.
Vardıkları demir kapı,
Hergün görüp durdukları.

Uçur Meni

Uçur meni, çındık attuu kanatım,
Köktö curup düyhöhü büt kezeyin.
Çiyelengen caratılış sırların
Birden taldap, eldik kılıp çeçeyin.
Akırır bir adaşamın turmuştan,
Mümkündük ber, danek taştap keteyin,

Uçur meni, cüröktögü kanatım,
Cerden, köktön bilbegendi sezeyin,
Atrılıp, askalardı çarpıgan
Tolkundagan deñizderdi kaçeyin.
Bul turmuştun sırın açıp öttüm dep,
Ölüp ketsem alımsınıp keteyin.

Uçur Beni

Uçur beni hakikat adlı kanadım,
Gökyüzünde dolaşarak tüm dünyayı gezeyim.
Düğümlemiş tabiat sırlarını
Teker teker halk uğruna çözeyim,
Zaten sonunda şaşırırım hayatta.
Tohum serpip gitmeme izin ver.

Uçur beni yüreğimin kanadı,
Yerde, gökte bilmediklerimi hissedeyim,
Fırlayarak kayalara çarpan
Dalgalı denizleri geçeyim.
Bu hayatın anlamını, sırrını çözdüm diye,
Gözüm arkada kalmadan öleyim.

O, Coldoştor!

Sak bolgula, “duşman cok” dep oylobo!
Düynö kalkı aykalışıp kalgan cok.
Faşızmdin söögü sönöt bolgunça,
Tınçtıq bolboyt, bul sözümdö calgan cok.

‘Eseri cok’ el bolboyt deyt, makalda
O dostorum, saktangıla buzgandan!
Ölgöbüzgö ‘ölük baştar’ kirbesin?!
O adamdar, sak bolgula duşmandar!

O, Yoldaşlar!

Dikkatli olun, “duşman yok” diye düşünmeyin!
Dünya halkı kardeş gibi geçinemiyor.
Faşızmi kökünden yok edene kadar,
Barış olmaz bu dünyada, dediklerimde hiç yalan yok.

“Delisi olmayan halk olmaz “diyor bir atasözü
A dostlar, arabozuculardan sakının,
Ülkemize “ölü kafalılar” girmesin!
A insanlar! Düşmanlardan sakının!

Kantala

Örüp cürgön kantala,
Arzan kanga toyundu.
Adam emes – cındasa –
Cep koyot go çoyundu!
Çüylüsündöy koçkordun.

Kıla koyot moyundu.
Çoñ çalırđın dosu beym,
Sulatçuday boyuñdu
Kim cogotot tübölük
Ümüt menen oyumdu!

Böcek

Örgü ören böcek,
Ucuz kana doydu.
Değil insanı hatta
Demiri kemirip yiyebilir!
Konmuş ensesine koçun.

Keskin bıçak koparabilir boynunu.
Dost mu olur büyük şaşkınlık bu,
Emdikçe çürütür bedeni
Kim yok edebilir ebediyen
Ümit ile düşüncemi.

Baldardın Ünüçü

Cibektey betti celpigen,
Cayıktın cıpar celiçi!
Kıykırsam ünüm cetpegen
Kırgızdın kımbat eliçi!

Biyikten akkan bulaktay,
Belgisiz közdün seliçi!
Tirüüdö takır unutkus,
Türmönün uzun tünücü!

Kököydü kesip ańsatkan,
Kök oroy caydın gülücü!
Cahandı nurga kandırgan,
Candardın calgız künüçü!

Oylosom esten tandırgan
Baldardın nazik ünüçü!
O, çirkin
Baldardın şıńgır ünüçü!

Çocukların Sesleri

Dalgalanır ipek gibi yüzü,
Tarlanın hoş kokulu havası!
Bağırsam sesim yetmeyen
Kırgız'ın değerli halkına!

Yüksekten akan pınar gibi,
Belirsiz gözün seli!
Unutulur mu hiç hayatta,
Hapsin uzun geceleri!

Sabırsız fikrimi kesip attım,
Yeşil otlı yazın çiçeği.
Dünyayı nura boğan,
Canların son günü!

Düşünsem kendimden geçsem,
Çocukların nazik sesi ile!
Ah ne güzel,
Çocukların tatlı sesi!

Açat, Aytat

Kaysı biylik bolso da,
Kamabayt go akmagin?
Cıldan artık oturup,
Calgız düşman tappadım.
Körgönüm çok bulardan,
El, mekenin satkanın.
Anday bolso, kim bilet,
Eldin mintip catkanın?

Celdettedin işi go,
Cılıp salgan kapkanın.
Aman bolso Bolşevik,
Açat, aytat, taptagin.
Kanduu tarih unutpayt,
Arsızdardın atkanın.
Kaçan bolso aytat go,
Kayrandardın appagin.

Açar, Söyler

Hangi devlet olsa da,
Atmaz hapse ahmak mısın?
Oturdum bir yıldan fazla,
Yalnız, düşman görmedim.
Ama çok görmedim,
Milletini vatanını satanı.
Öyleyse kim bilir o zaman,
Halkın böyle durumunu?

Cellâtların işidir,
Gizlice kuran kapanlar.
Sağ olursa Bolşevik,
Açar, söyler dosdoğruyu.
Kanlı tarih unutmaz,
Şerefsizlerin yaptıklarını.
Ne zaman olursa olsun söyler,
Zavallılar günahsızlığını.

Çınında

Tiňşagıla: ırdaşkan –
Bizdin– coldat ünü go?
Bizdi mında kamatkan
Duşmandardın tünü go ...
Aynekçeden cılmaygan
Azattıktın künü go?

Tiňşagıla: asker ötüp baratat, -
Tetir ketken eçteme cok ırınd!!
Cep betinde özübüzdün ökümöt
Aman eken! İrdaylıkpı ırımga?
Aman– esen aytıp kalat okşoybuz:
Beker kıynoo körgönbüz dep çınında.

Gerçekten

Dinleyin: şarkı söyleyenler,
Bizim askerlerin sesi mi?
Bizi buraya mahkûm eden,
Düşmanların gecesidir...
Küçük camdan görünen
Özgürlüğün gecesi midir?

Dinleyin: geçiyor askerler,
Şarkılarda tersine söylenen bir şey yoktur!
Yeryüzünde bizim hükümet
Sağ imiş! Türkü söyleyelim mi?
Sağ salim söyleyeceğiz muhtemelen,
Aslında boşuna zorluk çekmişiz diye.

O, Belegim!

Uşul cerden elge coo,
Kankor duşman körbödüm.
Köröbüz go ölböcök
Anık duşman ölgönün.
Korkunuçtuu tüş boloor
Uşul ukmuş körgönüñ.

O, belegim, sırdaşım,
Mezgil uşul, mögdögün!
Canıñ özündöy çoñ bolso –
Uyat bolop ölgönüñ...
M.ga baylap ırımdı
Caşıruu cagın cöndögün!

Oo, Armağanım!

Şu yerde halka düşman,
Görmedim kan içen düşman.
Ölmezsek; görürüz
Gerçek düşmanın öldüğünü.
Korkunç düş olur,
Gördüğün bu müthiş olay..

Oo, armağanım, sırdaşım,
İşte zaman böyledir, yorulursun!
Canından ödün vermezsen.
Ayıp olur ölümün...
M.'ye bağlayarak şiirimi
Gizli yanımı başar!

Uyat Emes

Bıtırayday köz caşımı,
Möltüldötüp tögömün.
Muñkandırıp er başımı,
Muncu bolup çögömün!

Men ıylaymın, men külömün,
Uyat emes tökkön caş.
Men cışamın, sıgamın,
Eriğençe kara taş...

Kümüş ündü oylop gana,
Külündöymün, külömün.
Sen da, kurbum, oylop kara,
Sezer senin cürögün.

Ayıp körbö külküçü dep,-
Ayıp emes külgöndük.
Men külömün, men ıylaymın –
Men kötörgön azbı cük?!

Ayıp Değil

Yağmur gibi gözyaşımı,
İnci inci dökerim.
Kederlenip yiğit başımı,
Engelli gibi eğerim!

Hem ağlarım hem gülerim,
Ayıp değil, dökdüğüm yaş.
Ben ezerim ve sıkarım,
Eriyene kadar kara taş...

Gümüş sesi düşünerek,
Gülerim gülümserim. ,
Sende dostum bak düşün,
Sezer senin yüreğin.

Çok gülüyor diye kınama
Suç değildir gülmek.
Hem gülerim hem ağlarım
Benim taşıdığım yük az mı?

Akmakka

“Sözüm taamay deçü eleñ –
Beş atardın ogunday
Tilim küyüt deçü eleñ
Tabılgının çoğunday”.
Oşolordun bardığı
Bolup kaldı çomunday.

“Eşek sayda zinkildeyt,
Maalım bolsun batkakta”
El uşintip ayçü ele,
Sen öñdöngön akmakka.
Kantip köönü sıypayın?
Eki birdey appakka?!

Ahmağa

“Sözüm dosdoğru diyordun,
Beş atarın oku gibi
Dilim ateş derdin.
Odun ateşinin koru gibi”.
Onların hepsı
Onların hepsı karanlığa karıştı.

“Eşek zorlanır çayda,
Malum olsun çamurda”
Halk böyle derdi,
Senin gibi ahmağa
Nasıl kara külü süreyim?
İkisi aynı apağa!

“Eki Caş”

(Miskıldar)

Çerdeygen, kurgan eki “caş”
Eki caştın moynunda,
Çelektey bolgon eki baş,
Eki baş tolgon kok emes,
Kok emes deseñ okööndö,
Kokçoluk talaş cok emes.
Üşkürükçö sebi cok –
Anısı menen tok emes.
Emine deysiñ mindayga?
Akmaktı kamap ne kerek,
Dürbölöñ salat mindayda.

“Caş elek, caşpız” dey beret,
Cindidey koñuz cey beret.

“İki Genç”

(Şakalar)

Duruyor iri yarı iki “genç”
Boynunda iki gencin,
Kova gibi iki baş,
İki başın içinde olan pis değil,
Pis değil desen ikisinde,
Pislik kadar tartışma yok değil.
Of çekmelik çocuk yok,
Onun ile beraber tok değil.
Ne dersin bu duruma?
Ahmağı tutuklamaya ne gerek var,
Bu durumda ortalığı karıştırır..

“Genç idik, genciz” derler,
Deli böcek yerler.

Ayasañ Bolo Adamdı

Özüñdü korgoy albasan,
Özgönü kantip korgoysun?
Özüñdü karmay albasan,
Özgönü kantip topgoysun?

Ayasañ bolo adamdı,
Mındağılar cetpeybi!
Biz körgöndü el körsö
Alaamat bolup ketpeybi!

Özüñdü sıylay albasañ,
Özgönü kantip sıylaysıñ?
Kunuñdu özüñ bilbeseñ,
Kuulañan menen ıylaysıñ!

Acısına İnsana

Koruyamıyorsan kendini,
Nasıl korursun başkalarını?
Tutamazsan kendini,
Yolunu nasıl kapatırsın başkalarının?

Acısına insana,
Yetmiyor mu bu kadar!
Bizi görürse halk,
Kopmaz mı kıyamet!

Saygı duymazsan kendine,
Nasıl saygı gösterirsin başkalarına?
Bilmezsen kendi hakkını,
Hile ile ağlarsın.

Çıdaar Beken?

Men düynögö kelgende,
Keregine kelgemin.
Calgız tamçı bolso da,
Cardamımdı bergemin.
Kalıñ eldin oozunda,
“Kerek kişi “ delgenmin.

Emi bugün ölümdün
Tırmağında turamın.
El duşmanı ataştı, -
Kantip uksun kulagım!
Kimder meni cazalayt,
Kimge koldu sunamın?!

Kanday batır bolso da,
Çoçuy turgan söz boldu.
Kanday katuu bolso da,
Eriy turgan kez boldu.
Kündün cüzü munarıp,
Küügüm tartıp – keç boldu.

Kesip alsa başımdı,
Kan çıgabı? bilbeymin.
Kaysı kılğan künöömö,
Appak turup kirdeymin?
“Kanday canım bekem” - dep,
Kıynalganda tildeymin.

Dayanır mı Acaba?

Ben dünyaya geldiğimde,
Fayda için geldim.
Yalnız bir damla olsa da,
Yardım etmişim.
Bütün halkın dilinde,
“Gerekli kişi”denilmişim.

Bugün şimdi ölümün,
Tırnağından tutanım.
Halk düşmanı denenim,
Nasıl duysun kulağım,
Kimler cezalandırır beni,
Kime uzatayım ellerimi?

Ne kadar pehlivan olsa da
Ürpertir bu konuşma.
Ne kadar sert olsa da
Eriyecek durum oldu.
Güneş ışıkları sönüp,
Gece çöküp bilinmez oldu.

Kesip alsalar başımı,
Kan akar mı? Bilmiyorum.
Hangi günahım için,
Tertemiz iken kirlendim?
“Canım ne kadar sağlam” der,
Azap çektiğimde söverim.

Ölgüm kelbeyt! Öltürsö,
Şıngır ırlar ölot go.
Dalay menin dostorum,
Közdün caşın tögöt go?
Dalay kişi men için
Kıyla korduk köröt go!

Çındık çıgat, çır bütöt,
Çökpö, tentek köñülüm?
Alma kaktay kurgadım,
Arzan emes ömürüm?
Akıykat kantip kaalasın,
Apakay candın ölümün!..

Ölmek istemem! Öldürse,
Neşeli şarkılar ölecek gibi.
Nice dostlarım,
Gözyaşını dökecek,
Niceleri benim için
Ne zahmetler çekecek!

Gerçek çıkar ortaya kavga bitter,
Üzülme zavallı gönlüm,
Kurumuş elmaya döndüm,
Ucuz değil hayatım.
Hakikat nasıl istesin?
Suçsuz canın ölümünü!

Uyaldım

Dünüyögö men emne üçün kelgemin!
Eç kim bilbeyt, cañılış go kelgenim?
Kargan acal! tabıtımdı tepkilen,
Cürögümdü mıcıktı go çeñgelin!

Kel, kel acal! cekeleşip körölük?!
Alsızımız aldırılık, öölük.
Ce bolboso, coboloñduu kündördün,
Natıycasın eköobüz teñ körölük.

Sebebi çok, kaydankeldi, karaçı,
Başı kayda ebegeysiz kıyandın?
Ceti kişi çatçu cerd – cetimin –
Seledkaday , men kayakka sıyarmın!..

Kanday ukmuş? Zakon kayda?
Duşmandar biliş kerek. Suraylık.
Emne deyt! – oşogo men uyaldım...

El, cerimde kanday biylik boldu eken?
Kaça kişi biz sıyaktuu tordo eken?
Bizdin tagdır kanday kanduu koldo eken?
Ölköbüzdö bolşevikter bar bolso,
Öz baldarı kantip mında toldu eken?!

Utandım

Dünyaya ben niçin gelmişim!
Kimse bilmiyor, yanlışlıkla mı geldim?
Acımazsız ölüm tekmeledi tabutumu,
Sıktı yüreğimi avucunda!

Gel, gel ölüm! Birebir güreşelim!
Güçsüz olan kaybetsin ölsün.
Yetmezse her gün vuruşalım,
Sonunda ikimizde görelim.

Sebepsiz nereden geldi bak,
Büyük selin başı nerede?
Yedi kişinin yattığı yerde, yetmiş
Ringa balığı gibi, ben nereye sığarım!

Nasıl bir mucize? Kanun nerede?
Düşmanların bilmesi lazım, soralım.
Ne diyecekler! Söylediklerinden ben utandım.

Ülkemde nasıl bir iktidar var imiş?
Kaç kişi bizim gibi hapisteymiş?
Bizim kader nasıl bir kanlı elde imiş?
Ülkemizde Bolşevikler varsa,
Çocuklarımız nasıl hapse doluştular?

Kayra Uçam

Arsızdar bergen arızınan,
Tört dubal boldu aylanam.
Kanattı kerip baratam,
Ukmuştuu, tereñ dayradan.
Sovettin közü tüz bolso,
Zarkırap uçam kayradan.

Cel tolturgan çanaçtay,
Buttarımdın şişigi—
Baka kılıp koygonbu?
Kadimkidey kişini!
Kılçayuuga carabayt
Bul moyundun işibi?!

Tekrar Uçarım

Arsızların verdiği dilekçeden,
Dört duvar oldu etrafım.
Kanatlarımı gerip uçuyorum,
Muhteşem derin deryadan.
Sovyetlerin gözü hak olsa,
Uçarım göklere tekrar.

Hava doldurulmuş çanak gibi,
Ayaklarımın şişliği.
Kurbağaya dönüştürüldüm mü?
Gerçek insanı!
Dönüp bakamıyorsun
Bu boynumdan dolayı mı?

Dosum, Dosum...

Dosum, dosum, - dep cürüp,
“Doston” kördük korduktu.
Cakın, cakın, - dep cürüp,
“Cakın” kıldı çoñduktu.
Kalıs; kalıs, - dep cürüp,
“kalıs” kıldı zorduktu.
Barın birdey körsök da,
Çın musaapır boldukpu?!

Dostum, Dostum...

Dostum dostum diyerek yürüyüp,
“Dosttan” gördüm zararı.
Yakın yakın diyerek yürüyüp,
“Yakın” kıldı uzakları.
Adil adil diyerek yürüyüp,
“Adil” kıldı zulmü
Bunların hepsini görsem de,
Gertçek mazlum olduk mu?

Kandayça Baalar Eken

Söögümö cabışıptır kurgap terim,
Canımdı karmap turat kaysı cerim!
Eçen ay kap– karañgı sızga taştap,
Kim menden almak bolot kimdin kegin?

El üçün, ölköm üçün süttöy elem,
Ömürüm kantip ele ketsin tegin.
Ölbösöm– çındık ölböyt, erteñ ele–
Tepseymin kıyanattın kurgan çebin!

Cürögüm kan orduna süt ağızar,
Antkeni eldik bolcu coñku demim,
Aytkañça akıykattı sergek tarih,
Kandayça baalar eken süygön elim?

Nasıl Değerlendirir

Kemiklerime yapışmış kuru derim,
Ruhumu bedende tutan nedir!
Kaç aydır sıska kara taş gibi,
Kim benden almak ister canımı kim?

Halkım için, ülkem için süt gibiydim,
Ömrüm nasıl da boşuna gitsin.
Ölmezsem hakikat da ölmez bir gün gelir
Yıkarım ihanetin kurduğı kaleyi!

Yüreğim; kan yerine süt akıtır,
Çünkü halk içindi son nefesim,
Anlatınca gerçeğı bir gün tarih,
Nasıl değer verir sevdiğim halkım?

Özüň Bil

Kaňçalık bulbul bolsoň da
Talıkşıyt okşoyt kurgan til.
Kaňçalık tunuk bolsoň da
Karartat okşoyt başkan kir.
Kaňçalık baatır bolso da
Çoçulayt okşoyt kayran dil!..
Ant menen bütör iş emes,
Akıykat Sovet, özüň bil.

Kendin Bil

Ne kadar bülbül olduysan da
Yorulacak gibi bu dil.
Ne kadar temiz olsan da
Karartacak gibi bu kir.
Ne kadar yiğit olsan da
Korkacak gibi bu yürek!
Ant içmekle bitecek iş değil,
Adaletli Sovyet, kendin bil.

Cel

Caynagan knd men körböy,
Kzmd bastı calgan cel.
Borugup kete cazdasam,
Bolcolcuz agat cıl can ter.
Canımdı saktap turgansıyt
Volçokton sızgan salkın cel.

Agından çıkkın balıktay,
Alsırıp catat kurgan can.
Taramış tirkep tursa da
mtn zbyt turgandan.
Aybıgıp catat Aytkulu,
Ak cerden kzd cumgandan.

Yel

Görmüyorum ben doğan güneşi,
Gözümü kapladı yalancı zar.
Terleyip gideceksem,
Kaç yıl akar böyle terim.
Canımı korumak için çalışıp durdum,
Topatan sızan temiz yel.

Sudan çıkan balık gibi,
Halsiz yatar zavallı can.
Sancı çekip dursa da
Kesmez umudunu kalkmaktan,
Korkmaktadır Aytkulu,
Suçsuz yere lmekten.

Men Casadım

“Puşkin mında olturat” - dep katkırba!
Meni kıyna, sen Puşkinge katılba!
Künööm barbı? tırmagıma iyne kak!
Söz tiygizbe, dañkımızga, akınga.

Aytçı “kılır” keñiñ barbı Puşkinde?!
Cetiset go maga gana çireñseñ.
Baypagımdın cibi menen Puşkindi
Men casadım, iyne boldu şirenkem.

Atsañ meyliñ, atsañ meyliñ, ata ber!
Dosu bolsoñ kan tırmaktuu calaanın
Sen kargıstın çılasında catkanda,
Men düynödö, Puşkin menen kalamın.

Ben Yaptım

Puşkin burada oturuyor diye dalga geçme!
Bana eziyet et, sen Puşkin’e katılma!
Günahım var mı? Tırnağıma iğne batır!
Laf etme, değerli şairimize.

Söyle” öç mü” alacaksın Puşkin’den?
Sadece bana yaptıkların bile yeter.
Çorabımın ipi ile Puşkin’i
Ben yaptım iğne oldu kibritim.

Ateş et, ateş et, tamamdır!
Dostu isen kan tırnaklı iftiranın,
Sen kargışların pisliğinde boğulurken,
Ben bu dünyada Puşkin ile kalırım.

Adamzattın Ömürü

Düynöbüzgö cark etip,
Çagılğan uçup cogolso,
Adamzattın ömürü,
Ayrımasız tak oşo.
Al uçurda körörü–
Kaygı, şattık, boroşo.
Kaalasañ da, koysoñ da,
Tabigattın colu oşo.

İnsanlığın Ömrü

Dünyamıza bir anda,
Şimşek çakıp kaybolsa,
İnsanlığın ömrü,
Şüphesiz ta kensidir.
O anda göreceği,
Hüzün, neşe, kar, boran.
İstesen de istemesen de
Tabiatın yolu bu.

Üç Suroo

Tozok deren emine?
Kıynalganı canıñdın!
Cindenış değen emine?
Buzulgamı kaniñdın.
Ölüm deren emine?
Öçkönü bolot calındın!

Üç Soru

Cehennem dediğin nedir?
Canının acı çekmesidir!
Öfke dediğin nedir?
Kanının bozulmasıdır!
Ölüm dediğin nedir?
Ateşin sönmesidir!

Taarınam

Tagdırım saga taarına–
Uşunday alda catkanga.
Kıynalıp catçu men belem?
Buzuktar salgan kapkanga!

Tagdırım, saga tañ kalam–
Calaaga küyüp catkanga.
Küldöçü kezim küñürttöp,
Küyüttün uusun tatkanga.

Küserim

Sana küserim kaderim,
Bu halde kaldığım için.
Zorlanacak ben miydim?
Koyduğu tuzakta kötülerin!

Sana hayret ediyorum kaderim,
İftirayla yanarken,
Çiçek açacak zamanım kararıp.
Kaygının zehrini tattığımda.

Alat Tartıp

İçim dart, sırtım turat külümsüröp,
Kandayça körgön kunuñ, kayran cürök!
Daldırap, talıy cazdap turgandırsıñ,
Çıdagın, çımdık çıgat kirdi küröp.

Kandayça kan cötkürüp kaldım debe,
Brunodoy çımdık üçün candım debe.
Sovettin nuru tursa kadimkidey,
Cok bolboyt akırında sendey neme!

Aynektin sınığınan bütkön küzgüm,
Cüzümdü senden körüp, küdör üzdüm:
Öñümü bulgaarının naarı bütkön,
Tatambı mivaların keler küzdün?...

Bolboso, tatıbagan caza tartıp,
Ketembi, agındıday şarga kalkıp?
Ümütüm, çalkı emessiñ, küdör özbö,
Sovettin akıykadı alat tartıp.

Çekip Alır

İçimde dert, dışım güler,
Nedir bu gördüğün gün zavallı yürek!
Yorgun bayılmak üzeresin belki,
Dayan ki gerçek açıklanır hakikati görüp.

Nasıl kan kusup kaldım deme,
Bruno⁴⁵ gibi gerçek için yandım deme
Önceki gibi Sovyet'in ışığı dursa,
Yok, olmaz sonunda senin gibisi!

Cam kırıklarından oluşmuş aynam,
Yüzümü görüp ümidimi kestim:
Yok, yüzümde candan eser,
Güz gelmeden tadabilecek miyim meyvelerden?

Yoksa haksız yere ceza çekip,
Akıp gidecek miyim ileriye?
Ümidin kırılmasın boşa değil bu cefa,
Sovyet'in adaleti, kuvveti nizamı getirir.

---

⁴⁵ Rönesans döneminin İtalyan filozofu

O, Karındaş

O, karındaş, kıyışpas!
Tüşümdö caynap köründüñ:
Köründüñ da kılçaktap,
Karaanımdan bölündüñ:
Çın bölünüp kalbayın,
Kılıçı tiyip ölümdün?...
Koluñdan kelse men üçün,
Kaytalap dağı körüngün!

Oo, Kız Kardeş

Oo kopamaz kız kardeş!
Rüyamda gülererek göründün:
Bakarak bana,
Benden ayrıldın rüyamda:
Gerçekten ayrılmayalım,
Ölümün kılıcı değerek...
Elinden gelse benim için,
Tekrar rüyamda görün!

Ukmuş

Kanday ukmuş! Eki kündö ağardı
Mukaşımın kıtat kara çaçtarı...
Özün körböyt, men turpatın karasam,
Cüzündö çok çaşılıktın taktarı.

Bilbegender “boldu beken”, -dey turgan
Bul adamın bir kezekte çaş çağı?
Süygön carı erip süygön eki bet –
Kurgan kalgan alma öndönöt şaktağı.

Men oylodum “meesi kantip kaldı eken,
Kurgagança üstündöğü kapkağı”
Meni kokuş çını menen korkuttu,
Kışkıkı bubak– çaçtarının appağı.

Müthiş

Ne müthiş! İki günde ağardı
Kara saçları Mukaş’ımın...
Görmez yüzüne baktığımda kendisi,
Kalmamış yüzünde gençliğin eseri.

Oldu mu diyecek bilmeyenler,
Bir kerede olsa bu adamın gençliği
Sevdiği yârinin eriyerek sevdiği iki yanağı,
Dalında kurumuş iki elma gibi.

Düşündüm de ben “beyni nasıl da kaldı,
Üstündeki kapağı bu kadar kurumuşken”
Beni gerçekten de korkuttu,
Kışa benzer kar beyaz saçları.

Kalp Tüş Kördüm

(Tamaşa)

“Men bugün tüş kördüm” dep erdi sına,
Körkömdöp aytıp berdim, külböy çıdap
“Ak boz at altın caldu, kümüş tuyak,
Aldımda oynop turat tıbrçılup.

Kiygenim çaşıl eken, kolumda tuu,
İçkenim, keçkenim da tuptunuk suu.
Şiberbi, tukababı başkan cerim? –
Deñizdey. Aylanamda kubangan çuu.

Taanıdım– türmödögü coldoştorum:
Camırap, kuçaktaşa beret kolun.
Emi sen uçup gana ketesiñ– dep,
Körsötöt samolettun asman colun...

Tiñşaştı olturgandar kumardanıp,
Bötönçö bakıraygan elpek karıp:
-Aalıke, oşolordun arasınan
Sen meni kördüñbü– deyt tura kalıp.

Yalancı Rüya Gördüm

(Eğlence)

“Ben bugün rüya gördüm” deyip sınağım adamı,
Görkemli anlattım gülmeden dayanarak.
“Ak boz at atın yeledi, gümüş toynaklı,
Oynuyordu zıplayarak yanımda.

Elimde bayrak yeşil giyinmişim,
Girdiğimde, içtiğimde tertemiz su.
Kadife mi ottan mı bastığım yer?
Deniz gibi. Etrafımda sevinen gürültü.

Tanıdım hapisteki yoldaşlarım:
Güler yüzle sarılarak uzatır kolunu.
Artık sen uçarak gidersin şimdi, dedi
Gökteki uçak yolunu göstererek...

Dinlediler oturanlar haz alarak,
Özellikle iri gözlü, atik garip:
Aalıke, onların arasından
Beni de gördün mü dedi ayağa kalkarak.

Koşo Çıgaar

Keçee gana gül kuçaktap cırgagan,
Bulbul elem, erkin elge ırdagan.
Bügün maga coldoş bolup kaygı– zar,
Bütökön boydu ooru bastı cılbagan.

Az çaşadım, köptü kördüm, toybodum,
Cerden uçup asman menen oynodum.
Emi körsöñ– uçmak tügül basa albay,
Ayanıçtuu koñuldarga soylodum.

Cark– cark etip kubanganda adamzat,
Men da koşo ömür sürgöm şayır – şat.
Bügün elim kadimkidey bolso da,
Men tutkunda olturamın aytıp dat.

Cayım kapas, terezemde temir tor,
Kara tsement– catkan cerim, özüm...
Uluu Sovet akıykattap karasa,
Kubanarbiz, erip keter katkan şor.

Ak cerinen aydoo körüp kaygırsam,
Ak cerinen altın candan ayrılısam,
Düynödö bolbogonsup kalarımın,
Emgegimdın barın basıp kalıñ sañ.

Cok! Bul zardan aziz baştar arılar!
Calalardın eesi toluk tarılar!
Canımdağı cabırkagan Belegim,
Koşo çıgar özüm menen dagılar!!

Çıkar Beraber

Dün gece çiçek tutarak sevinen,
Bülbül idim özgür halkın şairi.
Yoldaş oldu bugün bana dert keder,
Baştan aşağıya hastalık sardı vücudumu.

Az yaşadım çok gördüm doymadım,
Yerden uçarak gökyüzünde oynadım.
Şimdi baksana uçmak değil yürüyemiyorum,
Sürünerek sonsuz boşluklara düşüyorum.

Kahkahalarla sevinince insanlar,
Ben de beraber şenşakrak ömür sürdüm.
Bugün halkım her zamanki gibi olsa da,
Ben derdimi anlatarak oturuyorum hapiste.

Kaldığım kafeste pencereler demir parmaklık,
Hor görüyorum kendimi kara beton yatağım.
Büyük Sovyet adaletli bakarsa,
Seviniriz eriyip gider çilelerimiz.

Haksız yere sürgün yiyerek kederlensem,
Haksız yere tatlı canımdan olsam,
Kalırım dünyaya gelmemiş gibi
Toz basar bütün emeklerimin üstünü.

Yok! Bu dertten çileden aziz başlar kurtulur!
İftiraların sahibi elbet bulunur!
Yanımda eziyet gören Belegim,
Benimle beraber çıkar niceleri!

Sagındım

Şaıdagan kalıñ adamdı,
Sagındım bolot kalamdı.
Kalamım saga kayrılıp,
Oynotup kolgo alambı?
Carkıgan erkin çağımdı
Kayrılıp uçup tabambı?
Bolboso kayta kılçaybay,
Kömülüp cerde kalambı?

Üstündö bolboy cazgan ır,
Stolum kakşıp kalgandır;
Tıñçı cok bolot kalamdı
Sarı dat basıp algandır...
Kalamdın eesi kaydalap,
Baldarım ecen bargandır;
Üyümdö mınday bolboso,
Catkanım mında calgandır...

Ordumdu barıp baskanday,
Kalamdı karmap cazganday.
Baldardı baykap oylosom –
Caıdan gülün açkanday,
Çındıktın nuru tiybese,
Taalayım menden kaçkanday.
Calaanın otu calındap,
Biz üçün koynun açkanday.

Özledim

İnsanı sevindiren kalabalık,
Özledim çelik kalemimi.
Sana dönerek kalemim,
Oynatarak ele alacak mıyım?
Parlak, özgür çağımı
Dönerek uçup bulacak mıyım?
Olmazsa tekrar dönmeden,
Gömülüp yerlerde kalacak mıyım?

Üstünde yok yazılan şiir,
Masam kuruyup kalmıştır;
Durmayan çelik kalemi
Sarı pas basmıştır...
Kalemin sahibini yoklayıp,
Çocuklarım çok kez gitmiştir,
Evim de böyle olmazsa,
Burada yattığım yalan olurdu...

Yerimi almış gibi
Kalemimi tutup yazmış gibi
Düşünürsem çocukları
Yeni çiçekler açmış gibi,
Gelmezse gerçeğin ışığı
Talihim benden kaçmış gibi.
İftiranın ateşi alevlenerek,
Bizim için koynunu açmış gibi.

Tüşümdön ketpey türkülöp,
Sagınıp canday balamdı,
Körünüp kelgen celdet cok.
Kolkomo kancar kadaldı.
Sagınbay barıp körüügö –
Tappadım kılday amaldı.
Cel menen aytsam– cetkirbeyt
Kapitan aytkan salamdı...

Gitmiyor rüyamdan dürterek,
Canım oğlumdu özlediğim,
Görünürde gelen cellât yok.
Boğazıma hançer dayandı.
Özlemeden gidip görmeye.
Zerre fırsatım olmadı.
Yel ile söylesem ulaşmaz
Yüzbaşının söylediği selamı...

Açkın

Aççı temir eşikterdi –
Keñ köröyün!
Köñüldöğü kaygı – kirdi
Kara çerçe kömöyün!

Berçi maga boştonduktu,
Kün nurunday küyöyün!
Ösüp catkan güldörümdü,
Kuçaktayın, süyöyün!

Ciber meni cer betine,
Erkin cerde basayın,
Elim üçün, ölköm üçün,
Murdagıday cazayın!

Boşot meni temir tordon,
Kanatımdı kereyin!
Eç bolboso, boşop ölsöm
Armanım bar debeyin!

O, kalayık, tüşüngülö!
Kantip catti caktaylık?
Düşman kılğan calaa menen,
Azap çegip catpaylık?

Aç

Açsana demir kapıları,
Enginleri göreyim!
Gönüldeki derdi hasreti
Çalayım kara toprağa!

Verin bana hürriyetimi,
Nurlanıp güneş gibi yanayım!
Yeni açan çiçeklere,
Sarılayım öpeyim!

Gönder beni yeryüzüne,
Yerde özgürce koşayım,
Halkım için, ülkem için,
Geçmişteki gibi yazayım!

Özgür bırakın beni demir parmaklıklar,
Kanatlarımı açayım!
Özgür öleyim hiç değilse,
Gamım var demeyeyim!

Anlayın ey halkım!
Nasıl düşmanın safını turalım?
Düşmanın iftirası ile
Azap çekmeyelim?

Cabıkpa!

Teñirsip cürgön aziz baş,
Tereñge barıp catkansıyt.
Tuylagan tentek cürökkö,
Koş mizduu kancar batkansıyt.

Kıynoogo denem uulanıp,
Ölümdün uucun tatkansıyt.
Baktının gülü kübülüp,
Kılçaybay menden kaçkansıyt.

Beypilsip, kıyal, kıynaba,
Eerçitip ketçü sen emes!
Arkañda cürüp alsırıp,
Armanda ölçü men emes!

Kılğanım kıyşık bolboso,
Kıyanat menen alçu kim?!
Kıp– kızıl küygön calıña,
Ak cerden meni salçu kim?!

Kıynaba, kıyal aldaba, -
Mezgildüü kıynoo körgöñö!
Cabıkla, kıyal, - calgızdap,
Az küñö elden bölgöngö!

Zayıflama!

Tanrı gibi davranan aziz baş,
Derin yatmış gibi.
Hoplayan yaramaz yüreğe,
Keskin hançer batmış gibi.

Çileyle vücudum zehirlendi,
Ölümün zehrini tatmış gibi.
Bahtımın çiçekleri dökülüp,
Arkana bakmadan benden kaçmış gibi.

Huzurun hayalini kurup kendini zorlama,
Beni götüreceksin değil!
Arkandan yürüyüp zorlanacaksak,
Üzüntüden ölecek olan ben değilim!

Yanlış olmayacaksa yaptıklarım,
İhanet eden kim!
Yanan kıpkızıl ateşe,
Haksız yere beni atan kim?

Zorlama hayallerle kendini kandırma,
Bu çektiğimiz elbet geçer,
Üzülme hayal, yalnızlaşarak,
Halkından az gün ayırdıklarına!

Çındıktı Tappasa

Köşögösün türgönsüp,
Sızılıp altın tañ atsa,
Asmandı calın algansıp,
Balbıldap barıp kün batsa,
Cüröktü kaygı çalbaybı,
Oşonun barın körö albay,
Ölümdü kütüp can catsa!..

Çabıttap köldün kılaasın,
Ak şumkar kuuga kaçırса,
Mergenі zoodon aylanıp,
Biyikten kiyik aşırса,
Köñülün zildep ketpeybi,
Oşolordu körgözböy,
Közündü kapas çaşırса!..

Aruulay silkip kanatın,
Düyüm kuş sızıp baratsа;
Kerilgen suluu kelin– kız
Süyгönün cal– cal karatsа, -
Caldırap tutkun catpaybı
Talpingan menen arga cok,
Ak cerden kancar kadatsа!

Barkıtka sayma sayganday,
Bayçeкеkey caynasa,
Çımın– çirkey ızıldap,
Çеçen kuştar sayраса,
Ömürdün gülü solboybu,
Oşolordon ayrılıp,
Ayıpsız şoruñ kaynasa!..

Hakikati Bulamazsa

Perdesini çekmiş gibi,
Sızılıp altın nurlu sabah olsa,
Gökyüzünü ateş sarmışçasına,
Aevlenerek güneş batarsа,
Yürek dert ile dolar,
Görmeden bunların hiç birini,
Can ölümü beklemekteyse!

Dolaşarak gölün kenarında,
Kartal kuğuya saldırırsa,
Gezerek dağda avcı,
Yüksekte geyik avlarsа,
Kan kusmaz mı gönlüm,
Görmeden sen onları,
İki gözün kör olsa!

Çırpıp temizleyerek kanadımı,
Küçük kuş hızla gidiyor;
Salınan güzel gelin-kız
Sevdiğine cilveyle baktırırsa,
Gariban tutuklanan içerde
Atılırsa da çare yok,
Suşsuz yere hançer saplansa!

Kadife nakış işlenir gibi,
Kardelenler açarsа,
Vızıldayıp sivrisinek,
Bütün kuşlar öterse,
Solmasın ömrün gülü,
Ayrılıp onlardan,
Suşsuz yere azap çekersen!

Tutkundu surap kantesiñ–
Sergileñ tartıp catpasa?!
Tolukşup turgan al barbı –
Kılañkır tamak tatpasa?!
Azatka çıgar kün kayda,
Ölkönü örtkö taştabay
Çındıktı çındık tappasa?!

Tutuklananı sorup ne yapacaksın,
Dinlenerek yatmazsa?
Olgunlaşacak hal var mı?
Birazcık yemek bile yemezse,
Özgürlüğe çıkacak gün nerede?
Ülkeni ateşe bırakmadan
Hakikati hakikat bulmazsa...

**Tük Esimden Ketpeysiñ
(Terme)**

Kalıluu kilem camıngan,
Kark altın cakut tabılğan.
Tekesin zoodon ırıtıp,
Teñirsip ilbirs çamingan,
Tuulup ösüp er cetken –
Cer esimden ketpeysiñ.

Tañ menen kayta oygongon,
Tagdırın maktap oylongon,
Telmirip cetpes elderge,
Teñ ata kılıp koygondon,
Baktının gülün kötörgön
El esimden ketpeysiñ.

Adırda kulca oynogon,
Ak kaltar, susar coylogo,
Aybattuu barcın şañsısa,
Tulanga kirip soylogon.
Ala toodo çalkak tör-
Bel esimden ketpeysiñ.
Moyundaş cürüp sırdaşkan,
Ün koşup birge ırdaşkan,
Ot keçem dese, ot keçken,
Aytkanın cazdım kılbastan,
Karkıraday kanattaş –
Teñ esimden ketpeysiñ

**Hiç Aklımdan Çıkmazsın
(Derme⁴⁶)**

Yamalı kilim örtünen,
Saf altın yakut bulunan
Dağ keçisi kayadan kaya zıplayan,
Tanrı gibi ak parsı kükreyen
Doğduğum büyüdüğüm yer
Hiç aklımdan çıkmazsın.

Her zaman şafakla uyanan,
Kaderini överek düşünen,
İmrenerek baktığım halka,
Beni eşit yaptığında,
Bahtımın çiçeklerini kaldırdığında,
Halkım aklımdan çıkmazsın.

Vadilerinde geyiklerin gezdiği,
Beyaztilki su samuru dolaşan,
Güçlü kartal öterse,
Otlara girip sürünen yılan
Aladağ'da düz vadi, tepe
Aklımdan çıkmazsın.
Beraber dolaşıp sırlaşan,
Seslenip beraber şarkı söyleyen,
Ateşte yanacağım desem, beraber yanan,
Söylediklerinden geri adım atmayan,
Turna kanatlı dayanağım,
Dostum aklımdan çıkmazsın.

---

⁴⁶ Türkü türü

Cibek cel nazik cılcıgan,
İşberi köldöy kalkıgan,
Aalamga toluk bürkülüp,
Cıparday cıtı burkugan.
Adamdın köönün sergitken
Cel esimden ketpeysiñ.

Oktolup toodon culungan,
Orguştap carga urungan.
Kapçıgay zoonu cañırtıp,
Ökürüp, öksüp burulgan.
Tunuk bulak, tereñ şar –
Suu, esimden ketpeysiñ.

Kanatın kerip kalkıgan,
Kartaygan küünün artınan,
Perişte beykut cürgöndöy,
Kaymaktay appak balapan,
Köldün körkü ördök, kaz –
Kuu esimden ketpeysiñ.

Kökölöp kökkö burgugan,
Ak kula bolup dırgıgan,
Aynek tey möndür, camgır, kar,
Asmandan oktoy ırgıgan,
Ösümdük güldün ömür –
Buu esimden ketpeysiñ.

Alıştan, carkıp körüngön,
Ayranbı deysiñ tögülgön.
Cazında caşın agızıp,

İpek yel nazik eser,
Otları göl gibi dalgalanan,
Bütün âleme dağılan,
Güzel kokusu koklanan.
İnsanın gönlünü hoş eden,
Yel, aklımdan çıkmazsın.

Dağdan püskürüp çıkan,
Kaynayarak kayalara çarpan.
Kayalı vadileri yankılanan,
Sesime ses veren yankı
Temiz pınar derin akar,
Su, aklımdan çıkmazsın.

Kanadını gerip yükselen,
Yaşlanan sesin ardından,
Dolaşan güzel melek gibi,
Kaymak gibi bembeyaz kuş yavrusu
Gölün güzelliği, ördek, kaz,
Kuğu aklımdan çıkmazsın.

Gökyüzüne doğru uçan,
Ak kula⁴⁷ gibi dörtnala koşan,
Cam gibi dolu, yağmur, kar,
Gökyüzünden kurşun gibi dökülen,
Bitki ve çiçeklerin ömrü,
Buhar aklımdan çıkmazsın.

Uzaktan parlayarak görünen,
Dökülen ayran mı?
Bahar yaşlarını dökerek,

---

⁴⁷ Manas destanında geçen atın adı.

Koştoşup cerden bölüngön,
Ak selde bolgon toolorgo,
Kar esimden ketpeysiñ.

Kaygırıp birge kayışkan,
Karcalıp beli mayışkan,
“Kulundar esen kelse” dep
Kumsarıp kolun cayışkan.
Azdı körüp, köp ukkan.
Çal esimden ketpeysiñ.

Köñülgö nokot kılbaстан,
Ömürlük şayır sırdaşkan,
Cabıgıp kaygı tartkanda,
Çerk aylangan cılbaстан,
Cırgalga, muñga teñ ortok,
Car esimden ketpeysiñ.

Cañgagı capan caynagan,
Carışıp bulbul sayragan,
Mömösü çerге төгүлүп,
Candıktın барı çaynagan,
Kaliñ tokoy karagay,
Tal esimden ketpeysiñ.

Turmuştuñ tunuk bulağı,
Caynagan güldöy kurağı,
Caydarım atam kayda dep,
Cabıgıp cürgön ubağı.
Kandan бүткөн kak cürök –
Bala esimden ketpeysiñ.

Vedalaşarak yerden ayrılan,
Başı karlı dağlara,
Kar aklımdan gitmezsın.

Kaygılanıp beraber üzülen.
Yaşlanıp beli бүкүлен,
Tay gibi evlatları sağ salım gelsin diye,
Üzülerek ellerini açan.
Az görüp çok dinleyen.
İhtiyarlar, aklımdan çıkmazsınız.

Gönlü kırmadan,
Ömürlük mutlu sırdaşım,
Üzülerek tasalandığım zaman,
Benden ayrılmayan,
Neşe de kaygı da ortağım,
Yar aklımdan çıkmazsın.

Yabani cevizleri dökülen,
Yarışıp bülbülü öten,
Meyveleri yere dökülüp,
Canlıları besleyen,
Sığ orman, cam ağacı,
Söğüt aklımdan çıkmazsın.

Hayatın temiz pınarı,
Gençliği yeni açmış çiçek gibi,
Mert babam nerde diye,
Her zaman üzülen.
Kalbimde yer alan kanım gibi,
Çocuğum aklımdan çıkmazsın.

Kaygırsam çaşın tamızgan
Ak sütün berip agızgan,
Kabarın alıp keldi – dep,
Unçuksa cuukur sağızgan,
Tolgonup tokson oylongon –
Ene esimden ketpeysiñ.
Kiçkintay eköön daabastan,
Kişinep , mööröp , maaraşkan.
Ottoodon başka kamı cok,
Ottuuraak cerdi kaalaşkan.
Cayloonun körkü dört tülük,
Mal esimden ketpeysiñ.

Gül kayır öndüü türlöngön,
Dabışı kümüş ündögön,
Kulaktın kurçun kandırgan,
Carooker, bulbul ündördön,
Ömürdün körkü kelin, kız,
Ceñe esimden ketpeysiñ.

Kıyamat bolso kıybagan,
Kıynalsam çaşın tıybagan,
Kıyıtıp süylöp, tike aytkan,
Kılığı menen sıylagan,
Booru birge uyalaş –
Sen esimden ketpeysiñ.

Cibektey celi sergitken.
Köñüldü kökkö ergitken.
Kök betinde köp cıldız,
Sürtüngönsüp endikten,
Kirsiz asman, tolgon ay,
Tün esimden ketpeysiñ.

Üzülsem benim için ağlayan
Ak sütünü verip emziren,
Haberini alıp geldi diye,
Ötse yakından saksığan,
Sık dokuyup, ince eleyen,
Anne, aklımdan çıkmazsın.
Karşıma çıkan küçücük iki hayvan,
Kişneyip, böğürüp, meleyen,
Otlanmaktan başka derdi olmayan,
Otlı yeri isteyen,
Yaylanın eşsiz güzelliği,
Hayvanlar aklımdan çıkmazsınız.

Çiçek gibi rengârenk,
Sesi gümüş gibi çıkan,
Kulağa hoş gelen,
Acı acı öten bülbül,
Ömrün güzel olsun gelin kız,
Yenge aklımdan çıkmazsın.

Kıyamet kopsa bana kıyamayan,
Zora düşsem gözyaşı dinmeyen,
Güzel sözlü, yalan konuşmayan,
Davranışları saygılı olan,
Bağrı bir karındaş,
Sen aklımdan çıkmazsın.

İpek gibi yeli serinleten.
Gönlü gökyüzüne yücelten.
Gökyüzünde yıldızı çok,
Sürülmüş enginden,
Pırıl pırıl gökyüzü ve dolunay,
Gece, aklımdan çıkmazsın.

Köönüñüz tunuk bizge dep,
Kök sabak gülün iske dep,
Oorugan cürök oñolot,
Arnap keldim sizge dep,
Ay nurunda tapşırğan –
Gül esimden ketpeysiñ.

Oştono karap zıñgırap,
Külküsu kümüş şıñgırap,
İlebi tartkan maginit,
Deminen atır gül burap,
Koltuktaşıp sırdaşkan,
Ün esimden ketpeysiñ.

Turmuştuñ sırduu saltınan,
Ölçömsüz cıldar kalkıgan.
Kıyrı çok tereñ deñizden,
Calındap calgız çalkıgan,
Erkindiktin elesi –
Kün esimden ketpeysiñ.

Tuu karmap tuuga cölöngön,
Kıpkızıl nurga bölöngön,
Dobulduu kara tündördö,
Tañ menen koşo törölgön,
Sovettin boordoş elderi,
Tük esimden ketpeysiñ.

Gönlünüz kalbiniz temiz diye,
Kokla yeşil saplı çiçeği,
İyileşir hastalanan yüreğin,
Size hediye getirdim diye,
Ay ışığında bana verilen,
Çiçek, aklımdan çıkmazsın.

Neşeli bakıp kendine güvenerek,
Gülmesi gümüş gibi çınlayan,
Dudakları mıknaş gibi çeken,
Nefesi çiçek kokan,
Koluma girip kulağıma fısıldayan,
Ses, aklımdan çıkmazsın.

Hayatın gizemli geleneğinden,
Sayısız yıllar geçer.
Yok, kıyısı derin denizden,
Parlayarak yalnız dalgalanan,
Özgürlüğün hayali,
Güneş, aklımdan çıkmazsın.

Bayrak tutup, bayrağa direnen,
Kıpkızıl ışığa bürünen,
Sisli siyah gecelerden,
Şafakla beraber doğan,
Sovyet'tin kardeş halkları,
Hiç aklımdan çıkmazsınız.

Uşunday sonun el için,
Uşunday körköm cer için.
Muñayıp közü caynagan
Muñdaşıp turgan sen için
Cürögüm taza işim ak.
Kütö ber emi kütö ber
Erkindik tilep men için.

Böyle güzel halk için,
Böyle güzel yer için.
Üzülerek gözleri dolan
Üzülerek senin için bunalan
Temiz yüreğim ak ellerim.
Bekle usanmadan bekle,
Özgürlük dileyip benim için.

Tabılğan Kat

Tabılğan kat tagılıp,
Cürögümdö turgansıyt.
Ölümdün ötkür tırmağı
Kolkomo kolun sungansıyt.
El nökörü kurgan baş,
Erksizden közün cumgansıyt.

Caynagan güldöy ömürdü,
Kara çım kısıp catkansıyt.
Akıldın üyün tıtmalap,
Kurt – kumurska tatkansıyt.
Çokumdan baştap tamanga
Tömirden kazık kakkansıyt.

Akılım cetpeyt, tañ kalam,
Başıma kelgen bolmuşka.
Kandayça bul kat çım bolot,
Men kılğan kaysı kılmuşka?!
Kaydasıñ küçtüü akıykat,
Çındıktan kılday cılıbışpa?!

Kök kulap cerdi bassa da,
Topon suu toodon aşsa da,
Ölkösün satpayt kommunist,-
Kaşıktap kanın çaçsa da!
Kanteyin Belek, kanteyin
Unutpas kalkım atsa da!

Bulunan Mektup

Bulunan mektup takılmışcasına,
Yüreğimde saklanmış gibi.
Ölümün keskin tırnağı
Boğazıma ellerini uzatmış gibi.
Zavallı halkın çocukları başlarını,
Güçsüzlükten gözlerini kapatmış gibi.

Çiçek gibi parlayan ömrü,
Yabani otlar sarmış gibi.
Beynimin içine tırnaklarını geçirip,
Börtü-böcek yemiş gibi.
Tepemden başlayarak tabanıma kadar
Demirkazık çakmış gibi.

Aklım yetmez, şaşırırım,
Başıma gelen işlere.
Bu mektup nasıl gerçek olur,
Hangi günahla, hangi suçla suçlandım,
Neredesin güçlü hakikat,
Gerçek için bir adım bile atma!

Yıkılıp gökyüzü yere düşse,
Sel suları dağları aşsa da,
Ülkesini satmaz komünist,
Kaşıkla kanımı saçsa da!
Ne yapayım Belek, ne yapayım,
Unutmaz halkım kurşuna dizse bile!

Provokatsiya

Tergööçü: “kördüñbü, sen – düşmanıñdı?

“Mına” dep daanaladı “cazgan kuldu” .

Artıkıpı, anın canı senikinen

Tartkın?!” dep spiskesin maga sundu.

Tizmege cazuuçudan ondu cazgan,

Başıma çark aylandı biyik asman.

“Svoluç, provokatör” -dep ciberdim,

Maga kıl, kılğılıktı, tartpaym, atsañ!

“Morcovıy!”... dep iydi şaşıp kaldı

“ Tokmoktor” daroo meni basıp kaldı.

Bilbedim, kantip kanca kıynaganın,

Tüşümdö körö berdim akkan saldı.

Bilbedim, özüm sorup çattım bekken,

Sızılğan oozumdagı kışkıl kandı?

“Tört күnü ölüp cattiñ, bala”kandı?

Men kördüm kaltangdagan aksak çaldı.

Bilbedim ıras ele küldüm beken;

Çal ayttı: “cıyından kagılayın,

Kantı bar, bir şirenke, çılap ciber?

Şıragım endi saga ne kılayın.”

Keldi deyt, Marhabeske Asanbaydı,

Mençilep al baykuş da basalbaybı?

Katkırıp kadimkidey külö bersin

Aytkıla, bolbogun dep asan kaygı?

Provakasyon

Savcı: “gördün mü sen düşmanı?

“Bak” diye gösterdi “yazan kulu”.

Tatlı mı senin canın onunkinden,

Çek!” diye listeyi bana uzattı.

Listede on yazarın adı yazıyordu,

Başımda döndü gök kubbe.

“Şerefsiz, provokatör” deyi verdim,

Bana istediğini yap çekinmem, vurusan!

“Asker!”... dedi şaşırıp kaldım,

Askerler hemen gelip dövdüler beni.

Bilemedim nasıl kıydılar bana,

Rüyamda görüyordum akan sandalı.

Kendimi bilemeden içiyordum,

Omuzumdan sızan ekşi kanı.

“Dört gün ölü gibi yattın, oğlum” dedi.

Ben gördüm kalkarken aksak yaşlıyı.

Bilemedim iyi ki gülmüş müyüm;?

İhtiyar dedi: Toplantıya kurban olayım,

Şeker var, bir kibrit, batırırver,

Yavrum şimdi sana ne yapayım”.

Geldi diyorlar, Marhabes’e Asanbay’ı,

Benim gibi o zavallı da mı yürüyemiyor?

Kahkaha atıp gülmeye devam etsin

Söyleyin, çok düşünüp kaygılanmasın!

Bölüngöm beş ay boldu, kabarı cok,
Silerde Rafikov Kasım barbı?
Bolotov, Petr törtöö kalgan ele,
Körömbü köksöö çalday başım kaldı!

Körsöñör menden salam dey körgülö?
Erlerdey eldin kamın cey, körgülö?

“Osmonkul tüşümböstön taarındı” dep
Ayttı ele Kasım maga ubayım cep...

Aytkıla, Osmonkulga taarınbasın?
Kıybaptır, Kasım dele ayın başın:

S. T. P. bolgon bolso bilbeyt belem!
Cee kaçıp, cee oşogo kirbeyt belem.

“Caş alaç” bolgonumdu tanagerım cok,
Moynuma S. T. P. sın algarım cok.

Kılğırtıp bolor bolbos közdün caşın,
Bul çındık”,- dedi bizge tilçi Kasım.
Suranam, çıdamsızdık kılbagıla?!
Çındıktan cartı nukum cılbagıla?!

Ayrılmıştık beş ay oldu haberi yok.
Sizde Rafikov Kasım var mı?
Bolotov, Petr dördü kalmışlardı,
Görsem mi arzulu başım kaldı!

Görürseniz benden selam söyleyin.
Er gibi olan halkımı düşünün!

“Osmonkul anlamadan darıldı” diye
Demışti bana Kasım endişelenme...

Söyleyin, Osmonkul’a darılmasın,
Kıymamış Kasım onun başına:

S. T. P.⁴⁸ Olursa eğer bilecektim!
Ya kaçacaktım ya da ona girecektim.

Genç alaç: olduğumu inkâr etmiyorum.
Üstüme S. T. P. yi almadım

Süzültüp birazcık gözyaşını,
Bu gerçek dedi, bize tercuman Kasım.
Yalvarırım sabredin, acele etmeyin!
Gerçekten, bir adım uzağa gitmeyin!

---

⁴⁸ Sosyal Turan Partisi

Men

Cıparday cıtın burgutkan,
Kızıl gül elem caynagan.
Kulaktın kurçun kandırgan,
Bülbuldan elem sayragan.
Köñülden kirin ketirgen,
Araşan elem kaynagan.

Askarduu toodan aylangan,
Ak şumkar elem, tordomun,
Ak bulut menen attagan,
Ak buudan elem ordomun.
Azaptın çegi çıkkanca
Açakey taygak coldomun.

Kanattuu çalkın uygalıp,
Kaldıbı denem küybögön!
Aykın til bolgan elime,
Bulbulu elem gül döğü.
Talık pay taapka süyülügön,
Çındığı çıkpıy işimdın
Ötömbü carık düynödön?

Ben

Mis gibi koku saçıp,
Yayılan, kırmızı çiçek idim.
Kulağın istediğini yerine getiren,
Öten bülbül idim.
Gönlün kirini gideren,
Kaynayan pınar idim.

Yüksek dağları dolaşan,
Ak kartal idim, kafesteyim,
Ak bulut ile atlayan,
Beyaz at idim, çukurdayım.
İşkence sınırını geçene kadar,
Ayrılan kaygan yoldayım.

Kanatları yolunmuş,
Yanmayan vücut kaldı mı?
Halkıma dilimle tanınmışım,
Çiçeklerdeki bülbül idim
Yorulmadan konuşan,
İçimdeki gerçek bilinmeden,
Bu dünyadan gidecek miyim?

Kalıñ El

Kaldayıp catkan kalıñ el!
Tutkundun ukkun amanın
Köpçülük anık bile gör?
Calaadan catıp kalganın.
Duşmandar kalıp biz keldik,
Küydürgön uşul amanın.
Akıykat Sovet tabarsın
Duşmandın esen kalganın?!

Kapaska tüskön bulbulday,
Kayguluu boldum karacı.
Ölümüm menen ömürdün,
Bölünböy turat arası!
Boştukta düşman kılğandan,
Bozdoduk Sovet balası.
Duşmandar külsö küyböybü,
Köpçülük eldin balası.

Sovettin uçkul şumkarı,
Sen üçün uçtuk sabalap.
Ak cerden bugün ketgen soñ,
Duşmandar küldü tabalap
Akmalap jürgön akmaktar,
Ayıptap kirdi karalap.
Akıykat Sovet, karay kör.
Ar kimdin işin çamalap.

Bütün Halk

Genişçe yatan bütün halk!
Tutsağın derdini dinle.
Çoğunluk gerçeği bilin!
Yanlış yere girdiğimi.
Düşmanlar kaldı, biz geldik,
Bu dert beni yakıyor,
Sovyet hakikati bulursun,
Düşmanın sağ kaldığını.

Kafese koyulmuş bülbül gibi,
Hüzünlü oldum baksana.
Ölüm ile ömrün.
Ayrılan yol arası!
Özgürlükte, düşman yaptığınan,
Ağlıyor sızlanarak Sovyet çocuğu.
Düşmanlar gülse yanmaz mı?
Çoğunluk, halkın çocuğu.

Sovyet'in uçan şahini,
Senin için uçtuk çarçabuk.
Suçsuz yere bugün gittiğinde,
Düşmanlar güldü felaketine.
Gözeterek hakaret eden hainler,
Söylemeye başladı kötileyip,
Hakikat Sovyet, bak gör.
Herkeseye gayret göster.

Cürökkö

Dımaktuu küçsüñ cürögüm,
Catında catıp sokkonsuñ,
Tirüüdö bolboy tünogün.
Calınduu capan ottosuñ.

Uktasam mülgüp ölgöndöy,
Tirүүлük çotun kagasın.
Çoçusam colbors körgöndöy
Aylasın özüñ tabasıñ.

Tagdırda saga til bütsö,
Cogolbos ele bir münöt.
Magdırap seni elkütsö,
Keçiğer ele kör tünök.

Bagınbaz küçüñ cürögüm,
Mürzögö çeyin corosuñ.
Tabagör sunun mürögün?
Kargıştı kayta sogosuñ!

Yüreğime

Arzulu bir güçsün yüreğim,
Anne karnında atmıştın,
Canlıda olmaz barınağın,
Akıllı vahşi ateştensin.

Uyuyunca ölmüş gibi,
Canlılık baltasını vurursun.
Korktuğunda kaplan görmüş gibi
Çaresini kendin bulursun.

Kaderde senin dilin olsa,
Kaybolmazdı bir dakika.
Rahatlayıp seni halk beklese,
Geç kalırdı o kabir.

Boyun eğmez güçsün yüreğim,
Mezara kadar iştirak edersin.
Buluver hayat suyunu?
Kargışı yine vurursun!

O, Akıykat

Temir şatı terezeden karasam,
Erkelenip caşterekter ırgaldı.
Dirildegen caşıl bürgö telmirip,
Eles kılam boştuktağı cırgaldı.
O, azattık kucagıñdı caysañçı?
Unutulğus bul kapastan sırkaldı.

O, boştıonduk, kadırıñdı bilbepmin,
Tüşünböpmün kıyındıgın ildettin.
Kadımkıdey ak bolson da kirdepmin.
O, akıkat, bir cılmayıp kuçaktap,
Suurup alçı tikenegin ildettin!

Ey Adalet

Demir parmaklıklı pencereden baksam,
Nazlı nazlı genç kavaklar sallandı.
Vızıldayan yeşil sineğe imrenip,
Hayal edip dışarıdaki huzuru
Ey özgürlük kucagını açıver!
Unutulmaz bu kafesten sır kaldı.

Ey hürriyet değerini bilmemişim,
Anlamamışım illetin zorluğunu.
Eskisi gibi ak olsam da kirlenmişim.
Ey adalet, bir gülümseyip kucaklayıp
Çekip çıkar, dikenini illetin!

Portret

Cüzündö sürü da bar, süyküm da bar,
Tulkusu mamdagay – dep beret kabar.
Eki köz ökümdüktön belgi beret,
Turpatı sel bögöşkö caralğan car.

Mandayı şayırdıkka caraşkanday,
Münözü ar kim menen canışkanday.
Süylösö bermet tişin caltıldatıp,
Taymanbay tagdır menen talaşkanday.

Karaşı tarta turgan elektirdey,
El üçün taanış sınduu körüp, bilbey.
Koş erin cılmayudan kalar emes,
Can ketip kap –karañgi körgö kirbey.

Kabağı kıyal kumun cıynaganday,
İçki ken, ak kagazga sıybaganday.
Cürögü nazik kelip, cumşak köñül,
Ün koşup tolkun menen ıylaganday.

Çındık – dep dozokto kayışçuuday.
San coogo sabalata sayışçuuday
Köñülü cerdi çölmök kılmak bolot,
Ölümgö argasızdan mayışçuuday.

Körgöndör mındayça, dep çeçer emes,
Ar kimge adal nuska beret eles.
Al kim dep surabastan tereñ karap,
Tekşerip taanışuuga berem keñeş.

Portre

Yüzünde ciddiyette var, güzellik de.
Tüm vücudu hareketli diye verir haber.
İki göz hâkimiyetinden işaret verir.
Çehresi sele set yapılan uçurum.

Alnı canlılığa yakışmış gibi,
Hüznü herkes ile uyumlu gibi.
Konuşsa inci dişini parıldatıp,
Yorulmadan kader ile tartışmış gibi.

Bakışı elektrik çekimi gibi,
Halk içinde tanıdık gibi görünüp,
Dudaklar gülümsemeden durmaz.
Can gidip karanlık kabre girmeden.

Çehresi hayal kumunu toplamış gibi,
İçindeki cevher beyaz kâğıda sığmıyormuş
gibi,

Yüreği nazik, yumuşak gönül,
Ses katıp dalga ile ağlamış gibi,

Hakikat diye cehenneme gidecekmişçesine,
Sayısız askerle savaştakmışçasına,
Gönlü yeri boran etmek, olur,
Ölüme çaresizce yenilmişçesine

Görenler böyle diye karar vermez,
Herkes beyaz helal nüsha verir suret.
O kim diye sormadan derin bakıp,
Kontrol edip tanımayı tavsiye ederim.

Üç Belek

Cürögümdö çaş bulbuldun tili bar,
Saga belek selki, dayım bilip al.
İşenbeseñ aruu çeber kol menen,
Cürögümdün tereñinen tilip al.

Ülbürögön çaşıl cibek bürü bar,
Cürögümdö sendik kızıl gülü bar.
İşenbeseñ nazik çeçkin kol menen,
Culkup körçü, kay cerinde münü bar.

Cürögünde çağılgandın otu bar,
Oşol sendik öz otuna koşup al.
İşenbeseñ tamırımı taldap kör,
Tabalbasañ kün nurunan tosup al.

Uşul menin saga bergen belegim.
Özüñ çeçgin bergenimdin keregin?
Bügün alıp, erteñ biriñ ceriseñ,
Arbap aldap: "sen meniki" debegin!

Üç Hediye

Yüreğimde genç bülbülün dili var,
Sevgili sen daima bil, bu sana hediyedir.
İnanmazsan temiz ellerinle,
Yüreğimin derinlerinden delip al.

Çok nazik, yeşil ipekten yaprağı var,
Kalbimde senin için kırmızı çiçek var.
İnanmazsan nazik ellerinle,
Çekmeyi dene, neresinde eksigi var.

Kalbimde şimşegin ateşi var,
O senindir, kendi ateşine onu da ekle,
İnanmazsan damarımı tut,
Bulamazsan, güneşin ışığından al.

Bunlar benim sana verdiğim hediyeler.
Verdiklerimden gereklisini kendin seç,
Bu gün alarak, yarın tekrar edeceksen,
Beni kandırıp "sen benimdin" demeyin!

Tükşümöl

Men doktordon sezip ladım,
Akılmandar aralaşıp kalgan beym.
Çoñ kirpinin portreti körünböyt,
Tikenderin culup otko salgan beym?
Biz çakırıp, kutup turgan akıkat
Albarstını alkımınan algan beym?
Biz ugbagan, kalsıktatkan S. T. P.
Danegi çok karamanca calgan beym!

Tahmin

Ben doktordan hissettim,
Bence bilginler karışmış.
Büyük kirpinin portresi görünmüyor,
Dikenlerini yolup ateşe atmışlar mı?
Bizim davet ettiğimiz, beklediğimiz hakikat,
Albastıyı boğazından almış,
Bizim duymadığımız görmediğimiz S.T.P.
Kökü yok bir yalanmış!

Cerdin Özü

Apparatsız, zımı çok
Kanday sonun tilgirem!
Katuu, katmar dubaldı,
Ünüm menen bildirem.
Cerdin özün süylötüp,
Cergem saga bildirem.

Çındık üçün çıyralıp -
Cürök sın kozgodum,
Aktı kara kılaska -
Attanganday okşodum,
Bedpaktarga betteştik,
Tüşüngülö, dostorum?!

Cayın cebey cayıktan:
At miktısı kermede.
Sından ötkön, calundu
Er miktısı türmödö.
“Çoñ kirpini kargıştap
Kayrılıgıla türmögö!

Apparatsız zımı çok
Tak uşunday tilgirem.
Taş dubaldım katmarım
İrim menen tildirem.
Taştın özün ırdatıp
Tardırımı bildirem!

Yerin Kendisi

Aletsiz, teli de yok
Ne kadar güzel telgraf!
Sert, kalın duvarı,
Sesimle bildiriyorum.
Yerin kendisini konuşurarak,
Dostlarım size bildiriyorum.

Gerçek için mücadele edip,
Yüreğin sırrını yeniden çıkardım.
Beyazın siyah olmaması için,
Yola koyulmuş gibi oldum.
Namussuzlarla karşılaştık,
Dostlar bizi iyi anlayın!

Yaz otunu yaylada yemeden,
Atın güzeli bağlandı,
Elemen geçen, ateşli,
Elin güzeli hapse atıldı.
Büyük kirpiğe kargış ederek,
Hapishaneye geliniz,

Hiç aletsiz, teli de yok,
Tam bunun gibidir telgraf.
Taş duvarın katlarını
Şiirlerimle delirim.
Taşın kendisine şiir söyleterek
Kaderimi bildireceğim!

Ukkun Moskva ünümdü,
Senden kütöm çındıktı
Kaydan çıktı kargaşa?
Bizge taşın ırğıttı.
Kara cürök kargıştı,
Kan töktürböy ırğıtçı!?

Moskova sesimi dinle,
Senden gerçeği bekliyorum
Nerden çıktı bu kargaşa?
Bize taşını attı.
Kara yürek, kargışların,
Kan akıtmadan bırakın!

O, Kanattu

Telmirip tordon karasam -
Terektin başı çaypalat,
Caşıldan cibek şamınıp,
Caşargan türü baykalat.
Oşondoy cerden elderden
Kanday kuş kabar aytalat?!

Kayrıker bolsoñ, kanattuu,
Kapasta canga kele ket!
Kanatıñ, menenkat beren,
Kalkıma kabar bere ket!
Kansırıp catkan men üçün
Kılçaktap kanat kere ket!

Cazıksız tutkun bolgondor
Canserek canday catat - de,
Çaalıkkın cürök sokkonsup,
Azaptın uusun tatat - de;
Kündörü cılday uzarıp,
Tündörü arañ atat - de.

Ekinci kelseñ aylanıp,
El- cerden toluk kabar al:
Eñgiren catkan karıpka
Es algıç kılıp kabar sal:
Kandayça kündö cürüşöt
Karcalgan bizdin kempir-çal?

Ey Kanatlı

Üzülerek tordan bakarsam,
Selvinin başı sallanır,
Yeşilden ipek örtünüp,
Yeşerdiğini görüyorum.
Öyle bir yerden halkın hakkında
Hangi kuş haber söyleyebilir?

Bize acıyorsan kanatlı,
Kafesteki canlara yakın gel!
Kanadınla mektup göndereceğim,
Halkıma haber verin!
Kan kaybederek yatan benim için
Kanadını açarak uçup gel!

Haksız yere tutuklananlar,
Alsız camlar gibi yatıyorlar deyin,
Yorulmuş yürekleri vurunca,
Izdırabın zehrini tadıyor deyin;
Günleri yıl gibi uzamış,
Geceleri zorla geçiyor deyin.

İkinci defa buraya gelirim
Halktan, yerden haber al:
Kendilerine gelmeden yatanlara
Dinlenecek gibi haber söyle:
Nasıl günleri geçiyor?
Yorulmuş bizim yaşlılar.

Karındaş, böbök, kurbular
Kaygırıp esen bar eken?
Monçoktoy çaşın çuburtup,
Muñduu ene kaday alda eken?..
Erksizden kaçkan dostorun
Kılçaktap kayda kaldı eken?..

Boştukta başım cürgöndö,
Baş kuşu koldo turcu ele.
Ülküsü güldü caynatıp,
Özümü kulduk kılçu ele.
Oposuz, köyröñ zakım cel
Bul dele köñül burçu ele.

Kabarım cetse, kanattuu,
Sözümdün barın cattap kal!
Çındıktı ukkan can bolso
Çabıttap uçup dattap kal!
Acırap ketsek düynödö
Kımtıbay çındı saktap kal!

Kız kardeş, bebek, arkadaş,
Üzülerek sağ duruyorlar mı?
Boncuk gibi yaşımı akıtan,
Kaygılı anne ne halde?
Zorlanarak kaçan dostlarım,
Bakınarak nerede kaldılar.

Özgür zamanlarda,
Talih kuşum elinde duruyordu.
Gülmesi çiçekleri büyüleyip,
Bana kulluk ederdi.
Özgür esen rüzgâr
Buda bana dikkat ederdi.

Haberim yettiyse kanatlım,
Sözlerimi ezber tut!
Gerçeği dinleyecek canlar varsa
Uçarak onlara anlat şikâyet et!
Eğer bu dünyadan ayrılırsa
Gerçeği kaybetmeden sakla!

Tüştüğüm

Cakın oltur, tüştüğüm!

Bışkan ıgar tüzdüğün:

Baldar cıynap algandır,

Eske seni salgandır.

“Atam kayda”- deşkendir,

Dostor kaygı ceşkendir:

Uşakılar cürgöndür,

Mıyıgınan külgöndür.

Öldü değen doñ - doñdur,

Kuran okup koygondur...

Kabagıñdı salbagın,

Kıyanatka barbagın!

Çındık ölböyt, bilip koy,

Çınıñ menen külüp koy!

Güneyim

Yakın otur güneyim!

Senin ovan olgunlaşmıştır:

Çocuklar toplanmışlardır,

Seni hatıralarına almışlardır.

“Babam nerede” demişlerdir,

Dostlar üzölmüşlerdir:

Dedikoducular yürümüşlerdir.

Gölümsemişlerdir.

Öldü sanan bazı dindarlar,

Kuran bile okumuşlardır...

Alnını salarak üzölmeyin,

Kötü işe gitmeyin!

Gerçekten ölmez bil!

Gerçektende bir gül!

Körgüm Kelet

Körgüm kelet eki birdey gülümdü,-
Ukkum kelet, eki bulbul ünüñdü.
“O bulbulum, o gülüm”- dep kıykırsam,
Ugar beken ayanıçtuu ünümdü?

Bulbul, güldör kucağında kezinde,
Baktın maga bağınganı esimde:
Bugün mende bulbul da çok, gül da çok,
Kündüz ontop, muñ termetem keçinde.

Bulbul, güldü aldeylegen daragı,
Menden alıs, kanday kündö a dagı?..
Ölsöm dagı ıraazımın darakka
Bulbul güldüm cabıkpaşa kabağı.

Görmek İstiyorum

İki aynı çiçeği görmek istiyorum.
İki bülbülünde sesini duymak istiyorum.
“Ey bülbülüm, ey çiçeğim “diye seslensem,
Duyar mıydın benim garip sesimi?

Bülbül, çiçekler kucağında olduğu zaman,
Bahtım bana kafa eğdiği aklımdadır.
Bugün bende bülbül de yok, çiçekte yok,
Gündüz inlerim, geceleri kederlenirim.

Bülbül, çiçeği sallayan ağaçları,
Benden uzakta, oda nasıl bir gündedir?
Ölürsem de ağaca razıyım,
Eğer bülbülle gül hiç üzülmeseler.

Akıykat

Akıykat değen - algır kuş,
Aylanıp uçat asmanga.
Carkıldap kelip colugat,
Cazıksız caşın çaçkanga.

Alsırap sokkon cüröktü,
Akıkat cörböy kalçu emes.
Caldırap solup catkandı,
Calbartıp otko salçu emes.

Tutkunda catkan muñduular,
Tumçugup karayt teşikten.
Tübölük mintip koybos dep,
Ümmütün üzböyt eşikten.

Hakikat

Hakikat - özgür kuştur,
Gökyüzünü dolaşarak uçar.
Gülerek gelip buluşur,
Suçsuz gözyaşını saçanlara.

Güçsüz çarpan kalpleri,
Hakikat görmeden kalmaz.
Yardım bekleyerek yatanların,
Yalvartarak ateşe atmaz.

Tutuklanan kaygılılar,
Delikten bakıyorlar.
Her zaman böyle olmaz deyip,
Ümidini kapıdan kesmezler.

Üç Çındık

Aalamdı ceke bilse da,
Altından üygö kirse da,
Asmandan cıldız aralap,
Ay nurun karmap minse da-
Baktıga toyboyt adamzat.

Kılımdı kıyla körsö da,
Kızıktı özü bölsö da,
Kırçınday caştan ayrılıp,
Kırkmiñ cıl caşap tursa da,
Ömütgö toyboyt adamzat.

Canında ölüm tursa da,
Calantıp kılıç sunsa da,
Cabıgıp cürök kansırap,
İrmelbey közü tursa da -
Ümmütkö toyboyt, adamzat.

Üç Gerçek

Âlemi kendisi bilirse de,
Altından yapılmış eve girse de,
Gökyüzünde yıldızların yanında,
Ayın ışığını tutup binse de
İnsanoğlu bahta doymaz.

Asırları görse de
İlginçleri kendi bölse de
Gençliğinden ayrılıp,
Kırk bin yıl yaşasa da
Ömre doymaz insanoğlu.

Yanında ölüm dursa da,
Keskin kılıç sunsa da,
Kalbinden kanlar akıp,
Gözleri kararsa da,
İnsanoğlu ümide doymaz.

Balalık

Ötkön menen sansız kata, çalalık,
Oylop tursam altın eken balalık.
Balalıktın bal kündörü ötkön soñ,
Bir münötün kaydan izdep tabalık?!

Birge tolot - cer tayanıp turup kaz,
Kubançına eki çaştı kılrat mas,
Üçkö karayt, çuldur tili çıkkanda,
Eriy turgan misireygen kara taş.

Tört çaşında - men mendigi artılat,
Suktanganday suroloorgo talpınat.
Mahabattuu ene sözün ukkanda,
Eldin, erke, tentek köldöy çarpılat.

Beş çaşında - bezengendey caynagan,
Tentektigi araşanday kaynagan,
Kündö cañı, kündö sözün cañırtıp,
Caş bulbulday, eriktirbey sayragan.

Altı çaşta - köñül, közü toybogon,
Suuçuldukka cetenim dep oylogon.

Ceti çaşta - çelek karmap capkanday,
Cerden izdep, kök cıldızın tapkanday.
Sezbese da, balalıktın kımbatın
Ciberbestenbek kuçaktap catkanday.

Çocukluk

Sayısız yanlışlık, eksiklik ile geçsede
Düşünürsem çocukluk zamanı altınmış.
Çocukluğun bal günleri geçtikten sonra
Bir dakikasını nereden bulabiliriz?

Bir yaşa gelecek, yere dayanarak ayağa kalkıp,
Sevincinden iki genç sarhoş olur.
Dili çıkınca üç yaşa gelir,
Onun dilinden kara taş bile eriyip gider.

Dört yaşına gelince bencilliği gelişir,
Çok soruları sormaya başlar.
Muhabbetli ana sesini duyunca,
Halkın, nazik, yaramaz gölü gibi dalgalanır.

Beş yaşında – çok konuşur,
Yaramazlığı pınar gibi coşar.
Her gün yeni, kelimeler bulup,
Genç bülbül gibi sıkılmadan öter.

Altı yaşında, gönlü gözü doymuyor,
Denizci olacağım diye düşünür.

Yedi yaşında, bayrak tutarak gitmiş gibi,
Yerden arayıp, gök yıldızını bulmuş gibi,
Çocukluğun kıymetini sezmesede,
Göndermeyip sıkı kucaklayıp yatmış gibi.

Andan arı ceginişet balalık
Balalıktın zakondoru tarılıp.
Baş tartuu da, bağınuu da baştalat,
Öydö – tömön ömür sırrı sınıalıp.

Ulganganda – cok istegen atçanday,
Kılçayışat uktap közün açkanday.
Beymaraldık, balalıktın izi cok,
Ce, tügöngür, buyum emes tabganday!

Ondan sonra çocukluk geri çekilir,
Çocukluğun kanunları daralır.
Geçmelerde, yenilmelerde başlar,
Aşağı yukarı ömür sırrı elenir.

Yaşlanınca yok arayan atlı gibi,
Geriye bakarlar yeni uyanmış gibi,
Düşünmeyen çocukluğun izi yok,
Ya, bu bulanacak bir alet değildir!

Bulut

Sur bulut çaşırdı go künden nurun,
Erkinçe oynoy albayt tulpar kulun.
Caykalsın çaşıl şiber tolkun bolup,
Kaydasıñ künden bütökön altın nurum?...

Süyüntüp, sayrañdatıp senin nuruñ,
Cel menen carışçu ele elkin kulun.
Cüzündö aalam üçün kılday kir cok,
Oşondon bizdi türtkön kanday zulum?!

O künüm, nuruñdu tök, kaçsın bulut,
Kuluñdu kuurattı go Bürköp turup.
Bürköso bulut kimdin sürün albayt,
Tezireek uçuragöp, künüm tunuk!

Buluttu, burganaktı burup – burup
Arkaçan cokocçu eleñ caynap turup:
Kulundun turasınan kan aksa da,
Kişeneyt, senni karap moynun sulup.

Bulut

Siyah bulut güneşin ışığını gizledi,
Güzel at olacak tay da, özgür oynayamıyor.
Yeşil çim dalga olarak dalgalansın,
Neredesin, güneşin altın ışıkları?

Sevinerek, senin ışığında,
Rüzgârla yarıştırdım gencecik tay,
Yüzünde âlem için hiç leke yok,
O zamandan bizi nasıl bir zulüm itmiş?

Ey güneş, ışığını saç, bulut kaçsın,
Tayı zorladı gökyüzünü kapatarak,
Kapatarak bulut, kimi korkutmayacak,
Çabucak uçuruver bulutları temiz Güneş!

Bulutu, fırtınayı çevirerek,
Her zaman dağıtırdın gülümseyerek.
O tayın ayağından kan aksa bile,
Kişiyor, boynunu sana çevirerek.

Narkom Menen

Cibin sögüp baypaktın,
Türkün süröt tartkamın.
Marks, İliç, Gokiydi,
Nandan casap katkamın.

Mahorkanın kagazın
İyne menen cazgamın.
Marhabestin kolunda,
Tarkandarım, cazgamın.

Kagaz bolgon çüpürök,
Emes bolcu ermegim,
Özüm menen oşlot,
Boluş kerek – emgegim.

Kasieti oşondo,
Kandın, candın, cüröktün.
Tamçıları oşondo,
Öltürbögön müröktün.

Elesteri oşondo:
Erksizdegi süröttün.
Cartı canım oşondo
Ansız cansız cürötmün.

Cegin besti sezdişi?
Talap kılğan sözümdön.
Narkom tilsiz tigtedi,
Okudubu közümdön...

Narkom İle

Çorapların ipini sökerek,
Çeşitli resimleri çizmişim.
Marks, İliç, Gorki'yi,
Ekmekten yapıp, gizlemişim.

Sigaranın kâğıdını,
İğne ile yazmışım.
Merhabes'in elinde,
Çizdiklerim, yazmışım.

Kâğıt yerine bezler,
Oyalandığım şeyler değildi.
Kendimle beraber,
Onlar benim emeğimdir.

Değeri oradadır,
Kanın, canın, yüreğin.
Damlalar oradadır,
Hayat suyunun.

Hayalleri orada,
Özgürsüz resimlerin.
Canımın yarısı orada,
Onlarsız cansız bir resimim.

Geri gitmeyeceğimi sezdin mi yoksa?
Talep eden sözünden,
Narkom dilsiz baktı ya da,
Okudu mu gözümden...

Adamzat

Adamzat birde capıs, birde biyik,
Biyiktik maytarılbayt kökkö tiyip,
Çapıştık nımduu cerde kala berbeyt,
Tübölük bolbogongo başın iyip.

Ar dayım arbap ötöt, arsız-kıska,
Özüñdö öbölgö cok, calgız nuska,
İynelik okşoş bolup teñelebi
Küüsünö cer kozgolgon bolot nuska.

İnsanoğlu

İnsanoğlu bazen alçak, bazen yüksek,
Yükseklik geri dönmez gökyüzüne değerek.
Alçaklık namı yerde kalmaz,
Her zaman olmazlara kafa eğip.

Her zaman kötü bakarak geçer, arsız-kıska,
Kendinde bir övünecek şeyin yok, tekbir nüsha,
Böcek gibi seninle uğraşmıyor,
Ezgisine yer yerinden oynamış olur.

“Meyli-Meyli” dep koydu

“Cırgaldarın kördüknü?

Kuuralın da körölük!

Ökümöttün mıyzamı,

Meyli - meyli könölük,

Acal degen asmandan,

Uçup cetse öölük.

“Tamam, Tamam” Dediler

İyiliğini gördük değil mi?

Şimdi kötü tarafını da görelim!

Hükümetin, kanunu,

Tamam, tamam alışalım,

Ecel gökyüzünden,

Uçarak geçse ölelim.

Küçtümün

Kalamdı erkin oynotkon:
Kakazga barmak basıldı,
Künöösüz turup “künökör”
Ardaktuu atım cazıldı.
Eñkeytpe erkim, eñkeytpe!
El üçün turgan başımdı?!
Cakama nomur tagılıp,
Cabıkkın keypim tartıldı,
Tolkugan tentek kıyaldın
Tolkunu tokson artıldı.
Kayrılıp uşul kapastan:
Körömdü süygön kalkımdı?

Sagındım eldi, balamdı,
Sagındım cerdi, abamdı,
Sagındım toonu, badaldı,
Sagındım erkin adamdı,
Sagınsam barıp kelüügö
Tappadım kılada amaldı?

Cel menen aytsam cetkirbes,
Nabaktan aytkan çalandı.
Könülüm çögüp baratat,
Kün körböy kaldım—karañgı.
Kreml caktan kütömün,
Çındıktı tapkıç adamdı!

Güçlüyüm

Kalemi özgür oynatan,
Kâğıda parmak basıldı.
Suçsuz yere “suçlu” diyerek,
Ünlü ismim yazıldı.
Baktırma yere baktırma,
Halk için duran başımda.
Yakama sıra numarası takılarak,
Üzülmez yüzüm çekildi.
Dalgalanan yaramaz hayalin,
Dalgası doksan yükseldi.
Bu kafesten çıkarak,
Görecem mi halkı mı?

Özledim halkı, çocuğumu,
Özledim yeri, havayı,
Özledim dağı, ağaçları,
Özledim özgür insanı,
Özleşem gidip gelmeye,
Bulamadım küçük bir imkânı!

Rüzgârla söylesem ulaşamaz,
Cezaevinden söylediğim selamı.
Gönlüm yavaş yavaş inceliyor,
Güneş görmez oldum, hep karanlık,
Kreml tarafından bekliyorum,
Gerçeği bulan adamı!

Men danekmin - temirden,
Un kılalbayt tegirmen!
Tosuu biyik, möl bulak,
“Cer beyiſi”dedirgen.
Eli mayır, dımaktuu -
Men törölgöm Keminden!
Atı bar da zatı çok,
Men küçtüümün teñirden.

1937

Ben bir çekirdeğim- demirden
Un yapamaz beni değirmen!
Dağı yüksek, temiz pınar,
“Yerin cenneti” dedirten.
Halkı neşeli ve güçlü,
Benim doğdum Kemin'nin!
İsmi var ama kendisi yok,
Ben güçlüyüm Tanrı'dan.

1937

Akırkı Surak

Zalcada, menden alıs, bir top çooçun,
Aybattuu, olturuşat, salkın karap,
Anaşkin, Abuşenko andan beret...
Stoldo çaçkın catat mayda barak.

Çatkaniñ kokus emes, bildeysiñbi?
Emdigiçe bergeniñ cok, aykın surak,
Kańça cıl, karşılaşıp olturmaksıñ,
Aytkın?! —dep akırayıp narkom turat.

Tiginde, şirenkedey Marks catat,
Körsöttü ar biröñü bir—baştan:
- Köö menen sayıp, çegip, casaptırsıñ,
Okup ber? kotorup ber? Kanday dastan?!

Oylodum: Troykalar bolso kerek.
Ançeyin keçee sınap koyso kerek?
Kesişet, atpasa da bugün meni,
Tagdırga menin şişim tolso kerek!

- Kotorboym! Meni şıldıñ kılbañızdar?!
Kerekpi? Perevoddon alıñızdar.
Buyurdu küzökçügö Abuşenko
Kaytalap kıcırmenen: Alpar - alpar!

Son Sorgulama

Salonda, benden uzak, bir sürü tanımayan,
Ciddi oturuyorlar, bana bakarak,
Anaşkin, Abuşenko onlardan aşarak,
Masada bir sürü kâğıt parçaları yatıyor.

Senin burada yatman bir yanlışlık değil,
bilmiyor musun?
Bu güne kadar açık sorgulama vermedin.
Kaç sene, karşılaşmak istemiyorsun,
Söyle! Diyerek karşımda Narkom duruyor.

Orada, kükürtlerden Marks yatıyor,
Gösterdi her birini tek tek baştan.
Kömürle oyarak, yazarak yapmışsın,
Okuyup ver! Çeviri ver! Nasıl destan?

Düşündüm, Troykalar⁴⁹ olsa gerek,
Önceden beni eleştirirlerse gerek,
Bugün beni cezaya tartacaklar,
Kaderime benim suçumda olsa gerek!

Çevirmem benimle alay etmeyiniz,
Gerekse kendiniz çeviriniz.
Güvenliğe emretti Abuşenko,
Tekrarlayarak kızgınlıkla: Götür! Götür!

---

⁴⁹ Rusların üçlü atı

Süyünçü

O, kelginder! Kuçaktaşıp algıla!
Kelgen okşoyt, kesepetke küyüncü!
Kremlen kelgen kişi süylödü,
El curtubus aman eken süyünçü!

Sebebi çok kıynalsak da karaday,
Korbolsok da cetim, peçel baladay.
Anın baarı korunuştuu tüş okşoyt,
Bulgaar emes, bizge çaçkan kara may!

Müjde

Ey gelenler! Kucaklaşın!
Gelmiş, bize karşılara üzülme!
Kremlin'den gelen adam konuştu.
Müide! Halkımız sağsalım imiş.

Sebebi yok, zorluk çekse de, suçlu gibi,
Hor görseler de yetim çocuk gibi,
Onların hepsi korkunç rüya mıdır?
Deriyi değil, bizim üzerimize saçan siyah boya!

NUMARALI ŞİİRLER

1.

Kün nurunun maga tüşkön tamçısı -
Küçtüü kubat,
Köñülümdün carcısı.
Turmuş menin ırdap mingen arabam,
Emrek attı ayday turgan kamçısı.

2.

Ömürdün atası - emrek,
Enesi - cer,
Marıtkan barıbizdı – bermetter -
Caralğan kудayıñdan ecak murda,
Adamzat,
Tabıgattı ermektey ber!

3.

Kalp aytpa,
Uuru kılba, calkoolonbo,
Aksana,
Cuukur bolbo,
Ölkö korgo!
Turmuşun çaalıkpagan şakirti bol,
Iristın bak - daragı güldöyt kolgo!

1.

Güneşin ışığının benim üzerime düşen damlası
Güçlü kuvvet,
Gönlümün sesi,
Hayat benim şarkı söyleyerek bindiğim at
arabamdır,
Emek ise ata vuracak kamçıdır.

2.

Ömrün babası – emek,
Annesi – yer,
Hepimizi saran – boncuk gibi ter,
Yaratılmış Tanrıdan epey önce,
İnsanoğlu,
Tabiatı ile oyalanabil.

3.

Yalan söyleme,
Hırsızlık yapma, tembel olma!
İyi düşün,
Korkak olma,
Ülkeyi koru!
Hayatın hiç yorulmaz çırağı ol,
Bereketin ağaçları elinden gül açar!

4.

Kanattunun baarisı kırağan emes,
Soylogondum baarisı, cılan emes.
Sırtınan maktap, söğüp, sınaabastan,
Sapatın tekşerüügö berem keñeş.

5.

Sımaptı çeñgeldeşke mümkün emes,
Sımaptı çaratkandar calgan demes,
Taalaydı tak oşondoy çeñgeldebey,
Koşuştap köyköltüügö berem keñeş!

6.

Dañktı satıp ala albayt,
Zortuktap berbeyt.
Emrek dañksız kala albayt,
Akıykat teñdeyt.

7.

Çıgarmanın camanı -
Oluu tüşkön baladay.
Törölgönü bolboso,
Kala beret çamaday.

8.

Eki cüzdüü kişinin,
Ayap ketem bülösün:
Cuguzat dep çoçuymun,
Baldarına münözün.

4.

Kanatlıların hepsi kartal değıl,
Sürünenlerin hepsi de yılan değıl,
Dıñarıdan, övecek, söverek, eleştirmeden,
Kalitesini öğrenmeyi tavsiye ederim.

5.

Cıvayı elde tutmak mümkün değıl,
Cıvayı yaratanlar, yalan demezler,
Kaderi onun gibi çember altına almadan,
Avuçlayıp kaldırmayı tavsiye ederim!

6.

Ünü satın alamaz,
Zorlukla veremez,
Emek ünsüz kalmaz,
Hakikat doğrulayacak.

7.

Eserin kötüsü,
Ölü doğmuş çocuk gibi.
Doğumu olmasa,
Çay otu gibi kalır.

8.

İkiyüzlü insanın,
Ailesine acıyorum.
Bulaştıracak diye korkuyorum,
Çocuklarına kendi huyunu.

9.

Uşakçını körgönde,
Tabıygatka taarınam:
“Adam kılbaş mındaydı,
Çımın kıl” - dep calınam.

Çımın bolso mındayda,
Kim da bolso kırbaşbı!
Adam atı bolgon soñ,
Ümüt üzbüyt turbaşbı!

10.

Kunarsızdı maktasañ,
Öylüp koygon karınday.
Körüngöngü döğürsüyt,
Can közünö çalınbaş.

11.

Mına bul adam bolbaş, tülkü bolso,
Kapkandı kapkaçığa salar ele,
“Baykuşum, mañdayınan sılayın” dep,
Bilgizbaş közün çöküp alar ele.

12.

Kolunda tetiginin arga bolso,
Taalaydı toluk casap körör ele.
Armanın adamzattın alıp taştap,
“Teptegiz cırgay baş” dep bölör ele.

“Çındıkka çıdaysınbı - uu cut” dese,
Cılmaııp çeginbesten könör ele.
“Ömürün eliñ öçün kerek” dese,
Ökümböy melüün gana ölör ele.

9.

Dedikoducuyu görünce,
Tabiata darılırım:
“Bunları adam değıl,
Sinek yap” diye yalvarırım.

Sinek olsa böylece,
Herkesi yok ederdi.
İnsanoğlu olduğı için,
Ümit kesilmezmiş!

10.

Sıradan birisini översen,
Şişirilmiş karın gibi,
Herkesle hava atar,
Can gözüne görünmeden.

11.

Eğer bu insan değıl, tilki olursa,
Tuzağı tuzakçıya koyar idi.
“Zavallım, alnından sıvazlayayım” diye,
Çaktırmadan gözünü oyar idi.

12.

Eğer bu, insanın elinden gelse,
Bahtını tamamen yapar idi.
İnsanoğlunun uktesini alarak,
“Herkes eşit mulu olun” diye bölör idi.

Gerçek için zehir iç dese,
Giderek bunu kabul eder idi.
Ömrün halkın için gerek dese,
Pişman olmadan yavaş yavaş ölür idi.

13.

Bakırıp aksım süylögön,
Küçsüzdüktün belgisi.
Külüñdöp cumşak coop beret,
Kubattuu, toktoo, er kişi.

14.

Unçukpsam, ulutunup zerikpe,
Öküm aytsam, uyaldım dep terikpe.
Turmuş meni tak oşondoy carattı,
Sırtım kaşañ, içke berip kanattı

15.

Künööñ bar toodom biyik, taştan katuu.
Kıyalıñ kılar beken bizdi tattuu,
Ezelden cogolbogon bir makal bar:
“Ar dayım basat degen açuunu açuu”.

Bileyin karabay ayt körgönüñdü.
Oylongun açuunu açuu baskan cönbü?
Akmalap aram kıyal izdeseñ da,
Kir tamçı ılay kılбайt tunuk köldü.

16.

Sayra, bulbul, sayra - sayra!
Gül kuçakta küñüñdö.
Aşkan suluğu kuş emessin,
Kasietiñ ünüñdö.
Senin küçüñ,Senin küñüñ
Cazdın nazik gülüñdö.

13.

Bağırarak söylemek,
Güçsüzlüğü belli eder.
Gülümseyerek, ince cevap verir,
Güçlü, soğukkanlı, er kişi.

14.

Sessiz kalsam, bıktım deme,
Keskin söylesem, utandım diye gocunma,
Hayat beni bunun gibi yarattı,
Dışım sessiz, ama içime verdi kanadı.

15.

Suçun var dağdan yüksek taştan da sert,
Hayalim bizi tatlı yapacak mı?
Ezelden unutulmayan bir atasözü var,
“Her zaman acıyı acı basar” diyen

Öğreneyim, gördüklerimi bakmadan söyle.
Düşün, acıyı acı basan iyi midir?
İzleyerek haram hayal ararsan da,
Kırlı damla çamur yapmaz, berrak gölü.

16.

Öt, bülbül, öt -öt!
Çiçek kucakla gününde,
Çok güzel kuş değilsin
Kabiliyetin sesinde,
Senin gücün, Senin günün,
Baharın nazik gülünde.

17.

Arkamdan adam bolsoñ, urbagın şap,
Er bolsoñ, betme — bet kel, müünümdü tap!
Koluñdan bul keñeşim kelbey koyso,
Çabışpay körüngöngö canıñdı bak!
Kün ötöt, sırdı mezigil açıp koet,
Oşondo aylaysızdan aytasıñ: “kap!”

18.

O caştık, taraza bol, şarga çappa!
Tukurgan tuyugtarga kulak kakpa!
Kelecek anıkı emes, özüñdükü,
Kalkıñdın işenimin kalıs akta!

19.

Kubantpayt - senin maga calınganıñ.
Cılıtpayt - senin maga bagınganıñ,
Mende jok kasietti kaydan taptıñ,
Sen - menin kölökömsün, tarınbagın!

20.

Uyku, külkü, tamak, oy -
/ Meyliñ kala, meyliñ koy /
Törtöo dayım tüşpöz han.
Eregiş, meldeş kündöp - tün,
Bul törtöösüz bolboyt күn,
Kün bolboso tütpöyt han.

17.

Eğer adamsan arkamdan vurma,
Er isen yüzüme gel, eksiğimi bul!
Bu tavsiyem elinden gelmezse,
Kimseye karışmadan canını koru!
Gün geçer sırrı zaman açır verir.
O zaman çaresizce “Keşke” dersin!

18.

Ey gençlik, eşit ol, hızlara gitme!
Birisinin bozmak için söylediklerine kulak asma!
Gelecek onun değil, senindir.
Halkın inancını yerine getir!

19.

Sevindirmez, senin bana yalvarmaların,
Isıtmaz, senin bana diz çökmen.
Bende olmayan özelliği nereden buldun,
Sen benim gölgemsindir darılma bana.

20.

Uyku, gülme, yemek, düşünce,
Tamam, iste tamam isteme!
Bu dördü her zaman inmez handır,
Karşı dur, mücadele et gece-gündüz.
Bu dördü olmadan gün olmaz,
Gün olmazsa canda yaşayamaz.

21.

Koşomattı süygöndör,
Koşomat dele kılalat.
Oşentip cürüp oşolop,
Kançalık cerge baralat?
Eptep-ceptep kün körgön,
Eki ele kündük dalalat.

22.

İrdaysıñ tilsiz bışkırıp,
Maanisin maga cış kılıp...
Azamat bolsoñ ketpessiñ.
Cüröktün otun kış kılıp.
Oy, cüröktün otun kış kılıp.

23.

Alımsına aadamzat
Kızıgı çok ömürdün.
Toñup turgan deñizdey
Uçkunu çok köñöldün.
Ayırması sözilbeyt.
Ölüm menen ömürdün.
Andaylarga baarı bir –
Calgan menent öründün.

24.

Tübölük kündün bolboyt kölkösü,
Türönböyt oşomduktan berekesi.
Türmüştün beşiği da keşiği da
Cer – ene, kün – eneñdin enekesi.

21.

Yalakalığı sevenler,
Yalakalığı da yaparlar.
Onlar böyle yaparak,
Nereye varabilirler?
Zar-zor gün görmek,
Sadece iki günlük çabadır.

22.

Şarkı söylersin ama dilsiz ıslık çalarak,
Anlamını benden gizleyerek,
Er adam isen gitmezsin,
Kalbin ateşini kış kılarak,
Ey, kalbin ateşini kış kılarak.

23.

İnsanoğlu tatmin ederek,
Ömrün zevki kalmadı.
Donmuş deniz gibi,
Ateşi yok gönlün.
Farkını bile bilmezler,
Ölüm ile ömrün.
Onlara her şey eşittir,
Yalan ile gerçeğin.

24.

Daima güneşin gölgesi olmaz,
Bu yüzden onun bereketi bitmiyor.
Hayatın beşiği ve bereketi,
Yer-ana, güneş-ananın anasıdır.

25.

Kimden bolso kala beret sarkındı,
Sarkındıga bura körbü aklıñdı!
“Konok, çooçun, koyçu –koloñ” debesten,
Koldono ber kılıdagan saltıñdı?!
Carıp cerin, cartı buoday bolso da,
Oşol senin sıylaganıñ kalkıñdı.

26.

Suktanbagan suluuga cürök bolboyt,
Talpımbagan taalayga bilek bolboyt.
“Kumurska bel, kuuray san” bolso dağı,
Mensinbegen caş kezekte bilek bolboyt.

27.

Akıldı ölçön bolboyt kadak menen,
Abiyirdi aldap bolboyt tamak menen.
Kazanıñ kark emes dep tarınbaybız,
Kütüp al carkıldagan kabak menen!

28.

Tamılcıp tañdın atkanın,
Balbıldap kündün batkanın,
Suktanıp karap tübölük.
Suusan da, terdep maktadım.
Talpıngan menen kançalık
Tartıplık ölçöö tappadım!
Baykaganım bolboso,
Bağınbay aalam catkanın...

25.

Kimden olsa da kalıntılar kalabilir,
O kalıntılarla ilgilenme!
Misafir, tanımadık, çoban başka demeden,
Yüzyıllar boyu yaşayan geleneğini
kullanabilirsin.
Yarım buğday olsa da bölerek ye,
O senin halkına olan saygındır.

26.

Güzel kıza âşık olmayan yürekler olmaz,
Talih için sunulmayan eller olmaz.
“Karınca bel, bacak çöp” olsa dahi
Gençliğinde kendine güvenmeyen insan olmaz.

27.

Akıl bir dayakla ölçülmez,
Yemekle vicdanı kandıramazsın.
Kazanla yemek yok diye darılmayız,
Açık yüzle bizi bekle!

28.

Şafağın yavaş söktüğünü,
Güneşinde parlayarak battığını,
Her zaman hayranlıkla seyrettim.
Susayıpta terleyip de övmüşüm,
Ne kadar istesekte,
Ona değer ölçü bulamadım!
Farkettiğim olmasa,
Âlemin bana yenilmeyeceğini...

29.

Çıksa dağı, atsa dağı balbıldap
Kün bildiret ömürünün akkanın.
Kaal ar elem kelse dağı, ketse da
Adamzattın kün sıyaktuu batkanın.

30.

Özünün ömüründö birdi töröp,
Cıldar da kartayışat, anan ölot.
Eç bir cıl eki caşka tolgon emes,
Asılın, azabın da adam köröt.
Cañı cıl tatınakay ötsün üçün,
Karı, caş bir birine meerin tögöt.

31.

Karek turat – karagattay döñgölök,
Kumurskalar iz salganbı cörmölöp!
Köz kıcığı çacıragan nur bolup,
Baldar tartkan kün sürötü öñdönöt.

32.

Mahabbat çımçıp ötpösö,
Tolkunu bolboyt ömürdün.
Suluuluk sugu tartpasa –
Çabıtı bolboyt köñöldün.
Körkömdük menen mahabbat
Ökümün buzat ölümdün.

29.

Doğsa da, batsa da parlayarak,
Güneş bildirir ömrünün aktığını.
Gelse de gitse de isterdim,
İnsanoğlunun güneş gibi batmasını.

30.

Kendi ömründe biri doğurarak,
Senelerde yaşlanır, sonra ölü r.
Hiçbir sene iki yaşı yaşamadı,
İyisini, kötüsünü adam görür.
Yeni senenin güzel geçmesi için,
Yaşlı, genç birbirine merhamet eder.

31.

Göz bebeği- siyah yemiş gibi yuvarlak,
Karıncalar iz bırakmış gibi!
Gözün içine sıçramış ışık olarak,
Çocukların çizdiği güneş resmine benzer.

32.

Aşk dokunmasa,
Dalğası olmaz ömrün.
Güzellik eğer çekmese,
İleri gitmez gönlün.
Güzellik ile aşk,
Düzenini bozar ölümün.

33.

Tazalıkka tartılbağan ıkılas,
Çımındar da uşakçiday ıpılas.
Eköönün da izdegeni kıyanat!
Bular kaçan kıyanattan uyalat?

34.

Ot tapkan cakşı kubanıç,
Talanıptı senin coldoşuñ?
Cark etken menen tabı çok
Bengaldın otu bolbosun?
“Dürmötü bütökön mergendey
Olturdu “deşip cürbösün?
“Oñkogo eçak cetken” dep
Oşondo saga külbösün!..

35.

Süyüü – degen tabiygattın taktısı,
Al tübölük adamdardın batkısı.
Al atomdon artıgıraak küç beret,
Sende bolso bıtıraday tamçısı,
Oşol taalay çaş-karıga teñ ortok,
Men alardın bardıgının carçısı!

Kim çaşasa cerde cürüp taktısız,
Men andaydı aytar elem batkısız!

33.

Temizliğe çekilmeyen gönü,
Sineklerde dedikoducular gibidir.
İkisinin de aradıkları kötülük,
Bunlar ne zaman yaptıklarından utanırlar?

34.

Ateş bulmak güzel sevinçtir,
Becerikli mi senin arkadaşın?
Parıldar ama sıcak yok,
Maytap ateşi gibi olmasın
“Kurşunu bitmiş avcı gibi,
Oturdu” demesinler.
“Çoktan işi bitmiştir” diye,
O zaman sana gülmesinler!

35.

Sevgi- demek tabiatın zirvesi,
O daima insanoğlunun bahtı.
O atomdan da çok güç verir,
Sen de olsa zerre damlası,
O talih, gence-yaşlıya ortak,
Ben onların hepsinin habercisiyim!

Kim yaşasa bu dünyada tahtsız,
Ben onlara bahtsız derdim!

36.

Darbazasın ay — aalamdın keñ açtı.
Bolşeviktin er balası — teni cok.
Iriskının enekesi ıntımak,
Alp emgektin eritpegen çebi cok.

37.

Adam attuu tabıygattın balası!
Akılındın caratkanın karaçı
Cete konup kele turgan col boldı
Ayy — suluunun,
Altın — cerdin arası!

38.

Calan baş, calan ayak oynop kumga,
Maytaştan casaçı elem kazan, tulga.
“Algın” dep o şol çaktı berer bolso,
Özümdü berer elem:”al-dep-kulga”

39.

Eç kim ıydı tıygan emes, tıya albayt,
Iylap tüşkön ıylagandan uyalbayt.
Iy, külkünün biri — darı, biri — uu...
Eç kim anı bir idişke kuya albayt.

36.

Âlemin kapılarını geniş açtı,
Bolşevik’in yiğit çocuğu-eşi yok.
İyiliğin anası beraberlik
Alp emeğin eritemediği set yok.

37.

İnsanoğlu doğanın çocuğu!
Aklının yatattığına bak
Yetişecek yol oldu.
Ay güzelin,
Altın yerin annesi!

38.

Şapkasız, ayakkabısız kumda oynayıp,
Taştan yapardım kazan
“Alın” diye o dönemi verirse
Kendimi verirdim “al diye köleye”.

39.

Kimse gözyaşı durdurmamıştı, durduramaz,
Ağlayarak doğan ağlamaktan utanmaz,
Gözyaşı, gülümsenin biri-ilaç, biri-zehir,
Kimse onu bir kâseye koyamaz.

40.

Kim maktasa arzıbagan adamdı.
Aga kimdin işenerin kim bilet?
Arzan alıp, kımbat satıp üyröngön
Daldalçıday uyatsızın bildiret.

41.

Özü dağı, kulkusu da casalma,
Adatı bar maktap koyso şişimey.
Gul sıyaktuu kundu kutkön çaştardı
Arbay beret, huska bolçu kişidey.
İçin kurgak, sırtın sıykı caratkan
Tamaşaköy tabiygattın işin ay!

42.

Kay biröönun kalpısına tan kalam,
Çöyrösünö çöönü <<dos>> dep tolturat,
Alar bolso bardık kuçun ayabay,
Coktu bar dep, aktı kara bolturat.
Mezgil çaykap sıykıları çıkkanda,
“Ceşti go” dep başın karmap olturat.

43.

Turmuşun atası — kun, Enesi — cer.
Kundö cok, bolmok emes kölökösü.
Baldarı ölot, ösöt, ılayt, kulet...
Aldeylep çaşay beret enekesi.
Aalamda kun menen cer turgan çakta,
Tugönböyt tiruuluktun berekesi!

40.

Övülmeyecek birini kim överse
Ona kim inanır kim bilir,
Ucuz alıp pahalı satmaya alışan,
Ayıbın ne olduğunu bilmediğini gösterir.

41.

Kendisi de gülüşü de yapmacık,
Eğer övülürse hemen burnu büyür,
Çiçek gibi güneşi bekleyen gençleri,
Kendine hayran eder,
İçi kuru, sırtı ıslak yaratan,
Şakacı doğanın işine bak!

42.

Bazılarının yalan söylediklerine şaşırıyorum
Etrafına çakalları “arkadaş” diye topluyor,
Onlar tüm gücünü esirgemededen,
Yoku var diye, beyazı kara yaparlar.
Daha sonra zaman onlara gösterdiğinde
“Yemiştir” diye pişman olurlar.

43.

Hayatın babası güneş, anası yer,
Güneş olmasa olmayacaktı gölgesi.
Çocukları ölür, büyür, ağlar, güler...
Severek yaşamaya devam eder annesi,
Âlemde güneş ile yer olduğu sürece,
Canlıların bereketi bitmeyecek!

44.

Ömurdu kulup alat, ilap beret,
Obu çok ozondoşot bardık adam.
Kelgender keterine işenbeybi?
Adamdın akılına ayran kalam...

45.

Talantsızdar tabiyatka taarınbay,
Talantağa taş ırgıtat, bilbeysiñ.
Korkpo talant!
Alar özü tuşunöt,
Çındığında, sen alarga pildeysiñ!
Çıçkandar da xobotu çok pilge okşoyt,
Doomat kılşa emne uçun tildeysiñ...
Çıçkan çurkayt,
Tiş tiygenin kemiret,
Anan anı çıçkan debey kim deysiñ!..

46.

Himiyanı ok kılıp,
Fizikanı at kılıp
Ayga cetip alıştı,
Esep menen tak kılıp.
Kanday sonun çaşçılık,
Cerdin ırın cat kılıp.
Kız çolpongo baratat
Kulaç cayıp katkıp.

44.

Ömrü gülerek alırsın ağlayarak verirsin
Boşuna ağlarlar insanlar
Gelenler gideceklerine inanmıyorlar mı?
İnsanın aklına şaşırıyorum...

45.

Yeteneksizler doğaya küsmeden,
Yeteneklilere taş atarlar, bilmiyorsun,
Hiç korkma yetenekli!
Onlar kendileri anlıyorlar,
Aslında sen onlar için beyaz fil gibisin!
Fareler de hortumu olmayan fillere benzer,
İftira ediyorsa neden kavga ediyorsun,
Fare koşar, ağzına geleni kemirir,
Ona şimdi fare demesek ne diyeceğiz!

46.

Kimyayı mermi yapıp,
Fiziği at yapıp,
Aya kadar ulaştılar
Hesapla eksiksiz,
Ne kadar muhteşem gençlik,
Yerin şiirini ezberleyip,
Kız Çolpan'a gidiyor,
Kucağını açarak kahkaha atıp.

47.

Karadım askalardan serepçilep.
Köründü kök ceekten kayran çaştık.
Ortodo tartıp koygon tanabı cok,
Kılçaktap, kıykırışıp salamdaştık.
Şam bolup — cañı açılğan coogazınday,
Karadım karaanıñdı, kayran çaştık.
Ortodo opsuz dayra, köpürö cok,
Unçukpay ulutunup kayırdaştık.

48.

Oy apake!
Surötundu körgöndö,
Cuzumdögu çiymelerge karabay,
Apakelep,
Ak çaçındı sıypalap,
Kınırılıp turgum kelet baladay.

49.

Uktatlardın,
Türtkülögün,
Sırdaşım,
Cartı cekünt irmetlergin közümdü?
Künü-tünü köpürödön ötkörböy
Karılıktan kaytarayın özündü...
Çırak karmat,
Kirpigime tiröoç koy?
Düynö - ülpöt, küzötpöcöm söz kelet!
Bir münötün corotpoyun carıktın...
Tübölüköö uktay turgan kez kelet!

47.

Baktım kayalardan yarınlara,
Göründü mavi kıyıdan gençlik.
Ortada çektiği sınırı yok,
Bakarak, bağırarak selamlaştık.
Işık olup-yeni açılan gelincik gibi,
Baktım sülüetine gariban gençlik.
Ortada coşkun ırmak, köprü de yok,
Sessizce iç çekerek vedalaştık.

48.

Anneciğim!
Resmine baktığımda,
Yüzümdeki kırışıklara rağmen
Anneciğim diyerek,
Bembeyaz saçlarını okşayıp
Sana bakakalmak istiyorum küçük çocuk gibi.

49.

Uyutma,
Dürt,
Sırdaşım,
Yarım saniye kıpırdattırma gözümü,
Gece gündüz köprüden geçirme
İhtiyarlıktan koruyayım seni...
Mum tuttur,
Kirpigime direk koy!
Dünya bir şenlik, ona bakmasam olmaz!
Bir dakikasını bile kaybetmeyeyim dünyanın
Ebediyen uyuyacak zaman gelecek!

50.

Men uktum bir dabışıtı:
Çırık- çırık...
Çüködöy seypendegen ala çımçık,
Maydasın makuluktun terip ketti,
Tıpyıgan tumşuk menen çımçıp - çımçıp.
Kim üçün kımbat emes carık düynö!
Adaşsa adamzattan mınday kırsık!

51.

Tabiygat kimge berse: sezim, cürök,
Mahabbat cürök menen birge cüröt.
Tukumduk sirkesinde üç cıl cüröt.
Köpölök sirkesinde üç cıl cüröt
Carıkka kelişinen ketkeni tez!
Düynödö cartı münöt ömür cüröt.

52.

Köp köpdüm, sendey suluu körgönüm cok,
Örttödün öçün barbı? Ölgönüm cok.
Cok, meni, örttöbödün, özün küydün,
Sen üçün ıpım könül bölgönüm cok.

53.

Ne gerek cürök bolup ısıgı cok,
Tübölük sızgırılısın sızığı cok.
Mahabbat, ömür, külkü, ökünüçsüz,
Ömürdün ança dele kızıtı cok.

50.

Ben bir ses duydum
Çırık çırık...
Küçücük bir kuşmuş
Mahlûkların ufaklarını topladı gitti.
Küçücük ağzıyla didik-didik.
Kim için bu dünya değerli değil!
İnsanoğlundan böyle bir felaket uzak olsun!

51.

Doğa kime verse kalbi, duyguyu
Sevgi kalp ile beraber olur
Soyu ebediyen korumak için
Kelebek kozasında üç yıl yaşar
Dünyaya gelmesinden gitmesi çabuk
Dünyada yarım dakika yaşar.

52.

Çok gördüm ama senden güzelini görmedim,
Yaktın, daha intikamın var mı? Ölmedim.
Hayır, beni yakmadın, kendin yandın,
Sana bir saniyelik bile ilgi duymadım.

53.

Ne gerek var, eğer yürek sıcak değilse,
Ebediyen yansın kül olsun.
Aşk, ömür, gülümse hiç pişmanlık duymadan
Ömrün o kadar da anlamı yok.

54.

Boytondogon, Kumarım,
Sensin benim tumarım.
Ömrümdün öbögü-
Tunuk mürök bulagım.
Men cabagin catalak,
Mine bergin ha-halap.
Ayna kandın len tası
Kolundagı şapalak.

55.

Ala-too alkış algan tuugan elden,
Karadım kar baskanda terezemden.
Edemdin erkeletken çağın sezdim,
Cuurattın kaymagınday kebetañden.

56.

Eger sen adam olboy, egin bolsoñ,
Cazında ürön kılıp sebet elem.
Oboston kalıbıñça kalar bolsoñ,
Cem kılıp eçak malga beret elem.

57.

Ulutuñdu unutupsın ankette,
Munuñ durus, elin bergen ençilep.
Anan nege ontop kalıp cürösüñ,
Öz tiliñdi süylöy albay elçilep?
<<Müyüzdүүлör öldürgüçü>> degençe,
Kinalbastan <<buka>> dep köy mençilep!

54.

Küçücük benim Kumarım
Sensin benim tılsımım.
Hayatımın anlamı
Tertemiz suyum benim
Benim senin tayın
Kahkahalar atıp bana bin
Aynakanın kurdelesı
Elindeki kamçı.

55.

Aladağ halktan duasını aldı,
Baktım pencereden kar yağdığında,
Annemin beni sevdiğini hissettim,
Yoğurdun kaymağı gibi yüzünden.

56.

Eğer sen insan yerine ekin olsaydın,
İlkbaharda tohum yapıp ekerdim.
Ama eğer hiç yetişmeseydin,
Hayvana yem olarak verirdim.

57.

Ulusunu unutmazsın hiç,
İyi ki halkın bunu sana verdi.
Peki, neden halin böyle,
Ana dilinde konuşamıyorsun?
“Boynuzlu üreticiler” diyerek zorlanmadan
Sadece benim gibi “boğa” de.

58.

Stoldo olturganı berekeluu,
Süylösö adadı bar kolun casaar.
Özümçö bir masele çeçken emes,
Ümütkö arzıbagan kurgak mazar.
Al üçün oşol orun <<cırgalız<>>,
Antkeni baarın çeçet orunbasar.

59.

Üşüdüm, ugulbadı menin unum?
Kaydasıñ? Üşütpöçü, menin künüm?
Men cerde, sen asmanda emessiñ go,
Şoolasın cibersiñçi maga bugün?!

60.

Mahabbat törölgöndön coldoş maga,
Tabiygat mürök suusun bergen aga.
Köñüldü kökölötüp alıp cürgön
Tizemdi tübölökkö bügöm sara.

61.

Ömürgö adam sorgok, toyboyt-toyboyt.
Ömürdü şimşip izdep ölüm coyloyt.
Koynuña muzdag cılan soylugondoy,
Ömürdü sansız kırsık tolgop oynoyt.
Bayırtan bağınbagan ümüt, emgek
Ölgönçö öz biyligin kılbay koyboyt.

58.

Masada oturuşu bereketli,
Konuşunca eli ayağı durmuyor,
Tek başına hiçbir sorunu çözmedi.
Umuda değmez kurumuş dilek ağacı gibi.
Onun için orası “mutluluk”,
Çünkü her şeyi yapar yardımcısı.

59.

Üşüdüm duyulmadı benim sesim,
Neredesin? Üşütme beni, benim güneşim?
Ben yerdeyim sen gökte değilsin ki,
Işığını gönder bana bugün!

60.

Aşk, benimle doğduğumdan beri arkadaş,
Doğa ona Āb-ı hayattan⁵⁰ su vermiş.
Gönlü her zaman yücelten,
Ebediyen eğiliyorum sana.

61.

İnsan ömre doymaz,
Ömrü aramaya gider ölüm.
Kucağına soğuk yılan girmiş gibi,
Ömrü birçok felaket kaplar.
Eskiden hiçbir şeye eğilmeyen ümit, emek,
Ölene kadar yapacağını yapar.

⁵⁰ Bengi su, Āb-ı hayat, Hayat suyu ya da Dirilik suyu, birçok söylencede adı geçen, içen kişiye ölümsüzlük kazandırdığına inanılan efsanevi su. Farklı Türk dillerinde Mengüsuv, Bengüsub olarak da söylenir. Bengü/Bengi/Mengü/Mengi sözcüklerinin tamamı Türkçede sonsuz (veya sonsuzluk) demektir.

62.

Özü takıp eçtemeni bilbese,
<<Bilgin>> dese — <<üipötpö>> dep tildese,
Karıyalar mintin kargap ciberet
Tilazarlar takır cöngö kirbese:
<<özün bilbe !
Bilgendi — tilde.
Özün körbö!
Körsötköngö könbe!>>

63.

Bürküttün balapanı, balapanı!
Esimde eçen iret köröm anı!
Mınakey dagı kördüm balapandı,
Men körgön oşol ele balapandı?
Karaçı! Umtulgandın, sermegenin.
Kim ceñdi, bilbey kaldım ceñbegenin.
Kuttuktap kıraandardın balapanın
Kol çaptım ısıgança alakanım!

64.

Sep koyup eptep kapkan köröngösün,
Cogotup baldak kılğan öbölgösün...
Parnastın toosun körüp <<kayda?>> deşet,
Mındaylar, mümkün bolso, törölbösün.

65.

Mingeni kıyşaktağan kotur eşek,
Tuyagı kıymıl etse — uçkanga esep.
Eşektin tokulgası kanat deybi?
Kaapıray! Oşonu da Pegas deşet.

62.

Kendisi hiçbir şeyi bilmezse,
“Bil” dese “öğretme” diye kavga ederse
İhtiyarlar şöyle kargış ederler
Eğer dediklerini kabul etmese:
“Kendin bilme!
Bilene kız.
Kendin görme
Göstereni de kabul etme”

63.

Kartalın yavrusu, yavrusu!
Hatırlıyorum, çok gördüm onları!
İşte bir daha gördüm yavruusnu,
Daha önce gördüğüm yavruyu
Baksana! Ne kadar gayret ediyor,
Kim yendi, fark edemedim
Kartalların yavrularını tebrik ederek
Alkışladım avuçlarım ısınana kadar!

64.

Zorla bulduğunu yiyorlar
Hep ona dayanak olanı da kaybedip,
Parnas Dağı'nı görüp nerede diyorlar
Böyle kimseler eğer mümkünse hiç doğmasın.

65.

Bindiği zayıf bir eşek,
Ayağı biraz kayarsa uçacak gibi.
Eşeğin eyeri kanatlı mı diyorlar?
Yazık, ona da Pegasus⁵¹ diyorlar.

⁵¹ Yuanan mitolojisinde kanatlı at.

66.

Öz atın çakırat deyt kekilikti.
Bilbese andan başka, çekilikpi?

67.

Karmalbayt, közgö tuşpöyt, kulak ukpayt,
Akıldı sanap bolboyt barmak menen.
Asmandın kölgö tuşkön elesiñdey,
Akıldı ölçöp bolboyt salmak menen.
Esepsiz anın tartkan süröttörün,
Akıl dep aytabız go ardak menen!

68.

Cıldızduu,
Ubayımduu, karındaşım!
Bildinbi cogolgonun tabılbasın?!
Okunup, özün bugün kargap kaldıñ,
Aldamçı sezimiñdin tabılgasın...

Ötünöm, tatınakay biykeçterden,
Akılduu, ar-namıstın cañılbasın!
Cürögün cündöy tıtkan sılan koroz,
Kaygırtat, kayıpşıtırat kabırgasın.

66.

Kendi adını çağırır diyorlar kekliğe.
Ondan başkasını bilmiyorsa ne yapsın?

67.

Tutulmuyor, göze de görünmüyor, kulağa
duyulmuyor,
Akıllı parmak ile saymak mümkün değil
Gökyüzünün göle düştüğü gölgesi gibi
Akıllı ağırlık ile ölçmek mümkün değil
Sayısız onun resimlerini çizmiş
Övünerek buna akıllı diyoruz!

68.

Güler yüzlü,
Kaprisli, kız kardeşim!
Öğrendin mi kaybettiğinin bulunmayacağını?
Pişman olup bugün kargış ediyorsun
Aldatan hislerinin bulduğunu...

Güzel kızlardan rica ederim,
Akıllı, ar-namusun şaşırmayacağını!
Yüreğini yün gibi didikleyen süslü erkek,
Üzer, zor duruma düşürür.

69.

Apakay ay nüründa caş maralday
Caydarı, caybarakat cürör eleñ.
Caykı kün cañı tıyıp kelatkanday,
Tamlıcıp, meeriñ menen külör eleñ,
Top cayıp kırgıy kütkön cayaçıday
Kılçaktap karaanıñda cürör elem.
Suraluu,
Balbıldagan,
Kumar közüm!

Sen, burun aynıçtuu karatasıñ...
Kümüştöy carkıragan ak çaçıñdı,
Alıñ çok, ak kelinge taratasıñ...
Közüñdün ağı menen aylançı elem,
Sen, meni kimge taştap baratsıñ!..

70.

Ömür, süyüü, carkıldagan caşçılık
Meerimiñden önüp turgan bereke.
Alkış, maktoo azdık kılát özüñö,
Karaanıñdan kargılayın eneke!

71.

Men korgoşun, men korgoşun, sen-calın,
Ee-caa berbey erittiñ go, calcalım.
Tük armansız ötür elem düynödön
Tübölökkö özüñ bolsoñ alğanım.

69.

Bembeyaz ay ışığında genç maral gibi
Hiçbir şey düşünmeden sakince, sessizce yürürdün
Yaz güneşi yeni düşmeye başlamış gibi,
Şefkatinle gülerdin
Ağ atıp, av bekleyen avcı gibi
Hep senin arkandan koşardım
Sürmeli,
Badem gözlüm,
Bal gözlüm!

Sen bugün merhametli baktırıyorsun...
Gümüş gibi parlayan ak saçını,
Halin yok, ak geline taratarsın...
Gözünün içine bakardım,
Nereye gidiyorsun beni bırakıp!

70.

Ömür, aşk, parlayan gençlik
Şefkatin senin dökülüyor.
Övünç, teşekkür sana az gelir,
Gölgene kurban olayım senin anneciğim!

71.

Ben kurşun, ben kurşun, sen- alev
Dayanamadım, erittin beni sen.
Hiç kederim yok bu dünyadan giderdim
Eğer ebediyen seni alırsam kendime.

72.

Bazır cakşı-han cakşı deyt karılar.
Ayal cakşı-er cakşı deyt dagılar
Cama erdi orto kılát, ortonu
Baş kılát dep süylöysüñör barıñar...

73.

Apreldin cıyırma uçundö törölüp,
Keñ duynönün maşakatın körüptür;
Öltürböstön ölgöndördü süröttöp,
Apreldin cıyırma uçundö ölüptür.

Kança baştı kartayttı da, çarçattı
Ansız dele tabısmaktuu Şekspir.
Kelgen künün ketken küngö tuş kılıp
Tabiygat da tamaşalap ketiptir...

74.

Galeley törölgöndö prikaz bergendey
Mikolencelo ölüptür.
Galeley ölgöndö, zakaz bergendey,
Nıyoton törölüptür.

75.

Ketse kelet başkası
Tügönbögön uruktay,
Kança töksöñ oşonço,
Kayta tolót kudukutay,
Tabiygatdan çeber çok,
Ölçöp turat unutpay.

72.

“Vezir iyiyse, han da iyi olur” derler büyükler
“Kadın iyiyse erkek de iyi olur” derler
büyükler
“Kötü kocayı orta, ortayı iyi yapar” diyorsunuz
hepiniz.

73.

23 Nisan da doğmuş,
Geniş dünyayı görmüş;
Öldürmeden ölenleri tasvir edip,
23 Nisan da ölmüş.

Ne kadar insanı ihtiyarlattı, yordu.
Zaten gizemli Shakespeare,
Geldiği günü gittiğin güne denk getirip
Doğa da şaka yapmış böylece...

74.

Galilei doğduğunda sanki emir vermiş gibi
Michelangelo ölmüş.
Galilei öldüğünde sipariş vermiş gibi.
Newton doğmuş.

75.

Giderse gelir başkası
Hiç tükenmeyen tohum gibi,
Ne kadar dökersen o kadar
Yine dolu kuyu gibi,
Doğa gibi usta yok,
Her şeyi unutmadan ölçer.

76.

Kimdir birö tili menen dosuna:
Sen üçün men tüşöm dese kişenge.
Silkip taştap baylıgımdı, baktımdı
Men sen üçün ölöm dese işembe!

77.

Tukulcurap, ayla tappay turgandar,
Dalbasalap telmiret go kişige.
Andan ıyık, andan asıl nerse cok,
Acat açsañ zarıl bolgon işine.

78.

Karkıralar cele tartıp asmanda,
“Kırk- kırk” deşti biz canaşa baskanda.
Iras ele kırk cıl bolup kaldıbı,
Cok kupidon eköbüzdü atkanda?

79.

Özü kelçu karılıkka tarınıp.
Aldın alıp elpek bolup cötölbö
Az ooruuga alıñ kelbey bagınıp,
Bolo körbö mort caralgan bötölgö!
Can talaşkan duşmandarga
Cay berbediñ el üçün.

76.

Kim ki dili ile arkadaşına:
Senin yerine ben düşerim kelepçeye derse.
Servetimi, huzurumu bırakıp
Ben senin yerine öleceğim derse inanma!

77.

Çare bulamadığı zaman
Her kişiye yalvararak bakar
Ondan yüce, ondan değerli bir şey yok
Yardım etsen muhtaç olana.

78.

Turnalar ağ gibi gökte uçarlar
“Kırk kırk” dediler biz beraber yürüdüğümüzde
Gerçekten de kırk yıl mı oldu,
Yaramaz cupidon⁵² ikimizi vuralı?

79.

Kendi gelecek ihtiyarlığa küsüp,
Daha ihtiyarlık gelmeden öksürme
Az hastalığa boyun eyme,
Çabuk kırılan cam gibi olma!
Düşmanlara yer vermedin
Halkını düşündüğün için.

---

⁵² Yunan mitolojisinde aşk meleği

80.

Göz karıbayt tandap kayra körgünçö,
Kulak toyboyt, ün özünön bölgünçö.
Kıyal tolgoyt, oñ, teskeri aylanıp,
Miñ- milliard nököttördü ölgünçö.
Batır ümüt, bara beret carışıp,
Çagılgandın calınınday söñgünçö!

81.

Az bolobu adam zatta?
Keede çayttay, keede bürkök,
Caykı kündöy köñülüm!
Çaşap koydum, orto çastuu —
Üç adamdın ömürün...

Cetimiş beş, elüü altı,
Eriz ömür meniki
Bir cüz on üç çaştamın.
Tüñülbögün, tüñülbönör?
Men ölgöndö tirüü cüröt,
İrim menen çaş çagım!

82.

Men dozokto catkanda,
Körbögönüm kör boldu,
Cebegenim cer boldu.
Tumçukkanda armanım,
Calgız irmem cel boldu.
Öcör ölüm kiskanda,
Tayaganım el boldu.

80.

Göz ihtiyarlanmaz yeniden görene kadar,
Kulak doymaz, ses ondan ayrılana kadar,
Hayal kuşatır, bir sağa, bir sola,
Bin milyar hayallere dalıncaya kadar.
Kahraman ümit yarışıp gider,
Yıldırımın alevi sönene kadar.

81.

İnsanoğlun da az mı olacak?
Bazen açık, bazen de somurtuk,
Yaz günü gibi gönlüm!
Ben yaşamışım,
Üç insanın ömrünü...

Yetmiş beş, elli altı,
İkiz ömür benim ki
Yüz on üç yaşındayım.
Umudunuzu kesmeyin!
Ben ölsem de diri kalır,
Şiirlerim ile gençliğim!

82.

Ben cehennemde iken,
Her şeyi gördüm,
Her şeyi yedim.
Boğulduğumda kederim,
Her şeyim yel oldu.
Ölüm sıkıştırdığında,
Yalnız dayanağım halkım oldu.

83.

Oñ tizeme oynotup
Neberemdi ırdatsam,
Köptön börki can birgem,
Kurbum menen sırdaşsam,
Kaydan bolsun armanım,
Kaydan ketsin darmanım.
İrdagım bar kaytalap
Karılıktın calganın.

84.

Kim bolco da keteri cın düynödön,
Emrek, süyüü, küyüü, kalat estelip.
Bul çeksiz col cekelerge ençi emes,
Bardık canduu öto turgan keçmelik.

85.

Ulutundu apası...
Boldu beken kapası?
Keyip koydu uuluna
Cubarımbektin atası:

...Ay, balam ay, balam ay!
Aldı-artıña karabay,
Baratasıñ biröönün
Eteğine carmaşıp
Tirkep algan canaday.

Durus desem külüşün,
Durus emes cürüşün.
Çoçuganday közdörün,
Çooçun cıgat sözdörün,
Alda kimdin ünüsün?...

83.

Sağ dizimi oynatarak
Torunuma şarkı söylesem,
Uzun zamandır canım olan,
Arkadaşımla sohbet etsem,
Nereden bende keder olsun,
Nereye benim gücüm gitsin.
Tekarardan şarkı söylemek isterim
İhtiyarlığın yalanını.

84.

Kim olursa olsun dünyadan gideceği gerçektir,
Emek, aşk, keder kalır hatırda.
Bu sonsuz yol yalnızlara armağan değil,
Tüm canlıların geçeceği yoldur.

85.

Annesi üzüldü...
Var mı onun kaygısı?
Oğluna üzüldü
Afacanın babası:

...Ah oğlum ah, oğlum ah!
Önüne arkana bakmadan,
Gidiyorsun birinin
Eteğine yapışarak
Yapışmış kızak gibi.

İyi desem gülüşün,
İyi değil yürüyüşün.
Gözlerin korkuyormuş gibi
Sözlerin yabancı gibi
Sen kimin sesisin?

86.

Adamzat birde capıs, birde biyik,
Biyiktik maytarılbayt kökkö tiyip.
Capıstık nımduu cerde kala berbeyt,
Tübölük bolbogondo başın iyip.

87.

Otu çok, oylogonun caza salsa,
Palanca Töläncöep — deybızsıncı,
Sınçının sınçılıtı anık bolso,
Al kişi öznördöy cazgıç — ırçı.
Erksizden okugandı koçtoy turgan,
Sımçıdan çıga beret sözlün kurçu,
Tatığı çılanguanga cete kurgan,
Tuzu da, çıgı dağı bolot murçu.

Cazgıçtar — kılıçbolco, sınçı —
Kayrak.

Kılıçtı ötkur kılát mıkıtı kayrap.
Sınçıbız talantı çok aksın bolco,
Bakırıp meege çabat, suuga baylap.
Caydag, arık at mınıp çuu koygondoy,
Özu da kıyşalaktap şoru kaynap.

86.

İnsanoğlu bazen düşük bazen yüksek,
Yükseklik göge boyun eğmez.
Düşüklük nemli yerde kalmaz,
Ebediyen olmadığında boyun eğip.

87.

Ateş olmadan düşündüğünü yazabilse,
Falanca-fılanca deriz eleştirmen,
Eleştirmen'in eleştirisi gerçek ise
O kişi sizin gibi şair,
Okuduğunu zoraki destekleyen,
Eleştirmen en güçlü kelimeleri söyler,
Sözün zirvesine geldiğinde,
Tuzu da biberi de olur.

Yazarlar kılıç olsa eleştirmenler
Bileme taşı.
Kılıcı daha da keskin yapar iyi bilenip.
Eleştirmenler yetenekli değilse,
Bağırıp her şeyi alt üst eder.
Zayıf at binip kaçmış gibi
Kendisi de acı çeker.

88.

"Aylanayın carıktık"
Dalay cıldı karıktık.
Ustukandan et ketip,
Söögüñ kaldı tamıktık

Emi koysoñ bolboybu,
Ansız kardıñ tolboybu?
"Şıkakçı" dep ölgüçö
Ayttırbasañ bolboybu?!

89.

Ak kalpaktuu kırıgızdı
Altı bölüp süylöysüñ.
Köö tolturup oozuña.
Körüngöngö üylöysüñ.

Antpeseñ tiliñ ooruybu?
Antpeseñ acal tooruybu?

Elden cıkkan işmerdi,
Eelep koe salasıñ.
"Cek-caatıbız bolçu" dep,
Kır körsötüp kalasıñ.

Antpeseñ işiñ aksaybı?
Antpeseñ tamak cakpaybı?

88.

"Ah dünya!"
Ne kadar yılı beraber yaşadık
Vücutunda et bile kalmadı
Bir tek kemiğın kaldı tabutluk

Şimdi koysan olmaz mı?
Onsuz karnı doymaz mı?
Dedikoducu deyip ölene kadar
Dedirtmezsen olmaz mı?

89.

Ak kalpaklı Kırğız halkım
Altıya bölüp konuşuyorsun.
Ağzına is doldurup,
Herkes üflüyordun.

Öyle yapmasan dilin mi ağrır?
Öyle yapmasan ecel mi gelecek?

Halktan çıkan insanı,
Hemen ona sahipleniyorsun
"Düşmanız idi" diye
Sırtını çeviriyorsun.

Öyle yapmasan işin iyi gitmeyecek mi?
Öyle yapmasan yemeği beğenmeyecek misin?

90.

Esiñdebi:

Kaçan, kayda süygönüm?
Men bilmeybin kimdin kaçça süygönün.
Sen kaydiger, men kirepker öñdönüp,
Parvanaday ilebiñe küygömün...

Iştıkçıday tamedimdi tütötüp,
Kaça sorup, kaçça tütün üylödüm.
Makedondun İskanderi mençilep..
Aybattuuday sezdi beken süygönün?

Eñsep cetse "tumarına" cüröktön
Tatıgı da oşondo go düynönün..
Mahabattı tarazalap bolobu,
Mezgil çeçet kimdin kaçça söygönün!

91.

Poeziya-caşçılıktın elesi.
Caşçılıkçı?
Ukmuş!
Kündün celesi!
A men bolsom eköönö teñ ıntızar
Adamdardım "alek" attuu cebesi.

92.

Sen-bulaksıñ, men-sendegi tamçımın.
Men-tüşkünüm, sen-sabısıñ kamçımın.

Men bolbosom-bolbos eleñ, sen dağı,
Sen bolbosoñ-bolbos elem, men dağı.

90.

Hatırlıyor musun?
Nerede ne zaman sevdiğimi?
Ben bilmiyorum kimi ne zaman sevdiğini
Sen reddettin ben de onu kabul etmiş gibi
Pervane gibi alevine yanmıştım...

Kömürcü gibi sigarayı tütürüp,
Ne kadar dumanını üfledim
Büyük İskender'i benim gibi
Benim gibi heybetli sezmiş mi sevgilisi?

Arzulayarak "muskasına" ulaşmışsa yürekten
İşte o zaman dünya tadını hissetti...
Aşk ölçmek olur mu?
Kimin ne zaman âşık olacağına zaman karar verir!

91.

Şiir, gençliğin anısı,
Gençlik mi?
Harika!
Güneşin ışığı!
Ben ise her ikinize de eşit olarak,
İnsanların "uğraşı" adlı aracıyım.

92.

Sen bulaksın, ben ise sendeki damlayım.
Ben kamçıyım, sen ise kamçının sapısın

Ben olmazsam, sen de olmayacaktın,
Sen olmazsan, ben de olmayacaktım.

93.

Suradım men özümdön:

-Süröttöçü

Atkan tañ,

Batkan kündün elesterin?

-Düynödö küngö tete

Uluu,

Suluu

Bolgon çok,

Bolmok dağı emes,-dedim.

94.

Okuuçular!

Colukkanda silerge-

Keleçektin elesterin körömün.

Ar kimiñdi eesi dep ilimdin

Köñülümdö kuçaktaymın,

Öbömün.

Okugula,

Oynogula talıkpay,

Kaalasañar-bardıǵı bar bilimde.

“İyne menen küdük kazgan nemedey”

Kıynalgıla cetiş üçün ilimge.

93.

Ben kendime sordum:

Tasvir et

Tanın ağarmasını,

Gün batımının görüntüsünü,

Dünyada güneşe değer

Büyük,

Güzel

Olmadı,

Olamazda, dedim.

94.

Öğrenciler!

Buluştuğumda sizlerle

Geleceği görüyorum.

Her birinizi ilmin sahibi diye

Gönlümde kucaklıyorum,

Öpüyorum.

Okuyun yorulmadan,

Oynayın,

İsterseniz her şey var ilimde

“İğne ile kuyu kazmış gibi”

Acı çekin ilme ulaşmak için.

95.

Dañktuu kelin, cıyıpsıñ
Ak bulutay kebezdi.
Cerge caysa cetkendey
Senin pahtañ emespi!
Kim bolbosun cüzüñdü
Körsöm eken debespi...

Ak cooluktun burçunda
Saymaların tañdayça.
Cürögüñdün üstündö
Altın cıldız mındayça.
Adamdardan cüzüñdü
Bürkögönüñ kandayça?

96.

Eköö birge köpölöktü kubalap,
Öskön bolçu moyundaşıp talaşıp;
Biri küyöö,
Biri colgoş bolgondo,
Kalgan bolçu kadimkidey canaşıp;
Biri birine dayım orun saktaşçu
Cıynalışka koburaşıp baratıp;
Kokusunan birge oturbay kalışsa
Külüñdöşçü moyun sozup karaşıp...

97.

Kamıkpa,
Bolgun kaypıker,
Tübölük sensiñ meniki.
Süyüünün otu-öçpös ot,
Ölgönçö menmin seniki.

95.

İyi gelin, toplamışsın
Ak bulut gibi pamuğu.
Yere serse her yeri kaplayacak gibi
Senin pamuğun ki bu
Herkes senin yüzünü
Keşke görsem demez mi?

Ak yazmanın köşesinde
Güzel nakışları var.
Yüreğinin üzerinde
Altın yıldız böylece.
İnsanlardan yüzünü
Nasıl da çeviriyorsun?

96.

İkisi beraber kelebeği kovaladılar,
Büyüdüler boğuşup dalaşarak;
Biri koca,
Biri arkadaş olduklarında,
Tam birbirlerine yakıştırdı.
Hep birbirine yer alırlardı,
Toplantıya konuşarak gittiklerinde;
Fakat bazen beraber oturamadıklarında
Gülümseyip boyunlarını uzatarak bakarlardı
birbirlerine...

97.

Hiç merak etme,
İyi yürekli ol,
Sen ebediyen benimsin
Sevginin ateşi sönmez ateştir,
Ölene kadar ben seninim.

98.

Tabiygat kıyın tabışmak
Tañ kalam dayım karasam:
Aralap cerdip cürögün
Orguştap kaynayı araşam;
Kupuya catkan sırların
Esebim cetpeyt canasam;
İlimdi çegip cügöndöp,
İzdenip ketip baratam.
Caşırşañ-caşır sırıñdı,
Küç menen ceñip karatam!
Esepsiz,
Kımbat mülkündü
Ençilep erge taratam.

99.

Dosuñdu tozokto sına,
Kılçayıp suu berebi?
Kasıñdı cırgalda sına,
Kaşıktap uu berebi?

100.

Süyünün colu bütöksüp
Köñülüm nege çegülöt?
Kelbesti köktön kütöksüp,
Köz caşım nege tökülöt?
Denemdi uurdap catkansıp,
Kabırgam nege sögülöt?
Tüşümdö,
Birok öndö emes,
Al süröt nege öbülöt?

98.

Doğa çok zor bir muamma
Hep şaşırıyorum baktığımda:
Yerin kalbinden geçerek
Su kaynıyor şarıl şarıl
Sırların o kadar çok ki
Sayılar bile yetmiyor
İlmin peşinden,
Ben gidiyorum onu aramaya
Saklamak istiyorsan sakla sırlarını
Güç ile seni baktıracağım
Sayısız,
Kıymetli mülkünü
Benimseyip halka dağıırım.

99.

Dostunu kara günde sına,
Dönüp sana su verir mi?
Düşmanı iyi günde sına,
Kaşık kaşık zehir verir mi?

100.

Aşkın yolu bitmiş gibi
Gönlüm niye acı çekiyor?
Gelmezi gökten bekleyip
Niye gözyaşlarım dökülüyor?
Vücudumu çalmış gibi
Kaburgalarım niye parçalanıyor?
Rüyamda,
Ama gerçekte değil,
O resim neden öpülür?

101.

Ebaktan beri talpınıp,
Ezilgen cürök sende bar.
Esirkep otko çarpılıp,
Elirgen tilek mende bar.

Dilderdin sırım comoktop,
Uçmakçı tilek celde bar.
Celden da murda celpinip,
Uşaktı cüygö pende bar.

102.

Ömür colu-komediya, drama,
Maşakatı sansız, türkün-suraba.
Biröo miñdin kubanıçı üçün çaşasa,
Kimdir biröo kert başı üçün ubara.

103.

— Eköbüz teñ eridik emne üçün?
— Ağıp nege ketpesten kaldık bütün?
— Erigendin bardığı agat beken?
— Anan kantip ölçöybüz süyüü küçün?

104.

Düynönü bulbul maktap ırdaganda,
"Mende da kanat bar!" deyt ala karga.
Capatın bölök kılıp, sırtın okşoş,
Caratkan tabiyatka kanday arga?

101.

Uzum zamandır çabalayan,
Ezilen yürek sende var
Ateşe çarpan,
İyi dilek bende var.

Yüreğin sırrını masal yapıp,
Duyacak dilek yelde var.
Yelden önce davranan,
Dedikoduyu seven fani var.

102.

Hayat yolu, dram, komedi,
Çok çeşitlidir sorma bile.
Biri bin kişinin mutluluğu için yaşasa,
Birileri ise tek başları için yaşarlar.

103.

-İkimiz derdik neden?
-Akmadan neden bütün olarak kaldık?
-Eriyenin tümü akıyor muymuş?
-O zaman nasıl ölçeceğiz aşkın gücünü?

104.

Dünyayı överek bülbül şarkı söylediğinde
"Bende de kanat var" der hemen karga.
Kalitesini ayrı dışını aynı yapan,
Yaratan doğa için bunlar ne fark eder?

105.

Talpınışkan bir uyanın çürpösü
Davan ařıp, kańça dayra köçpedik!
En da, cer da cap-caş bolup baratat
Uspaktarga uşul kündön estelik.
Tübelkkö kün menen tün almaşat,
Kelgen ömür ketüü menen ubara.

Öksütpöskö ömür menen süyüünü,
Caratılış bergen emes ubada!
Iras, kurbum, baykabay da kalıpşız,
Kıtata kılga buurul kirip alıptır.
Unun elep, ulpaktarın kaltırıp,
Peşenebiz kalır bolup kalıptır!

Bizdin elden,
Bizdin cerden baştaldı,
Cerdin řarın düńgürötkön cańırık...
Çımçık sımal çırk etsek da öbölgö,
Keń düynegö kölbektirbiz cańılıp.

106.

Cardamga?!
Kim bolco da koluńdu sun!
Alaktap ayla ketip turgan çakta.
Andan çoń, andan ıyık eçteme cok,
Birinçi mildet uşul adamzatka.

105.

Atılan bir yuvanın evlatları
Ne kadar yollar geçtik!
Halk da, yurt da gençleşiyor
Sonraki ecdadımıza bu günden hatıra.
Ebediyen gündüz ile gece değişir
Gelen ömür gitmekle uğraşıyor.

Sevgi ile ömrü öksüz bırakmamak için,
Üzememeye tabiat söz vermedi.
Doğru arkadaşım, fark etmemişiz,
İhtiyarlamaya başlamışız
Unun eleyip kepekleri bırakıp,
Kaderimiz kalbur olmuş!

Bizim halktan,
Bizim yurttan başladı,
Yeryüzünü titreten yankı...
Kuş gibi ses çıkarsak da
Geniş dünyaya boşuna gelmemişiz.

106.

İmdat!
Kim olsan da bana elini ver!
Çaresizliğe düştüğü zaman
Bundan büyük, bundan kutsal bir şey yok,
Birinçi vazifesi budur insanoğlunun.

107.

Men kaalap kelbegenmin.
Erkim çokton,
Düyögö ıylap kelgem, ıylap ketem.
Kelgen soñ keñ düynögö uktap ketpey,
Ömürdü ölgönümçö ırdap ketem.

108.

Bizdin cer çirkeylerdin cumurtkası,
Aalamga kıyal menen salıştırsak.
Bul aalam kaydan butkön? — tabılabı?
Akıldı çağılganday kağıştırsak!

109.

Cer, cuular, ösümdüktör, makuluktar!
Men dağı özüñördöy tabiyagatmın.
Barıñar canduu, cansız tulkusuñar,
Men gana meesi bolom tabiygattın.

110.

Ümütü üydön emes, elfen ele,
Ağıtkan alda kaçan sorgok alkın.
Paranı, uurdaganın tana berse,
Dostoru maktaar ele anın saltın.
Al, anan kete berdi kündön tüngö,
Eeledi eki metr cerdin carkın.

Alganı "a düynögö" tabıt, kepin,
Til kelse surayt ele anın narkın.
Kımbattar sandığında kala berdi,

107.

Ben isteyerek gelmemişim.
Çaresizce,
Dünyaya ağlayarak gelmişim ağlayarak
gideceğim,
Madem geldim geniş dünyaya uyuyup
gitmeden
Ömrümü ölene kadar şarkı söyleyerek
geçireceğim.

108.

Bizim yer sineklerin yumurtası,
Âlemi hayal ile kıyaslırsak.
Bu âlem nasıl oluştu? Cevap bulunacak mı?
Aklı yıldırım ile çatıştırsak!

109.

Yer, sular, bitkiler, mahlûklar!
Ben de sizin gibi doğayım.
Hepiniz canlı cansızsınız,
Bir tek ben doğanın akliyım.

110.

Ümidi evden değil ancak halktan,
Doyumsuz nefsi salıvermiş çoktan.
Rüşveti hırsızlığı inkâr ederse,
Arkadaşları bu yaptığını överlerdi.
Sonra o, devam etti günden güne,
Odu sonra iki metre yerin sahibi.

Aldığı "öbür dünyaya" tabut, kefen,
Söyleyebilecekse onun da bedelini sorardı.
Pahalılar sandığında kaldı,

Cektelip celip cürüp tapkan altın.
Tapkanı cerden emes, celden ele,
Üyrötkön uşundayça kulkun-alkın.

111.

Isıgım tüşpöy koydu, tüşpöy koydu,
Denemde öçpöy turgan calın barbı?
Başımçı?
Uyutulgan korgoşun go!
O, kokuy!
Kozkoy turgan alım barbı!
Soluymun it çaynagan balapanday,
Uzatam ulam tiygen kagındardı.
Kaltıldap turgan sayın cıgılamın,
Polunda cılap koygon samın barbı!
Bilbedim, acal özü cadagan go,
Süldörüm söök bolso da canım kaldı.
Bolboso acal mendey süyöt beken,
Ak halat: cigit, hanumdardı.

112.

Arsızdın küçü kayda?
Bakırıkta!
Küçüktöy eerçiy beret çakırıkka.
Andaylar albuuttardın kol coolugu,
Kaalasa paydalanat kakırık da..
Eköönün biri danek, biri sabak,
Eköönün biri cırtık, biri camak.

Uğraşarak kazandığı altın.
Kazandığı yerden değil, yelden idi,
Nefis buna böyle öğretmiş

111.

Ateşim düşmedi, düşmedi
Vücudumda hiç sönmeyen ateş mi var?
Peki, kafam ne?
Biriken kurşundur!
Aman!
Başlayacak halim var mı?
Köpeğin çiğnediği civciv gibi yatıyorum,
Uğurluyorum her gelen hastalığı.
Titrediği zaman ben de yere düşüyorum
Yerde sabun mu var?
Bilemedim, ecel kendisi de bıkmıştır
Kemik olsam da canım kaldı.
Yoksa ecel benim gibi seviyor mu?
Beyaz önlüklü temiz yiğit, hanımları.

112.

Çaresizin gücü nerede?
Bağırmada!
Enik gibi arkandan yürür her çağırışta.
Böyleleri çirkeflerin maşası olur,
İsterse kullanır balgamı da...
İkisinden biri çekirdek, biri sapı,
İkisinden biri yırtık, biri yamalı.

113.

Küçsüzdün küçü kayda?
Cölögündö.
Kübüröyt cölögünö kündö, tündö.
Cölöksüz çegirtkedeý ırgıy beret,
Al bugün kişi söroy,
Erten bürgö.

114.

Kıyal-ukmuş teleskop,
Köz cetpegen alıstıkdı körsötöt.
Ümüt-aç köz, toygon emes,
Körbögöndü, tatpagandı köksötöt.

115.

Kulun emes, Şırgıytı,
Kök caşıl toonun salaası.
Şıberin cirep oynoktoyt,
Eliktin erke balası...
Eç kimge kıybas mekendir
Möl bulak, şıpar abası.
Uurdanıp kelip suu içken,
Eliktin çıyrın karaçı!
Kayberen menen adamga,
Kim bolsun emi araçı!

113.

Güçsüzün gücü nerede?
Dayanağında.
Gece gündüz fısıldar dayanağına
Dayanaksız çekirge gibi atlar zıplar,
O bugün insan gibi,
Yarın büvelek.

114.

Hayal harika bir teleskop,
Gözün ulaşamadığı uzaklığı görür.
Ümit aç göz, doymayı bilmiyor
Görmediğini, tatmadığını hissettirir.

115.

Kulun değil, Şırgıytı
Yemyeşil dağda oynar
Otunu yiyip oynuyor,
Geyiğin nazlı yavrusu...
Kimsenin kıyamadığı
Vatanın mis havası, temiz suyu
Saklanarak gelip su içen
Geyiğe bak!
Kayberen ile insana
Kim olur şimdi aracı!

116.

Oyumda oylop koem:

— Tapsam amal...

Bolsoçu ötkön ömür kaytçu şamal.

<<Elüügö eptep çıksak>> deşer elek,

Emi biz kañadabız

Aytçı Camal?

117.

Mülcügön kabırgaday kayran Tınım,

Sen ukşañ, men aytayın sözdün çımın.

Şölbüröyt tayağıña kiygizgensip,

Butuñdu burañdatıp kiygen şımıñ.

Salmaktı, salamattı saktabasañ,

Kötörüp uçup ketet kaşka çımın.

118.

Katar öskön kayıñday,

Caşaganbız canaşa.

Ortok bolup keletat,

Kaygı, külkü, tamaşa.

Esep esten çığıptır,

Nietibizge caraşa.

Kaltıldatpay kayıktay,

Kalıp alıp keletat,

Mezgil degen taraza.

116.

Düşünüyorum:

-Çare bulsam...

Ömür geri gelen rüzgâr gibi olsa.

“Hiç olmazsa elli yaşına gelsek” derdik

Şimdi biz kaç yaşındayız

Söylesene Camal?

117.

Eti yenmiş kaburga gibi zavallı Tınım,

Sen dinle, ben söylerim sözün gerçeğini

Dağınık esasına giydirmiş gibi

Ayağında giydiği pantolonu

Kilonu, sağlığını korumazsan

Götürüp uçup gider karasinek.

118.

Sırayla büyüyen ağaç gibi

Yaşamıştık yan yana

Ortak olarak geliyor

Üzüntü, gülme, şaka.

Hesap unutulmuş

Niyetimize göre

Sandal gibi salmamdan

Süzerek bizi getiriyor,

Zaman denen terazi.

119.

Aştın da, toydun carçısı,
Aldamçı koldun kamçısı.
Cırtılıp kalgan üzüktün,
Toktoboy tamgan tamçısı.
Al-eselek degen kişi go,
Eşektik anın işi go.

120.

Uluğñ sokur bolso, dülöy bolso
Ukpay kal,
Bir közüñdü kısıp süylö!
Bolboso bokoñundu bolkuldatıp,
Tor cayat sayatçısı sizdın üygö.
<<Salığı>> sayatçının tabışmaktuu...
Oşondoy caratılğan <<kıyşık düynö!>>
Oşentip sözün büttü Nurak karı.

121.

Toropoy menen toroşon,
Şiberdi cirep basa albayt.
Kök çunak çabuul salsa da,
Oroydon buytap çıga albayt.

122.

Biröölördün açuu, tattuu tiline,
Kaygırabız, kubanabız, külöbüz.
Biröölördün kaybatına işenip,
Biröölördü kaygırtıp da cüröbüz,
Bilbey, körböy alda kimdi eerçisek,
Şermendelik, tük keçilbes künöbüz.

119.

Yemeğın de, düğünün de habercisi
Yalancı elin kamçısı
Yırtılıp kalan üzügün⁵³
Durmadan damlayan damlası.
O saf salak denen kişidir
Eşeklik onun işidir.

120.

Büyük körse, sağırsa
Dinleme!
Bir gözünü kısarak söyle!
Öyle yapmazsan boynundan tutarak
Ağ atar sayatçı⁵⁴ sizin eve.
Sayatçının "vergisi" çok muammalı...
“Fani dünya” böyle yaratılmış.
Böylece sözünü bitirdi Nur ak ihtiyar.

121.

Mozak⁵⁵ ile kapanan,
Yeşil ota basamaz
Gök kurt hücum etse de
Boylu otlardan çıkamaz.

122.

Birilerinin acı, tatlı dilinde
Üzülüyoruz, neşeleniyoruz, gülüyoruz,
Birilerinin sözlerine inanıp,
Birilerini üzdüğümüz de oluyor
Bilmeden görmeden birileriyle gidersek,
Kahpelik hiç affedilmez suçumuz.

⁵³ Kırgız çadırının üst kısmı.

⁵⁴ Kuşları ağ ile tutan kişi.

⁵⁵ Domuz yavrusu.

123.

Sonun gülgö bulbul bolsoñ sayrap kal,
Sen gül bolsoñ bulbuluña caynap kal.
Muhabbattın magdıratıp sırların,
Dayım taza cürögüñö baylap kal.

124.

Bak, dañktı uurdap satıp, albayt aldap,
Ak köñül asıl emgek beret kamdap.
Akıykat, bilim, emgek-üçöönü koş,
Talanttı eç kim tappayt kişi caldap.

125.

Köñülüm kökkö çaptı, elde cürdüm.
Akılım ayga ketti, cerde cürdüm.
Cark etken akıl, köñül cagılğan beym,
Asmandın arasında çende cürdüm.

126.

Aytkandarıñ cayında,
Arkı cagın bayımda.
Sözün menen işiñdin,
Ortosunda ayırma.
Bügün bergen ubadañ,
Bütpöyt eken ayında.
Sözdögüdöy iş bütsö,
Tüşünör köz cetti go,
Tükşömöldöp bayımda.

123.

Güzel güle, bülbül isen öt
Sen gül isen bülbülüne doy,
Aşkını açıp sırlarını
Her zaman temiz kalbine bağla.

124.

Bahtı, şanı kanırarak ve çalarak alamazsın.
Açık gönül esas emek hazırlayıp verir.
Hakikat, bilim, emek üçünü bir araya getir,
Kabiliyeti hiç kimse bulamaz.

125.

Gönlüm gökyüzüne yeltendi, halkta idim.
Aklım aya gitti, yerde idim.
Çark eder aklım, gönlüm yıldırım mı?
Gökyüzünün arasında yaklaşmakta idim.

126.

Söylediklerin yerinde
Öbür tarafı beyimde
Sözün ile işinin,
Arasında farklılık.
Bugün verdiğin söz,
Gerçekleşmezmiş zamanında.
Sözdeki gibi iş bitirse,
Bunu anlayacak göz anladı,
Tahminen beyimde.

Köñül menen köz toyboyt,
Serepçilep künü- tün.
Çıpkalap da alalbayt
Kaymak menen köbügün.

127.

Attay albaym, aldım car,
Kılçay albaym, artım tar,
Carkıragan düynönü
Bir körgöngö bolom zar.
Armansız düynö bolobu,
Arkalaşıp cürgülö,
Artımda kalgan çaş baldar.

128.

Enenin elpek cürögü,
Tübölük eeriyt balaga.
Azabın tartıp catsa da,
Ketskisi kelet sadaga.

129.

Ömürün tügönböçü bulak emes,
Ençiñe caralganı calgız tamçı.
Melt etip cerge siñip ketkenimçe,
Dostorum, erkeletip eelep alçı?
Eelep alçı,
Armanım, ar-namısım teylep alçı?

Gönül ile göz doymaz,
Düşünerek gece-gündüz.
Ayıramayız da
Kaymak ile köpüğünü.

127.

Atlayamam, önümde uçurum,
Arkama dönemem arkam dar,
Işık saçan dünyayı
Bir görmeye olurum zar
Gamsız dünya olur mu?
Art arda yürüyünüz,
Ardımda kalan genç çocuklar.

128.

Annenin nazik yüreği
Her zaman erir çocuğa,
Azabını çekiyorsa da,
Gitmek ister evladı.

129.

Ömrün tükenmez çeşme değil,
Nasibine yer almış yalnız damla
Hüp diye yere sineceğime kadar
Dostlarım, şımartıp sahiplenecek
Sahiplenecek,
Gamım, ar-namusum sahip çıkacak!

130.

Akılı tabigattın adam desem,
Kuday dep akıykattan adaşasıñ?
Kudayga çın işenseñ emine üçün?
Mas boydon canazanı talaşasıñ?
Talaşasıñ,
Ölgönçö elge şıldıñ tamaşasıñ.

131.

Adamdın sırn aytkızar,
Aparat bolso sırdaşkan.
Kubanar ele adamzat,
Kokutsan tutkun kılbaстан.
Oşondoy aspap cogunan,
Oturam tordo cılbaстан.
Mıcıkkan menen künööm cok.
Miñ suroo çıgat bir baştan.

130.

Akıllı yaratılışın insan diyorsam
Tanrı diye hakikatten yanılırsın?
Tanrıya gerçek inanıyorsan niçin?
Sarhoş olarak cenazeyi tartışırsın?
Tartışırsın,
Ölene denk rezil olursun.

131.

İnsanın sırrını söyletir
Cihaz olsa sırlaşır
Sevinirdi insanlık
Aniden esir olmadığı için
Öyle alet olmadığından
Otururum hapiste kıpırdamadan
Eziyet etmekle günahım yok
Bin soru çıkar bir baştan.

132.

Kaygılar menen şattıktı,
Karcalıp oygo toluram.
Tübü çok cerden kıyaldan,
Bolbogon işti bolturam.
Duşmanım çatçuu kapatsa,
Tirүүлöy çıdap oloturam.

133.

Salamat bolso altın can,
Azaptan bir kün ayrılam.
Öküttö kalgan kıraanday,
Cumdarga karşı kayrılıam.
Az kün da bolso mürümdün
Sınganın oylop kaygıram.

134.

Uyadan alıp uçurdun,
Kulak sal Sovet, sözümö.
Ak cerden küyüp ketpeylik
Duşmandın aytkan sözünö.
Akıykat senin koluñda
İşenem, Sovet özüñö.

132.

Üzüntü ile sevinç,
Düşünceye kapılıırım.
Olmayan hiçbir yerden hayal edip,
Olmayacak işi yaparım.
Duşmanımın yattığı kafeste,
Canlı sabrederek oturuyorum.

133.

Sağ olursa altın can,
Azaptan bir gün kurtulurum.
Üzüntüde kalmış gibi,
Çakallara karşı rica ederim.
Az gün olsa bile kalemimin,
Kırıldığını düşünerek üzülürüm.

134.

Yuvadan alıp uçurdun,
Kulak ver Sovyet, benim sözüme.
Ak yerden yanarak girmeyelim
Duşmanın söylediği sözüne.
Hakikat senin elinde
Sana güveniyorum Sovyet!

135.

Kançalık batır bolsoñ da,
Bolk etet eken cürögüñ.
Tünörüp kütüp turganday,
Tübölük catçu tünögüñ.
Ezilip ketip baratat,
El üçün bütkön cürögüm.
Kıynabay körsö bolboybu?
Kırçındın carıp cürögün.

136.

Çelkeygen canımdağı kap- kara meş?
Yanıda canserekmin erteli- keç.
Kıynaldım, candan toydum küçüñ kelse:
Op tartıp cutup ciber, tüyündü çeç?!

Kıyırımdın kızıl güldöy “kelginderi”
Kıykırık ugulabı, kelgin beri!
Çındıkka baş kulansın, kan tögülsün,
Ak ölsök gül çıkarar kömgön ceri.
Kantse da, işenüügö mümkün emes,
Kayda eken kalkıbızdın kemengeri?!

137.

Eşigim temir, astım taş,
Tolkunda turam kemeçen.
Bilektey temir şatıluu,
Carıktı bergen terezem.

135.

Ne kadar cesur olsan bile
Korkarmış kalbin
Dört gözle beklemiş gibi
Ebediyen yatardı yakının
Zorluk çekerek gidiyor
Halk için olan yüreğim
Zorlamadan görse olmaz mı?
Delikanlının yüreğini yarıp baksınlar.

136.

Kocaman yanımdaki simsiyah soba,
Bağlıyım yanıda gece-gündüz.
Zorluk, çektim, hayattan doydum, gücün varsa
Bir hamlede yut, sorunu çöz!

Benim kırmızı gül gibi “gelenleri”
Ses duyulur mu, buraya gel!
Hakikate baş eğilsin, kan dökülsün,
Suçsuz ölürsek çiçek çıkar mezarlıktan.
Ne olursa inanmaya mümkün değil
Neredeymiş halkımızın danışmanı?

137.

Kapım demir, altım taş,
Dalgada gemiyle dururum
Bilek demir gibi,
Aydınlığı veren pencерem.

Abaylap körsöñ arbakmın,
Cürögüm sogot debeseñ!
Körüşör saga kün barbı,
Keñeştin eli berekem.
Kuçaktap kaçan alasıñ,
Mekenim- menin enekem!

138.

Adamzat saga dos elem,
Bilgile, menin alımdı?
Arañarda biröölör
Köksödü bele kanımdı?
Alarga koşup berbeyt ko,
Ardaktuu menin canımdı.
Uşaktan ölüp ketsem da,
Satpaymın eldik arımdı!
Kantişer eken oşolor,
Öçürsöm kara calındı?!

139.

Körüşsök körüşörbüz,
Kolumdu sunganım sungan.
İçiñde emine turat,
Meerimsiz kem urgan?
Özümdü özüñdöy körbö,
Men el üçün tuulgam.
Kesibiñ, işiñ, uşak, calaa,
Cürgön ceriñ çuulgan.

Dikkat ederek görürsen ruhum,
Kalbim atıyor demiyorsan!
Seninle görüşecek gün var mı?
Sovyet halkım kurban olduğum.
Ne zaman kucaklarsın,
Vatanım, benim anam!

138.

İnsanlık sana dost idim.
Biliniz benim halimi.
Aranızda birileri
İstemiş mi kanı mı?
Onlara ek olarak vermez ki
Değerli benim canım.
Gıybetten ölüp gitsem de
Satmam halkımın namusunu!
Ne yapacaklarmış onlar,
Söndürsem kara ateşi!

139.

Görüşsek görüşürüz,
Uzayan elimi uzatırım.
İçinde ne var senin,
Merhametsiz gibisin?
Beni kendine benzetme,
Ben vatan için doğmuşum.
Mesleğin, işin, gıybet, yalan,
Bulduğun yer çirkeflik.

140.

Akıldı aldap uurdagansıp,
Kıltıyıp gana cürösüñ.
Akıldın saga keregi cok,
Ar kimge dayım ürösüñ.
Kamatıp taştap atasın,

Tentitip koyduñ bülöösün.
İşimşilep ele cürösüñ,
Koysoñçu kaçan tınasñ.
Calaadan başka, sen şümşük,
Kanday kesip kılasñ?

141.

Ekkeniñ uşak, orgonuñ uşak,
Adamga tartkanıñ
Acalday tuzak.
Akıykat keçpes
Ketpessiñ uzap.

142.

Ölkögö kancar batsa da,
Ölümdün mizin tatsa da,
Cürögü erdin çoçubayt,
Ölümdö başı catsa da.

Canalgıç kolup sunsa da,
Canında tozok tursa da,
Baatırdın közü inmelbeyt,
Cürögün denden culsa da.

140.

Aklı aldanmış çalmış gibi,
Sadece geziyorsun.
Aklın sana gereği yok,
Herkese her zaman bağırırısın.
Hapse atıp babasını.

Kimsesiz bıraktın ailesini,
Hep peşimden koşarsın,
Bırak artık ne zaman durursun.
Fitneden başka sen tilki,
Ne meslek yaparsın?

141.

Ektiğim gıybet, biçtiğim gıybet,
İnsana çektiğin,
Ecel gibi tuzak
Hakikat geçmez
Gitmezsın uzağa.

142.

Cığere hançer saplansa bile,
Ölümün tadını tatsan bile,
Onun kalbi korkmuyor,
Ölümde başı yatsa bile.

Azrail elini uzatsa bile
Yanında cehennem dursa bile,
Cesurun gözü korkmuyor,
Bedenimden yüreğini koparsan bile.

143.

El üçün anık akın neni körböyt,
Tutkunda, tordo catat, muñga mögdöyt.
A balkim tañga cetpey ölüp ketet,
Antse da anın nuru elge cetet.

144.

Sezim sokur bolgon soñ,
Közdü bolup ne payda?
Kıyal sokur bolgon soñ,
Kılañsınıp ne payda?

Kün karama bolgon soñ,
Estüüsünüp ne payda?
Kimge bolso kol cooluk,
Kaçan bolso kap- kayda.

145.

Künüçülük- kütçün gana azdıǵı,
Kur kıykırık- candın gana pastıǵı.

146.

Dosuñdu dozokto sına!
Kılçaybay suu sebebi?
Kasıñdı cırgalda sına?
Kaşıktap uu berebi?
Erdikti ölördö sına
Oşondo anın keregi.
Kalıstık kalkıñdan çıgat,
Oşolordo çenemi.

143.

Halk için şair neyi görmez
Tutkunda, hapiste yatar, üzüntü içinde
Belki sabaha çıkmaz ölüp gider,
Öyle olsa da onun nuru halka yeter.

144.

Duygu kör olduktan sonra
Göz sahibi olma ne fayda?
Hayal kör olduktan sonra,
Hayal etmede ne fayda?

Günebakan olduktan sonra
Akıllanmak ne fayda
Kime olsa da el bezi,
Nerde olsa da belli deǵil.

145.

Sadece gücün azlıǵı,
Boş baǵırmak sadece canın azlıǵı.

146.

Dostunu cehennemde sınamak!
Bakmadan su serper mi?
Düşmanı şenlikte sınamak
Kaşıkla zehir verir mi?
Er yiǵidi ölümde sınamak
O zaman onun gereǵi.
Adalet halkından çıkar,
Onların deǵeri.

147.

Aytkım kelet bizge tüşkön kırdaldı,
Unutulğus, sööktön ketkis sır kaldı.
Arıstanday aybatı bar cigitter-
Arık tayday müdürürlüp ırgaldı.
Bolşevikter dünüyödö bar bolso:
Kayta baştap kuçaktaybız cırgaldı.

148.

Bul alaamat, mıcıktı go cüröktü,
Bul karaşa kıyrattı go bilekti.
O, Bolşevik kıldat menen karaçı?
Kanday duşman kaysı caktan ileşti?!
Alda kimder buzup catkan çok beken?
Özübüzdün tatnakay cüröktü?

149.

Atağın alıstan uk, erdi körbö?
Tübölük cürögündö turat eles.
Dañktalat ukkan sayın anın atı,
Keyde töö, keyde beles.
El menen aykalışkan adamdarga
Kıynalış kırdaalında uyat emes.

147.

Söylemek isterim bize düşen zorluğu,
Unutulan kemikten çıkan sır kaldı.
Arslan gibi heybetli yiğitler,
Zayıf at gibi yere düştüler.
Bolşevikler dünyada var olsa:
Yine baştan kucaklarınız şenliği.

148.

Bu alamet dokundu ya yüreğime,
Bu ızdırap, acı yıktı ya bileği
O Bolşevik'e dikkatle bak!
Hangi düşman ne taraftan ilişti?
Ah onları başkaları bozmamış mı?
Kendimizin hassas yüreği!

149.

Şerefini uzaktan duy ama iyiyi görme,
Ebediyen kalbinde, dursun sima.
Duydukça onun ismi yücelir,
Bazen deve, bazen dalga, bazen tepe
Halk ile kaynaşan insanlara
İnsanlara zorluk anında utanç değil.

Mezgil

Ömür boyu eriş-arkak cürdüñör,
Kaygı-muñum, kubanıçım, cırgalım!
Birge kuurap, birge dorun sürdüñör,
Teñ bölüşüp, tirүүлüktün sırların.
Tetir baştar kölökömdöy cürüştü,
Dürmöt kılıp uşak, calaa, çırların.

Men çındıktı anık teñir desembi?!
Tetir baştar alat belem cazasın!
Alıp satar, parakorlor, miteler,
Kantip çeçet, emi kantip çaşaşın?..

Oşentse da dalbasalayt buzuktar,
Cön çeginbeyt, baş tartışpayt köngöndön.
Adatınça <<Mına bular bilet!>> dep,
Altı, ceti kübö tartat ölgöndön!

Ömür boyu eriş-arkak cürdüñör,
Kaygı-munum, kubanıçım, cırgalım!
Körö albastık, kölöködöy eerçigen,
Dürmöt kılıp uşak, calaa, çırların.

Calakorlor, şıkakçılar, miteler,
Kantip katat kalıñ kılımış sırların?!
Mezgil küçü körsötüüdö ulamdan,
Cüzükara, iymasızdar kılğanın.

Zaman

Ömür boyu beraberdiniz,
Kederim-sevincim, sefam!
Hem sefasını hem cefasını beraber çeçtiniz,
Bu dünyanın sırlarını beraber paylaştınız.
Bana karşı olanlar gölgem gibi peşimdeydiler,
İftira atıp bana karşı doldurdular.

Ben hakikati tanrının ta kendisi desem mi?
Bana karşı olanlar alır mıydı cezasını?
Üçkâğıtçı, rüşvetçiler, mikroplar,
Artık nasıl yaşayacaklarına, nasıl karar verirler?

Öyle yapsa da mücadele ederler fitneciler,
Alışanlar, sessizce vazgeçmezler.
Alıştıklarında “İşte bunlar bilir” der.
Altı-yedi tanık bulur ölenlerden.

Ömür boyu beraberdiniz,
Kederim-sevincim, sefam!
Kıskançlıkları gölgem gibi takip eden.
İftira atıp bana karşı doldurdular.

Yalakalar, dedikoducular, mikroplar,
Nasıl saklar onca yaptıklarını!
Zaman gücü göstermekte devamlı,
Yüzsüzlerin, imansızların yaptıklarını.

Tübölüktör

Bul tübölük-kün batat da, tañ atat,
Al tübölük, tañirkatat, karatat.
Köz akçandan, köz cumgança tübölük,
Sezim, oydu toyguzalbay baratat.

Bul tübölük-törölöt da, ölüšet,
Kaygı-şattı ençisindey körüşöt.
Ukmuştardı casap alıp tañırkap
Anan kayra, çekten çıga köbüšet...

Ey, adamzat! Tabıygattın erkesi!
Emne üçün bir-birinen ölüšet?
Emne üçün, tapkıçtardın kubançın,
Ee kılbaстан tartıp alıp tögüşöt?

Ebediyet

Bu sonsuzluk güneş batar da şafak atar,
O sonsuzluk, hayran ederek baktırır.
Göz açtığımızdan göz yumana dek sonsuzluk,
Hislerimizi, düşüncelerimizi doyurmuyor.

Bu sonsuzluk doğarlar da ölürler,
Kaygı sevinci payına düşeni görürler.
Harikaları yaratarak hayran kalırlar,
Sonradan kendilerini aşarak şımarıyorlar.

Ey insanoğlu! Tabiatın nazlısı!
Neden birilerine kıyıyorlar?
Neden icad edenlerin sevincini?
Sahip ettirmeden benimseyip dökerler.

Cazuuçularğa

“Telçisin, tekörlönsün, kanat kesrin”-
Dep oylop, siler üçün boldum ülgü:
Kaktırbay kanattuga karşı turdum,
Tazartım, baarıñarga, bolup sülgü.
Oşentken meni tigil otko türttü,
Kalganın “körmöksön bol “korgon, mülğü?

Erdikti eç biriñer tanbaysıñar.
Arkadan takap turat, ötkür süñgü!
Kanteyin, siler dağı kantesiñer?!
Ölbösöm, çındık ölböyt, köröm kündü.

Şairlere

“Toysun, uzasın, kanat gersin”
Diye düşündüm, sizler için oldum örnek:
Karşı durdum kuşları vurdurmadan
Havlu olup temizledim hepinizi
Öyle diyen beni ateşe sürükledi
Diğerlerini “görmezden gel” korun, mülkünü!

Hiçbiriniz yiğitliği inkâr etmiyorsunuz.
Arkadan keskin sancak itiyor!
Ne yapayım, siz ne yapacaksınız?
Ölmesem, hakikat ölmez günümü görürüm.

Puşkinge Kayrılıu

I.

Akındardın çolponu,
Arbağıñ kulak salsa eken.
Caradar bolup catamın,
Özüñö kabar barsa eken.

Elesiñdi carattım men,
Baypaktan çubap cip casap.
Uşakçıl üçöö külüşköndür,
Dilime kanduu cik casap.

Atıbiz “A “dan baştalsa,
Sen çolponsuñ, men cıldız.
Eköbüz birdey booruker,
Sen Slovyan, men Kırgız.

Cekege çıksa düşmanım.
Betteşet elem sençilep.
Arkamdan kancar urganda,
Kansırayt eken mençilep.

Sen parohod, men kayak,
Muhitte Birge cüröbüz.
Biz ketsek da ır kalat,
El menen Birge cüröbüz.

Künülöşköñ uşakçılar,
Caralaştı urup kancar.
“Bağında “- deyt ümüt batır;
Cürök sogot, azır can bar “.
Cürök sogot, azır can bar!

Puşkin’e Dilekçe

I.

Şairlerin güzeli,
Ruhun beni duysa idi
Yaralı bir haldeyim,
Sana haber gitseydi.

Ruhunu yarattım ben,
Çorap söküp ip yaparak.
Üç gıybetçi gülmüştür,
Şerefime kanlı oyun yapıp.

Adımız ‘A’ dan başlasa,
Sen Çolpan ben yıldız.
İkimizde merhametli,
Sen Sloven ben Kırgız.

Birebir çıksa düşmanım.
Yüzleşirim sen diye.
Arkamdan hançer saplasa da
Halsiz olur ben diye.

Sen vapur, ben gemi,
Muhitte beraber gezeriz.
Biz gitsek de şiir kalır.
Halk ile beraber gezeriz.

Bir araya gelen fitneciler,
Hançer vurup yaraladı.
“Yenilme” - diyor ümit cesur;
Yürek atar, şimdi can var.
Yürek atar, şimdi can var.

II.

Sen aytçı Aleksandr Sergeeviç,
Akındar arı menen azat beken.
Cer şarın, eldin curtun erkeletip,
Cañırtıp çaşartuuga şaşat beken?
Booruker, baş iybegen, öküm baştın,
Tagdırı talaş menen azap beken?!

Teñirge tes berbegen, elkin akın.
Tolgondo, orto ömürü otuz ceti
Biylikke, balitterge, arsızdarga
Sezildi cosundardın çeksiz çegi.
Keñ düynö carık emes tün sezilip
Ölümgö özüñ bardıñ erdik eki.

Elimdi erkeletken nökor elem,
Bilesiñ kaçan bolso, kayda bolso,
Adamdar arbaşat go zalim menen.
Ümüttün kayığında ontop catam
Cançılğan ölöör, ölbös canım menen.

Kaklıma kaydan kelgen kaçça duşman,
Eçender eçak catat beyitinde.
O, çirkin! Kudaylardın cektugun ayt
Bar bolso saktayt ele seyfinde.
Eköobüz kuçaktaşıp ırdayt elek.
Celdetsiz, beriştelüü beyitinde.

II.

Sen söyle Aleksandr Sergeeviç,
Şairler namusu ile özgür mü?
Yerküresini Halk yurdunu okşayan,
Yenileyip yaşatmaya koşar mıydı?
Merhametli, baş eğmeyen hüküm başın,
Kaderi mücadele ile azap mı?

Tanrıya ders vermeyen, özgür şair.
Orta ömrün dolmuştu yaş otuz yedi.
İktidara, pisliklere, arsızlara
Anlaşıldı yabancıların sonsuz yolu
Karanlık olmuş geniş dünya aydın değil
Ölüme kendisinin gitmesi er yiğit işidir.

Halkımı okşayan genç idim,
Biliyorsun ne zaman olsa, nerede olsa
İnsanlar toplanır zalimle.
Umudun gemisinde halsizim
Ezilmiş ölür, ölmez canım ile.

Halkıma nereden geldi nice düşman,
Ölenler yatıyor mezarında.
O güzel Tanrıların yokluğunu söyle,
Var ise saklar idi sandığında
İkimiz kucaklaşıp şiir söyledik.
Cellâtsiz, melekli mezarında.

Tatınakay Çalalık

(Puşkin kündörünö)

Sanaasız, tentek, şokmun go?
Uktabay, turdum, üç künü.
Eñsegen, cogum kölölök,
Memirep turgan küz künü.

Asmanda çımçım bulut cok,
Cer cañı, türkün eñ bölök.
Aylana cımcırt, ıksıraty,
Askalar sepil öñdönöt

Celede turgan kulundar,
Kıdırta tartkan süröttöy.
Cılaaşın ündüü kişineyt,
Noktodo çıktı, küböktöy.

Eñsetken cıtı cayloohun,
Körgözböy sepken cıparday.
Cañılıp kalat too kiyik,
Acalduu okton cıt albay.

Ayılga apam bararda,
Şaşılбай cuunup, taranat.
Eleçek orop бүtkönçө
Çakaga dayım karanat.

Cımıya karmap çakasın,
Azır da suuga tolturdu.
“Tentegim maga kelçi “dep,
Çakaga çukul olturdu.

Güzel Eksiklik

(Puşkin Günlerine)

Düşünmeyen genç idim,
Üç gün uyumadan kalktım.
İsteyen yok kelebeğim,
Huzurlu güz günü.

Semada hiç bulut yok,
Yer yeni, renkler başka.
Çevre sakin, halsiz gibi,
Dağlar bir set gibi gözükür.

İpte bağlanan taylar,
Güzel çekilmiş resim gibi.
Güzel sesiyle kişnemesi,
İpiyle güzel olan at.

Kokusu güzel yaylanın,
Göstermeden saçmış kokusunu.
Dağ, geyik yanılır kalır.
Ecelli kurşundan habersiz.

Köye annen giderdi,
Sakin yıkanıp taranır.
Örtüyü sarması bitince
Her zaman aynaya bakar.

Gülümseyerek tutup kovasını,
Şimdi de suyu doldurdu.
“Yaramazım bana gel” diye
Kovanın yanına oturdu.

“Şaşbastan munu karaçı,
Süylöşör beken ugup tur? “
Karasam anın tak özü,
Çekçeyip, karap turuptur...

“Tigine” dedim apama,
Kuçaktap moynun bakırıp.
“Al özüñ, ulum “dep küldü,
Atasın koşo çakırıp.

Mınakey munu karaçı,
Taanıdıñbı özüñdü?
Tiliñdi sunçu, tamşançı,
Açıp, cumçu közüñdü.

Karabay, çooçup culunsam,
Uram- deyt atam, körbösöñ,
Karadım, kaydan taanıymın,
Özümdü murda körbösöm!

“Apaptap ele koyun,
Oozuñdu kenen açay goy.
Kulunda çurkap ketesiñ,
Mına bul sunu içe goy “

Çeyçöktön suusun uurtatıp,
Başıma üç, tört imerdi.
Suusuna kayta tükürtüp,
Alıska çaçıp ciberdi.

. “Sakin ol buna bak,
Dinle dur konuşacaklar mı?”
Baksam onun ta kendisi,
Dikkatle bana bakıyormuş...

“Orada “dedim anneme
Bağırıp, boynuna sarılarak
“O kendin oğlum” diye güldü
Babasını da çağırıp.

Buraya bir baksana
Tanıdın mı kendini?
Dilini hadi sunsana,
Açıp, kapat gözünü.

Görmeden korkup gidersem
Döverim der babam, görmesem
Baktım neerden tanıyacağım
Kendimi önce görmesem!

“Apaplayayım⁵⁶ ben seni
Ağzımı açsana
Tay gibi koşar gidersen,
Hadi bu suyu içsene”

Yavaşça suyu içirip
Başımda üç, dört dolandırdı
Suya tekar tükürtüp.
Uzağa saçıverdi.

---

⁵⁶ Korkuktan sonra parmakla damağa basmak

Keçigip kiyin tüşündüm,
Tabıygattın çeberin.
Alımsınbas adamga.
Aybaptır belegin.

Ay çirkin ay, çirkin ay!
Tatınakay çalalık...
Kargış, soğuş oydo çok,
Oydop ötsö balalık.

Sonradan onu anladım.
Tabiatın ustasısın
Gözü doymayan insana
Kıskanmamış her şeyin

Ah, güzelim güzelim!
Güzel eksiklik...
Kargaşa, savaş hayalde yok
Oynayıp geçse çocukluk.

İ, Kana

(Caş tilmeç, caş akındarga saba kır)

Kuzgun zaarda çarçaptır,
Çıt kursak, cöntök balası.
Kabarçığa bar deptir,
Çüştöy sakal abası.
Koloñsodon kar tüşüp,
Cıbıttın bütkön salası.
Kürktü şirep kalıptır,
Bir sümbö, nukum çaması...

Ala tuyak at bolçu,
Ikçırılıp mingenim.
Akirişteyt carıktık,
Oboloybu, bilbedim.
Cilbik kara cüdüñgüt,
Bolor ele mingenim.

Çarçatpaska balasın,
Iyık büyü kelçi eken.
Sakanaktan şıkaalap,
Bertik surap börçü eken.

Çokusuna çok koygon,
Çarçay turgan balaga.
Keskiletip tanasın,
Beret eken sadaga.

Sañoor ükü, cogdorun,
Kasiyetep takçu eken.
Çarçabayt go balam dep,
Tükşümölsüz bakçu eken.

Haydi

(Genç tercuman, genç şairlere ders şiir)

Yırtıcı kuş çok yorulmuş,
Tombik şişman çocuğuna.
Haberciye git demiş,
Top sakallı amcası.
Yukarıdan kar düşmüş,
Çayın bittiği yere
Çaresiz kalmış amcası.
Dermansız boynu büküldü,

Ala ayaklı at idi...
Koşturarak bindiğim
Aydınlıkta gezdiğim
Yerinde durduğunu bilemedim
Küheylan kara atına
Olur, idi bindiğim

Yormamak için çocuğunu
Kutsal şaman kadın gelirdi.
Deliklerden bakarak
Çıkık sorup verirdi.

Tepesine ateş koyan
Yorulacak çocuğa
Keserek pes ettim
Verirdi sadaka.

Bir tür baykuş tırnağı,
Yücelterek takardı.
Yorulmaz ki çocuğum diye
Hiç düşünmeden bakardı.

Kurdaşım Semen Çuykovgo

I.

Eeneden egiz tuuganday,
Tügöyüm eleñ arzıgan.
Diliñdi berip ırdadıñ,
Kırızdın Kızık saltınan.

Sıymıktanıp aytçu elem,
Sıykırduu, emgek dañkınan.
“Kımbatım Kırız uşu “- dep,
El, cerin cazdıñ carkıgan.

“Kırızdın uulu menmin “- dep,
Kat cazar eleñ talpıngan...
Ar kaçan alkış alçu eleñ,
Boordoşuñ Kırız kalkınan..

Sagınışıp kılçaktap,
Kırçınday kezde dostoştuk.
Iraazımın deçü eleñ,
Sanaabız birge okšoştuk.

Muñkanıp tarttıım kaygıñdı,
Közümdön tamgan tamçıdan.
Kantkende, kurbum, kutulam,
Cüröktöş, dostuk karzımdan.

Belekke bergen süröttör,
Özüñdöy tirüü sezilet.
Colooçu ketip kalbasam.

Arkadaşım Semen Çuykov’a

I.

Anadan ikiz doğmuş gibi,
İkizim idin arzulayan.
Kendini verdin söyledin,
Kırız’ın güzel geleneğinden.

Gururla söyler idim,
Sihirbazlı, emek madalyondan,
“Kıymetlim Kırız bu” diye,
Parlayan halkını, yerini yazdın

“Kırız’ın oğlu ben” diye
Mektup yazar idin atılan...
Her zaman alkış alan idin.
Kardeşin Kırız halkından.

Birbirimizi özleyip,
Genç iken dost olduk.
Razı oldum derdin,
Düşüncemiz aynı oldu.

Düşünerek hissettim üzüntünü,
Gözümden akan yaş ile
Ne yapsam kurtulurum, dostum.
Ödenmez dostluk borcumdan.

Hediye ettiğın resimler,
Halen diri gözücüyor.
Ölerek gitmesem.

Kün sayın üç- dört keziget.
Kurdaşın opat degen söz,
Ontotup tiygen oksuñ ee?!
Ak kuuday caygan kulaçın,
Ardagım Çüykov coksuñ ee!

Elesiñ közgö ilinse,
Kubanaar elem carpıñdan.
Sanaarkap, estep ötöormün,
Bargança senin artıñdan...

II.

Biyikte deñiz sinduu köpkök asman,
Too başın kölökölöp bulut baskan.
Kuyulgan kumdu çoku tiregensiyt,
Asmandı, andan tömön şiber baskan.
Karagay kalkıldagan köl sıyaktuu,
Capçaşıl şiber menen kuçaktaşkan.
Kızıl çap, car, kemerler, cılga- cıbit,
Kolotto kolduratıp sular taşkan
Ölçösöm: bir cumalık koldun çarkı.

Albomdun kölömündöy bözğö batkan.
O, kurbum, bagınbaska argam da cok
Çaalıkpay cazganıñdın barı dastan!
Okşoybu, oşolordun barın terip,
Bir şiltep on dört colduk ırğa cazsam?!

Her gün üç, dört defa duyarım
Dostun öldü diyen söz,
İnleterek degen kurşunsun!
Kuş gibi açmışsın elini,,
Güzelim Çuykov yoksun!

Siman gözüme görünse
Sevinerek güler idim.
Düşünerek seni hatırlarım
Gidene kadar senin ardından...

II.

Yüksekte deniz gibi mavi sema,
Dağ başına gölge olup bulut basmış.
Akan kumlu tepeye uzanmış
Semayı ondan aşağı doğru ot basmış
Ağaçlar dalga yapmış göl gibi,
Yemyeşil yeşillikte kucaklaşan.
Kızıl yamaç, yar, kemer, çay,
Dağların ortasından sular taşmış
Ölçersem bir haftalık yolunu.

Albüm büyüklüğünde beze sığan,
A dostum, yenilmeye çarem yok.
Yorulmadan yazdığım hepsi destan!
Benziyor mu hepsini toplayıp,
Tek seferde on dört satır şiire yazsam?

Abdikayırğa Eskerme

Kettiñbi kelgen cakka kayran işim!
Kayranım, bildiñ beken kimdin kimin?!
Şum- acal kırçınında üzüp ketti..
Ömürdün tatnakay kıska cibin.
Caydarı canga süyküm, şayır eleñ.

Dostukka tobokelçil- kayıl eleñ,
Ölköñdün hamısında meder bolup:
Kalasa can berüügö dayın eleñ.

Düynögö cırğaş üçün kelgen eleñ,
Ceñişke cartı candı bergen eleñ.
Ata kurt, ata enenin kubançına,
Acaldı kayrat menen ceñgen eleñ..

Tuugan el, kıybas- kurbu, bala- çakañ.
Özüñö ömür bergen baykuş- apañ.
Tomsorup tabıtıña baş iyişti,
Sabırduu, salabattu kargan atañ.

Abıken! Iraazı bol, tuugan elden?
Biz dağı ıraazıbız, borum senden.
Armansız adam bolboyt, külüp ketpeyt,
Kim kelip, kim ketpegen Ene- cerden...

Bul cerge kim kelbegen: süyünö- süyünö
Bul cerden kim ketpegen: küyünö- küyünö!
“Sol “degen bolbos ele “on “bolboso,
Oşondoy caratılğan carık düynö...

Abdikayır’a Hatırlama

Gittin mi gelen yere ah kardeşim!
Bildin mi kimin kim olduğunu?
Bu ecel gençken aldı gitti,
Ömrün güzel ipin kıska,
Sevimli cana yakın biriydin.

Dostluğa canını verendin,
Ülkenin namusuna dik durup:
İstersen can vermeye hazırdın.

Dünyaya neşe için gelmiştin,
Zafere yarım canını vermiştin.
Ata yurda ana – baba sevincine,
Eceli gayret ile yenmiştin.

Halkın, kıymaz dost, çoluk-çocuk,
Kendine ömür vermiş zavallı anan.
Üzülerek tabutuna baş eğdiler,
Sabırlı, selametli yaşlı baban.

Abıken! Razı ol kardeş halktan!
Bizde razıyız, ciğerim senden.
Gamzsız, adam olmaz gülerək gitmez
Kim geldi kim gitmedi toprak anadan...

Buraya kim gelmemiş seve-seve
Buradan kim gitmemiş üzüle-üzüle!
“Sol” olmazdı “sağ” olmasa,
Öyle yaratılmış bu dünya...

Avtograf

(Miskinanın Albomuna)

O, mike! Esiñdebi, esiñdebi?
Caştıktın calt- cult etken kezindegi,
Sen maga, belek- tayak bergen kezde,
Aytkanı osmonkuldun esimde emi:

Taptaza, simbol bolsun kavkaz tayak,
Cürgülö bir biriñdi: süyöp, tayap...
Men seni körgön sayın, osekemdi-
Esteymin, ulutunam, ünsüz, ayap...

Dostuktun mahabbatı süttöy appak,
Kelatat, dilibizde, altın kapkak.
Kırk cılı ortok bolduk kaygı- şakta.
Saktap al sürötümdü, berbe catka?!

İmza

(Miskina'nın Albümüne)

O, Mike! Hatırlıyor musun?
Gençliğin güzel anılarını,
Sen bana hediye verdiğin zaman,
Dediği Osmankul'un aklımda:

Tertemiz sembol olsun Kafkas asa,
Birbirinize dayanak olun...
Ben seni gördükçe Osekem'i,
Hatırlarım iç çekerim, sessizce...

Dostluğun muhabbeti süt gibi beyaz,
Geliyor gönlümüzde altın kapak.
Kırk yıl ortak olduk üzüntüye,
Sakla o resmimi verme başkasına!

Ailçinovo

Kara bulut kaptaganday sezilet,
Kanday tagdır aldıbizdan keziget?
Kaydan çıktı, kargış kara köpölök?
Tüşünalbay et cürögüm ezilet!
Duşman kayda? Kantip ele sezbedik!
Bul calaa ört, munu kimder öçüröt?!

Bir cumada kaç kişi,
Yer cutkanday çok boldu,
Kayrandardı cogotkon,
Kaydan kelgen ok boldu.

Tirüü barbı töñkörüşün eleri
Duşman kirse kirpik kakpay turbaybı!
Duşmandardı tukum kurut kılıuga,
Kremlidin zor kurantın urbaybı!

Ailçinov'a

Siyah bulut kaplamış gibi,
Nasıl hayat önümüze gelecek?
Nereden çıktı kargaşa, kara kelebek?
Anlamadan yüreğim ezilir!
Duşman nerede nasıl onu hissetmedik!
Bu ateşi kim söndürür?

Bir haftada kaç kişi
Yer yutmuş gibi yok oldu,
Gençlerini kaybeden,
Nereden gelen ok oldu.

Diri var mı savaş açan kimseler,
Duşman girse göz kırpmadan durmaz mı?
Duşmanları yok etmeye
Kremlin güçlü saati vurmaz mı?

D.Mukambetke

O, muku! Tirüü bolsoñ- cerdedirsiñ, -
Dos bolboy tigi tantık cerge kirsin!
Otuzday appaktardı karalaptır,
A sençi? Azır baykuş bendedirsiñ?!

Antse da aga kastık kılıgım kelbeyt!
Ölbösök, barıbizdı çındık teñdeyt.
Azaptı surabagın: tirüü dozok.
Kıynoodon başım tügül tırnak terdeyt.

D.Mukambet'e

O, Muku! Diri isen yerdesindir,
Dost olmayan yere girsin!
Otuz gibi beyazları karalamış,
A sen! Şimdi zavallı bendesindir!

Öyle olsa da ona düşmanlık etmek istemem!
Ölmezsek hepimizi gerçek dengeler.
Azabı, sorma diri cehennem.
Zorluktan başım değil tırnağım terler.

Törökulga

Kıynaldım debe Töröke.
Kıynalgın, ölböy çıdagın!
Öçürdü go duşmandar,
Dalaydın yalın ıragın.
Kıynalgın, surak berbey kel?
Yıl bolor, kütkön ubagım.
Kaçanda bolso tüñülböym
Körgönçö çatçın bubagın!

Törökul'a

Yoruldum deme Töröke.
Yorulsan da ölme bekle!
Kapattı ya düşmanlar,
Ne kadar ışık saçan ıragın.
Zorlan ama bir şey söyleme gel!
Yıl olur bekleyen zamanın.
Ne zaman olsa oy vermem,
Görmesem saçının ağardığını!

Törökulkelgende

Bay “keldiñ go, Törökö “
Arañ ıgıgat ünüñüz.
Cazda ılde tüştü go,
Soluyt belem gülübüz!
Çıpalaktay çabakka,
Kaldı belem künübüz.
Cıttasak da cetişpeyt,
Kocokan ele cep koysun.
Biz kaçırıp algansıp.
Salıktın uulu şek koysun,
Turançılar içine
Kantip keldim?- dep koysun.

O, salihov “aksakal “,
Tabam emes, tamaşa!
Tüşüñböstön TS. K. Ga
Aytkanıña caraşa
Çımçıp koydum taarınba
Külüp aldık, balaça.
Oygo, tüşkö kirbegen,
Ortok boldu paraşa?

Törökul Geldiğinde

Vay “geldin ya Töröke”
Zar – zor çıkar sesiniz.
Bahar da soğuk oldu ya
Solar mıydı çiçeğimiz!
Parmak kadar çocuğa
Kalmış bizim günümüz
Koklasak da yetişmez
Sadece Kocokan yesin.
Biz kaçırıp almış gibi
Salık’ın oğlu fitne atsın,
Turancılar içine
Nasıl geldim? Deyiversin.

O, Salihov “aksakal”
Nispet değil şaka!
Anlamadan TS. K⁵⁷,a
Söylediğinden dolayı
Laf saktum sana alınma,
Güldük çocukça.
Rüyaya bile girmeyen,
Ortak oldu helâ!

---

⁵⁷ Komünist Partisinin merkezi komitesi

F.V.Firsovgo

Alsıragan kezimde,
Anık köñül burduñuz.
Akıykattın bolorun,
Aldan aytıp turduñuz.
“Ölbös coldu közdö “- dep
“Olco nandı “sunduñuz.
Men kaygırtıp aytkanda...
Sızdap közdü cumduñuz.
Keçiriñiz karıya:
Ak köñüldön munduñuz.
Caşıñız uluu bolso da,
Kaygıbız menen kurbubuz.

F.V.Firsov’a

Yorulmuş zamanımda
Gerçek gönül verdiniz
Hakikatin olacağını
Halden söyleyip durdunuz
“Ölmez yolu bekle” diye
“Hediye ekmeği” sundunuz.
Ben üzülererek söylediğimde...
Ağlayıp gözünüzü yumdunuz.
Affediniz aksakal:
Ak gönülden gittiniz
Yaşınız büyük olsa da
Üzüntü ile dost olduk.

A.D.Şaerbakovgo

Tap- takır baatır emesmin,
Arımdı gana saktadım,
Bolşeviktin zakonun
Cürögüm menen caktadım.
Adamzat degen ataktın
Çındığın gana aktadım.
Düynönü esen körsönüz,
Aytaarsız, kandın appagın.

A.D.Şaerbakov'a

Hiç cesur değilim
Namusumu sakladım,
Bolşevik'in hükmünü
Yüreğim ile savundum.
İnsanoğlu dediği namın
Gerçeğini hakettim.
Dünyayı sağsalım görecekseniz,
Söylersiniz, kanın temiz olduğunu.

Kurbum Tınımğa

Cigittin gülü kurdaşım,
Kat cazat tiňşa, sırdaşın.
Köñüldön çıkkan tolkunga,
Kögörgön şağıñ sınbasın.
Körböysün, ugup kulak sal,
Köbürüp kurbuñ ırdasın...

Karçıga kuştay kagınp,
Kaltagan seldey çamınıp.
Kaktırıp öskön zamandaş,
Karcalam seni sagınıp.
Kaygırgan kezde küldürçü,
Kak ele candan tabılıp.

Tebişip öskön çaşçılık,
Teköörün datka bastırıp.
Cıldarga tete münöttör,
Tepseybi, deymın caskırıp.
Türtsöm da bolboy kelatat,
İñiri kündün şaştırıp.

Biz kurgan kolhoz cer kayda?!
Biz süygön erkin el kayda?
Taalaydın bağıñ tigişken,
Çaalıkpas Tınım- sen kayda.
“Kanımdan sıya kılam“, dep
Kalkının kulu men kayda?!

Arkadaşım Tınım’a

Yiğidin gülü arkadaşım,
Mektup yazıyor iyi bak, sırdaşın.
Gönülden çıkan dalgaya,
Yeşeren ümidin kırılmasın.
Görmüyorsun, dinle kulak ver,
Bağıra bağıra arkadaşım şiir söylesin...

Atmaca kuş gibi durup
Alan sel gibi olup
Gülerek büyüyen zamandaş
Çaresiz seni özledim
Üzüntülü günlerde güldüren,
Canı-ı gönülden bulunup.

Tepişerek geldiğimiz gençlik,
Tekerleklerini paslandırıp
Yıllara değer dakikalar,
Ezecek mi diyorum, oyalayarak.
İtsem de bırakmadan geliyor,
Büyüğü günün acele ettirip.

Bizim kurduğumuz kolhoz nerede?
Bizim sevdiğimiz hür halk nerede?
Talihin bahtını kuran,
Yorulmayan Tınım sen nerede?
“Kanımdan mürekkep yapacağım” diye
Halkın kulu ben nerde?

Aç kalgan kuşpu sabalap,
Caş candı çokup kan alat.
Uu çaçıp cürgön şümşüktör,
Kubanıp cüröt tabalap.
Kölökö bolup şum ölüm,
Körünüp turat sagalap.

Elesiñ körüp ölümdün,
Elimden kelbeyt bölüngüm.
Calalaaga keter bolgon soñ
Calpıga kaydan köründüm?
Ak köñül bizdey adamda
Akısı barbı ölümdün?

Aç kalan kuş mu çırpınarak,
Genç canı didikleyip kan alır.
Zehir saçan yüzüzler,
Sevine sevine geziyorlar
Gölge olup şum ölüm,
Görünüp duruyor kapıda.

Simasını gördüm ölümün
Halkımdan ayrılmayı istemem.
İftiraya uğradıktan sonra
Herkes nereden göründüm?
Biz gibi açık gönüllü insanda
Hakkı var mı ölümün?

Doktor Kasımga

Kasıke! Köp emes go sendey doktor,
Kögörgön köp adamda mendey cokrur.
Tokoçton tıñsağıctı casap berdim,
Oorunu oolaktatıp emdey oltur?..

“Çıda “- deyt, ölbös ümüt erteñ- erteñ
Cançılıp, ontoloymun, turam tem- teñ.
Ölkömdü çıkkınçılar eledi deyt,
Çın bolso tirüülüktön koldu serpem.

Catamın carım ölüe elesinde,
Aldeylep erkeletken el esimde.
Baratam, kanduu köldün ortosuna
Tagdırdın taygak, sınık kemesinde.

Oorubu? Eldin süygön kemengeri?
Bilbese, bildirbeybi bilgenderi.
Tüşünö eç bolboso kirbeyt okşoyt,
Acaldın alkımına kirgenderi.

Doktor Kasım’a

Kasıke! Çok değıl ki senin gibi doktor,
Hasta olan benim gibi adamda yoktur.
Ekmekten steteskop yaptım verdim,
Ağrımı biraz da eksilt otur!

“Sabret” diyor ümit kesilmez
Yaşıyorum zorluk çekiyorum.
Halkıma düşmanlar sahip çıktı diyor,
Gerçek ise diri kalmadan utanırım.

Yatıyorum yarı ölü gibi
Beni okşayan halk hala aklımda.
Gidiyorum kanlı gölün ortasında
Kaderin kaygan kırık gemisinde.

Ağrı mı? Halkın sevdiği önderi,
Bilmezse neden bildirmiyor bilenler.
Hiç olmazsa rüyasına girmiyor galiba,
Ecelin alıp götürdükleri.

Sırajidinge

O Sereja, Sereja!
Tüşünbödüm barına.
Tüşüp ketip baratam,
Tübü tereñ carına.

O Sereja, Sereja!
Sen kaydasiñ, men kayda?
Sovet tusun kötörgön
Kagılayın el kayda?
Eki perzent kaldı go,
Senin dagı artıñda.
Iylap- sıktap kögörör,
Aman cürsö kalkında.

Kanday bilem, suraşat:
“Kimder tüpkö cetti” deyt.
Eköübüzdü bir tündö,
Karmap alıp ketti deyt.

Kastı, dostu bilbebiz,
Keç bolso da ılgay cür?
Böbögümdöy körçü elem,
Bir boorumpap ırday cür?

Sırajidin'e

O Seryoja, Seryoja!
Anlamadım hiçbirini.
Düşerek gidiyorum,
Geniş olan çukura.

O Seryoja, Seryoja!
Sen neredesin? Ben nerede?
Sovyet bayrağımı kaldıran
Halk nerede?
İki çocuk kaldı ya,
Senin yine arkandan
Ağlayıp sızlayıp,
Sağ yürüyüş halkında

Nereden mi biliyorum? Soruyorlar
“Kimileri sona geldi” diyor
İkimizi bir gecede
Tutarak aldı gitti diyor.

Dostu-düşmanı bilmemişiz
Geç olsa da dikkatli ol!
Kardeşim gibi görüyordum
Hep kardeşim diye an.

Ölgönbü

Ölümgö şaşılıştın keregi çok,
Ölümdü oyun sanayt tergööçü şok:
“Özüñdü kara kılıp bere albasañ,
Bir ele ok cumşayt, bolosuñ çok”

Uyalbay uşunday deyt, tañırkaymın,
Carık ay, ölgönbü dep cabırkaymın,
Nokottoy, tentip cürgön kara bulut
Carıgın bürköy albas, tolgon aydın?

Ölmüş mü?

Ölüme acele etmenin gereği yok,
Ölümü oyun sanıyor yaman savcı:
“Kendini suçlu gösteremezsen,
Bir ok ile yok olacaksın”

Utanmadan diyor, şaşırıyorum,
Aydın ay ölmüş mü diye telaşlanırım?
Gezen kara bulut nokta gibi
Dolunayın aydınlığını kapatamaz!

Cumabay

Seksendegi Cumabay,
“Tazamın-deyt-Cumabay”
Kanday kılsañ özüñ bil,
Coktu menden curabay.
“Akmatbektı aktatçı?
Aman bolsoñ kудayay?!”
Kудayına kariya
Doomat koydu, kудaday.

Cumabay

80 yaşındaki Cumabay,
“Temizim – diyor” Cuma gibi
Ne yaparsan kendini bil,
Olmayan şeyi benden sorma
“Akmatbek’i akla,
Sağ isen Tanrı!”
Tanrına ihtiyar
Şikâyet etti, dünür gibi.

Bullo

Bullo da kamaldı deyt, anık beken,
Kabagı anıkı da cabık beken?
Kanagat, uşakçının biri kelse,
Bilgile, semiz beken, arık beken?

Semiz bolso, uşaktap tokoç tatkan.
Arık bolso, akıykat ebin tapkan.
Uşakçı, celdetterdi çaba bersin?
Bulgatbay eldin için, eldik kapgan.

Bullo

Bullo da hapiste diyorlar, gerçekten mi?
Onun da morali bozuk muymuş?
Gıybetçininin biri geliyorsa
Haberimiz olsun, şişman mı zayıf mı?

Şıman ise gıybet edip ekmek yiyen,
Zayıf ise hakikatin yolunu bulan.
Gıybetçi, cellâtları yok etmeye devam etsin?
Kırletmeden halkın için halk tuzağı.

Karataldın Sakalı

Karataldın sakalı,
Kedimkidey tamaşa.
Öydö Karay ösüptür,
Kulagina canaşa.
Kalıbına kelebi,
Kaça künu tarasa?
Özün- özü taanıbas,
Küzgü menen karasa.
Teskerilep öskönbü,
Tergööçügö canaza.
Appak tişin kaşkaytıp,
Külüp koet balaça.

Kavağın Sakalı

Kavağın sakalı
Eski şaka gibi
Yukarıya doğru büyümüş
Kulağına yanaşarak
Kendine gelir mi?
Kaç gün tarasa?
Kendi kendini tanımıyor
Aynaya bakarsa,
Ters olarak mı büyümüş mü?
Savcıya cenaze.
Apak dişini gösterip
Gülüyor çocuk gibi.

Asanga**(Tamaşa)**

Asake, emine deyt tartkan tölgö,
Boşonup ketebizbi Isık- kölgö?
Önörüñ Şadıbaydan ken emes go,
Kayranım, eptep- septepe ölö körbö!

Baş cagı toguz dediñ, artı segiz-
“Oñoldu işiñizdin şartı “- deñiz.
Ak- suluk eki “eserdi “işendirip,
Kantseñ da aytkuluga suhar ceriz.

Asan’a**(Eğlence)**

Asake, ne diyor baktıgım fal,
Kurtulup gidecek miyiz Issık göle?
Kabiliyetin Şadıbay’dan az değıldir,
Kardeşim hemen ölme!

Baş tarafı dokuz dedin, sonu sekiz,
“Kolaylaştı işimiz” deyiniz.
Ak -sulu iki “esiri” inandırıp,
Ne yapsan da Aytkulu’ya kuru ekmek yedir.

Dostor menen Dozokto

Törököm menen kocokem,
Ayrıldım go deçü elem.
Aylanıp dağı körüşlük,
Adaşıp kalgan egizdey.
Sargarıp, eñsep cürgöndö,
Aykaşıp ıylap, öbüştük.

“Eletten “alıp keldiñiz,
Tamşandık, aga irakmat.
Eki çagım kantiñiz
Çıpalaktay koş çabak,
Kabık bolup kalsa da,
Tüşüp turat alkıbiz.

Çagım kanttı, çabaktı,
Tiliñergö tiygizip,
Şuu, şuu cıttap toygula!
Kan tükürüp abdıl da,
Arañ açka kelet go,
Büt oşogo koygula.

Dostlar ile Cehennem’de

Törökem ve Kocokem’i
Diyordum, daha göremem.
Tekrar yine görüşlük,
Ayrılmış ikizler gibi.
Özlemle dolu günlerde,
Sarıldık, sıkı görüşlük.

Köyden getirmişsiniz,
Tadına baktık sağ olun.
İki kutu şeker ve
Kurumuş ince olsa da,
Parmak kadar çift balık,
Bunları yemek istedik.

Şekerin ve balığın,
Tadına bakın sadece.
Koklayarak yetinin!
Bizim hasta Abdıl da,
Acıkmış halde gelecek,
Tamamını ona ayırın!

Bir Kurbuma

Köñüldö köktömi çok kurbum eleñ,
Esen-soo estep koyup cürösüñbü?
Tısgan kız “aşıkım” dep aldaganın,
Esteseñ emi dele külösüñbü?

Cöntögüm! Üydün eesi emestirsñ!
Bildirseñ koydon momun münözüñdü.
Alganıñ adam emes, acaan deşet,
Kurgurum, sen oşogo bülösüñbü?

Etegi eçen erden kanabaptır...
Emi sen erden korgon cürösüñbü?
Momoygon erkek söröy zamandaşım,
Iymanduu ak coolukka tügöy bolup,
Ömürdü el katarı sürösüñbü?!

Dostuma

Sen benim kalbi temiz dostum idin,
Beni de unutmadan hatırlıyor musun?
Çingene kız “Aşığım” diye kandırdığını,
Hatırladığında yine gülüyor musun?

Kardeşim! Aile başı değildirsın!
Sakin, yavaş huyunu çaktırmışsın.
Evlendiğin çirkef biri diye duydum,
Zavallım, sen ona eşit misin?

Önceden hiç çocuğu olmamışken,
Şimdi sen başkalardan korur musun?
Adam gibi sakın benim arkadaşım...
İmanlı başka güzel birini bul,
İnsan gibi ömrünü sürer misin?

Mendeyden

Baş menen tilin kesse da,
İylenep közün teşse da,
Çındıkka çınçıl çıñ turat,
Altın can azır bezse da.

Tübölük aydap minse da,
Tañdayga üşkü kirse da,
Mendeyden calgan söz çıkpıyt,
Tirүүлöy töşün tilse da.

Benim gibilerden

Başımla dilimi kesse de,
İğne ile gözümü delse de,
Doğru için dürüst dik durur,
Can bedenden çıksa da.

Her zaman köle yapsa da,
Ağzım hep of çekse de,
Benim gibilerden yalan söz çıkmaz,
Göğüsümü diri kesse de.

N.Yudahinge

Karaçı meni Nikolay!
Sanalıp turat kabırgan.
Çındıktın nuru çarkırıp,
Çıgabız kaçan kamırdan?
Alkınıp kaçan kan cüröt,
Alsırap sokkon tamırdan?!

N.Yudahin'e

Bakarsan bana Nikolay!
Zayıfım, daha halsizim.
Hakikat ışığı parlayıp,
Ne zaman burdan çıkarız?
Fışkırıp ne zaman kan akar,
Güçsüz çarpan damardan!

“Baatır”

Baatırdığım anık dep,
Aytıp bizdi arbadıñ,
Sır bilgizbey baatırım,
Oşol boydon kalbadıñ.
“Koldo, koldo” dey berdiñ,
Ölgöndördün arbagın.
Motor ünü tırs etse,
Şımıñdı nege karmadıñ?

“Kahraman”

Kahramanım ben diye
Bize neler anlattın.
Bununla tamam kalmayıp,
Kendini sonra ağlattın.
Motor sesini duyunca,
Tuttun pantolonunu.
Sayıkladın kaç kere,
Ölülerin ruhunu!

Kocomkul

Azırkının Manası-
Kocomkul da keldi deyt.
Paraşanın túbünön
“Barktap orun berdi” deyt.
Kayran erdin ömürün
Kanday tagdır belgileyt?!

Kocomkul

Günümüzün “Manas’ı”
Kocomkul da geldi der,
Başköşenin dibinden,
Saygıyla yer verdiler.
Kahraman erin ömrünü,
Kader nasıl çizmiştir?

Salihov

El oozü eleyt emesip,
Kaygıluu kündö kep çıgat.
Keçeeeki koygon narkomdor,
Kamaldı bugün dep çıgat.
Cerdeşin eken, kel caktan,
Költöñbay degen döö çıktı.
Kozgolup koyso oozunan,
Mokoço, tütin, köö çıktı.

Oşonu tuurap şimşigen,
Şimeñdep dalay çöö çıktı.
Cerdeşim eken kan tökküç,
Cüntemir degen böö çıktı.
Iylagan bala sooronot,
“Cüntemir kelet” dep koysoñ.
Kıñ etip ünün çıgarbayt,
Tamagın tartıp cep koysoñ.

Oşonu süylöp baratıp,
Öz başın özü muştadı.
Özümö çala bul korduk
Molotov kaçan kıstadı!

Türmögö batpay ketti deyt.
Oşonun barı duşmanbı?
Karcalbay kamay baştadık,
Kaptagan kalıñ duşmandı.

Cer tiktep kolun uşalap,
Molotov, sözgö çek kodu.
Ketseñer bolot emese,
Oylonuş kerek dep koydu.

Salihov

Halkın ağızı doğrudur,
Kederli günde ses çıkar.
Dün tayinli memurlar,
Bugün içeri alındılar.
Hemşerinmiş, Isık-Göl’lüymüş,
Költöñbay adlı dev çıktı.
Hareket etse, ağızından,
Kül, duman fışkırdı.

Taklit eden onu da,
Bir sürü çakallar çıktı.
Hemşerimmiş, kan içen,
Cüntemir adlı “öcü” çıktı.
Ağlayan çocuklar susar,
“Cüntemir gelir” deyince.
Hiç sesin çıkarmaz,
Yemeğin çekip yeyince.

Bunları söyleyip giderken,
Kendi başını kendi yumrukladı.
Kendim bu zorluğu hak ettim,
Molotov ne zaman zorladı?

Hapishaneler bütün doluymuş,
Bunların hepsi düşman mı?
Durmadan tutukluyoruz,
Yayılmış bizim düşmanı.

Yere bakarak düşünen,
Molotov, konuşmaya son verdi.
Gidin şimdi hepiniz,
Düşünmem lazım dedi.

Üç muştumga çıdabay,
Calaasına köndüñüz.
Sürsüp kalgan kutanday,
Biz baykuştu kördüñüz.

Ölböy ölüp ketseñiz
Kor kılbañız başkanı.
Ansız dele celdetter
Kırgın kılıp taştadı...

Eki narkom ticine,
Emgekteşet, basalbay.
Kocokandın kursağı
Şişik eken kazanday.

Arañ basat Aleksey,
Turalagan atanday.
Men karışıp olturam,
Caaktı kenen açalbay.

Emi, künöö, soobuñdu
Tarta beret taraza.
Baarımızga teñ ortok,
Tiginekey, paraşa!

Üç yumruk atınca,
İftirayı kabul ettiniz.
Eskimiş parça et gibi,
Zavallı bizi gördünüz.

Ölsen de, diri kalsan da,
Hor görmeyin başkaları.
Zaten bu askerler,
Çok eziyet çektirdi...

İki memur orada,
Sürünüyorlar, yürüyemedem.
Kocokan'ın karını,
Şişmiş, kazan gibi.

Zorla yürür Aleksey,
Hasta deve gibi.
Ben kamaşıp oturdum,
Ağzımı geniş açmadan.

Şimdi günah, sevabını,
Ölçer, çeker terazi.
Hepimize aittir,
Bu küçücük odamız!

Nikolayga

Petrdin uulu Nikolay!
Kanday cıluu körüşük.
Enesinen ayrılğan
Bir tuuganday öbüştük.
Ayrılmıssak aman bol,
Kaygıbizdi bölüşük.
Ölbös üçün biröönü,
Celdetterge satpaylı.
Adamdıktın mildetin,
Cürök menen aktaylı.
Kommunisttin namısın,
Körgö çeyin saktaylı.

Nikolay'a

Petr'in oğlu Nikolay!
Nasıl da sıcak görüşük.
Annesinden ayrılmış,
Kardeşler gibi görüşük.
Ayrılacak eğer, sağ olun,
Üzüntüyü de paylaştık.
Ölmek için birini,
Askerlere teslim etmeyelim.
İnsanlığın farzını,
İçten, kalpten yapalım.
Komünistin namusunu,
Mezara kadar koruyalım.

Menin Ünüm Seniki

Menin ünüm senin ırñ emespi?
Senin ırñ menin çırım emespi.
Men cazayın, sen ırday ber muñkanıp,
Tıñşagandar “ak bezergen” debesip.
Öltürüşsö eñ akırkı tınıbız,
Maktay ketet Bolşevikti, Keñeşti.
Arabızdan aman kalçu kim eken,
Ayta cürsün azap menen egeşti?!

Benim Sesim Senindir

Benim sesim senin şarkın değıl mi?
Senin gözyaşın benim kavgam degil mi?
Ben yazayım, sen şarkı söyle hüzünlü,
Dinleyenler “delirmişler” demez mi?
Öltürseler en son aldığımız nefes,
Över gider, Bolşevik’i, Sovyet’i.
İçimizden sağ kalacak kim imiş,
Anlatsınlar zorluk ile çileyi!

Kamo Bolgun!

Sööktü çağıp baratat,
Uşak, cala-şermende,
Ölgüñ kelet çin ele,
Can kıynalıp kelgende.

Birok şaşıp ne kerek!
Aç acaldar cañılbayt.
Bir cumulsa közübüz,
Başka düynö tabılbayt!

Taymaş, küröş, çeginbe?!
Korkunuçtu tepsegin?
Çındık üçün Kamo bol?
Örtösö da sezbegin?!

Tedbirli Olun!

Kemiğe kadar incitti,
Dedikodu, iftira.
Ölmek ister her insan,
Canı zorluk çekince.

Aceleyle gerek yok,
Ecel ise yanılmaz.
Kapanırsa gözümüz,
Başka dünya bulunmaz.

Savaş, uğraş, çekinme!
Korkunç yolu tepele!
Adalet için Kamo ol!
Ateşe verse de pes etme!

Bela Uetsge

(Vengerdik revolyutsiyaçıl sürötçü)

Kominterndin bir soldatı sürötçü?

Tarta körgün, aman çıksak süröttü?

Gestaponun suragında bolgondoy:

Kim kıynagan asıl taza cüröktü?

Orustardı: “oñçul”, ”eser” dep koydu,

Kırgızdardı “turañıl” dep cep koydu.

Şpion deyt kıtay menen uygurdu,

Sen vengersiñ, saga kaday şek koydu?

İliç seni bilet tura süröttön.

Sürötüñdü “süröt-deptir-cüröktör”

Stalinge cazıp ciber, tezireek,

Cazalanat “coo” dep seni cüdötkön.

Bela Uets’e

(Macar devrimci ressam)

Komintern’in bir askeri ressamdır,

Salim çıksak çiziz yine resmi.

Gestapo’nun sorgusunda bulunmuş gibi,

Kim zorlamış asil, temiz kalbini.

Rusları “sağcı”, “eser” dediler,

Kırgızları “turancılar” dediler.

Casus derler Çin ile Uygurları,

Sen Macarsın, seni nasıl suçladı.

İliç seni biliyormuş resimlerinden,

Resimlerini çizer demiş kalbinden,

Stalin’e mektup gönder çabucak,

Cezasını alsın seni “düşman” sayanlar.

Kudimovtun Kabarı

(Stamler cönüdü)

Beret eken calgan aygak, kişge,
Bir pakça kant, eki kaktan kolbasa,
Stambler kesip kılıp, oşonu-
Kert başına kılrat eken dalbasa.

Sak bol dedi sabırkagan-Kudimov.
Az kün öttü, uşakçını kirgizdi.
Beş kün öttü, Stambler suratkan,
Olco menen kelgendigin bilgizdi.

Külüp ayttım: “arzan sattıñ meni” dep,
Al cımıydı “özüm dağı kapamın,
Kanday deseñ oşondoy de, tıñşagın?
Men aytayın batıştın bir makalın”

“Pul cogotsom-az cogottum” deyt eken,
Aman bolsom anın barı tabılat,
“Ar cogotsom köp cogottum” deyt eken,
Eptep-septep arım kayta cabılat.

“Cok bolgonum, ümütümdü cogotsom”
Men cogotkom ümütümdön başkasın.
Azaptaşım! Suroo berbe, cañırtıp?
Eptep ele tirüü kalış maksatım.

Men oylondum, tañırkadım, tıñşadım.
Stambler cartı saattay süylödü.
Akırında sala-saldan unçuktum:
“Ar menen da korgoş kerek düynönü?!”

Kudimov’un Haberi

(Stamler hakkında)

Veriyormuş yalan iftira atan kişiye,
Bir kutu şeker, eski sucuk iki tane,
Stambler kendine iş yapmış bu fırsatı,
Tek başına geçiyormuş harekete.

Dikkatli ol dedi, mağdur kalan Kudimov,
Az gün geçti, dedikoducuyu içeri aldı.
Beş gün geçti, Stambler sorgudan,
Hediye ile döndüğünü bildirdi.

Güldüm, dedim “sattın beni ucuza”,
O da güldü: “pişmanım ben da ona,
Ne dersende, tamam, beni dinleyin,
Anlatayım Batı’nın bir atasözünü.

“Para kaybettiysen, az kaybettim” diyormuş,
Sağlık olsa bunlar tekrar bulunur.
“Namus kaybettiysen, çok kaybettim” diyormuş,
Yavaş, yavaş namus tekrar kapanır.

“Ümidimi kaybetmem, yok olmamdır, demektir”
Ben kaybettim ümidimden başkasını.
Arkadaşım, soru sorma yanılma!
Tek amacım, yaşamaktır sadece.

Ben düşündüm, şaşırdım da dinledim.
Stambler yarım saat kadar konuştu.
En sonunda yavaş sesle söyledim:
“Namusla da korunur bu dünyamız!”

Kalim Barbı?

Kalim barbı, Kalim barbı?-Aytıkıla!
Men-çalıkkan, anın dosu Aalımın.
Aydan aşık konveerde cürgöndö
Beş kelteni ooruganday naalıdım.
Eç kim meni künöölöbö, özümdün-
Ömrümdü kelip turat taarım.

Uksun Kalim, siler dağı ukkula:
Ölgüm kelbeyt, bolbogonsup düynödö.
Köptün biri bolup turgan okşodum,
Ölgüm keldi belgi taştap düynögö:
“İlim üçün paydalansın-dep, cazdım-
Bir koyonço-dep, büyrögö.

Kalim Burada mı?

Burada mı Kalim, burda mı? Çabuk söyleyin!
Ben yorulmuş onun dostu Aalı'yım.
Bir aydan fazla konveyörde⁵⁸ kaldığında,
Kemik veremine tutulmuş gibi yakındım.
Kimse beni suçlayamaz, bunun için
Ömrümü bitirmeyi de düşündüm.

Duysun Kalim, siz de beni dinleyin:
Ölmek istemem, olmamış gibi bu dünyada.
Çok insanın biri olmuş gibiyim,
Ölmek istedim iz bırakıp dünyaya:
“Bilim için kullansınlar diye yazdım,
Bir tavşan gibi olurum diye dünyada.

---

⁵⁸ Konveyör: Yükleri veya gereçleri havadan veya yerden taşımaya yarayan ayrıca kapalı devre çalışan devamlı aktarma mekanizmasına denir.

T...Ga Tarınıç

Maa kezenbe, sen düşmanım emessiñ,
Men da sendey balasımın Keñeştin.
Eçen ıret baştı tostum sen üçün,
Maga mınça emne üçün egeştiñ?
Meni dattap, tapkan akçañ, ataktı,
Ölgönüñçö saktap koyun cebessiñ?
Kaçan bolso menden küdör üzböğün,
Sen sıyaktuu ımanı çok emesmin.
Sen sendelip kayır tilep kalsañ da,
Taba kılıp:-“Esiñdebi?”-debesmin.

T...ya Darılmak

Öfkelenme, sen düşmanım değılsin,
Ben de senin gibi oğluyum Sovyet'in.
Defalarca başımı eğdim sen için,
Neden bana bu kadar da sinirlendin.
Beni kötüleyip, bulduğun para, ünvanımı,
Ölünceye kadar saklayarak yemezsin.
Ne de olsa benden ümit kesmeyin,
Senin gibi ben imansız değılim.
Sen sokakta, ortalıkta kalsan da,
Gülümseyip “hatırlar mısın?” diyemem.

Atbaşılık Kurdaşka

Kelişimdüü kebeta,
Murutuñuz kerilgen,
Alagar köz caydarı
“Meerimi bar” dedirgen.
Diliñizdi tüşündüm,
Ata, curtka berilgen.
Ak öölük kurdaşım!
Un kılssa da tegirmen.
Kayratıñdı cogotpo?
Çındık, ümüt,-debilgeñ.
Atbaşının baldarı
Bolo kalbas ceñilden.

Atbaşılı Arkadaşa

Yakışıklı yüzü var,
Bıyıkları yay gibi,
Büyük gözlü, sakın,
Merhametli diyorlar.
Gönlünüzü anladım,
Vatan için can veren.
Şeref ile ölelim,
Un etse de değirmen.
Sabrını kaybetme,
Adalet, ümit verilen.
Atbaşı'nın oğulları,
Olmaz basit birinden.

Zubovgo

Balası uluu orustun coldoş Zubov!
Cogotpoy olturasıñ bardık şıktı.
Akılım cetpey kaldı, aytıp berçi?
Korkunuç tüştögüdöy kaydan çıktı?

T'erdey küñkor barbı kara cürök?
Satkanbı, elibizdi, ceribizdi.
Kalkıbız kantip ele tutkun bolsun?
Biz ölsök izdep alaar kegibizdi.

Zubov'a

Oğlu yüce Rus'un yoldaşı Zubov,
Kaybetmeden yaşıyorsun yeteneğini,
Aklım alamıyor, anlatı ver,
Rüya gibi korkunç iş nereden çıktı?

T'er gibi vicdansız biri var mı ki?
Satmış mı halkımızı, yerimizi.
Halkımız hiç bir zaman esir olmaz,
Biz ölürsek onlar alır intikamı.

Iysanı Krdm

Aydap alıp baratat,
Krp kaldım Iysanı.
Bir birine karatpas
Aydounun “mıyzamı”.

Baratıptır, baykabay,
Cakındaştı kaşıma.
Baştık ulgap ciberdi
Baykuşumdu başına...

n berg erk kayda!
Cımıñ-cımıñ etiştik.
Ctl menen sylşp
Cn suraşıp tştk.

“Bokoñ, bakañ cokpu!” dep,
Tamaşalap kl ele.
Aldı-kiyin baykabay,
Arsalañdap cr ele.

Albasa boldu moynuna,
Arsızdar takkan knsn.
Cakşı saktap kalsa, eken,
Bolşeviktin mnzn?!

Iysa’yı Gördüm

Tutuklu, götürüyormuş,
Birden gördüm Iysa’yı.
Birbirine baktırmaz,
Srenlerin “kanunu”.

Fark etmeden gidiyor,
Yaklaşınca yanıma,
Kumaş rtt aniden,
Zavallının başına...

Nerede bana seslenmek!
İşaretle anlaştık.
Öksürük ile konuşup,
Hal hatırımızı soruştuk.

“Bokon, bakan yok mu” diye,
Şakalaşıp gülerdi.
Sağ, soluna bakmadan,
Eğlenirdi, geçerdi.

Yeterki kabul etmesin,
Hainler attığı iftirayı.
Korusun sonuna kadar,
Bolşevik’in gücünü!

Adamın Kücü

(Kadirkul Botaliyev, soorotuu)

Bar kılıp çok kudaydı caratkan-biz,
Atağın büt düynögö taraktan-biz.
Men ölböym, übölönböy ötüp ketem,
Kadike, Kuday bolsom kanday deysiz!

Kudaymın, Kılır meni ceñip körsün!
Denemdi it, kuştarga berip körsün!
Men ölböym, übölönböy ötüp ketem,
Men için tegirmenin çekip körsün!!

Kudaydan adam küçtüü boluş gerek,
Çıdamduu, keremettüü, küçtüü, zerek.
Tabigattan başkasın caratkan-biz,
Kıyratpay kıyanattı ölbös gerek!...

Kadike, “Kantesiñ!”-dep maga külbö,
Erteñ sen bul dürbögö külp cürbö;
Kapıstan kara çeçek caygan şumdar,
Titirep coop berişet uşul küngö!

Cuta ber balandanı, tilim nandı,
Korgoy ber kayrat menen kayran candı.
Men dele ölböymün depo turam go,
Köödönüm kötörölböy, kusup kandı!

İnsanın Gücü

(Kadirkul Botaliyev’e avutma)

Var edip, olmayan Tanrı’yı yaratan biz,
Adını tüm dünyaya tanıtan biz.
Ben ölmem, yıpranmadan geçinirim,
Kadike, Tanrı olsam, ne dersiniz.

Tanrıyım, kötülük beni yensin hadi!
Cesedimi, kurt kuşlara versin hadi!
Ben ölmem, yıpranmadan geçinirim,
Benim için değirmenini çeksin hadi!

Tanrı’dan insan güçlü olmalıdır,
Sabırlı, mükemmel ve uyanıklı.
Doğadan başkasını yaratan biz,
Yok etmeden ölmemeliyiz, ihaneti.

Kadike “Ne dersin” diye bana gülme,
Yarın sen, güleceksin bu harekete.
Gün gelir iftiracı bu zalimler,
Titreyerek hesabını verecekler.

İçmeye devam et çorbanı, dilim ekmeği,
Korumaya çalış sabır ile zavallı canı.
Ben bile ölmem diye söylüyorum,
Yerimden kalkmadan, kan kussam da.

Carıma

Tüşümdö carım köründüñ,
Men ölgöndöy köründüm.
Öldü dep meni işenbe,
Esesi bolot ölümdün!
Bolbosom da men tirüü,
Sıykısı çıgat tögündün.

Caşıldı körsöñ ar kaçan,
Elesi oşol öñümdün,
Cürögüm taza, işim ak,
Oyloboym: “elden bölündüm”,
Ölsöm da, çındık bir kezde
Emgegin aytat ömürdün.
Cartı col ırım caşasa-
Aktıgım aytat köñüldün.

Caşabay turgan ırım cok,
Çındıktan başka sıırım cok.

Yarıma

Düşümde yarım göründün,
Ben ölmüş gibi göründüm.
Öldü diye bana inanma,
Zorluklar olur ölümden.
Olmazsam da ben diri,
Yalanın çıkar gerçeği.

Yeşili görsen her zaman,
İfadesi odur yüzümün.
Kalbim, işim temizdir,
Halktan çıktım diyemem.
Ölsem de, gerçek bir zaman,
Gösterir emeklerimi.
Yarı yol şiirim yaşarsa,
Gerçeği söyler ömürün.

Yaşayamaz benim şiirim yok,
Gerçekten başka sıırım yok.

Zaybıma

Kurbalım, esiñdebi, esiñdebi,
Işkınday solkuldagan keziñdegi?
Bulbuldar güldü matkap: ün alışkan
Cıldızduu, tolgon aydın keçindegi?

Kelginder eçen kelip ketken menen
Çekkendey mramor taşka esimdegi.
Oylosom okuganday eske tüşöt,
Kıyışpay kılçaktaşkan kezimdegi.

Başıñdı kaltar menen orogondoy,
Çaçtarıñ közdü tartat, kanday sulu.
Mömölüü, zalkar darak bolgon kezde
Köktömgö köz ciberiş kanday cıluu.

Eşime

Hatırlar mısın benim güzel arkadaşım,
Gençliği, güzel geçen günlerimizi?
Bülbüller çiçek için öttüğünü,
Dolun ay, yıldız dolu geceleri.

Ne kadar zaman uçup geçtiyse de,
Hatırlarım, şimdiki günüm gibi
Düşünsem, ezberlemiş gibi akıla gelir,
Ayrılırken kıyamadan baktıklarım.

Başımı ipekle sarmış gibi,
Saçların gözü çeken, çok güzeldi.
Meyveli, büyük ağaç olduğunda,
Maziye göz gezdirmek ne kadar iyi.

Tügöyümö

Kökölösöm, tepselsem da turmuşta,
Kayırsam da, kubansam da sen menen.
Künbü, tünbü kara nöşör boroondo,
Tüşümdö da birge bolduñ men menen.

Karaşımız, tilegimiz oy-sezim,
Okşoş boldu mömösündöy alçanın.
Kaygırtkanıñ bolgon emes eç kaçan,
Oşonduktan calınısıñ arçanın.

Madinañdın mert bolgonun sezipsiñ,
Oşol örttön tüşkön çakta cürögüñ.
Ukkum kelbeyt, aytpasañ da alıñdı,
Aldan ele bilip koygon cürögüm...

Men ayıktım, sen kötörü albadıñ,
Oorulardın opsuz oroy salmagın.
Aylap, cıldap alakanga kötörüp,
Aylasızdan acıraştı baldarıñ...

O, tügöyüm keçirip koy keyitsem,
Çekeñe bir çertken emes ekenmin.
Tilge kelbey, cımıñ ettiñ kokuspu?
Sezbey kaldıñ altın candın keterin.

Sanaa, tüyşük, müñ, kubanıç dürbölöñ,
Turmuş tura, ösüp, öçüp güldögön...
Arman bütpöy, suusu bütüp kalganda,
Ketet tura kebelbegen düynödön...

Eşime

Uçarsam da, düşersem de hayatta,
Üzülsem de, sevinsem de seninle.
Gündüz, gece, fırtınalı günlerde,
Rüyamda da beraberdin benimle.

Bakışımız, dileğimiz, düşüncemiz,
Kiraz gibi aynı çıktı her zaman.
Hiç bir zaman üzmemiştin sen beni,
Bu nedenle ateşisin ağacın.

Madina'nın öldüğü sezmişsin,
O ateşten korktuğunda yüreğin,
Duymak bile istemedim, anlatma,
Çoktan, çoktan hissetmişti yüreğim.

Ben iyileştim, sen kaldıramadın,
Hastalığın bize getiren zorluğunu.
Aylar, yıllar elimizde taşıdık,
Çaresizce ayrıldılar çocukların...

Affet beni eğer seni üzdüysem,
Bir kere de senin kalbini kırmadım.
Konuşmadan, gözlerini kapadın,
Hissetmedin canın bizden giderin.

Merak, üzüntü, mutluluk ve heyecan,
Hayat buymuş, çiçek açıp gelişen.
Üzüntü bitmeden, hayat suyu bitince,
Giderlermiş, geri dönmez dünyadan.

Munar

Süt emgen bala cıttangan,
İlebiñdi sagındım.
Moynumdu sılap artılğan,
Bilegiñdi sagındım.

Talpınsam tappaym aylasın!
Talaada kalgan öñdönöm,
Taalayım Munar kaydasıñ?

Kuçaktap tursam tuylagan,
Cürögüñdü sagındım.
Eñkeyseñ erke çaypalğan,
Kübögüñdü sagındım.

Muñayam tappay aylasın!
Muñkanıp calgız oturam,
Muñdaşım Muñar kaydasıñ?

Balbılğan karap oştonup,
Külgönüñdü sagındım.
Kerüüdön çıkkan maralday,
Cürgönüñdü sagındım.

Talpınam, tappaym aylasın!
Tañ atat dağı kün batat,
Tagdırım Munar kaydasıñ?

Gülburak ciyde cıttangan,
İlebiñdi sagındım.
Moynuma cumşak orolgon,
Bilegiñdi sagındım.

Munar

Yeni doğmuş bebek gibi
Konunu özledim.
Boynumu okşayıp sarılan,
Ellerini özledim.

Çırpınsam da çare bulamadım!
Sokakta kalmış gibiyim,
Bahtım Munar neredesin?

Sarılrken çırpınan
Kalbini ben özledim.
Eğilsen yavaş sallanan,
Kolyeni özledim.

Üzüldüm, çare bulamadım!
Moralsiz yalnız oturuyorum,
Bir tanem Munar neredesin?

Bakarak bana nazlanan,
Gülüşünü özledim.
Dağ ceylanı gibi,
Yürüyüşünü özledim.

Çırpındım, çaresini bulamadım!
Şafak söker de, gün batar,
Kaderim Munar neredesin?

Çiçek, gül, mis kokulu
Kokunu bile özledim.
Boynuma sıkı sarılan,
Ellerini özledim.

Köksöymün tappay aylesin!
Köñülgö tötö kılayın,
Tüşkö kir Munar! Kaydasıñ?

Çaresini bulmak isterim!
Gönlümde güzel eylesin,
Rüyama gir Munar! Neredesin?

Taragay

(Toñ rayonunun maçlılarına)

I

Betege, çöbü berbettüü
Cayloobuz bizdin Taragay.
Aksargıl kımız, cuuratka
Tolturup koygon çaraday.
Kelini koyup, kız sunat:
“Kimsiñ?” dep saga karabay.

Koy menen koşo cayılat,
Koyçuğa kulca karabay.
Üçemdep-keyde töl bergen,
Cörölgöñ sonun Taragay.
Bereke bekep, beypil el,
Enekem menin Taragay.

Akkula, ceerde, ak bakay,
Okşoşup tamçı tamganday.
Ay nurunda cıltıday,
Altınga çaykap alganday.
Akılı bolso aybandar,
Özdörü ayran kalganday...

Ak ilbirs, arkar, kiyiktin
Mekeni bizdin Taragay.
Ayuusu cüröt maypañdap,
Çoçulap artın karabay.
Sekide turgan çöñdölöy,
Sarı ton kiygen baladay.

Taragay

(Ton İlçesinin çobanlarına)

I

Yeri, otu çok güzel,
Taragay bizim yaylamız.
Taze kımız, yoğurdu,
Doldurmuşlar çok kazan
Gelin kızlar ikram ederler,
“Kimsin?” diye sormadan.

Koyun ile ot yiyen
Çobandan korkmaz marallar.
Hayvanlar ikiz doğurur,
Geleneğindir Taragay.
Bereket var halkında,
Annem derim sana Taragay.

Beyaz kula, çiğren, beyaz ayak,
Benziyor damlalar gibi.
Ay ışığında parlıyor,
Altınla yıkamış gibi.
Akılı olsa hayvanın,
Kendisi şaşırarak gibi.

Beyaz Pars, maral, geyiğin,
Vatanıdır bizim Taragay.
Ayı gezer korkmadan,
Buraya bile bakmadan.
Tepede duran dağ sıçanı yavrusu
Sarı kürk giymiş çocuk gibi.

Tuylatıp tulpar mingen cer,
Babalar körgö kirgen cer.
Apamdın apak maması
Oozuma tiyse iygen cer.
Kas turup, kayta cılgılıp,
Tamanım cerge tiygen cer...

II

Altı miñ metr biyikte,
Asmanga cakın Taragay.
Barsañar bolot at menen,
Asmandap uçup karabay.
Maktanbay maçlı koyboyt go,
Özdörün bürküt sanabay!
Oy Taragay, Taragay,
Sagınam seni baladay!

Cañıdan tuulgan mamalak,
Kidirbey turat cörmölöp.
Kırdagı cürgön topostor,
Ayuunun alpı öñdönöt...
Ulardın çürpö baldarı,
Cabıla kaçat cörgölöp.
Baykabagan kişge
Can kirgen magıl öñdönöt.

Koşturup at binen yer,
Atalar göre giren yer,
Anamın kutsal sütünü,
Burada emen benim yer.
Yere düşüp düzelen,
İlk adımım attığım yer...

2

Altı bin metre yükseklik,
Gökyüzüne dek Taragay.
Gidersiniz tek atla
Gökyüzünde uçarak.
Çobanlar över kendini,
Kartal sayar kendini.
Oy Taragay, Taragay,
Çok özledim ben seni.

Yeni doğmuş mamalak,
Yürümeden emekler.
Tepedeki öküzler,
Ayının büyüğü gibi.
Kekliğin yavruları,
Hepsi birden kaçarlar.
Fark etmemiş birine,
Taş kum gibi görünür.

Cılkıcı bolup ışkırıp,
Cılkıcı bolup bışkırıp,
Tekeçer bolup bakıldap,
Sagızgan bolup şakıldap.
Tumanda tınbay cürçü ele,
İt-küçük bolup ürçü ele.
Ürkütüp maldı, izdetip,
Çalçıgan tentek külçü ele.

Çolpongo uçup cetssem da,
Alamdın sırn çeçsem da.
Tüşümdön takır ketpessiñ,
Tübölük üyüm Taragay!
Azır da sezem özümdü,
Ayıldan kaçkan baladay,
Sagınam seni Taragay,
Sakalıma karabay!..

Çoban gibi fişkırır,
Tekrar at gibi kişner.
Keçi gibi seslenir,
Kuş gibi öter dinmeden.
Dumanda akşam gezerdi
Köpek gibi ses verir.
Korkutur hayvanlarını,
Çakçıgay hep gülerdi.

Yıldıza kadar ulaşıp,
Dünyayı tanımak isterdim.
Rüyamdan hiç gitmezsin.
Ebediyen evimsin Taragay!
şimdi de aynı geliyor,
Evimden kaçmış çocuğum.
Hep özlerim Taragay,
Yaşlı olsam bile!

“İşmiyan”

İşmiyan deyt, işmiyanı emine?
S.T.P.deyt, s.t.p.sı emine?
Kıynalganda “işmiyanmın” dep koydum,
Kılındırıp urgandardın birine.
Calıngandı bilbey turgan it eken,
Tildegenden başka kirbeyt tiline.

“İşmiyan”

“İşmiyan” der, işmiyan ne acaba?
S.T.P der, s.t.p. ne acaba?
En sonunda “işmiyanım” dedim ben,
Ölürcesine beni döven birine.
Yalvaranı dinlemeyen it imiş,
Küfür etmekten başka girmez diline.

Bürkübögün

Bul da-okuu, ökünüçtüü.
Birok, turmuş sabagı.
Eptep ele külüş kerek,
Külkü candın tamagı.
Bürkübögün kabagıñdı?
Okuy bergin sabagıñdı?!

Üzülme

Bu da okuldur, maalesef,
Ama hayat dersidir.
Zor olsa da gülmek lazım.
Gülmek gönlün yemeğidir,
Kaçırma sen keyfini,
Öğren, çalış dersini!

Ötükçü

Çor alakan muñayım,
Arık, çekirötükçü,
“Özüm tikem” dediñiz,
“Moris kiygen ötükütü”
Oşol üçün talkaçtar,
Cançkan eken köçüktü...

Dayım ötük kiyçü ele,
Cardamçısı oşonun,
Sen ultarsañ anıkın,
Anda kantip boşoduñ,
Törgöçülör tonuñdun
Çıgarat go tozoñun...

Ayakkabıcı

Eli yarılmış, üzgün biri.
Zayıf ayakkabıcı.
“Kendim yaptım” dediniz
“Moris giymiş ayakkabıyı”
Onun için güvenlik,
Eze eze dövmüştür...

Her zaman bot giyerdi,
Yardımcısı adamın.
Sen yapmışsan o botu,
O zaman nasıl kurtulursun.
Savcılar soruşturmada,
Çektirir sana her şeyi.

Alda Sen Ay!

Erkekçilep tildese
Kelişken çok kaatinga!
Oozu kıyşık neme ele,
Oroylukka cakında.

“Svolçtar” dep koydu,
Balandısın bergende.
Alda men ay, tütpödüm,
Sözdün ıgı kelgende:

“Svolçtar” dep koydum,
Oozun tuurap oşonun.
Balandısın bergen çok,
Sebep bolup oşonum.

Açuulanıp Asanım:
“Alda sen ay” dep koydu.
Maga berip cartısın,
Tübün özü cep koydu.

Zavallı Sen!

Erkek gibi küfür etse,
Yakışmadı kadına!
Ağzı yamuk birisi,
Kaba, yaklaşma yanına.

Şerefsizler diyordu,
Her gün çorba geldiğinde
Ben de demek istedim,
Söz sırası geldiğinde.

“Şerefsizler” dedim ben,
Ben onu taklit ederek.
Çorbayı bana vermedi,
Dediğime sinirlenerek.

Sinirlenen Asan’ım:
“Zavallı sen” diye seslendi.
Bana verdi yarısını,
Kalanı kendisi yedi.

Abcaparta

Kubatıñ menen Medetiñ
Aman bolso bolgonu,
Sagınıp seni kütsö da,
Kaydan kütsün moldonu.
Dinge karşı bolgonuñ,
Kalp eken go bolcolu.
Aman çıksak bul cerden,
“Moldoke” deym bir colu.

Abcapar’a

Kubat’ın ile Medet’in,
Sağ olması yeterli.
Özlemle seni beklerler,
Beklemez ama Hocayı.
Dine düşman olmanı
Yalan biliyorum ben.
Eve dönersek bir kere
“Hoca” dememi bekle sen.

“Uluu” Uşakçıga

Men emes, eldin köbün “duşman” deysiñ,
Uyalbay Sovet nanın kantip ceysiñ!
Bakırtıp balañ bolso soyosuñ go,
Akıykat surap kalsa kanday deysiñ?!

Kim saga okuttu eken uşak, cala?
Dalaydın cürögünö saldıñ cara.
Sovettik cerde turup, nanın ceysiñ,
Kılganıñ duşmandıkı cüzü kara.

Büyük Dedikoducuya

Ben değıl, her insanı “duşman” dersin,
Utanmadan, Sovyet ekmeğini nasıl yersin!
Zırlasa da çocuğunu kesersin sen,
Adalet sorduğunda sen ne dersin?

Kim sana öğretmiştir yalan dolan,
Çoğunu yüreğini de ettin yara.
Sovyet’in yerindesin, ekmeğ yersin,
Yaptıkların düşmancadır, yüz­süz arsız.

Dürbölön

(oşogo)

Maga kımbat can kerek,
Baldarga ömür, nan kerek.
Saga okşogon buzukka
Atak, akça, kan kerek!

Men kamala elekmin,
Şaşıp ketken ekensiñ.
Men kamalıp ketkende,
Tilegiñe cetersiñ!

Cok, çındıktı unutpa!
Tilegiñe cetpeysiñ!
Sen kap teşer, men pimlin,
Kantip meni tepseysiñ?!

Men işenem mezigilde
Ubaktıluu tepseysiñ.
Dalaylardın tulkusun,
Kulgup kayra kepşeysiñ!

Kargaşa

(Ona)

Bana değerli can gerek.
Çocuklara ömür, ekmek gerek,
Senin gibi ayrımcıya,
Unvan, para, kan gerek!

Ben hapse girmedim,
Sen acele etmişsin.
Ben hapse girince,
Dileğine erişirsin!

Hayır, gerçeği unutma,
Dileğine erişemezsin!
Sen faresin, ben film,
Benimle yarışamazsın.

İnanırım, zaman geleceğine,
Şimdilik beni ezersin.
Çoğu insanın hayatını,
Yok eder, mahvedersin!

Provokatorga

“Urtayak” tarpka kongon corularday,
Ar künü ak deneme saldı cara.
Karalap özüñ cazgan Abdıkadır,
Ölgönün ukkandursıñ cüzü kara.
O çirkin, düynönün cuktugun ay?
Eşekçe minet elek seni gana...

İşenem, çındık sınbayt, mayıssa da.
Ölbösöm, özüm çıgam kayta tuulup.
Oşondo arıñ bolso çıday albay,
Ölörsüñ ıçkırıña özüñ muunup.
Cok, ölbö, şümşüktördün ülgüsü bol?
Ölgünçö şermende bol, elden kuulup.

Provakatöre

“Sopadır” cesede gelmiş kuşlar gibi,
Her gün bedenimi etti yara.
İftirayla kendin yazmış Abdıkadır,
Öldüğünü duymuşsundur, vicdansız,
Ah hayat, dünyanın zalimliği,
Sadece eşek gibi çalıştırdık bir tek seni...

İnanırım, gerçek bitmez eğer de,
Ölmezsem, kendim gelir tekrar sana,
Çıktığımda hapisten utancından
Belki de intihar edersin asılarak.
Hayır, ölme, kötülerin örneği ol,
Her günü insanlardan sakınarak.

Şook

Kagılayınn köldük ay,
Körbögöndü kördük ay!
Köpölöktün çaşınday,
Közgö tüşpöy öldük ay!

Ak kalpaktuu çüylük ay,
Ak cerinen küydük ay.
Aalamda çok künöönü,
Alda kaydan üydük ay.
Eger bolsoñ İvanım
Kayda senin ıymanıñ?
Karşılıktı Sovetten
Kańça boldu tıyganıñ?
Taza bolsoñ külüp cür,
Kara bolsoñ ıylagın.

Sarı tonduu talastık!
Kantip elden adaştık?
Uçup cürgön çımındı,
Erme kılıp talaştık.
-Kimsiñ dese surakçı?
-Menmin degin Manastık.

Çor alakan oştugum!
Tük carabayt, boştuguñ.
Kün, tün esten çıgarba
Akıykattın dostugun?!
Ulutuñdu surasam,
Unutpapsiñ sartiñdı.
Özübeksiñ sart emes.
Bilseñ bolo kalkıñdı!

Eğlence

Issık-Köl'lü hemşerim
Görmediğimiz kalmadı.
Kelebeğin ömrü gibi,
Ömrümüz uzun olmadı.

Ak kalpaklı Çüy'lük ey
Ak olduk ama yandık ey.
Dünyada olmaz suçları
Üzerimize aldık ey.
Sen olduysan İvan'ım,
Nerede senin imanın.
Düşmanlığı Sovyet'ten
Hani senin ayırdığın.
Temizsen eğer gülersin,
Elin varsa ağlarsın.

Sarı kürklü Talas'lı
Nasıl çıktık biz halktan.
Havada uçan sinekle,
Sıkıldıkça uğraştık.
-Kimsin? derse gardiyan
-Beni deyin, Manaslı.

Eli kesilmiş benim Oş'lum
Hiç yakışmaz yavaşlık.
Gece gündüz unutma
Adaletin olduğunu.
İrkını sorduğumda
Unutmadın "Sartlığını"
Özübek'sin, Sart değil.
Bil kendi halkını.

Kuday-kuday dey berbey,
Adamga aytkın dartıñdı.
Çındık üçün çımırkan,
Çındık açat carpıñdı.
Kubanıp ket kurdaşım,
Azır tirüü barsıñdı.

Tanrı, tanrı demeden,
İnsana söyle derdini.
Gerçek için gayret et,
Gerçek açar gönlünü.
Sevin, yaşa arkadaş,
Şimdi hayat tarzını.

Kim Ciberdi

Bul kıynoodon ölüm ceñil ıraspi?
Mırzaxanov? Sovet barbi, cılaspi?
Furackeñde kızıl cıldız bolboso,
Celdetsiñ dep aytkım kelet cılastı.

Calgan cerden can alçular silerbi?
Öltürsöñör kim dep bilem silerdi?
Aytçı, Peskov, sende iman bar bolso,
Kim silerdi kıynay ber dep ciberdi?!

Kim Gönderdi?

Bu eziyetten, ölüm kolay gerçek mi?
Mırzahanov, Sovyet olduğu gerçek mi?
Şapkandaki kırmızı yıldız olmazsa,
Askersin diye söylemek isterim haini.

Yok yerden, can alıcı sizler mi?
Öldürseniz ne derim ben sizlere?
Anlat, Peskov, sende iman var ise,
Kim sizleri zorlayın diye gönderdi?

“Kulak”

Cıtı sonun sezilet,
Üyddön keldi çayıñız,
Közdü tartıp baratat
Kumurada mayıñız.
Biz batrak, siz kulak.
Koñşu turgan bayıbız.
Kadırkulga tildetpey
Koldu cumbay çayıñız?
Kulak kılsa Madıkeñ,
Ketip kalar mayıñız.

“Kulak⁵⁹”

Kokusu güzel sezilir,
Evden geldi çayınız,
Gözü kendine çekti,
Tenceredeki yağınız.
Biz fakiriz, siz zengin.
Komşu bizim zenginler,
Kadırkul’a azarlatmadan
Elinizi açınız.
“Kulak” ederse Madıken,
Zorluk çeker canınız.

---

⁵⁹ Kolhozlaştırma döneminde mal varlığına devlet tarafından el konularak kendileri sürgüne gönderilen varlıklı insanlar.

A...ga

“Kuday”,-“Kuday” dey berdiñ!
Kudaysız eleñ bir kezde.
Kudayın kıynap catkanday,
Kulduk kıldıñ bul kezde.

Esen körsök cer betin,
Bekte çirköö kelbesin.
“Moldok” dep koluña,
Kurandı berbesin!

Alda kaday calaadan,
Başka müşkül kelgende
Partibiletti unutup
Bolosuñbu şermende?!

A...ya

“Tanrı”, “Tanrı” demeye devam ettin,
Tanrısız idin bir zamanlar.
Tanrın seni zorlamış gibi,
Tapındın bu zamanlar.

Salıklı görürsek yeryüzünü,
Yüzümüz utanmasın.
“İmam” geldi diye eline,
Kuran’ını vermesin!

Çeşitli gelen iftiraldan,
Başka zorluk gelince,
Parti belgesini unutup,
Bağlanma rezalete!

Irsak Kişige

Oozuñ nege cabılbayt!

“Oynop ıgam” degendey?

Irsayasıñ daynı cok,

Isık sızık cegendey.

Uşunuñdap kebeley

Irsalañdap külö ber?

Şańşıp turgan berendey?

Çok Gülen İnsana

Ağzın neden kapanmaz!

“Oynayarak ıkarım” demiş gibi.

Sebebi yok gülersin,

Sıcak yağ yemiş gibi.

Bu tarzını bozmadan,

Eğlenmeye devam et.

Ötmekte olan kuş gibi!

Provokator

Cüzü kara uşakçılar zarpanan
Dalay kişi ayrıldı go kalkınan.
Korkok menen koşomatçı koşolup,
Kıykırdı go oşolordun atınan.

Provo tizme bedri uyalbay:
“Bulardı da tarta ber!-deyt artıñan.
“Biz cazganga makul bolsoñ bergizem,
Kanttı, nandı balandının artınan.

Ak bolsoñ da carık düynö berbeybiz,
Tüşündüñbü, ümüt üzgün kalkıñan!
Surak berseñ-ömür berem, keçikpe,
Can kerekpi? Paydalanğın şartıman”.

O, kurdaştar, siler kayda, men calgız!
Stambiler meni sattı alkınan.
Bizdin candan artık eken candarı,
Eki eselek alkımdadı kalpınan.

Çıdagıla, paydalanbay ölgülö!
Irayımsız uşulardın şartınan!
Erte, keçip çındık künü carkırayt,
Uşul ele boroşonun artınan.

Provakatör

Vicdansız ve iftiracı yüzünden,
Çok insanlar sürgün edildi halkından.
Korkak ile yalakalir olarak,
Bağırdılar o insanlar adına.

Provakatör liste verdi utanmadan:
“Bunları da gönderelim der! Peşinden,
Yazdığımızı kabul etsen verdiririm,
Şeker, ekmek, çorbaların peşinden.

Temiz olsan da, sana hayat vermeyiz,
Anladın mı, umudu kes halkından.
Kabul etsen, ömür vereceğim, geç kalma,
Can lazımsa bu fırsattan faydalan.

Arkadaşlar neredesiniz, yalnızım!
Stambler beni sattı, para için.
Canımızdan değerliymiş canları,
Yalanlarla sıkıştırdı canları.

Dayanın! Kabul etmeden ölünüz,
Acımasız hainlerin teklifini!
Erken ya da geç olsa da adalet,
Bir gün gelir zorlukların ardından.

BÖLÜM 3: 1.AALI TOKOMBAYEV'İN ŞİİRLERİNDE TEMA

Tema, sanatçıların eserlerinde işledikleri konular ve bu konular aracılığıyla okura ulaştırılmak istenen ana düşüncedir. Her sanatçı kendini konumlandığı yerden dünyaya bakış tarzıyla kendisine tema seçer ve okura mesajını bu temalar aracılığıyla iletir. Sanatçıların seçmiş oldukları temalardan hareketle onların hayat hikâyelerini, dünya görüşlerini ve sanatsal duruşlarını görmek mümkün olmaktadır. Bu bakımdan edebi eserlerin tematik tasnifi ve çözümlemeleri, sanatçıları anlamakta araştırmacı ve okuyuculara kolaylık sağlamaktadır.

Aalı Tokombayev'in zorluklarla dolu bir yaşam hikâyesinin olduğunu şairin şiirleri incelendiğinde anlamak mümkündür. Sanatçının şiirlerinin tematik tasnifi yapıldığında Tokombayev'in yaşamındaki hatıraların, kişilerin, yaşadığı yerlerin şiirlerde yer aldığı dikkati çekmektedir.

Aalı Tokombayev'in şiirlerinin, tematik olarak zengin bir içeriğe sahip olduğunu söylemek mümkündür. Şair eserlerinde geçmişten kalan feodal sistemi ve onlar tarafından halka yapılan haksızlıkları konu edinir. Şairin şiirlerinde tema olarak; vatan, yaşlılıktan şikâyet, ölüm, sevgi, özlem, siyaset, anadil ve inanç konuları yer alır.

1.1. Vatan Üzerine Şiirler

Vatan, sadece üzerinde yaşanılan bir toprak parçası değildir. Vatan, doğumdan ölüme kişilerin, toplumların üzerinde yaşadığı, kültürlerini, değerlerini yaşama imkânı bulduğu kutsal bir değerler bütünüdür. Vatan özgürlüktür. İnsanın kendi olma çabası, inandığı doğrularını elden bırakmadan özgürce yaşamasıdır.

Vatan, sanatçıların eserlerinde işlediği önemli bir tema olma özelliğini taşır: “Vatan, millet ve memleket kelimeleri sosyal bakımdan oldukları için sık sık tekrarlanır, bundan dolayı da basmakalıp hale gelir. Basmakalıp ise duygu, düşünce ve hayalin yani ölümü demektir. Bu nevi kavramları yalnız sanatçılar, kendilerine has usullerle canlı ve tesirli hale getirirler.”⁶⁰ Sanatçıların sanat anlayışının ortaya çıkmasında vatanın da önemli bir rolü vardır. Sanatçı üzerinde yaşadığı toprakların maddi ve manevi değerlerini eserlerine yansıtır.

---

⁶⁰ Mehmet Kaplan, *Şiir Tahlilleri 2 Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2008, s. 411

Aalı Tokombayev, içinde doğup büyüdüğü vatan toprağı, şiirlerinin eşsiz bir kaynağını oluşturur. Vatanına âşık bir sanatçı için vatanının dağları, ovaları, suları vb. tabiat unsurları şiirlerinin imgesel zenginliğidir. Tokombayev'in şiirlerindeki vatan sevgisinin doğal güzellikler yanında siyasi olaylar da etkili olmuştur. Çileli bir ömür yaşayan şair vatanına hasret kalmış ve onun özlemiyle yanıp tutuşmuştur. Özellikle 1916 yılındaki Ürkün olayında yaşananlardan sonra Çin'e sığınmaları, onu vatan topraklarına hasret bırakmıştır. Şiirlerinde bu hasreti ve vatanından ayrı kalmanın hüznünü görmek mümkündür. "Sen Vatanım" şiirinde vatanın ne kadar kıymetli olduğundan bahseder:

"Memleket ne kadar sıcak ne kadar kıymetli,

Özlese zordur ifade edecek sözleri

Çocukları tam böyle düşünür ya,

Tamam, çöl bataklık olsa da memleketin"

Yukarıdaki dizelerde şair, vatanına olan özlemini anlatabilecek sözleri bulamamasından yakınıdır. Çöl, bataklık olsa da memleketin ne kadar kıymetli olduğunu ve vatan topraklarının hiçbir yerle, güzellikle mukayese edilemeyeceğini dile getirir. Ait olduğu topraklardan uzak kalmak, havasını soluyamamak o kadar ağırdır ki bunu dile getirmek, şaire oldukça ağır gelir.

Şairin, vatan sevgisini anlatırken Müslümanlığın kutsal mekânı olan Mekke ile vatanı karşılaştırdığı görülür. Onun için vatan dışında kutsal bir şey yoktur. Öyle ki inançsal bir eleştiri olarak duran şiirde vatanı Mekke'den üstün görür. "Senden Kutsal Mekke Yoktur" şiirinde:

"Kimse gitmez özlediğinden Mekke'ye

Mekke çıkmaz, vatanla mücadeleyle!

Geçmişini görmeden dervişlerin

Ne var! Çölde duran Mekke'de."

Vatanla mücadelenin kutsallığını Mekke'ye gitmekten üstün gören şair dini bir eleştiri yaparak insanların özlemi nedeniyle değil, mecbur kaldıkları için Mekke'ye gittiğini söyler. Onun için Mekke, sadece bir çölden ibarettir ve hatta vatana da bir faydası olacağını düşünmez. Ona tek fayda vatan topraklarından gelir. Onun dışındakilerin önemi yoktur. Onun karnını doyuran ve besleyen vatan topraklarıdır ve bu yüzden vatanından daha üstün bir yer yoktur.

Aalı Tokombayev’in şiirlerinde vatan bir bakıma annedir. Bir insanı doğrup, koruyup, büyüten ve besleyen annedir. Vatan da tıpkı anne gibi sınırlarında yaşayan halkını korur ve türlü türlü nimetlerini sunarak onları besler. Tokombayev, “Anne-Vatan” adlı şiirinde vatan deyince annenin akla geldiğini belirtir:

“Vatan dese-Anne gelir aklıma
Annesinden yakın yok ki çocuğa
Anne dese-Vatan gelir aklıma
Vatan için kim olmaz feda.”

Vatan ve anne arasındaki ilişki çocuk ile anne arasındaki ilişkiye benzetir. Bu iki kavramı birbirinden ayırmaz. Vatanından ayrı kalmanın yanında genç yaşta annesini kaybeden şairin, vatana ve anneye olan hasreti aynı derecededir. İkisinin de değeri paha biçilemez durumdadır. Onun gözünde bir insan, annesi için nasıl canını feda ediyorsa; aynı duygu ve samimiyetle vatani için de feda etmelidir.

“Memleket” şiirinde şairin yine vatanına olan özlemine dile getirdiği görülür:

“Sıkılıp özledikçe gidebilsem,
Sakince sevinmiş gibisin.
Dedeler, nineler gibi kucak açarak,
Memleketim, karşılsın gülümseyerek.”

Şiirde de görüldüğü gibi şair, vatanına kavuşma hayalini yaşar. Her ne kadar topraklarından uzak yaşasa da doğduğu, emeklediği ve ilk ayak bastığı yer kendi memleketidir. Bu yüzden memleketinin onu gülümseyerek karşılamasını bekler. Bu kadar büyük özleme karşılık gidip kucaklayamadığı memleketini göremeden ölmenin korkusunu yaşar ve şu şekilde ifade eder:

“Bu geniş dünyadan gideceğim zaman,
Bakacağım memleketime göz gezdirerek.
Gideceğim şimşek gibi yere doğru,
Merak edip, özlediğimde geliversem.”

Şair, doğduğu yer olan Kök Oyrok’tan şiirlerinde sıklıkla bahseder. Doğduğu yerin doğasına olan hasretini şiirlerine yansıtır. Öyle ki köyünün havasına, suyuna hatta esen rüzgârına hasret kalmıştır. “Kök Oyrok” şiirinde bunu dile getirir:

“Koynunda doğdum, büyüdüm,
Yeşil ova, taşlı kayanın.
Göçerken tayın üzerinde görmüştüm,
Başını Küçük göllü vadinin
Aklımdan çıkmıyor anneme
Nazlanan gençliğim
Hey Kök Oyrok
Kök Oyrok,
Seni düşününce uçarım göklere.”

Koynunda doğup büyüdüğü, kırlarında koştuğu köyünü görememenin yükünü taşır. Ait olduğu köyünün hayalleri, hatıraları bile ona mutluluk vererek göklere uçurur. Bu şiirinde de köyüne olan özlemini anlatırken yine annesine olan özlemini de dile getirir. Çünkü onun en güzel günleri köyünde ve annesiyle yaşadığı günlerdir. Topraklarından koparıldıktan sonra annesini kaybetmiş ve uzun yıllar vatanına hasret kalmıştır. Bunun için de anne ve vatan onun gözünde eşdeğerdir. “Kim Garip?” adlı şiirinde garipliğinden yakınır:

“Buğdaylar sallanarak yetişmezse,
Yerdeki boz toprak da gariptir.
Geyikler yayılarak otlamazsa
Ova, vadi, dağ geçidi gariptir.
Halkıma hizmet edemeyip de
Hapiste yatan ben de garibim.”

Buğdayın topraksız, geyiğin otsuz, geçitin vadisiz olması anlamsızdır. Bütün bunlar fayda sağladığı sürece anlam taşır. Şair hapiste olduğu için vatanına ve milletine hizmet edememektedir. Bu yüzden de bunun garipliğini yüklenir. Nasıl buğday topraksız anlamsız ise halkı da vatani olmadan anlamsızdır. Başına gelen bütün bu suçlamalar, iftiralar ve hapiste çaresizce kalışı onu garip kılar. Bu garipliğini de yukarıdaki anlamlı dizelerle dile getirir.

1.2. Siyasi Şiirler

Şiir, binlerce yıldır duyguların, özlemlerin ve tarihi olayların aracı olmuştur. Özellikle siyasi şiirler, bütün bu olayları iletmek için önemli bir araçtır. Şairler, ait oldukları toplumun

kültürünü ve ideolojik yapısını şiirlerine yansıtmıştır. Ait oldukları toplum, onların eserlerine yönlendirir: “Hayatımıza ideolojiler yön verir; kimsenin bundan kendini soyutlaması düşünülemez; bunun dışındayım diye kendini yalıtıma çalışan şair (ya da sanatçı) mutlaka bu tavrıyla da bir ideolojiye sahiptir ve büyük ihtimalle içinde yaşadığı egemen ideolojiye bağımlıdır ve ona hizmet eder.”⁶¹ Sanatçıların eserlerin de özellikle siyasi olaylar önemli rol oynar. Sanatçı bilgilendirir ve bilgilendirir. Onlar için en büyük yükümlülük insanların bilinçlenmesine katkıda bulunmaktır.

Sovyet dönemi şair ve yazarları, Çar’ın tahttan indirilmesiyle birlikte sömürgecilik siyasetinin ortadan kaldırılıp yurtlarının bağımsızlığına kavuşacağını, özgür bir devlet olacağını düşünmüşlerdir. Fakat sürekli meydana gelen iç karışıklıklar ve savaşlar halkı derinden etkiler: “Yazarların birçoğu bu iki ateş arasından halkını kurtarmak için savaş meydanında mücadele ederken, bazıları da hapisanelerde yatmıştır. Bazıları da bu netameli dönemi uzaktaki köylerinde geçirmek zorunda kalmışlardır. Şair ve yazarların tamamı değişik yerlerde kendi dünyalarını anlatmanın ötesine gidememiştir.”⁶² Tokombayev de bu sancılı dönemlerin kurbanı olur. Çünkü şair, hayatının bir kısmını vatanından ayrı ve daha sonra da hapisanede geçirir.

Tokombayev’in şiirleri öz yaşam öyküsünü anlatır. Şairin şiirleri okudukça başına gelen olayları anlamak mümkündür. Bir iftira sonucu halk düşmanı ilan edilen şair, ömrünün bir kısmını hapisanede geçirir. Bu yüzden yazdığı şiirlerin temelinde siyasi olaylar ve haksızlığa uğrayışı vardır. Yaşadığı sıkıntıları “Aylar ayları kovalar” adlı şiirinde şu şekilde ifade eder:

“Kırk yılda asırlık yollar aldık,
Buna nasıl sevinilmez!
Kölelik, karanlık, yoksulluk,
Kendi isteği ile gitmedi huzur, refah.
Buzlu geçitler, başıboş nehirler, dar geçit,
Bugün bile hatırlasak kayar gibi oluyoruz...”

⁶¹ Özgen Seçkin, **Kendilik Sürecinde Şair/Şiir-Vicdan**, Doruk Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 79

⁶² Kenan Koç, Almagül İşina, Bolat, Korganbekov, **Kazak Edebiyatı 2**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2007, s. 441

Şairin mısralarında dile getirdiği gibi refah ve huzur kendi isteği ile gitmemiştir. Yaşadığı günleri hatırladıkça derinden etkilenir ve iliklerine kadar hisseder. Sovyet rejimi ile her şeyin düzeleceğini umut eden halk, kölelik ve yoksullukla karşılaşır. Şair, bütün bunların nasıl olduğuna anlam veremez. “Mümkün” şiirinde hapiste zamanın ne kadar zor geçtiğini ve suçsuz yere hapiste tutuluşunu şu şekilde dile getirir:

“Beş gün sonra geleceğim diye söz vermiştim,
Bakın beş ay geçmiş.
Bu beş ay da beş seneye
Uzar mı diye endişeleniyorum?
Suçsuz yere yok olup gidiyorum,
Parmaklıklar arkasında.”

Şairin hapishanede geçen yılları onu ruhsal anlamda derinden etkilemiştir. Haksız yere hapse düştüğüne inanan şair, hapse girer beş ay geçmiş ama “bana beş yıl gibi geldi” demektir. Hapisten ne zaman çıkacağını bilemeyen bir insanın yaşadığı çaresizliği ise suçsuz yere hapse atılmak daha da derinleştirmektedir. Şiirin devamında sürgüne gönderilmekten hatta idam edilmekten endişe duyar. “Dinleyin” adlı şiirinde de parmaklıklar ardında çaresizce bekleyişini şu şekilde vurgular:

“Kardeşler, bu sadece bir hayaldir,
Böyle şey olur mu?
Moskova tarafına seslenerek,
Bir haber gönderelim,
Belki sesimizi duyarlar,
Haktan nasıl ölelim?”

Başına gelenlere inanmadığı için bütün bunların hayal olduğunu düşünür. İnandığı ve savunduğu rejimin bunları yaptığını inanamaz. Hatta Moskova’ya sesini duyurmak ister. Haksız yere hapse atıldığını ve kurtulmak istediğini Moskova’ya iletme isteyen şairin suçsuz olduğu için Moskova’nın da bunu anlayacağına ve kendisini hapisten kurtaracağına olan inancı tamdır. Ancak iletme istediği mesajın Moskova’ya ulaşır ulaşamayacağından emin değildir. “Belki sesimizi duyarlar” diyerek içinde bir umudun olduğunu da gösterir.

“Mahzende” şiirinde içinde bulunduğu durumdan halkın haberi olmadığını, suçsuzluğunun bilinmediğini ve suçsuz yere hapiste tutulanların ölümünün ardından karanlık işlerin kapağının açılacağını dile getirir:

“İşareti yok, işte!

Nerede yattığımın.

Halk nereden bilsin ki

Çocuklarının suçsuz olduğunu,

Hiç kimse bilemez, herhalde

Kimlerin nasıl vurduğunu.

Belki de biz öldükten sonra açılır,

Karanlık işlerin kapağı”.

Devrin siyasi kargaşa ortamında insanlar suçsuz yere hapse atılmaktadır. Ömrünü hapislerde geçiren suçsuz insanların bir suçları olup olmadığını ise aileleri, eş, dost ve akrabaları bilememektedir. Kimin hangi sebeple tutuklandığının ve hapse atıldığının bilinmediği bir ortamda, suçsuzluğunu ispatlamak ve bunu halka duyurmak hapse atılanların en büyük dileği olarak karşımıza çıkar. “Belki de biz öldükten sonra açılır/Karanlık işlerin kapağı” mısraları ünlü yazar Cengiz Aytmatov’un babası Törekul Aytmatov ve birçok aydının akıbetini hatırlatır. Sovyet rejimi 1937 yılında çok sayıda aydını yok etmiştir:

“53 yıl geçtikten sonra acı gerçek bütün açıklığı ile ortaya çıkmış, yıllarca babasız kalan yetimlerin ve eşsiz kalan kadınların umutlu bekleyişleri de son bulmuştu. Tamamı kurşunlanarak öldürülen bu insanların bir kısım özel eşyaları ceplerinde yarı çürümüş kimi yazılı belgeleri, elbiseleri, ayakkabıları, işkence yapıldıktan sonra kurşunlanan bedenlerinin, kafataslarının görüntüleri ve kimlikleri tespit edildikten sonra devlet töreniyle yapılan anıt mezara defnedilirler.”⁶³

Tokombayev’in şiiri, adeta aydınların başına gelecek olan olayı yıllar önce haber verir.

Kaosun hâkim olduğu bir yönetim biçiminde en büyük sorunlardan birinin de doğru bilgiye ulaşmak olduğunu söylemek mümkündür. Gerçeklerin karanlıkta kaldığı, kimlerin nasıl ve neden öldürüldüğünün bilinmediği bir zamanda karanlık işlerin arkasında yatan

---

⁶³ Ahmet Buran, **A.g.e.**, s. 159

gerçekler suçsuz insanların ölümlerinin ardından ortaya çıkmaktadır. Yukarıdaki dizelerde gerçeklerin suçsuz insanların ölümlerinin ardından ortaya çıkacağı dile getirilir.

“Şiirime” adlı şiirinde ise yine dönemin baskılarını dile getirir:

“Sevgili şiirim, zavallı şiirim,
Güneşin nuru gibisin.
Zavallı şiirim, öksüz şiirim,
Sedamın ezgisi gibisin.”

Sovyet döneminde sanatçılar özgür bir şekilde eser veremezler. Rus sansürü onların özgün bir şekilde eser vermelerine engel olur. Şair de yukarıdaki mısralarında bu dayatma sonucu şiirinin nasıl öksüz kaldığını dile getirir. Şiirinin asıl amacının halka hizmet olduğunu şu şekilde ifade eder:

“Benim benim lazım değil,
Halka sen lazımsın.
Sen gerçekleri anlat.
Büyük Sovyet halkıma,
Bensiz de hayat güzel olur.
Beni veren memlektime.
Ömrüm sende kaldı.
Acılarım ise bende,
Kader böyleymiş.”

Şair, şiirini halkına miras olarak bırakır. Kendi ölse bile şiirinin yaşayacağına inancı tamdır. İçinde kalan çoğu gerçeği, zamanı gelince şiirinin dile getireceğini bilir. Onun varlığının bir anlam ifade etmediğini, asıl değerli olanın eserleri olduğunu anlatır. Bu bakımdan sanatçıların eserleri, halkına bıraktığı bir mektup ya da bir nasihat olması bakımdan önemlidir.

“Yorum” adlı şiirde suçlu olduğu düşünülen bir insan bulunup tutuklanana kadar insanların nasıl katliama uğradığından bahsedilir:

“Bir şeyler soruyorsa, araştırıyorsa

Kesin düşman tarafından gelen biridir.

Bir kişi tutuklanana kadar,

Bin kişi kurşundan geçer.”

Sovyet rejimi, ayakta kalabilmek ve kendisine muhalif olanları tespit etmek için müfettişler görevlendirir. Ülkenin her yerinde rejime karşı muhalif bir duruş sergileyen ve rejimin geleceğini tehdit eden insanlar araştırılır. Sovyet, kendi varlığını devam ettirebilmek için insanları yok etmekten çekinmemiştir. Türk topluluklarında Sovyet tarafından öldürülen binlerce insanın var olduğu belgelerle kanıtlanmıştır. Şiirde de ifade edildiği gibi rejim tarafından muhalif olduğu düşünülen bir kişi bulunana kadar binlerce insan yok edilmiştir.

Şair, “Ben” adlı şiirde hapse atılmadan önceki özgür zamanlarını kendisini bir şahin ve ata benzeterek ifade eder:

“Ak bulutların üzerinde dolaşan,

Bir şahin idim, şimdi kafesteyim.

Kayalı dağları dolaşan,

Ak buudan⁶⁴ idim, şimdi çukurdayım.”

Kuşlar uçabilmeleri ve gökyüzünde her şeyden yüksekte bulunabilmeleri nedeniyle özgürlüğün sembolüdürler. Şair hapisten önceki hayatını bir şahine benzeterek özgürlüğün ne kadar önemli olduğundan bahseder. Gökyüzünde, bulutlar üstünde özgürce uçan bir şahinin, kafese konulduğunda özgürlüğü nasıl engelleniyorsa; kendisinin de özgürlüğünün hapse atılarak elinden alındığını dile getirir. Şiirin devamında yine özgürlüğü elinden alındığı için çaresizce haykırır:

“Elvan çiçekler arasında öten

Ak bülbül idim, şimdi kafesteyim.

Acımın sonu hiç görünmüyor,

İki ayrı, ayak kaydıran yolda kaldım.”

Bu mısralar şairin nasıl bir çıkmaza girdiğini açıkça ifade eder. Bülbül gibi kafeste kalan şairin özgürlükten yana umudu kalmaz. Onun gözünde bütün yollar kapanmıştır ve ömrünün o

---

⁶⁴ Buudan: Hızlı koşan at.

kafeste son bulacağını düşünmektedir. Bir insanın özgürlüğünün elinden alınması ancak bu kadar güzel ve içten ifade edilir.

Özgürlüğünün elinden alınmasının kederini yaşayan şairin, her şeye rağmen “Dayanır mı acaba” şiirinde hakikatin ortaya çıkacağına dair inancı vardır:

“Gerçek çıkar ortaya kavga bitter,

Üzülme zavallı gönlüm,

Kurumuş elmaya döndüm,

Ucuz değil hayatım.

Hakikat nasıl istesin?

Suçsuz canın ölümünü!”

Şair, kavgaların sebebi olarak gerçeklerin ortaya çıkmamasını gösterir. Kendisini teselli etmek için gerçeklerin bir gün ortaya çıkacağına inanır. Elmanın halk anlatılarında bolluğun, bereketin ve yaşamın sembolü olarak aktarıldığı görülür. Bu yönüyle elma yaşamın sembolüdür. Şair kendisini kurumuş bir elmaya benzeterek yaşamının kuruyup gittiğini yok olduğunu söylemek ister. Sitem dolu bir ifadeyle hayatının bu kadar ucuz olamayacağını dile getirir. Şiirlerinde suçsuz olduğunu her fırsatta dile getiren şair, hakikatin suçsuz bir cana kıymak istemeyeceğini belirtir.

Şairin şiirlerinde ülkeyi yönetenlere yönelik eleştirilerini ve sitemlerini de dile getirdiği görülür. “Utandım” şiirinde hapse atılan ne kadar çok insan olduğunu ve kaderlerinin kanlı bir elin iradesinde olduğunu acıklı bir şekilde yansıtır:

“Ülkemde nasıl bir iktidar var imiş?

Kaç kişi bizim gibi hapisteymiş?

Bizim kader nasıl bir kanlı elde imiş?

Ülkemizde Bolşevikler varsa,

Çocuklarımız nasıl hapse doluştular?”

İsmet Özel, “Kanla kirlenmiş evrak” şiirinde: “Tabutumun üstünde zar atıyorlar / Cebimdeki adreslerden umut kalmamıştır” der. Şiirdeki “Bizim kader nasıl bir kanlı elde imiş?” dizesi İsmet Özel’in şiirinde ifade etmiş olduğu gibi tabutunun üzerinde zar atılan ve

yaşam umudu kalmayan insanların durumunu anlatmaktadır. Şair ülkesinde yaşanan durum karşısında düştüğü çaresizliği kaderlerinin kanlı bir elin iradesinde olduğunu ifade ederek gösterir. Çar'ın tahttan indirilmesiyle birlikte sömürgecinin bitip, bağımsızlığın başladığına inanan halk, başlarına gelen olaylar karşısında şaşkındır. Şairin de belirttiği gibi teslim oldukları irade aslında kanlı bir eldir ve bütün bunları Bolşeviklerin yaptığına inanamaz. Yaşam güvencesinin olmadığı kargaşa ortamlarında insanın çaresizliği sözlerine yansır. Genel olarak Sovyet'in yanında yer alan Aal Tokombayev, şiirlerinde Sovyet'i över. Ancak kader onu övdüğü, yanında yer aldığı sistem tarafından hapse atılacak duruma düşürür.

Rejimin baskısı sonucu büyük bir korku ve şüphe ortamı doğar. Öyle ki herkes birbirini ihbar edecek duruma gelir. Kimsenin, kimseye güveni kalmaz. “Dostum, dostum...” şiirinde bu durumu açık bir şekilde anlatır:

“Dostum dostum diyerek yürüyüp,

“Dosttan” gördüm zararı.

Yakın yakın diyerek yürüyüp,

“Yakın” kıldı uzakları.

Âdil âdil diyerek yürüyüp,

“Âdil” kıldı zulmü

Bunların hepsini görsem de,

Gerçek mazlum olduk mu?”

Şiir aslında dönemin stratejisini açık bir şekilde gözler önüne serer. Evladın babayı, dostun dostu ihbar ettiği bir dönemde kimsede güven duygusu kalmaz. Şair bu şiirinde iftiranın yakın bir dostundan geldiğini düşünür. Dostum dediği insanlardan zarar görür. “Âdil âdil diyerek yürüyüp,/ “Âdil” kıldı zulmü” bu mısralar ise Sovyetin gerçek yüzünü net bir şekilde gösterir. Adaletli sandığı rejimden, adaletsizlik görünce tükenir ve artık gerçekten mazlum olduğuna inanır. “Aç “ şiirinde özgür kalmak için demir parmaklıklara yalvarır:

“Özgür bırakın beni demir parmaklıklar,

Kanatlarımı açayım!

Özgür öleyim hiç değilse,

Gamım var demeyeyim!”

Yaşamdan yana umudu kalmayan şair, en azından özgür ölmeyi diler. Kendisini kafesteki bülbüle benzettiği için bir an önce kanatlarını açıp hürriyetine uçmak ister. Bir zamanlar yaklaşmasını istemediği ölümün yolunu gözler. “Tahmin” adlı şiirinde ise hapse atılma sebebini belirtir:

“Ben doktordan hissettim,
Bence bilginler karışmış.
Büyük kirpinin portresi görünmüyor,
Dikenlerini yolup ateşe atmışlar mı?
Bizim davet ettiğimiz, beklediğimiz hakikat,
Albastıyı boğazından almış,
Bizim duymadığımız görmediğimiz S.T.P.
Kökü yok bir yalanmış!”

Şair, S.T.P’ye üye olma suçundan hapse atılır. Ülkenin aydınlarına, yöneticilerine güveni kalmaz. İsmi dahi bilmediği bir partiye üye olma suçundan cezalandırılır. Bu partinin ise ucu bucağı olmayan bir yalan olduğunu düşünür. Hatta Turan fikrinin köksüz bir yalan olduğunu iddia eder.

Rejim, milli olan bütün unsurları yasaklamıştır. Ulusal kimliğini korumaya çalışan her insan tehlikelidir. Milli kimliğini korumak adına eser veren aydınları yok eder. Özellikle Türk halklarının olduğu bölgede büyük bir asimilasyon politikası izler. Çoğu aydını *halk düşmanı*, *pantürkist* gibi suçlamalarla hapse atar, sürgüne gönderir ya da idam eder: “Diğer Türk bölgelerinde olduğu gibi Kırgızistan’da da *devrim karşıtı STP’ye katılmakla* suçlanarak ağır cezalara çarptırılan binlerce kişi vardır. Cezalandırılan bu insanların bir bölümü önemli devlet görevlerini üstlenmiş memurlardır.”⁶⁵ Tokombayev’de önemli devlet görevlerinde yer alan bir memurdur; hatta rejim yanlısı olmasına rağmen rejimin cezasından nasibini alır.

1.3. Yaşlılık

İnsan ömrü, doğum ile ölüm arasındaki bir süreçtir. İnsan doğar, büyür, genç olur ve daha sonra evrendeki her şey gibi yaşlanır. Yaşlanmak, insanoğlunun tabiatında olsa da yaşlılıktan şikâyet ve gençliğe özlem insanın bir gerçeğidir. Çünkü her insan, ömrünün en

⁶⁵ Ahmet Buran, **A.g.e.**, s. 147

güzel zamanlarının gençlikte yaşandığını bilir. Genç iken insan, bedensel ve zihinsel olarak en iyi dönemindedir.

Yaşlılık döneminde gençliğe duyulan özlem ve yaşlılıktan şikâyet ile ilgili olarak söylenmiş edebi eserlere rastlamak mümkündür. Türkülerde ve ağıtlarda ömrün, hazan mevsimi olan yaşlılıktan şikâyet ve gençliğe özlemin dile getirildiği görülür.

Aalı Tokombayev'in şiirlerinde de çok yoğun olmamakla birlikte yaşlılıktan şikâyet ettiği ve gençliğe özlem duyduğunu görmek mümkündür. Genel olarak bu temaya sahip olan şiirlerinde yaşlılığın ölüme yakınlığı, güçsüzlüğü ve yalnızlığı çağrıştırmasını dile getirir. "Kaçan Gençliğime" adlı şiirde kaçıp giden gençliğine seslenir:

"Dönmeden nasıl kaçtın ey gençlik!
Ben sana bir kötülük mü işledim?
Çiçeğini her gün toplayıp halka verdim,
Verdiğim hala az olur, kâfi değil."

Şair gençliğin artık geriye dönmeyeceğini bilmektedir. Gençliğin kendisinden kaçmasından yakınır. Çaresiz bir şekilde "Ben sana bir kötülük mü işledim?" diye sorar. Gençliğinin, en güzel çağını halkı için harcadığını dile getirir. Bütün gençliğini halkına harcamasına rağmen, yine de halkına yeterli olmadığı için yakınır. Onun için yaşlılık ummadığı bir anda gelmiştir ve gençliğini bir daha geri getirmemek üzere gitmiştir.

"Ömre" adlı şiirde de hayatın, geçip gitmesinden, gençliğin çok hızlı bir şekilde elden kaybolmasından, yaşlandıkça ölümün yaklaşmasından şikâyet eder:

"Evet, gençlik atılmış bir ok gibi geçer mi?
Evet, gençlik su serpmiş gibi söner mi?
Ağlayarak tutkun olmuş geçmişe,
Kıyamadığın başka devre geçer mi?"

Yürekteki geçmiş, su serpmiş gibi sönmez. Ancak beden artık yaşlanmıştır. İnsan ne kadar genç hayaller kursa da onu gerçekleştirebilecek güce sahip değildir. Böylesi bir durumda geçmişe ağlayarak hasret kalmaktan başka çare yoktur. Onun nazarında gençlik o kadar hızlıdır ki; tıpkı atılmış bir ok gibi gözünün önünden geçip gitmiştir. Ayrıca gençliğini, su serpilerek sönen bir kıvılcıma benzetir. "Kıyamadığın başka devre geçer mi?" dizesinde de

insan hayatının gelip geçmesine kıyamadığı tek devrenin gençlik olduğunu ifade eder. Fakat onun kıyamadığı bu çağı su gibi gelip geçmiştir.

“Boş Yere Pişmanlık” şiirinde yaşlılık, kişileştirilerek vurdumduymaz, insana kulak vermeyen ve onu dinlemeyen bir insana benzetilir.

“Yaşlılık ey, zorlu yaşlılık,
Bakmıyorsun arkana, bağırsak da darılıp,
Hiç kimse seni aldatıp kandıramadı,
Eğilip, ağlayıp, şarkı söyleyip, yalvarıp...”

Yaşlılığın arkaya bakmaması gençliğin bir daha geri gelmeyeceğinin işaretidir. İnsan ne kadar sitem etse de gençlik geri gelmez. Çünkü hayat her daim ileri doğru hareket eder. Bir insanlık gerçeği olarak “hiç kimse seni aldatıp kandıramadı” diyerek insanlığın var oluşundan beri yaşlılık karşısında insanın çaresizliğini dile getirir. Yaşlılığı kişileştiren şair, ona her ne kadar ağıtlar yakılıp; ikna edilmeye çalışılsa da ikna edilemediğinden yakınır. Sonunda ikna olmayan yaşlılıktan hiç kimse kurtulamamıştır ve o geriye sadece gençliğin tozdan yapraklarını bırakmıştır.

1.4. Ölüm

İnsan hayatının doğum, evlenme ve ölüm olmak üzere üç önemli geçiş dönemi vardır. İnsan, doğum ile dünyalık yaşamına başlar. Evlenme ile de kendine bir eş seçer ve neslini devam ettirecek bireylerin dünyaya gelmesini sağlar. İnsan yaşamının son evresi olan ölüm ile birlikte bu hayattan göç eder. Geçiş dönemleri içerisinde en hüzünlü ve dramatik olan, insanı derinden etkileyen ölümdür. Her insanın da içinde barındırdığı büyük bir korkudur ölüm korkusu: “Ölüm, kimi zaman felsefi bir düşünce olarak işlenebildiği gibi kimi zaman da korku duygusunu üreten bir olgu olarak da belirebilir.”⁶⁶ Karamsar duyguların en başında ölüm korkusu gelir. Çünkü ölüm, insan hayatının bitişidir. Ölüm, insanın kaçamayacağı bir gerçek olarak onun karşısında durmaktadır. İnsan, ölümü yenemeyeceğini bilir. Ama yine de ölüm karşısında isyan eder. Öleni kaybettiğini kabullenemez. Belirli bir süre yas tutar. Ölenin acısını derinden hisseder.

Edebi eserlerin önemli temalarından biri ölümdür. İnsan yaşamını derinden sarsan bu olayın eserlerde işlenmesi kaçınılmaz bir gerçektir. Çünkü sanatçı, toplumun ve insanın

---

⁶⁶ Nurullah Çetin, **Şiir Çözümleme Yöntemi**, Öncü Kitap Yayınları, Ankara, 2009, s.76

aynası olarak onun duygularına tercüman olur. Sanatçı, ölüm olayını acıklı ve dramatik bir ruh halinin tezahürü olarak eserlerine yansıtır.

Aalı Tokombayev'in şiirlerinde ölümden duyduğu korkuyu ve üzüntüyü görmek mümkündür. Onun için ölüm onu sevdiklerinden ayıracak, yaşamdan koparacaktır. Ateist bir düşünceye sahip olan şair için ölümden ötesi yoktur: "Ölüm korkusu, genellikle öte dünya inancını yitirmiş ve bu dünya güzelliklerinden, tatlı hayattan ayrılığa dayanamayacak olan şairlerde ortaya çıkar."⁶⁷ Öyle ki birinin ölüm haberini bile almaktan duyduğu endişeyi dile getirmesi ölüm hakkındaki korkularının derinliğini göstermesi açısından önemlidir.

Şair, "Gülüş" adlı şiirinde ölüm için ihtiyar tilki ifadesini kullanır:

"Işıldatan, gençleştiren:

Sevgili gülüş.

Değer biçilmez padişahlık,

Canın mülkü.

Seni de utanmadan

Çalıyorlar mı?

İşte bu ölüm adlı,

İhtiyar tilki!"

İhtiyar bir tilkiye benzettiği ölüm, insan yaşamını ışıldatan ve gençleştiren gülüşü çalmaktadır. Tokombayev, gülüşü canın mülkü olarak görmektedir. Gülmek yaşamın en önemli mutluluk ve hazinesidir. Şair gülüş için "değer biçilmez padişahlık" diyerek onun ne kadar önemli olduğunu anlatır. Böylesine önemli bir yaşam eylemi olan gülüş, ihtiyar bir tilki olarak kötü bir atmosfere büründürülen ölüm tarafından çalınmaktadır. İnsanı gençleştiren, ışıldatan gülme eylemini ölüm ellerinden alır. İnsanlığın önemli varlıkları olan neşe, mutluluk ve gençliği ölüm sonlandırır. Tokombayev'in nazarında bütün bu güzelliklere son veren ölüm, kurnaz ve ihtiyar bir tilkidir.

Ölüm hadisesinin en zor tarafı, ölüm haberini alma anının olduğu söylenebilir. Nitekim ölüm haberinin alınmasının ardından geçen süreçte insan ölümün acı psikolojisine zamanla uyum sağlayabilmektedir. Fakat ölüm haberi almak ve hatta vermek dünyadaki en

---

⁶⁷ Nurullah Çetin, A.g.e. s. 76

zor şeylerden biri olsa gerek. Şair “Duymak İstemiyorum” şiirinde ölüm haberini duymak istemediğini dile getirir:

“Duymak istemiyorum, duymak istemiyorum.

Ne zaman olursa olsun gömmeyi

Hiç kimse bilmiyor, doğrusunu

Ölmeyeni, göreni.

Şimdi bile sessizce kala kaldık,

Söylemeyin, ne olur söylemeyin öleni!”

Yukarıdaki dizelerde ölümden korkan şairin, ölüm haberini almaktan da ne kadar çok korktuğu görülür. “Söylemeyin, ne olur söylemeyin öleni!” diyerek kimin öldüğünü öğrenmek istemeyişini görmek mümkündür. Bir başka ifade ile şair artık insanların ölmemesini istemekte, kendisine birinin öldüğü haberinin söylenilmemesini haykırmaktadır. Tokombayev, yaşadığı dönem itibariyle skıntılı süreçler geçirir. Savaşın insan üzerindeki etkisi, rejim baskısı ve bu baskıya bağlı olarak idam edilen insanların haberi onu alt üst etmektedir. Sıradan bir ölüm haberinden ziyade, insanların her an öldürülme, kurşuna dizilme korkusu onları karamsar bir ruh haline sokmuştur. Bu yüzden de Tokombayev, her gün yeni bir ölümü haberi olmaktan son derece korktuğunu belirtir.

“Yetim Türküsü” şiirinde annesini kaybetmesinin ardından yetim kaldığını dile getirir:

“Ey anneciğim, nasıl dayanırım?

Kargış değmiş ölüme!

Öldü demek kederlidir,

Ok gibi değdi gönlüme.

Acıyan yoktur, annemi aldı.

Yüreği yoktur ölümün.

Keşke öldü demenin,

Yalan olduğunu söyleselerdi.”

Annesini kaybetmesinin acısını şiirinde dile getiren şair, annesine seslenerek kargış değmiş ölüm karşısında nasıl dayanacağını çaresiz bir şekilde sorar. “Yüreği yoktur ölümün”

ifadesi ile ölümün, en kutsal varlıklardan biri olan annesini elinden alışına isyan eder. Annesini kaybetmesinin kendisinde açtığı derin yara ile “Keşke öldü demenin, / Yalan olduğunu söyleselerdi.” diyerek çaresiz bir dilekte bulunur.

“Eskiler” şiirinde artık yaşlandığını ve ömrünün sonuna geldiğinden bahseder:

“Ömrünün boyu bir karış,
Sınırına çoktan gelmişim.
Zorlanarak yüz beşe
Zar zor direnmişim!
Bilmek isterim ölmeden
Dünyanın nerde biteceğini”

Ömrün kısalığını “Ömrünün boyu bir karış” ifadesi ile dile getiren şair, artık yaşlandığını ve ömrünün sonuna geldiğini yukarıdaki dizelerde dile getirmektedir. Yaşlılıkla birlikte artık ölümle burun buruna geldiğini hisseder. Bu yaşa kadar ise ölüme karşı direnek, zar zor geldiğini söyler. Belli bir yaşa gelmesine rağmen; hayatının sona ermesini istemez. Öyle ki dünyanın ne zaman sona ereceğini görecektir kadar yaşamak ister.

İnsan ve ölüm ayrılmaz iki gerçek olarak insanlığın var oluşundan beri birliktedir. İnsan, bir gün öleceğini bilir, lakin bunun ne zaman gerçekleşeceğini bilmemektedir. Belki de bunu bilmemek insanı ölüm karşısında güçlü kılmaktadır. Her insan ölümle bu hayattan göç edecektir. İnsan kaderinde var olan ölümle bir gün karşılaşacaktır. Ama nasıl ve ne şekilde öleceğini bilemez. İnsan hayatındaki bazı belirtilerin ölümün habercisi olduğuna inanılır. Hastalık durumlarında insan ölümü hatırlar. “Ecel arkada” şiirinde şair, hastalığın kendisi için çok zor bir şey olmadığından bahseder:

“Bütün hastalık benim için,
Beden eğitimi gibi gelir.
Ecel arkada, ben önde,
Kovalaşan tekerlek.”

Hasta olmayı beden eğitimi yapmak gibi gören şair, hastalıklar karşısında güçlü olduğunu dile getirir. Ecelin çeşitli şekillerde kendisini yokladığını ima eden şair, ecele kendisi arasındaki takibi ironik bir şekilde kovalaşan bir tekerleğe benzetir. Yaşam bir

tekerlek gibi dönmekte şair önde ecel ise arkada bu döngü devam etmektedir. Lakin şair de bilmektedir ki bir gün ecel kendisine yetişecektir.

1.5.Sevgi

Sevmek fiili belki de insanlık tarihinin en önemli fiili olma özelliğini taşır. Öyle ki ondan türeyen sevgi, sevmek, sevilme vb. birçok kelime insanlık tarihi boyunca edebi anlatıların, şarkıların, türkülerin, tiyatronun ve sinemanın konuları içerisinde yer alır:

”İnsanlar sevgiyi hiç de önemsiz bir şey olarak düşünmezler. Onun açlığını çekerler; mutlu mutsuz sayısız film görür, sevgi üstüne söylenmiş yüzlerce değersiz şarkı dinlerler gene de sevgi konusunda öğrenilmesi gereken birçok şeyin bulunduğunu pek az kişi düşünür.”⁶⁸

Divan şiirinde gül ve bülbül arasındaki ilişki sevgi üzerinedir. Yunus Emre'nin şiirleri tüm insanlığı kapsayan bir sevgi çemberiyle örülüdür. Halk âşıklarının sözlerinde sevgiliye olan hasret ve sevme duygusu anlatılır.

İlkel insanın dünyasında başlangıçta korku duygusu ile başlayan doğa ile ilişkisi ilerleyen süreçte yerini sevgiye bırakır. Doğanın ruhu olduğuna inanan insanoğlu, doğa ile kurduğu ontik ilişkiyi sevgi bağları ile sağlamlaştırır. Günümüz dünyasında insanın doğadan giderek uzaklaşması ve doğa ile tek taraflı çıkarıcı bir ilişki içerisine girmesi bu bağı kopartmıştır. İnsanların sevgiye ve sevilmeye olan hasretinde bu bağın da kopmuş olmasının bir rolü var mıdır? İnsan sevgiyi kaybederek, saygıyı, barışı ve huzuru da mı kaybetmiştir? Bu ve bunun gibi soruları çoğaltmak mümkündür. Modern insanın en büyük sorunlarından birisi sevgidir. Çünkü çağın mahkûmları haline gelen modern insan için sevgi kavramı içi doldurulamayan, geçici, hissiz bir şey olmuştur. Çünkü sevgi denen şey sadece isimsel anlamda kalan bir şey değildir. Sevgi insanın ontolojik bir gerçekliği ve özü olmakla birlikte onu kendilik değerlerine götürecek olan bir olanaklar gömüsüdür.

Aalı Tokombayev'in şiirlerinde sevginin önemli bir yer tuttuğu görülür. Devrin bunalımlı atmosferinde onu hayata bağlayan ana unsurlardan birinin sevgi olduğunu söylemek mümkündür. Anne ve çocuk sevgisi ile birlikte sevgiliye olan aşkı ve sevgisini de şiirlerinde dile getirir. Aynı zamanda yaşadığı toprakların güzelliklerine olan sevgisi de onun şiirlerinin vazgeçilmez konularındandır.

“Çocuk sesi” şiirinde anne ve çocuğu arasındaki sevgi ilişkisini anlatır:

⁶⁸ Erich Fromm, **Sevme Sanatı**, Çeviren: Yurdanur Salman, Payel Yayınevi, İstanbul, 1995, s.11

“Ağlasa da sevinse de anne der,
Memedeki insan yavruları.
Teraziye ne kadar zenginlik koysan da,
Annesi ağır basar.”

Çocuk ve anne arasındaki sevginin büyüklüğü şairin hayranlık duyduğu bir boyuttur. Anne ve çocuk arasındaki evrendeki en samimi ve gerçekçi sevgi ilişkisi şairin sözlerine yansır. “Ağlasa da sevinse de anne der, diyerek hayatın iki zıt durumu karşısında bile çocukların tek sözünün anne olacağını dile getirir. Çocuk için en büyük zenginlik ve kıymet annesidir: “Anne sevgisi de çocuğa: ‘dünyaya gelmek iyiymiş’ dedirtir; çocuğa yalnız yaşama isteği değil, yaşama sevinci de aşılar.”⁶⁹ Şair, dünyanın tüm zenginliklerinin terazinin bir kefesine konulması halinde bile annenin ağır basacağını söyler. İnsanın en güzel gününde de en kötü gününde de anne sevgisine muhtaç olduğunu anlatır. Sevginin bu derin boyutu şairin sevgi anlayışını yükseltir.

“Kimin Resmi” şiirinde şairin resimde gördüğü güzel bir kızı anlattığı görülür. Gördüğü güzellik ve endam karşısında hayranlık sevgi ve aşk duygularının yaşanması dizelere yansır:

“Nereden çektin söylesene?
Kimmiş bu, güzel beyaz alını?
Sırtını kapatan saçları...
Bulaktan duygular akmış gibi
Duyguyla
Dalgayla bulak akmış gibi!”

Gördüğü güzellik karşısında duygularını gizleyemeyen şair, fotoğrafın nereden çekildiğini merak etmektedir. Genel olarak aşğın sevgilinin diyarını merak etme, onun yaşadığı var olduğu yerleri bilme isteğinin görüldüğü bu durum aşk hikâyelerinde sıklıkla karşılaşılan bir olaydır. Gördüğü güzelliğin kime ait olduğunu bilmek isteyen şair, sevgilinin fiziki vasıflarını güzel beyaz alını, sırtını kapatan saçları şeklinde dile getirir. Sırtı kapatan saçları bulaktan akan sulara benzeterek onun duyguyla ve dalgayla karışık coşkunun bir şekilde

---

⁶⁹ Erich Fromm, **A.g.e.**, s. 52

akmasını dile getirir. Şairin duygularını açıkça dile getirdiği bu şiir onun aşk duygusunda hissettiklerini şiirlerinde çekinmeden dile getirdiğini gösterir.

Sevgiliye duyulan sevginin şiddeti öyle bir boyuta ulaşabilir ki seven kişi sevgilinin yanında olabilmek için ona yakın bir nesne olmak ister. Fuzuli “Dest-bûsi arzusuyla ger ölürsem dostlar, Kuze eylen toprağım sunun anunla yâre su.” beytinde mezarındaki topraktan bir kâse yapılmasını ve onunla yâre su verilmesini ister. Sevgiliye yakın olma isteğinin belirtildiği bu beyitteki gibi, şairlerin sevgiliye yakın olan bir nesne olmak istemelerine şiirlerde rastlanır. “Sevgilinin Sözü” şiirinde Aalı Tokombayev’in sevgiliyi her gün görebilmek ve onun güzelliğini seyredilemek için bir ayna olmak istediği görülür.

Sevgiliye duyulan sevginin şiddeti öyle bir boyuta ulaşabilir ki seven kişi sevgilinin yanında olabilmek için ona yakın bir nesne olmak ister. Fuzuli “Dest-bûsi arzusuyla ger ölsem dostlar, Kuze eylen toprağım sunun anunla yare su.” beytinde mezarındaki topraktan bir kase yapılmasını ve onunla yare su verilmesini ister. Sevgiliye yakın olma isteğinin belirtildiği bu beyitteki gibi, şairlerin sevgiliye yakın olan bir nesne olmak istemelerine şiirlerde rastlanır. “Sevgilinin sözü” şiirinde Aalı Tokombayev’in sevgiliyi her gün görebilmek ve onun güzelliğini seyredilemek için bir ayna olmak istediği görülür:

“Her gün gördüğün,
Aynan olsaydım keşke.
Kalbinin üstünde
Cebine koysaydın.
Kırılmışsam aniden,
Toplayıp alsaydın.
‘Düzeltir misin’ diye,
Ustalara varsaydın.
Sen dünyadan giderken,
Seninle gitseydim.”

Ayna imgesi kişinin kendini seyrettiği fiziksel olarak kendinde olanı gördüğü bir özelliğe sahiptir. Şair ayna olmak isterken her gün sevgilinin güzelliğini seyretmek ister. Böylece sevgiliye yakın olacak ve her an onu seyredecektir. “Kalbinin üstünde, cebine koysaydın” sözleri ile sevgiliye yakın olması daha da artacak, sevgilinin kalbine yakın

olacaktır. Şiirde şairin bir ayna olarak aslında sevgiliden ilgi ve şefkat beklediği de görülür. Kırıldığı zaman, toplayıp almasını, tamir ettirmek için ustalara götürmesini ister. Şair için sevginin şiddetinin ne kadar fazla olduğunu sevgilinin ardından bir ayna olarak onunla birlikte gömülme isteğinde ortaya çıkar.

“Kader” şiirinde de çocuk ve anne arasındaki sevgiden bahsedilir:

“Güzelin sahibi kalbinde
Sadece yüzü görünmüyor.
İkiz gibi benzeyen aşığın,
Bir gün biri karşılar.
Çocuğa olan sevgisi,
Bedenden canı gidene kadar,
Anneden hiç ayrılmaz.”

Sevgilinin sadece fiziksel varlığı ile ortada olmadığı, kalpte var olduğu görülür. Aşığın ikiz gibi olduğu ve her gün farklı birinin karşıladığı anlatılır. Anne ve çocuk arasındaki bağ doğum ile başlayıp ölüme kadar devam eder. Bu yüzden çocuğuna olan sevgisinin anneden canı bedenden çıkana kadar gitmeyişi dile getirilir.

“Hep hatırla” şiirinde şair sevgiliye duyduğu aşkın ne kadar büyük olduğundan bahseder:

“Giderken ormanlı vadilerden,
Şarkı söylemiştim ak maral diye sevgilime.
Geçidin yankılarını ezgiye çevirip,
Duyurdum aşktan yandığımı.
Değişmem,
Aya da,
Güneşe de,
Tanrı’ya tapınmadan sevmiştim.”

Ak maral, Kırgızlar için önemli bir yere sahiptir. Maral Ana efsanesi Kırgız kültüründe her daim dile getirilir. Şair burada sevgilisini ak maral diye severek ona verdiği

değeri ve önemi hatırlatır. Ay ve güneş, gece ve gündüzün değişmez unsurlarıdır. Şiirlerde sevgilinin aya ve güneşe benzetildiğini görmek de mümkündür. Sevgilinin yüzünün aya benzetilip “ay yüzlü” ifadesinin kullanıldığı görülür. Tokombayev ise bu şiirinde sevgiliyi ay ve güneş gibi iki önemli yaşam unsuruyla bile değişmeyeceğinden bahseder. Böylelikle sevgilisinin yüreğinde ne kadar kıymetli olduğunu dile getirir.

1.6.Özlem

İnsanın doğup büyüdüğü topraklardan, anne ve babasından, sevdiği kişilerden ayrılması ve gurbete gitmesi yürekte acı bir özlem duygusunun oluşmasına neden olur. Özlemek, insanın en saf yanlarından biridir. Çünkü özlem kişiyi içten içe yakan, kederlendiren, hatta kadere isyan ettiren bir olaydır: “Özlem duygusu, kişinin uzakta bulunan ve sevilen bir kişi ya da şeyi göreceği gelmek. Çok sevilen bir şeye tekrar kavuşma ve onu elde etme ihtirasıdır. Yakıcı bir duygudur.”⁷⁰ Özlem içerisinde olan insanların yüreklerinde özlem ateşi ile türküler söylediğini, ağıtlar yaktığını görmek mümkündür. Böylelikle özlemenin acısı içten dışa söz olarak yansır.

Şiir dünyasının ana temalarından biri de özlem duygusudur. Şairler bu duygu ile yazdıkları şiirlerinde özlemin ne kadar acı bir şey olduğundan bahsederler. Aalı Tokombayev de özlem temalı şiirlerinde bu duyguyu dile getirir. “Özlem” adını taşıyan şiirinde evine ve Aladağ’a olan özleminden bahseder:

“Özledim, gittikçe arttı arzularım,
Anamın babamın ateş yaktığı ocağa
Dar geçitten çıkar çıkmaz baktım,
Zirvesi bulutlara degen, kucak açan Aladağ’a.”

Ocak imgesi yaşamın var olduğuna ailenin bir bütün halinde yaşadığına bir vurgudur. Ocağın etrafında toplanan aile bireyleri birlik ve beraberliklerini, bağlılıklarını pekiştirirler. Bu bağlamda ocak aileyi bir arada tutan bir güç olarak da yorumlanabilir. Şair bu ocaktan ayrı kalmanın arzularını gittikçe arttırdığını dile getirir. Gurbette olan ve evini özleyen şairin ocağın etrafındaki o atmosferi özlediği görülür:

“İnsan, içinde doğup büyüdüğü, yetiştiği ve sosyal bir çevre edindiği doğal mekânından uzun süreli ayrı kaldığında bir yalnızlık, ıssızlık ve gariplik hisseder. Şu veya bu sebeple doğal çevresinden ayrı

---

⁷⁰ Nurullah Çetin, A.g.e., s. 59

kalmış insan bir eğretelik, köksüzlük, terk edilmişlik, bir kenara atılmışlık duygusu içinde olur. Ve gurbet duygusu insanda karamsar, kötümser düşünceler, üretir. Bu duyguya yer veren şairler, gurbetin daha çok kötümserlik boyutunu işlerler.”⁷¹

Tokombayev, ait olduğu topraklardan ayrı kalmanın acısını şiirlerinde açık bir şekilde hissettirir.

“Gitsem” şiirinde de aynı duygulara yer verilir:

“Anne-babamın yaşadığı yer,
Kurban olduğum Aladağ.
Tüm halkı bekleyen yer,
Varsam sağ salim.”

Aladağ’ın şairin yaşamında derin izler bıraktığını görmek mümkündür. Dağlar göğe yakınlığı ve heybeti ile insan için önemli mekânlardır. Aladağ şairin yaşadığı yerin bellek mekânı olarak onu şiirlerinde anlatmaya sevk eder. Tokombayev’in ata topraklarından uzak kalmasının temelinde siyasi olaylar yatar. Ürkün olayı ile Çin’e sığınan Kırgız halkını, Aladağ kucak açarak beklemektedir. Anne-babasının yaşadığı topraklar, onu o yerlere çekmektedir. Doğduğu topraklara hasret kalan şair, sağ salim varamamaktan endişe eder.

“Kökoyrok” şiirinde şair doğup büyüdüğü yer olan Kökoyrok’a olan özlemini anlatır:

“Költör’ün dağında dolaşarak,
Çok çıkmıştım geyik avına.
Yorulduğum zaman uzanarak,
Fırlatırdım taşları.
Kök Oyrok ile bağlanan,
Güvercindi gençliğim.
Hey Kök Oyrok
Kök Oyrok
Yaşlanmak istemiyorum seni düşünerek.”

---

⁷¹ Nurullah Çetin, A.g.e., s. 72

Şair, doğup büyüdüğü yerin kendisi için olan öneminden bahsederken doğaya ait unsurlardan da yararlanır. Köyünün dağlarını, taşlarını, göllerini anlatır. Vatanını düşünmek bile şairi mutlu eder. Fakat özlediği köyü göremeden yaşlanmaktan, hatta ölmekten korkar. Kültürel ve tarihsel belleğinin başlangıç noktası olan Kökoyrok'a şairin duyduğu özlemi dile getiren bu şiir, şairin memleket özlemini gözler önüne serer. "Özledim" şiirinde de aynı duyguları görmek mümkündür:

"Her zaman beklediğim
Eski günlerimi özledim.
Masmavi açık gökyüzü
Ay ışıklı geceyi özledim.
Mis kokusunu saçan,
Memleketimin çiçeklerini özledim.
Tay gibi kişneyen
Çocuklar, sesinizi özledim."

Eski günlere olan özlemin dile getirildiği şiirde şair gökyüzünü, geceyi, memleketinin çiçeklerini ve çocukların sesini özlediğini belirtir. Özlemi o denlidir ki; mis kokan çiçeklerin kokusunu arzulamakadır. Vatanından ayrı kalan şair, eski günlere yoğun bir özlem çeker. Devrin bunalımlı dünyasında şairin özlem duyduğu şeylerin insanı hayata bağlayan ve geleceğe umutla bakmasını sağlayan imgeler olması dikkat çekicidir.

Zorlu bir hayat süren şair, ömrünün bir kısmını hapiste geçirmiştir. Hapiste geçirdiği süre içerisinde özgürlüğe olan özlemini şiirlerinde dile getirir. "Aç" şiirinde demir parmaklıkların açılmasını ve enginleri görmek ister:

"Açsana demir kapıları,
Enginleri göreyim!
Gönüldeki derdi hasreti
Çalayım kara toprağa!"

Demir kapıyla yaşamı tutsak altına alınan şair, kendisini fiziksel ve ruhsal anlamda kısıtlayan demir parmaklıkların açılmasını ve enginleri görmek ister. İçindeki derdi ve hasreti kara toprağa çalmak/anlatmak istemesi akıllara Cengiz Aytmatov'un *Toprak Ana* romanını

getirir. *Toprak Ana* romanında romanın başkişisi Tolgonay, yaşadığı sıkıntıları ve dertleri toprak ile paylaşır. Dişil bir özelliğe sahip olan toprak, anne gibidir. Tokombayev’de içindeki bütün derdini kederini, annesine anlatır gibi toprağa dökmek ister. Suçsuz yere demir parmaklıklar adından kalmak onu fazlasıyla kederlendirir.

Demir parmaklıklar ardında karanlık ve iç karartıcı renklerle dolu bir yaşam süren şairin özgürlüğüne kavuşup, güneş gibi yanmak ve çiçeklere sarılıp öpmek istediğini birçok şiirinde görmek mümkündür:

“Verin bana hürriyetimi,
Nurlanıp güneş gibi yanayım!
Yeni açan çiçeklere,
Sarılayım öpeyim!”

Güneş ve çiçek imgeleri yaşamın umut veren yönleridir. Güneş aydınlığı ve sıcaklığı ile insan yaşamının devamını sağlar. Güneş gibi çiçek de doğal güzelliği, yaşamın renkli ve canlı yönünü simgeler. Aslında yeni açan çiçekler, şairin içinde özgürlüğe gidecek olan bir umuttur. Bu çiçeklere sarılıp öperek, umudunu elden bırakmaz istemez.

“Hiç aklımdan çıkmazsın” şiirinde de şairin Aladağ’a olan özlemini dile getirdiği görülür:

“Vadilerinde geyiklerin gezdiği,
Beyaztilki su samuru dolaşan,
Güçlü kartal öterse,
Otlara girip sürünen yılan
Aladağ’da düz vadi, tepe
Aklımdan çıkmazsın.
Beraber dolaşıp sırlaşan,
Seslenip beraber şarkı söyleyen,
Ateşte yanacağım desem, beraber yanan,
Söylediklerinden geri adım atmayan,
Turna kanatlı dayanağım,

Dostum aklımdan çıkmazsın.”

Aladağ'da kendilerine yaşama imkânı bulan canlıların, dile getirildiği dizelerde şairin bu canlılara olan özlemi dikkati çeker. Yaşamının bellek mekânı haline gelen Aladağ, şair için önemli bir yerdir. Aynı zamanda dostlarından da şiirlerinde özlemle bahseden şair, onların birlikte ateşe atılabilecek kadar güven verdiğini, sözünden dönmeyecek kadar da mert olduklarından bahseder. İftira ile hapse giren şairin kimseye güveni kalmamıştır. Bu yüzden özü sözü doğru, mert dostların da özlem duyar.

1.7. Anadil Temalı Şiirler

Dil, insanın doğuştan gelen sözlü ya da yazılı olarak kullandığı bir iletişim aracıdır. Ana dil, kişinin önce annesi ve ailesinden daha sonra sosyal çevresinden öğrenerek, ait olduğu toplumla bağ kuran dildir. Anadil, atalardan bugüne tarihin ve zamanın süzgecinden süzülüp en saf haliyle kalabilen bir yapıdır. Bu sayede toplumun tarihi köklerini, kültürel değerlerini, türkülerini, masallarını, efsanelerini ve yaşanmışlıklarını en arı haliyle ana dilde bulmak mümkündür. Anadil sayesinde yeni doğan her birey bu değerler birikimini öğrenir. Toplumla güçlü bağlar kurar ve toplumun bir parçası haline gelir. Kısacası anadil, sadece iletişim sağlamakla kalmayıp aynı zamanda kültür taşıyıcılığını da yapar.

Aalı Tokombayev de çok sık olmamakla birlikte bazı şiirlerinde ana dilinin önemini vurgular. Onun için dünyadaki varlık sebebi ana dilidir. “Anadil” adlı şiirinde anadiline hayranlığını dile getirir:

“Annemin sütü ile ilk tattığım,

Kurban olduğum anadilim-şakısın.

Tanrı, Kur'an yeryüzünde yokken yaratılan,

Ne kadar kutsal tükenmeyen deryasın.”

Anadil ve anne arasında ontolojik bir bağ vardır. Her çocuğun ilk eğitim kaynağı olan anne, dil anlamında da çocuğun ilk temasa geçtiği varlıktır. Şair, bu duruma bir göndermede bulunurcasına anne sütü ile anadil arasında bir bağ kurar. Anadilini, anne sütünü içmesi ile tattığını dile getiren şair, anadilinin şakımasını ve hep var olmasını ister. Onun gözünde yeryüzünde Tanrı, Kur'an yokken ana dil yaratılmıştı. Anadili ucu bucağı olmayan, tükenmeyen varlıktır.

Şiirin ikinci dörtlüğünde şair, anadilin kulağına duyulmasını yani anadilin sesinin hiç kesilmemesi isteğini belirtir:

“Kulağıma duyulasın ana dilim,
Kanım ile yoğrulup gelirsin.
Benim isteğimi, arzumu, bahtımı,
İtiraz yok istediğimi vereceksin.”

Uzak ve yabancı diyarlara gidenlerin anadiline olan hasretlerinden bahsettiğine sıklıkla rastlanır. Özünde var olmayan bir dilin, içerisinde yaşama zorunluluğu olan kişinin, ana diline olan özlemine daha da derinleştirir. Varlığını ana diliyle inşa eden insanların başka dillerde kendi varlıklarını tam anlamıyla ifade edemeyeceği ve yaşamayacağı da bir gerçektir. Çünkü kişi, içindekileri ancak özünde var olan anadiliyle tam anlamıyla açığa vurabilir. Şair aşağıdaki dizelerde bunu şu şekilde dile getirir:

“Sen yoksan, ben de yokum dünyada,
Benim senin için kurban olasım gelir.
Senin şıkır şıkır akışını tekrarlayıp,
Söylemek istiyorum ihtişamla çocuğa.”

Dünyadaki varlığını anadilin var oluşuna bağlayan şair, anadili için kurban olmaya hazırdır. Anadili yoksa kendi varlığının da bir şey ifade etmeyeceğini dile getirir. Anadilini kaybeden insan ve toplulukların yaşamsal anlamda kendi varlık alanlarını inşa edemediği, başka ülkelerin boyunduruğu altında yaşadığını tarihe baktığımızda görmek mümkündür. Sovyet rejimi, Rus okulları açarak, Türklerin kültür ve dillerinin değiştirilmesini hedefledi. Türklerin arasındaki birlik ve beraberliğin bozulması için alfabelerini değiştirerek, farklı lehçelerin kullanılmasını yaygınlaştırdı. Türklerin gitmek zorunda oldukları Rus okullarında Rusça eğitim verildi. Yapılan bu dil asimilasyonu, Sovyet rejimi Türk birliğinin önüne geçmeyi hedefledi.

Şair, “Anadil” şiirinin sonunda dilinin çok hamarat olduğunu söyleyerek hayranlığını dile getirir:

“Ne kadar hamarat, ne kadar düzenlisin,
Nağmeler tuttursan titretirsin kemiklerimi.
Ben sonsuz uykuya yatacağım zaman,
“İyiyim” deyip gönlümü alırsın.”

Buradaki dizelerde anadilinin düzeninden ve hamaratlılığından mutluluk duyar. Anadilinden duyacağı bir nağme ona huzur verir. Hatta ölüp gittikten sonra ana dilinin, yaşadığını onun iyi olduğunu öğrenmek ister ve o zaman gönlü rahat eder. Kendisi yok olsa bile dilinin devam etmesini arzular. Burada da yine Sovyet'in dil asimilasyonunun ne kadar etkili olduğu görülür. Anadilin yasaklanması şairi endişelendirir. Zamanla dilinin yok olma korkusunu taşır.

1.8.İnanç

İnanç, insana insan olma özelliğini kazandıran temel yapı taşlarından biridir ve sadece insana özgü bir olgudur. İnsanın bir dine bağlı olma ve o dinin kurallarına göre yaşama hakkı vardır. Bu evrensel bir insan hakkıdır. İlk insandan bugüne insanlar çeşitli şekillerde inanma ihtiyaçlarını gidermişler, farklı dinlere mensup olmuşlardır. Tarih boyunca değişen dünya düzenine bağlı olarak, gücü elinde barındıranların bağlı oldukları dini de insanlara dayattıklarını görmek mümkündür. Sovyet rejimi, yetiştirmek istediği ideal Sovyet insanı için Hristiyanlık ve Müslümanlık gibi dinlere karşı savaş açar. Rejim, materyalist bir anlayışla yetiştirmek istediği insanların dinlerini unutmalarını ister. Ancak bu sayede, sisteme tam anlamıyla bağlı ideal Sovyet insanını yetiştirebileceklerine inanırlar: “Sovyet insanı, hükümetin belirttiği standart özelliklere sahip, din ve milli geleneklerden arınmış, Komünizmi amaç edinen, yüksek ahlaklı, devlete ve Sovyet ideolojisine bağlı insan olmalıydı. İşte Sovyet rejiminin genel eğitim ve ideolojik yapılanması bu gibi amaçlara hizmet ediyordu.”⁷² Bunun sonucunda Marksist-Leninist düşünceye sahip *tek tip* bir insan yetiştirmeyi hedefledikleri görülür.

Sovyet rejimi, Marksizm'i kendine rehber edinir. Marksist anlayışta dinin yeri yoktur. Bu anlayışa göre; “din bir afyondur” insanları uyutur: “Marx dini eleştirmektedir çünkü tüm ruhsal değerleri reddetmektedir. Bu açıdan Marx, ruhsal olgunluğun ancak Tanrı'ya inanmakla yaşanabileceğini savunanlar için sanki bir canavardır.”⁷³ Sovyet, her daim göreve hazır, her dediğini sorgulamadan yapan, rejim için her şeyini feda etmeye hazır insanlar yetiştirmek ister.

Sovyet rejimi, amacına ulaşmak ve kendisine bağlı olan topluluklardaki Müslümanları ve Hristiyanları dinsizliğe alıştırmak için eğitimi bir araç olarak kullanır. Okullarda planlı bir şekilde ateizmin öğretisi yapılır. Çocuk yaştan başlayarak insanlara dinsizlik aşılarmaya çalışılır. Bunda da zaman içinde başarı elde ederler. Bu başarının arkasında sadece eğitim

⁷² Ali Yıldız Musahan, “Sovyet Rejiminin Müslümanlar Üzerindeki İnanç, Ahlak ve Aile Politikası”, İLTED, Erzurum, 2015/2, sayı: 44, s.229.

⁷³ Erich Fromm, **Marx'ın İnsan Anlayışı**, Çeviren, Kaan H. Ökten, Say Yayınları, İstanbul, 2014, s.17

yoktur. Camiler yıktırılır ve din adamları öldürülür. Böylece dinini öğrenmek ve yaşamak isteyen insanları inançsal bir boşlukta bırakır. Bu boşluğu da ateizm ile doldurmaya çalışır.

Sovyet'in dini yok etme amacından en çok zararı gören Orta Asya Türk topluluklarıdır. Sovyet rejiminin ortaya çıkışından beri birlik ve beraberlikleri yok edilmeye çalışılan Türk toplulukları, dini anlamda da yozlaştırılmaya, değerlerinden uzaklaştırılmaya çalışılmışlardır.

Aalı Tokombayev'in teması din ve inanca yönelik olan şiirlerini incelerken, onun yetişmiş olduğu siyasi ve sosyal ortamı derinlemesine bilmek gereklidir. Her koşulda sistemin arzu ettiği insan tipini yetiştirmek isteyen Sovyet, Aalı Tokombayev'in de dine bakışını belirlemesinde etkili olmuştur. Şairin hayat hikâyesi ve şiirleri incelendiğinde dinsiz olduğu düşünülebilir. Bu da sistemin olmasını istediği insan tipine göre yetiştiğini göstermektedir.

Şair, şiirlerinde dine yönelik eleştirilerini sıralar. “Senden kutsal mekke yoktur” şiirinde bu durumu şu sözlerle ifade eder:

“Kimse gitmez özlediğinden Mekke'ye
Mekke çıkmaz, vatanla mücadeleye!
Geçmişini görmeden dervişlerin.
Ne var! Çölde duran Mekke'de.”

Mekke, İslamiyetin kutsal kentidir. Dine karşı olan şair için Mekke sadece bir çölden ibarettir. Düşmanla savaşma durumunda Mekke, vatani için savaşmayacaktır. Bu yüzden onun gözünde vatandan daha kutsal bir varlık yoktur. Özellikle İslamiyet için kutsal bir alana eleştiri yapması onun, dine karşı olumsuz düşüncesini yansıtır.

Şair, “Bir soruya bin soru” şiirinde yaratılış ile ilgili sorular sorar. Bir soru ile başlayan sorgulama süreci karşısına binlerce soru çıkar. Tokombayev, yaşadığı içsel çatışmayı şöyle ifade eder:

“Az mı, çok mu yaşadığımız dünyada,
Üç milyar insan var deniliyor.
Üç milyar avuç gibi yüzleri,
Üç milyar benzemeyen uzuv...”

Şairin yaşadığı dönem itibariyle bir inanç sorunu vardır. Çünkü şairin varlık konusunda akli karışır. Varlık ve yaratılış konusunu ele alır. Milyarlarla insanın var olması ve bu insanların birbirine benzememesi karşısında hayret eder. Ayrıca yaratıcıyı merak ederek, onu da sorgular:

“Ne kadar usta, ne kadar çevik, ne kadar mert,
Bu âlemi ne zaman nasıl yarattı?
Tanrı dersin?
Kim yarattı Tanrıyı?
Hayran kalırım, aylı gecelerde yürürken.”

Varlık sorusu şairin beynini sürekli kurcalar. Âlemin ustaca ve mertçe yaratıldığını bildirerek ne zaman ve nasıl yaratıldığını merak eder. Bütün bu soruları sordukça başka soruların içinde kaybolur.

“Ben sorsam:

“Tabiat-der filozof.

O zaman bunu nasıl bir kuvvet yarattı?

Ben her zaman kendi kendime sorarım,

Uyurken de, uyanırken de yürürken.”

Filozofa sorsa âlemi, kuvvet yarattı diyecek ama kuvvetin yaratıcısının kim olduğunu sorgulayarak çıkmaza girer. Uyurken, uyanırken ve yürürken soruların cevabını arar; fakat bulamaz. Eğer âlemi kuvvet yarattıysa, kuvvetin yaratıcısı kim? Bu sorular onu uyutmaz ve devamında sonsuzluğu düşünür:

“Kuvvet desen:

Kim yarattı onu?

Bir soruya bin soruyu sorarız.

Yaratılanın yaratıcısını bulamayıp,

Sonsuzluğu sadece tahmin edebiliriz...”

Sorduğu sorulara cevap bulamayarak akli karışır. Buna rağmen sorgulamaktan yorulmaz. Sonsuzluğu merak ederek düşünmeye devam eder. Şairin bu şiirinde ateizme inanmadığı düşüncesi akla gelir. Resmi sansüre rağmen satır aralarında varlığın araştırılması gerektiğinin mesajını verir:

“Yorulma, araştı, düşünmeye devam et ey insanoğlu,

Akıl, umut ve emek üçü olmazsa!

Yaşamın ilginçliği kalmaz

Yoku izlemezse hayatın heyecanı kalmaz.”

Şair aslında Sovyet’in inanç sistemini sorgular. Tanrının varlığının inkâr edilmesi karşısında akli karışır. İnsanoğlunu bütün bunları düşünmeye davet eder. Hayata anlam veren ve heyecanladırın şeylerin düşünmek, sormak olduğunu vurgular. İnançları yok edilemeye çalışılan insanları düşünmeye ve sorgulamaya çağırır. Aklın ve umudun hayata

anlam kazandırdığını ifade eder. Sansür ve yasaklara rağmen şairin şiirlerinde özellikle inanç konusunda verdiği mesajlar, ondan sonraki nesil için adeta bir mektuptur. Çeşitli şifrelerle halkını dili, dini, kültürü ve tarihine sahip çıkması için uyarır.

SONUÇ

Aalı Tokombayev, eserleri ve öncü kişiliği ile Kırgız edebiyatına damga vurmuş bir sanatçıdır. Şiir, roman, dram, tiyatro, masal vb. pek çok türdeki eserleri ile zengin bir edebi miras bırakmıştır. Yaşadığı dönemin zorlukları eserlerinin özünü oluşturur. Kırgız halkının yüzlerce yıllık trajedisi onun eserlerinde canlanır. Yazar eserlerini halkına ithaf eder. Özellikle de şiirlerinde halkını hep ön planda tutar. Halkı için bir şeyler yapamadan ölmekten korkar.

Aalı Tokombayev'in Kırgız Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktarımını yaptığımız *Durulmuyor dalgalar sonsuza kadar* adlı şiir kitabı üç bölümden oluşmaktadır ve içerisinde 223 şiir vardır.

Şairin eserinde halkına olan bağlılığı dikkat çekicidir. Halkını her şeyin üstünde tutar. Kalemını halkı için kullanır. Halkı için bir şeyler yapmaya can atar. Onlar için bir şeyler yapamadan ölmekten korkar. Aynı candan olduğu insanları canından üstün görür.

Sanatçının şiir kitabında üzerinde durduğu bir başka konu ise vatanının sahip olduğu güzelliklerdir. Vatanının dağları, ovaları, nehirleri onun için cenneten bir köşedir. Şiirlerinde vatanına olan hayranlığını dile getirir. Özellikle de Aladağ ismini sıkça kullandığı görülür. Tokombayev, vatan sevgisini bütün maddi-manevi değerlerin üstünde tutar. "Senden Kutsal Mekke yoktur" şiirinde vatanından daha kutsal bir varlık olmadığını ifade eder. Şair, çocuk denecek yaşta vatanından göç etmek zorunda kaldığı için her daim doğduğu topraklara hasret içinde kalmıştır. Öyle ki doğduğu yerin havasına, suyuna, toprağına, dağına, ovasına hatta esen rüzgârına hasret kalmıştır. Vatanından ayrı kaldığı için kendisini kafeste ki bülbüle benzetir. Bu ayrılığın hasret bıraktığı bir değer de ana dilidir. "Anadil" şiirinde varlığıyla dilini eş değer kılar. Onun için dil, tükenmeyen bir deryadır. Yeryüzünde Tanrı, Kuran yokken anadili vardır ve bu yüzden de anadili bütün kutsal değerlerin üstündedir.

Tokombayev'in şiirlerinde aşk, sevgi ve sevgili temalarının yoğun bir şekilde olmasa da yer aldığı görülür. Lirik yönü ağır basan şairin aşk temini işlerken kendine özgü bir üslup oluşturduğu görülür. Genel olarak sevgiliye olan özleminden bahseden şair, sevgilinin

güzelliklerini anlatır. Bazen de sevgiliye olan kavuşma arzusu ile sevgilinin sürekli seyrettiği bir “ayna” olmak ister.

Şairin üzerinde durduğu konulardan biri de ihtiyarlıktan şikâyet ve gençliğe özlemdir. Yaşlılığın neden olduğu zorluklardan oldukça şikâyetçi olan yazar, yaşlanmayı oldukça kötü bir tablo olarak çizer. Gençliğin çok uzakta kalmasından ve bir daha geri gelmeyecek olmasından duyduğu üzüntüyü de dizelerinde açıkça paylaşır.

Ateist bir inancın yayılmaya çalışıldığı bir dönemde eser veren şair, şiirlerinde varlık sorununu sorgular. Bunu özellikle “Bir soruya bin soru” adlı şiirinde dile getirir. Tanrının varlığını inkâr edip, her şeyin bir kuvvet tarafından yaratıldığını düşünür; fakat kuvvetin yaratıcısının kim olduğu sorusunu sorgulamaya başlayarak çıkmaza girer. Tanrı’yı insanların uydurduğunu ve bu uydurduğu şeylere tapdıklarını iddia ederek onları eleştirir. Sovyet rejiminin önemli mücadele alanlarından birisi de kültürel ve manevi değerlerin yok edilmesi stratejisidir. Orta Asya halklarının ağırlıklı olarak İslam dinini benimsemesi, Sovyet için büyük bir engel teşkil ediyordu. Bu yüzden gelenek ve göreneklere özellikle de dine karşı ciddi bir mücadeleye girişmiştir. Bunun için özellikle okullarda ateist felsefe anlayışı ile eğitim vermeyi amaçlamışlardır. Böylece Sovyet rejimi, Marksist-Leninist ideolojiye bağlı “Sovyet insanı” yaratmaya çalışmıştır. Özellikle eğitim kurumları ve basın-yayın araçları ile dinle mücadele ederek, ateizmi halka benimsetmeye çalışmışlardır. Böyle bir dönemde yaşayan Tokombayev de eserlerin de döneminin inanç sistemini yansıtmıştır.

Hayatında yaşadığı zorlukları şiirlerinde hikâye eden şairin, eserinde kendi otobiyografisini oluşturduğu söylenebilir. Şairin eserinden hareketle hayat hikâyesini tahmin etmek mümkündür. Sovyet rejiminin uyguladığı politikaların, onun da hayatını alt-üst ettiğini görürüz. S.T.P.’ye üye olmak suçuyla hapse atılan Tokombayev’in “halk düşmanı” ilan edildiğini şiirlerinde öğrenmek mümkündür. Özellikle iftira kurbanı olduğunu sık sık dile getirir. Yaşadığı olayları, sorgularını, karşılaştıkları zorlukları hikâye havasında anlatır. Halkı, dedikoducu, iftiracı ve ikiyüzlü insanlara karşı sürekli uyarır. Bütün bunlara rağmen Sovyet’i, Lenin’i övmekten geri durmaz. Ona göre tüm bu yaşananların hükümetle alakası yoktur. Başına tüm gelenler dedikoducu, iftiracı insanlar yüzünden gelmiştir. Hapiste yatarken onu en çok üzen durum ise halkına hizmet edememektir. Halkına bir faydası olmadan ölüp gitmekten çok korkar. Şairin eserinin geleceğe bırakılmış bir mektup havasında yazıldığı dikkati çeker.

KAYNAKÇA

- BURAN, Ahmet, **Kurşunlanan Türkoloji**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2010.
- ÇETİN, Nurullah, **Şiir Çözümleme Yöntemi**, Öncü Kitap Yayınları, Ankara, 2009.
- FROMM, Erich, **Marx'ın İnsan Anlayışı**, Çeviren: Kaan H. Ökten, Say Yayınları, İstanbul, 2014.
- FROMM, Erich, **Sevme Sanatı**, Çeviren: Yurdanur Salman, Payel Yayınevi, İstanbul, 1995.
- İBRAİMOV, Osmonakun, “Kanlı Yıllar’ın Kahramanı Aalı Tokombayev”, Çev. İbrahim Türkhan, **Kardeş Kalemler Dergisi**, S. 101, Mayıs 2015.
- KAPLAN, Mehmet, **Şiir Tahlilleri-2 Cumhuriyet Devri Türk Şiiri**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2008.
- KARADOĞAN, Ahmet, “Türk Lehçeleri Arasında Aktarma Sorunları”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Doktora Tezi, Kırıkkale, 2004.
- KOÇ, Kenan, İSİNA, Almagül, KORGANBEKOV, **Kazak Edebiyatı-2**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2007.
- KOLCU, Ali İhsan, **Çağdaş Türk Dünyası Edebiyatı**, Salkımsöğüt Yayınevi, Erzurum, 2010.
- SEÇKİN, Özgen, **Kendilik Sürecinde Şair/Şiir-Vicdan**, Doruk Yayıncılık, İstanbul, 2013.
- SÖYLEMEZ, Orhan, **Cengiz Aytmatov Hayatı ve Eserleri Üzerine İncelemeler**, Karam Araştırma ve Yayıncılık, Ankara, 2002.
- STAMOV, Asanbek, “Ömür, Aşkla Başlar ya da Aalı Tokombayev’in Aşk Şiirleri”, **Kardeş Kalemler Dergisi**, S.101, Mayıs 2015.
- TÜRKHAN, İbrahim, “Muhalif Şair, Aalı Tokombayev”, **Kardeş Kalemler Dergisi**, S. 101, Mayıs 2015.
- Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi, Kırgız Edebiyatı-I**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, C.31, Ankara, 2005.
- UĞURLU, Mustafa, “Türk Lehçeleri Arasında Benzer Kelimlerin Eş Değerlik Durumu”, **Turkish Studies**, Volume 7/4 Fall 2012.
- YUDAHİN, K.K., **Kırgızca Orusça Sözdük**, Moskva, 1965, Yayınevi Sovetskaya Entsiklopediya.

YUDAHİN, K.K., **Kırgız Sözlüğü**, Çev. Abdullah Taymas, TDK Yayınları, Ankara, 2011.

www.gungorname.com

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Elif KÖSE ERGÖZ

Doğum Yeri ve Tarihi: Erzurum – 29.04.1987

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi: Ardahan Üniversitesi

Yüksek Lisans Öğrenimi: Ardahan Üniversitesi

Bilimsel Faaliyetleri:

-Kafkasya Üniversiteler Birliği Birinci Uluslararası Gençlik Sempozyumu Nahcivan.

- 1. Ulusal Genç Halkbilimciler Sempozyumu, Balıkesir

- Doğumunun 108. Yılında M.H. Şehriyar ve Kafkasya Edebiyatları Uluslararası Lisansüstü Öğrencileri Sempozyumu, Tebriz, İRAN.

İletişim

E-Posta Adresi: elif_kose_7@hotmail.com

Tarih: 23.05.2017